ସୋପାନ ପରେ ସୋପାନ

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ସୁହୃଦ୍‌ଗୋଷ୍ଠୀ, ଓଡ଼ିଶା

ସୋପାନ ପରେ ସୋପାନ

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ସୁହୃଦ୍‌ଗୋଷ୍ଠୀ, ଓଡ଼ିଶା

ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ସାଧନା କେନ୍ଦ୍ର
★ ହିଂଗ୍ରିଆ ★

ସୋପାନ ପରେ ସୋପାନ

ଲେଖକ : ଅଧ୍ୟାପକ ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ପ୍ରକାଶକ : ସୁହୃଦ୍‌ଗୋଷ୍ଠୀ, ଓଡ଼ିଶା

ମୁଦ୍ରଣ : ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ, ବ୍ରହ୍ମପୁର-୩

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶନ : ୧୯୯୨ ମଇ

ପ୍ରଥମ ଆବୃତ୍ତି : ୧୦୦୦

ମୂଲ୍ୟ : ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ମାତ୍ର

SOPAAN PARE SOPAAN

Author : *PROF. CHITTARANJAN DAS*

Publisher : *SUHRUDGOSTHI, ORISSA*

Printer : *ANNAPURNA PRINTERS, BERHAMPUR-3*

First Edition : *1992, MAY*

First Round : *1000*

Price : *FIVE RUPEES ONLY.*

……ଏକଦା ଏକ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ରହିଥିଲା ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷା-କେନ୍ଦ୍ର ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ କଦାପି ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ, କେବଳ ତଥାକଥିତ ସହରମାନଙ୍କରେ ରହିବ । କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଗୋପୀନାଥ-ପୁର ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ପାଠଚକ୍ର ତାହାକୁ ଏକ ଆହ୍ୱାନରୂପେ ଗ୍ରହଣ କଲା ଓ ଆମ ଅବିଶ୍ୱାସକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେତେ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ରହିଛି, ସେଥିରୁ ବାରପଣ ହେଉଛି ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ । ସାରା ଭାରତରେ ଏହା ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଅଘଟଣା ପର ହୋଇ ରହିଛି ।

ଗୋପୀନାଥପୁରର ଯାବତୀୟ ଉଦ୍ୟମ ତଥା ଉତ୍ସାହରେ ଯେଉଁ ଦୁଇଜଣ ଅଦମ୍ୟ ଓ ଅବିଚଳ ଭାବରେ ଆଗେ ଆଗେ ରହିଛନ୍ତି,——ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବୀରକିଶୋର ସାହୁ ଏବଂ ଶ୍ରୀମତୀ ଅଞ୍ଜଳି ତ୍ରିପାଠୀ,——ସୁହୃଦ୍‌ଗୋଷ୍ଠୀର ଏହି ଅଷ୍ଟମ ପ୍ରକାଶନଟିକୁ ଆମେ ସେହିମାନଙ୍କ ହାତରେ ଅର୍ପଣ କରୁଛୁ ।……

ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ସାଧନା କେନ୍ଦ୍ର
★ ଫିଙ୍ଗିଆ ★

ସୂଚୀପତ୍ର

୧ । ଶତବାର୍ଷିକୀ ॥ ୧ ॥

୨ । ସିଦ୍ଧି ଭବନ ॥ ୭ ॥

୩ । ମଣିଷ ଓ ତା'ର ଠାକୁରମାନେ ॥ ୧୫ ॥

୪ । ଏକ ସଫଳତା, ଏକ ଉଦାସୀନତା ॥ ୨୫ ॥

୫ । ତୀର୍ଥାଟନର ମାୟା ॥ ୩୨ ॥

୬ । ଅଲୌକିକର ଆକର୍ଷଣ ॥ ୪୧ ॥

୭ । ନିତ୍ୟାନିତ୍ୟବସ୍ତୁବିବେକମ୍ ॥ ୪୮ ॥

୮ । ଧର୍ମ, ଦେଶ ଏବଂ ପନ୍ଥବାଦ ॥ ୫୩ ॥

୯ । ଅସଲ କାମ୍ୟ, ଅଧିକ କାମ୍ୟ ॥ ୫୮ ॥

୧୦ । ଯୋଗର ଅନ୍ୟ ନାମ : ଜୀବନାୟନ ॥ ୬୨ ॥

୧୧ । ତିନି ସୋପାନ, ତିନିଭଳି ସେବା ॥ ୬୭ ॥

୧୨ । ଉଭୟକାମୀ ଉଭୟପାଥୀ ॥ ୭୧ ॥

ଆମର ପୂର୍ବ ପ୍ରକାଶନ :

୧ । ମାତୃଭୁବନ ପର୍ବ ୧୯୮୭, ମଇ

୨ । ନୂଆ ଶିକ୍ଷା, ନୂଆ ବିଶ୍ୱାସ ୧୯୮୭, ଡିସେମ୍ବର

୩ । ଦେବ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ୧୯୮୮, ଡିସେମ୍ବର

୪ । ନୂଆ ଶିକ୍ଷାର ଆହ୍ୱାନ ୧୯୮୯, ମଇ

୫ । ଆସ ଗୀତ ଗାଇବା ୧୯୮୯, ଡିସେମ୍ବର

୬ । ନୂତନ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସ୍ତୁତି ୧୯୯୦, ମଇ

୭ । ନୂତନ ଶିକ୍ଷାର ପଦ୍ଧତି ୧୯୯୦, ଡିସେମ୍ବର

୮ । ଶିକ୍ଷା ଓ ଚେତନା ୧୯୯୧, ମଇ

୯ । ଚେତନାର ଉନ୍ମୀଳନ ୧୯୯୧, ଡିସେମ୍ବର

ଶତବାର୍ଷିକୀ

ବର୍ଷ ପରେ ବର୍ଷ ମିଶି ଶତବର୍ଷ ହୁଏ । ଶରତ ପରେ ଶରତ ମିଶି ଶରତଶତ ହୁଏ । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ବରଷ ପଛେ ବରଷ ଗଣି ଶହେ ବର୍ଷର ହିସାବ କରୁ, ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଶତବାର୍ଷିକୀ ଆସେ, ପୁଣି ଚାଲିଯାଏ । ମାତ୍ର ଯିଏ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷର ଭଜନ ହୁଏ, ସିଏ ଶତବାର୍ଷିକୀର ବି ଭଜନ ହୁଏ । ଯିଏ ଏହି ବରଷଟିର ଭଜନ ହୁଏ, ସିଏ ସବୁଯାକ ବରଷର ଭଜନ ହୁଏ, ସମସ୍ତ ପଥଟିର ଭଜନ ହୁଏ ।

ସିଏ ଆମର ମାଆ, କାରଣ ଆମେ ତାଙ୍କର ସନ୍ତାନ । ସିଏ ଆମର ବନ୍ଧୁ, ଆମର ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ଆମର ଧ୍ରୁବଣ, ତେଣୁ ସେ ଆମର ମାଆ । ସିଏ ଆମକୁ ଆମ ଅସଲ ଘରଟିର ପରିଚୟ ଦେଇଯାଇଛନ୍ତି । ସବୁଯାକ ଘରକୁ ଏକାଠି ଗୁନ୍ଥି ଏ ସଂସାରରେ ଯେଉଁ ସୁନ୍ଦର ଅସଲ ଘରଟିକୁ ଗଢ଼ିବା ବୋଲି ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏତେ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ବାହାରକୁ ବାହାରିଛେ, ସିଏ ଆମକୁ ସେହି ଘରଟିର ଏକ ଅନୁଭୂତିମୟ ଉଦ୍‌ଭାସ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଆମ ନିଜ ଭିତର ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି, ଯେଉଁ ବୃହତ୍ତର ସମଗ୍ର ମଣ୍ଡଳଟି ଏଠି ଆମକୁ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଅର୍ଥାତ୍ ପରସ୍ପର ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ଧରିଛି ଓ ସଂଗୃହୀତ କରି ରଖିଛି, ସେହି ମଣ୍ଡଳଟି ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଆମର କୌଣସି ଆସ୍ପୃହା ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଖିଅଛିଣ୍ଡା ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ, କାରଣ ତାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ଆମ ଲାଗି ଜନନୀ ପରି ହୋଇ ଆମକୁ ସଢ଼େଇଥିବା ସେଇ ଗୋଟିଏ ଦୁଃସାହସର ବେଢ଼ା ଭିତରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ସହିତ ଆବୋରି ଧରିଥିବ । ଆମକୁ ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ଆବୋରି ଧରିଥିବ, ଏକ ନୂତନ ଭବିଷ୍ୟର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗି ପାରିବା ଲାଗି ଆମକୁ ଏକାଠି ଆବୋରି ଧରିଥିବ ।

ମାଆ କହୁଛନ୍ତି, ଏହି ସଂସାର ଭିତରୁ ଆଉ କୁଆଡ଼କୁ ପଳାଇ ଯାଇ ଆମେ ଏହି ସଂସାରକୁ ବଦଳାଇ ପାରିବା ନାହିଁ । ଆମ ପୂର୍ବରୁ କେତେ କେତେ ଯୋଗୀ ସନ୍ଥ ଅବା ସିଦ୍ଧିଲୋଭୀ କେଉଁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ କଳସର ଅଧିକାରୀ ହେବେ ବୋଲି ସଂସାର ଛାଡ଼ି ଆହୁରି କେତେ କେତେ ଅନ୍ୟ ଥାନକୁ ଦୌଡ଼ି ପଳାଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଏଠି କାଞ୍ଚନର ମୋହଜାଲକୁ ଏଡ଼ି ପାରିବା ଲାଗି ଆଉ କେଉଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନିକାଞ୍ଚନକୁ ପଳାଇ ଯାଉଛନ୍ତି, ଏହି ଭୂମି ଛାଡ଼ି ଉପରକୁ ପଳାଇ ଯାଇଛନ୍ତି, ଏହି ତଳ ଗୁଡ଼ାକୁ ଛାଡ଼ି ଏକାବେଳେକେ ହିମାଳୟକୁ ପଳାଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସିଆଡ଼େ ରହି ଯାଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଆମ ଲାଗି ଗାଦୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ପୂଜାପିଣ୍ଡ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ଆମର ପୂଜାଦ୍ୱାରା ସକାଶେ ଏଠି ଦାରୁଟାକୁ ଛାଡ଼ିଯାଇ ଆଉ କେଉଁ ଅପହଞ୍ଚ ଅନ୍ତଃପୁର ଭିତରେ ଯାଇବସିଛନ୍ତି

ବୃନ୍ଦାବନର ମହିମା ଏବଂ ଭାଗ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଭୁଲି ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଏଠୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ବାହାରି ଯାଇଛନ୍ତି, ଏଠୁ ଗଣ୍ଠି ଛୁଟାଇ ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି, ଭଗବାନ କହିଲେ ଆଉ କେଉଁଠି ଯେ କୌଣସି ଅନ୍ୟ ଗଣ୍ଠି ଗୁଡ଼ାକୁ ଲୁଚାଏ, ଆମକୁ ଏହିପରି ଏକ ଅନ୍ଧ ଦାସ୍ୟମୟ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଓ ଗ୍ଲାନିମୟତା ଭିତରେ ପକାଇ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀ ଯେ କେବେ ଭଗବାନଙ୍କର ସ୍ଥଳ ହୋଇପାରିବ, ଆମର ଏହି ଜୀବନଦାଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ାକ ଯେ କେବେ ଜୀବନ-ବଲ୍ଲଭ ପରମାନନ୍ଦଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବ, ସେହି ସମ୍ଭାବନାଟିକୁ ସେମାନେ ଅପଲାପିକ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ନିର୍ମମ ହୋଇ କାଟି ପକାଇଛନ୍ତି ।

ଯାହାଙ୍କୁ ଆମେ ଆମ ଜନନୀ ବୋଲି କହି ଆମର ଜୀବନ ମଧ୍ୟକୁ ଡାକି ଆଣିଛୁ, ସିଏ ଆମ ପାଇଁ ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟର ଠାବ କରିବାର ରହସ୍ୟସତ୍ୟଟିକୁ ବହନ କରି ଆଣିଛନ୍ତି । ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବାକୁ ହେଲେ ଆମ ସମ୍ମୁଖର ଯାବତୀୟ ଡୋରିକୁ ନେଇ ଯେ କେବଳ ତାଙ୍କରି ଆଡକୁ ଅନୁପ୍ରେରିତ କରି ରଖିବାକୁ ହୁଏ, ଯୁକ୍ତ ହେବାକୁ ହେଲେ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆତ୍ମଗ୍ଲାନି ଓ ଅବଜ୍ଞା ସହିତ କୌଣସି ଡୋରିକୁ କାଟି ପକାଇବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ, ସିଏ ଆମକୁ ସେହିପରି ଏକ ନୂତନ ସାହସମନ୍ତ୍ରର ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛନ୍ତି । ଯାହାର ସାହସ ଅଛି, ମାଆ ତାକୁହିଁ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ସମ୍ପନ୍ନ କରି ପାରୁଥିବା ପ୍ରକୃତରେ ଜଣେ ଯୋଗ୍ୟ ସନ୍ତାନ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ସିଏ ତାକୁ ଆନ୍ତର ସାହସୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଆନ୍ତର ବିଶ୍ୱାସବଳିଷ୍ଠ ହେବାର ବରଦାନ ଦିଅନ୍ତି । ଏହି ସାହସ ଆମ ଜୀବନକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିଲେ ତା'ପରେ ଆମେ 'ସଂସାର ଭୟଭୀତୋଽହଂ' ବୋଲି କହି ଅଉ କେଉଁ ଅନ୍ୟ 'ଅଭୟ' ଭିତରକୁ ପଳାଇ ଯିବା ଲାଗି ଆଦୌ ମନ କରୁନାହିଁ । ଆମେ ଏହି ଘରଟିକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ଆଉ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଘରେ ତାଙ୍କର ଏକ ଖଣ୍ଡକଳ୍ପନା କରିବାକୁ ଯାଉନାହିଁ । ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଏଇଠି ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ କରି ଆଣିବାର ସଂକଳ୍ପ ଗ୍ରହଣ କରୁ । ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଆମରି ଭିତରକୁ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ କରାଇ ଆଣିବାରେ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ବାହାରୁ ।

ଇତିହାସର ଯାବତୀୟ ଧର୍ମ ଆମକୁ ଏଠୁ ଦୂରେଇ ଚାଲିଯିବାଲାଗି ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ପୁନର୍ବାର ଏହି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ସଂସାରଟା ଆଡ଼କୁ ଆଉ ମୋଟେ ମନ ନ ବଳାଇବାର ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ଆମର ଏହି ଘରଟିକୁ 'ମୃତ୍ୟୁପୁରୀତମସ୍ତୁ' ବୋଲି କହି ଆମକୁ ଆମର ଅସଲ ଠାବଟି ବିଷୟରେ ସତେଅବା ଭାରି ବିମୁଖ କରି ରଖିଛନ୍ତି, ଆମକୁ ଜୀବନ ପ୍ରତି ବିମୁଖ କରି ରଖିଛନ୍ତି, ଭବିଷ୍ୟତ ପ୍ରତି ବିମୁଖ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଆମ ନିଜପ୍ରତି ବି ଭାରି ବିମୁଖ ଏବଂ ବୀତଶ୍ରଦ୍ଧ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଷୋଡ଼ଶ ଉପଚାରରେ ପୂଜା ଚାଲିଛି, ଷଡ଼ବିଂଶତି ଉପଚାରରେ ହୁଏ ତ ଆଉ ଅନ୍ୟ କେଉଁଠାରେ କଳ୍ପନା କରିଯାଉଥିବା ଏକ ସ୍ୱର୍ଗର ଆବାହନ କରାଯାଉଛି । ଭଗବାନଙ୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟଟି ଆମର ଏହି ପୃଥିବୀ ଉପରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଆସୁ ବୋଲି କେତେ ମାଦଳ ପିଟା ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ମାତ୍ର ସେଗୁଡ଼ିକର ମୂଳରେ ସତେଅବା ଏକ ଚରମ ଅବିଶ୍ୱାସ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି, ଏକ ଚରମ ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ଆମର ମନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ଏକା-

ଚେଲକେ କାମୁଡ଼ି ଧରିଛୁ । ଏହି ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ଏବଂ ଏହି ଅବିଶ୍ୱାସ ଆମକୁ ଆମର ଯାବତୀୟ ସମ୍ଭାବନା ବିଷୟରେ ପ୍ରାୟ ନୀରସ ଏବଂ ବିକଳ କରି ରଖିଛି । ଆମର ପୂଜା ଏବଂ ଧାର୍ମିକତା ଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ଭାବପ୍ରବଣତାଗୁଡ଼ାକର ପରିମାଣ ଯେତିକି ଅତିରିକ୍ତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି, ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସାର୍ଥକତା ଓ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବା ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସଟି ମଧ୍ୟ ଆମ ଭିତରେ କ୍ରମଶଃ ସେତିକି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଊଣା ହେବାରେ ଲାଗିଛି ।

ଭଗବାନ୍ ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ସିଏ ଏହି ସଂସାରକୁ କଦାପି ଛାଡ଼ିକରି ନାହାନ୍ତି; ସତ୍ୟ ଏଇଠି ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ଅଛି । ଏହି ସଂସାରକୁ ଛାଡ଼ି କଦାପି ଆଉ ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି ଅବସ୍ଥିତ ରହିନାହିଁ, ତାହା ଆମରି ଭିତରେ ରହିଛି, ଆମକୁ କ୍ରମ-ପରିଣତ ଏବଂ କ୍ରମଯୋଗ୍ୟ କରି ନେବାଲାଗି ତାହା ସତତ ଆମର ସହଯୋଗ ପାଇଁ ଏଇଠି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ସମାଜର ଯାବତୀୟ ସଂସ୍କାର ଆମକୁ ଯେତେ ବାରଣ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଯେତେବେଳେ ସେହି କଥାଟି ଉପରେ ତଥାପି ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପନ କରିପାରିବା, ସେତେବେଳେ ଆମେ ଆମ ଜୀବନ ଭିତରେ ସତେଅବା ଏକ ଅନ୍ୟ ଜୀବନର ସ୍ପର୍ଶ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା । ଆମେ ସେତେବେଳେ ସ୍ୱୟଂ ଜନନୀ ହେବାର ସୌଭାଗ୍ୟଲାଭ କରି ପାରିବା । ଆମର ଯାବତୀୟ ଉଦ୍ୟମ ମଧ୍ୟରେ ବିଶ୍ୱଜନନୀଙ୍କର ପ୍ରେରଣାଟିକୁ ଆଣି ସଂଯୁକ୍ତ କରି ରଖିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରିବା, ସେହି ଜନନୀଙ୍କର ଶତବାର୍ଷିକୀ ସମ୍ବତ୍ସରଟିକୁ ଆମେ ସତେଅବା ଆମରି ଏକ ସମ୍ବତ୍ସରରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଶିଖିବା, ସତେଅବା ଆମରି ଲାଗି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସିଥିବା ଓ ଆମରି ଦୁଆରେ ଆସି ଉପଗତ ହୋଇଥିବା ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପରି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ପାରିବା । ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ବଦଳରେ ହୁଙ୍କାର ଆହ୍ୱାନ ଦିଏ, ଅବିଶ୍ୱାସର ଯାବତୀୟ ତମିସ୍ରାଗୁଡ଼ିକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ସିଏ ଆମ ଭିତରେ ବିଶ୍ୱାସକୁହିଁ ଚେତାଇ ଦେଇଯାଏ, ଶତବାର୍ଷିକୀ ଆମଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ସେହିପରି ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ହୋଇ ରହିବ ।

ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ଚିରାଚରିତ ଭାବରେ ହିଁ ଆଗରୁ ଆହୁରି କେତେ ଶତବାର୍ଷିକୀ ପାଳନ କରି ଆସିଛନ୍ତି, ଏଇଟିକୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ କେତେ ଚିରାଚରିତ ଢଙ୍ଗରେ ଓ ବହୁ ଆଡ଼ମ୍ବର ସହିତ ପାଳନ କରିବେ । କେତେ ସଭା କରିବେ, କେତେ ଉତ୍ସବ କରିବେ, କେତେ ପ୍ରକାର ଆନୁଷ୍ଠାନିକତା ଦେଇ ସେମାନେ କେତେମନ୍ତେ ବର୍ଣ୍ଣାଢ୍ୟ ଦିଶିବାର ଆୟୋଜନ-ମାନ କରିବେ । ତଥାପି ଦୁଆରଟିକୁ କିଳି ବସିଥିବେ, ହୃଦୟଗୁଡ଼ାକୁ ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ରଖିଥିବେ, ନାମାବଳୀଟାକୁ ହିଁ ଗଣ୍ଠି କରି ଧରିଥିବେ । ସେମାନଙ୍କର ମନ୍ଦମତି ନେଇ ତଥାପି ସେହି ପୁରୁଣା ଫନ୍ଦଗୁଡ଼ାକ ଅଶେଷ ମନେହି ସର୍ବତ୍ର କୁଳାଚାରରେ ଲାଗିଥିବ; ସବୁ ବଦଳାଇ ଦେବାକୁ ବାହାରିଥିବା ସେହି ଅସଙ୍ଗମାନେ ତଥାପି କିଛି ବଦଳିବେ ନାହିଁ. ନୂତନ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ଆସି ଦୁଆର ଉପରେ କରାଘାତ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ତଥାପି ଅନୁନ୍ମୋଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବେ । ପୁରୁଣା ପ୍ରାର୍ଥନାଗୁଡ଼ାକ ସେହି ଆଗପରି ସମାନ

ରାଜସିକତା ସହିତ ଲାଗି ରହିଥିବ, ପୁରୁଣା ଅସମର୍ଥତାଗୁଡ଼ାକୁ ଧର୍ମସୂଚକ ପଣ ପ୍ରଚାର କରାଯାଉଥିବ । ପୁରୁଣା ରାଜାମାନେ ପୁରୁଣା ରାଜନୀତି କରୁଥିବେ, ପୁରୁଣା ବେବର୍ତ୍ତାମାନେ ସେହି ପୁରୁଣା ବିଧାନଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ନୂଆ ବିଧି ବୋଲି କହି ବିତରଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବେ । ପୁରୁଣା କପଟତାଗୁଡ଼ାକୁ ନୂଆ ଶୈଳୀ ଏବଂ ନୂଆ ଧର୍ମବନ୍ଧ ଦେଇ ନୂଆ ବୋଲି ଚଳାଇ ନେବାର ସବୁଯାକ ଚକ୍ରାନ୍ତ ବି ଚାଲିଥିବ । ଶତବାର୍ଷିକୀ ଆସିବ ଓ ଶତବାର୍ଷିକୀ ଚାଲିଯିବ । ହୁଏତ ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ଆମର ଏହି ଅନ୍ଧାରଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ତାରା ଫୁଟିପାରିବ ନାହିଁ; ଆମ ଭିତରର ବୋଲକରା ଡ଼ରକୁଳାଗୁଡ଼ାକ କେତେ ସୁନ୍ଦରରେ ସବୁଯାକ ବୋଲି ମାନି ଯାଉଥିବେ ସତ, ତଥାପି ଆଉ କିଛି ହେଲେ ହେବାର ସାହସ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଗଣ୍ଠି ଫିଟିଲେ ଯାଇ ଯେ ସାହସର ସ୍ଫୁରଣ ଘଟେ, ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରିଲେ ଯେ ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକ ସହଜରେ ଫିଟିଯାଇପାରେ, ସେହି ସତ କଥାଟି ଆମ ଲାଗି ଦୂରପ୍ରତିହତ ହୋଇରହିଥିବ ।

ବିଶ୍ୱଜନନୀଙ୍କର ଶତବାର୍ଷିକୀ ପାଳନ କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଏଇଠି ସବୁକାହିଁକୁ ତାଙ୍କର ଲାଗି କରି ଗଢ଼ିବାର ସାହସ ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ହେବା । ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ଭିତରକୁ ସେହି ଜନନୀଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟ କରି ଗଢ଼ିବାର ସାହସ ବାନ୍ଧିବା, ଏହି ବିଶ୍ୱଟିକୁ ତାଙ୍କର ଆସ୍ଥାନପରି ଗଢ଼ିବା ଲାଗି ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ବାହାରିବା । ଶତବାର୍ଷିକୀର ଯୋଗ୍ୟ ହେବା ହେଉଛି ଭୟ ଭାଙ୍ଗି ଠିଆ ହେବା ଓ ନୂଆ କରି ବାଟ ଚାଲିବା—ଯାହା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକାନ୍ତ ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି ପ୍ରଚାର କରାହୋଇ ଆସିଛି, ଠିକ୍ ତାହାକୁ ହିଁ ସମ୍ଭବ କରିବାରେ ଆପଣାର ସମ୍ମତି ଦେବା, ସେହି ସମ୍ଭାବନାଟି ଲାଗି ଆପଣାକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିଦେବା, ଆପଣାର ପରିବେଶଟିକୁ ମଧ୍ୟ ସେଥିପାଇଁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଏବଂ ସମ୍ମତ କରି ରଖିବା । ଆମ ଦ୍ୱାରା ଯେତିକି କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରୁଛି, ଆମର ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ମତି ରହିଥିଲେ ଆମେ ତାହାର ଦଶଗୁଣ ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବା ବୋଲି ଆପଣା ଉପରେ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବା । ଆମେ ବାଧ ହୋଇ ବୋଲି ମାନି କର୍ତ୍ତାର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱକୁ ଡରି ଯେତିକି ଚଳିଲା ପାରୁଛୁ, ଆପଣାର ସମ୍ମତିଟିକୁ ଦେଇ ସକଳ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଉପରେ ସେହି ଜନନୀଙ୍କର ଇଚ୍ଛାଟିକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଇଚ୍ଛା ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିଲେ, ଆମେ ତାହାର ଦଶଗୁଣ ଅଧିକ ବଦଳି ଯାଇ ପାରିବା । ଶତବାର୍ଷିକୀ ଆମଠାରୁ ଏହି ସମ୍ମତିଟିକୁ ମାଗିବା ଲାଗି ହିଁ ଆସିଛି, ଆମର ସହଯୋଗରେ ଆମର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତଥା ସାମୂହିକ ଜୀବନକୁ ଆହୁରି ଦଶଗୁଣ ଅଧିକ ବେଗରେ ଅଗ୍ରସର କରାଇ ନେବାକୁ ଆସିଛି ।

ଠାକୁର ଆମ ବାହାରେ ଅଛନ୍ତି, ସିଏ ଆମ ପାପପୁଣ୍ୟର ବିଚାର କରିବାକୁ ଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଏହି ବିଚାର ଦ୍ୱାରା ଆମେ ଯେତେ ଛଟପଟ ଅଥବା ଉତ୍ତେଜିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସୂତାଏ ମଧ୍ୟ କିଛି ଏପାଖ ସେପାଖ କରି ପାରିବା ନାହିଁ, ଧର୍ମକଥା ବୋଲି ପ୍ରଧାନତଃ ଏହି କଥା ଗୁଡ଼ାକର ପ୍ରଚାର କରାଯାଇ ଅନେକ ସମୟରେ ଆମକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅକ୍ଷମ କରି

ଦେବାକୁ ଏବଂ ଶୁଆଇପକାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଛି । ଧର୍ମବୋଲି ଗୁଡାଏ ଅଫିମକୁ ଆଣି ଆମକୁ ଖୁଆଇ ଦିଆଯାଇଛି । ମାତ୍ର ଭଗବତ୍-ଶକ୍ତି ବୋଲି କହି ଆମେ ଯାହାକୁ ଆମ ବାହାରେ ରହିଥିବାର କଳ୍ପନା କରିଆସିଛୁ, ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସତ୍ୟ ଏବଂ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଆମ ଭିତରେ ରହିଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା ମାତ୍ରକେ ଆମର ଅନେକ ଯୁଗସମର୍ଥିତ ଦୁର୍ବଳତା ପ୍ରାୟ ଏକ ପରମ ବଳରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଗଲା ପରି ଲାଗିବ । ତା'ପରେ ଆମର ଯାହାକିଛି ରହିଛି, ତାହାହିଁ ରହିବା ଉଚିତ ବା ସବୁଦିନ ସେହିପରି ରହିଥିବ ବୋଲି ମାନିବାକୁ ସିଧା ମନା କରିଦେବାକୁ ବାହାରିବା । ଆମ ଭିତରେ ମନା କରିଦେବା, ଆମ ବାହାରେ ବି ମନା କରିଦେବା । ଏହି ସଂସାରଟା ଯେପରି ଭାବରେ ରହିଆସିଛି ଓ ଯେପରି ଭାବରେ ଚାଲିଆସିଛି, ଆମେ ତାହାକୁ ଭଗବାନଙ୍କର ସଂସାର ବୋଲି କହିବାକୁ ସିଧା ମନା କରିଦେବା । ଏ ସଂସାର ଭଗବାନଙ୍କର ସଂସାର ନୁହେଁ, ଆମେ ଅନେକ ବିକାର, ଅନେକ ଭୟ ଏବଂ ଅନେକ ଜୁଗୁପ୍ସା ଦ୍ୱାରାହିଁ ଏହି ସଂସାରଟିକୁ ଏପରି କରିରଖିଛୁ, ଏଠୁ ଯାବତୀୟ ଦିବ୍ୟତ୍ୱକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଯୋଜିତ ଭାବରେ ବାହାର କରିରଖିଛୁ । ସଂସାର ବୋଲି କହି ନାନା ଘୃଣାକୁ ଆମେ ଆପଣା ଚାରିପଟେରେ ଗୁଡ଼ାଇ ମୋଟା ହୋଇ ରହିଛୁ । ଏଗୁଡାକ ଭଗବାନଙ୍କର ସଂସାର ନୁହେଁ । ଏହା ହେଉଛି ଅଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାର ସଂସାର, ନାନା ମିଥ୍ୟା ଏବଂ ପାଷାଣ୍ଡତା ଦ୍ୱାରା କୁତ୍ସିତ ହୋଇ ରହିଥିବାର ସଂସାର । ଆପଣା ଭିତରେ ଜନନୀର ଶକ୍ତିକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା ମାତ୍ରକେ ଆମେ ଏହି ସତ୍ୟଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିବା । ତା'ପରେ ଆମେ ଅନ୍ୟ ଏକ ନୂତନ ସଂସାରର ଆଗ୍ରହୀ ହେବା, ଆମର ଚାରିପାଖରେ ଆମକୁ ବଡ ଦୟନୀୟ ଏବଂ ଏକୁଟିଆ କରି ରଖିଥିବା ଏହି ବାଡଗୁଡାକୁ ଉଠାଇ ଦେବାକୁ ହିଁ ସର୍ବପ୍ରଥମ ଧର୍ମ ବୋଲି କହିବା । ଆମେ ତା'ପରେ ସନ୍ତାନ ହୋଇ ପାରିବା । ଶାସକ ହେବାର, ପରାକ୍ରମୀ ହେବାର ଏବଂ ଦଉଡ଼ିଛୁଣ୍ଡା ହୋଇ ରହିବାର ଯାବତୀୟ ଦୁଷ୍ଟତା ଅପସରି ଯାଇ ସେତେବେଳେ ସବାଆଗ ସନ୍ତାନ ହୋଇ ରହିବାର ସେହି ଅନ୍ୟ ପ୍ରେରଣା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଉତ୍ସାହଟିହିଁ ଆମକୁ ପରିଚାଳିତ କରିବାକୁ ଲାଗିବ । ଆମେ ସନ୍ତାନ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ ହେଲେ ସଂସାରଯାକର ଜନନୀ ଆମକୁ ନିମିତ୍ତ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ଏଠି ତାଙ୍କର ଯାବତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବେ । ସିଏ ଆମର ମୁକ୍ତ ଆସ୍ଥାନଟିରେ ହିଁ ଆସୀନ ହୋଇ ରହିବେ, ଆମର ଏହି ସଂସାରଟା ତାଙ୍କର ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟରେ ଝଲମଲ ହୋଇଉଠିବ ।

ତେଣୁ ଶତବାର୍ଷିକୀର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଆହ୍ୱାନ ହେଉଛି ଏହି ସନ୍ତାନ ହୋଇ ପାରିବାର ଆହ୍ୱାନ । ଆମ ଭିତରଟାକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବଦଳାଇ ଦେବାର ଆହ୍ୱାନ, ସଂସାର ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିବା ଆମ ବାହାରଟାକୁ ମଧ୍ୟ ବଦଳାଇ ଦେବା ଆହ୍ୱାନ । ଭୀରୁ କଦାପି ସନ୍ତାନ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଆମ ଭିତରର ଅହଙ୍କାର ବି ସନ୍ତାନ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସିଏ ଯେକୌଣସି ଉପାୟରେ ସଂସାରଟାକୁ କରଗତ କରି ରଖିବାକୁ

ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ ଓ ଏହି ବିବାଦ ଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସଂସାର ବୋଲି କହୁଛୁ, ସିଏ କଦାପି ସନ୍ତାନ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସିଏ ନେତା ହୋଇପାରିବ, ରାଜନୀତି କରିପାରିବ, ଆପଣାର ଲଙ୍ଗୁଡ଼ଟିକୁ ଲମ୍ବା କରି ଚକା ବାନ୍ଧି ସିଏ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ ବେଶ୍ ବସି ପାରିବ, ମାତ୍ର ସନ୍ତାନ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସିଏ ପୁରୁଣା ପଙ୍କଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିଥିବ । ଠାକୁରଙ୍କୁ ବ୍ୟବହାର କରି ସିଏ ଏଠି ସଜେଇଥିବା ଏକ ଠାକୁର ହୋଇ ବସିବାର ହୁରୁଡ଼ୁରୁ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବ, ଏଠି ପୁରୁଣା ଅନ୍ଧାର ଓ ପୁରୁଣା ନିର୍ମମତା ଗୁଡ଼ାକୁ ଦୋହରାଇ କରି ରଖିଥିବା ଅସଲ ଧର୍ମକୁ ଭୁଲୁଆଇ ଧର୍ମଆପଣା କରୁଥିବ ।

ଅସଲ ଆହ୍ୱାନଟି ଆମ ଲାଗି ସବୁବେଳେ ହିଁ ଦୁଆରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ । ଅସଲ ଶତବାର୍ଷିକୀ ସବୁଦିନେ ଆସେ । ଆମେ ଯୋଗ୍ୟ ହେଲେ ତାହା ଆମ ଲାଗି ଏକ ନିତ୍ୟ ନବବାର୍ଷିକୀର ସନ୍ଦେଶ ବହନ କରି ଆମ ପାଖକୁ ଆସେ । ଆମକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ଦେଇ ଯାଏ, ଆମକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ନିବେଦିତ କରି ଦେଇଯାଏ । ମାତ୍ର ଆମେ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଧାନତଃ ଅନିବେଦିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ଆମ ଜୀବନର ଅସଲ ଆସ୍ଥା କରି ଧରିଥାଉ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶତବାର୍ଷିକୀ ଆସେ ଓ ପୁଣି ଚାଲିଯାଏ । ଆମ ଦୁଆରେ ତାହାର କୌଣସି ଆଘାତ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ନାହିଁ । ଆମ ବୁଢ଼ା ମନରେ ତାହା କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆନ୍ଦୋଳନ ସୃଷ୍ଟି କରେନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନର ଶତବାର୍ଷିକୀଟି ମଧ୍ୟ କଣ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଆସି ଚାଲିଯିବ ? କେବଳ ଆମେ ହିଁ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଟିର ମୀମାଂସା କରି ପାରିବା । ଆମେ ମନକଲେ ଯାଇ ନୂଆ ହୋଇପାରିବା, ପୁରୁଣା କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟରୁ ନୂଆ ହୋଇ ବାହାରି ପାରିବା । ଜନନୀ ତାଙ୍କ ସନ୍ତାନକୁ ମଧ୍ୟ କଦାପି ବାଧ୍ୟ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଥରେ ସନ୍ତାନର ସମ୍ମତି ପାଇଲେ ସିଏ ଆପଣାର ସକଳ ଆଶୀର୍ବାଦକୁ ଆଣି ତା' ଉପରେ ଅକାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି । ତାକୁ ଆଶୀର୍ବାଦର ଯୋଗ୍ୟ କରି ନିଅନ୍ତି । ତାକୁ ଆହୁରି ଅନେକ ଉଚ୍ଚାକାଂକ୍ଷିତ ଅସାଧ୍ୟ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟ କରନ୍ତି, ଅନେକ ଅବିଶ୍ୱାସ ବିଶ୍ୱାସରେ ପରିଣତ କରିବାରେ ବାଟବତାଇ ଦେଇ ଯାଆନ୍ତି । ଅନେକ କର୍କଶକୁ ସେ କୋମଳ, ନମନୀୟ କରିଯାଆନ୍ତି । ଆମକୁ ଅନେକ ବିନଷ୍ଟରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖନ୍ତି । ଏହି ସଂସାରକୁ ସ୍ୱର୍ଗରେ ପରିଣତ କରିବାର ବାଟଟି ମିଳିଯାଏ, ଆମଠାରୁ ତାଙ୍କ ଯାଏ ସଜେଇଥିବା ଗୋଟିଏ ସିଡ଼ି ଲମ୍ବି ରହିଥାଏ, ସବୁ କାଳକୁ ଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଥାଏ ।

ଦିଲ୍ଲୀ, ୨୧-୨-୭୮

[ମା'ଆଙ୍କର ଜନ୍ମ ଶତବାର୍ଷିକୀ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟରେ]

ସିଦ୍ଧି ଦିବସ

ସିଦ୍ଧି ଅନେକ ପ୍ରକାରର । ଯେତିକି ପ୍ରକାରର ସାଧନା, ସେତିକି ପ୍ରକାରର ସିଦ୍ଧି ଏବଂ ଅଭୀଷ୍ଟ ଯେତିକି ପ୍ରକାରର, ସେତିକି ପ୍ରକାରର ବାଟ । ଏହି ଅଭୀଷ୍ଟ ଅନୁସାରେ ସଂସାରୀ ସଂସାରୀ ଭିତରେ ଫରକ ଥାଏ, ଆଦର୍ଶବାଦୀ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ମଧ୍ୟରେ ବି ଫରକ ଥାଏ; ଯୋଗୀ ଯୋଗୀ ଭିତରେ ଫରକ ରହିଥାଏ । ଯିଏ ଯେଉଁପରି ଶ୍ରଦ୍ଧା ନେଇ ବାଟ ଚାଲୁଥାଏ, ସିଏ ତାହାହିଁ ହୁଏ, ତାହାକୁ ହିଁ ପାଏ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦ୍ୱାରା ଅଟକି ବି ଯାଇ ହୁଏ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆମେ ଜାଲ,—ନାନା ଜାଲ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇପଡୁ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆମେ ଆପଣାକୁ ଭାରି ଅସନ୍ତୋଷିତ ଭାବରେ ଜଳି ରଖିଥାଉ, ଏବଂ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆମେ ଆପଣାକୁ ଅନ୍ୟ ସବୁଟିଠାରୁ ଖିଅ କଟାଇ ଏକୁଟିଆ ଏକାକୀ ହୋଇ ବସିବାକୁ ଭଲ ପାଉ । ଏବଂ ଏହି ଶ୍ରଦ୍ଧାଟି ଅନୁସାରେ ଆମକୁ ସିଦ୍ଧି ମିଳେ, ଆମ ଯୋଗର ନିରୂପଣ ହୁଏ ।

ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ଯୋଗୀ ଥିଲେ । ଆମେ ଅନେକ ସଂସାରୀ ତାଙ୍କୁ ମହାଯୋଗୀ ବୋଲି ବି କହୁଁ । ଯୋଗୀ କହିଲେ ଆମମାନଙ୍କର ପରିଭାଷାରେ ସାଧାରଣତଃ ଯାହା ବୁଝାଏ, ସେହି ଅନୁସାରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ସଂସାରକୁ ଛାଡ଼ି ପଳାଇଥିବା ଏବଂ ଏହି ସଂସାରର ଅନେକ ଉପରେ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ ବସିଥିବା ଜଣେ ପରମଶାନ୍ତ ଓ ପରମମୁକ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ପରମ-ନିର୍ବାପିତ ମଣିଷକୁ ଆମେ ଯୋଗୀ ବୋଲି କହିଥାଉ । ଭାରତବର୍ଷର ପରମ୍ପରାରେ ଏହିଭଳି ଯୋଗୀମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟାଧିକ୍ୟ ରହିଥିବାରୁ ହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ଭାରତ ବାହାରେ ବି ଅନେକ ଲୋକ ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଯୋଗୀମାନଙ୍କର ଦେଶ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ଆମ ଯୋଗୀମାନେ ଯୋଗ ଲୋଭରେ ପଡ଼ି ଏଠା ଛାଡ଼ି ହିମାଳୟ ଓ ନିକାଞ୍ଚନକୁ ପଳାଇ ଯାଉ-ଥିବା ପରି ବାହାରୁ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରାୟ ସେହି ଲୋଭରେ ପଡ଼ି ଦୁନିଆ ଛାଡ଼ି ଭାରତର ପଦ୍ମବନ ଭିତରକୁ ଆସିବା ଲାଗି ଭାରି ଲାଳସା ରଖିଥାନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ଏହିଭଳି ଏକ ଅର୍ଥରେ ମୋଟେ ଯୋଗୀ ନ ଥିଲେ । ନିଷ୍କ୍ରିୟ ହୋଇ ପଡ଼ିବାକୁ ଯେଉଁଠି ଯୋଗର ସର୍ବମୂଳ କଥା ବୋଲି ବୁଝାଯାଏ, ସେଠାରେ ହୁଏତ ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କର୍ମମୁକ୍ତ ଭାବରେ ବିବରଗତ କରି ରଖିବାକୁହିଁ ଜଣେ ଯୋଗୀର ପ୍ରୀତି ବୋଲି ବୁଝାଯାଇପାରେ । ମାତ୍ର ଯେଉଁଠାରେ ସହିଷ୍ଣୁତା ଏବଂ ଚେତନାର ସମଗ୍ରରୁ ସମଗ୍ରତର ଉପଲବ୍ଧିକୁହିଁ ବାଟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ, ଯେଉଁଠାରେ ଯୁକ୍ତହେବା ଅର୍ଥରେହିଁ ଯୋଗର ଧାରଣା ହୁଏ, ସେଠାରେ ଯୋଗୀମାନେ ବି ଅନ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଅନୁରଞ୍ଜିତ ଓ ଅନୁପ୍ରେରିତ ହୁଅନ୍ତି । ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ଏକଦା ଭାରତବର୍ଷର ଜାତୀୟ ମୁକ୍ତିର ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ସେହି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ସିଏ ଯୋଗୀ ହେବାପାଇଁ

ପଳାଇ ଯାଇନଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଜାତୀୟ ଚେତନା କ୍ରମବୃହତ୍ତର ହୋଇ ସମଗ୍ର ମାନବ-ଜାତିର ଚେତନା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହେଲା, ତାଙ୍କର କାଳଧାରଣା ଏକ ତାତ୍କାଳିକ ବର୍ତ୍ତମାନର ସୀମାକୁ ସଂପ୍ରସାରିତ କରି ଅମାପ ଭବିଷ୍ୟତ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହେଲା; ତାଙ୍କର ଚେତନା ମନଠାରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ଓ ଅଧିକ ସମଗ୍ରତାଯୁକ୍ତ ପରିଧି ଲାଗି ଶ୍ରଦ୍ଧା କଲା; ଏବଂ ସେଇଥିଲାଗି ଜାତୀୟତାର ବିପ୍ଳବୀ ଅରବିନ୍ଦ ଓ ସଂଗ୍ରାମୀ ଅରବିନ୍ଦ ଆମପାଇଁ ଋଷି ଅରବିନ୍ଦରେ ପରିଣତ ହେଲେ, ଯୋଗୀ ଅରବିନ୍ଦ ପରି ଦିଶିଲେ । ଜାତୀୟ ସଂଗ୍ରାମର ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଯୋଗୀ ଥିଲେ ଏବଂ ଆମ ବୁଝିବାକୁ ଯୋଗୀ ହେବା ପରେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ତଥାପି ବିପ୍ଳବୀ ଓ ସଂଗ୍ରାମୀ ହୋଇ ରହିଲେ । ତାଙ୍କର ତପସ୍ୟା ଏକ ବୃହତ୍ତର ପରିଧିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କଲା ।

୧୯୧୦ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ଚାରି ତାରିଖରେ ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ପଣ୍ଡିଚେରୀ ଯାଇଥିଲେ । ଏବଂ ତା' ପରେ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଯାହାସବୁ ଘଟିଲା, ତାହାକୁ ଆମେ ଏକ ତପସ୍ୱୀ ଜୀବନର ଘଟଣା ବୋଲି କହିପାରିବା । ସେହି ତପସ୍ୟା ଭିତରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଥିଲୁ ; ଏହି ସଂସାର ଥିଲା, ଏହି ମାନବଜାତିର ନିୟତି ତାହାରି ଭିତରେ ମଜ୍ଜା ହୋଇ ଏକ ଅକଳ୍ପନୀୟ ଅଥବା ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟତ ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲା । ମଣିଷଭାଗ୍ୟର ଅସଲ ସତ୍ୟ କହିଲେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଯାହାକୁ ସୂଚିତ କରାଇ ଆସିଛି ଓ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନର ସର୍ବସ୍ୱତା କହିଲେ ଯେଉଁ ସମଗ୍ର ଅଭୀପ୍ସା— ଅନ୍ୱେଷଣଟିକୁ ଇଙ୍ଗିତ କରି ଆସିଛି, ତପସ୍ୱୀ ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଗତ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱାୟନଟି ମଧ୍ୟରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ସବୁଯାକ ହିଁ ବିଧୃତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଏବଂ ସେହି ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱାୟନରେ ୧୯୨୬ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୨୪ ତାରିଖରେ ସିଏ ଏପରି ଏକ ସୋପାନର ପରିଚୟ ପାଇଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଏପରି ଏକ ପରିଚୟର ସମ୍ବାଦ ଏବଂ ଗୌରବକୁ ବହନ କରି ଆସିଲେ, ଯାହାକି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକ ସମଗ୍ର ସ୍ୱାଦରେ ଆମ ବିବର୍ତ୍ତନ-ମାର୍ଗରେ ଏକାବେଳକେ ଅନେକ ସୋପାନ ଉପରକୁ ଉଠିଯିବା ଭଳି ଅନ୍ତଃ-ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗାଇ ଦେଇଗଲା ।

ସେହି ଦିନର ସିଦ୍ଧି-ସୀମାଟିକୁ ଆମେ ଅଧିମାନସ ସିଦ୍ଧି ବୋଲି ଜାଣିଲୁ । ତାହାକୁ ଆମେ ଅଧିମାନସ ଚେତନାର ଭିତ୍ତି ବୋଲି ଜାଣିଲୁ । ସେଦିନ କୌଣସି ଯୋଗୀ ଫଳପ୍ରାପ୍ତିର ସିଦ୍ଧ ରଥ ଉପରେ ଚଢ଼ି ଆମର ଏହି ସାଧ୍ୟାତୀତ କଠିନ ଓ ଜର୍ଜର ପୃଥିବୀରୁ କୌଣସି ଅନ୍ୟ ଚିରାନନ୍ଦମୟ ଧାମକୁ ପ୍ରୟାଣ କଲେ ନାହିଁ, ମାତ୍ର ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ହିଁ ଏକ ଅନ୍ୟ ସମ୍ଭାବନା ଓ ଶକ୍ୟତାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅନେକ ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇ ଅବତରଣ କରି ଆସିଲା । ଯେତେବେଳେ ମନ ନିଜର ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକୁ ଖୋଲିଦେବାର ସାହସ କରେ, ଯେତେବେଳେ ମଣିଷ ଆଉ ମଣିଷଙ୍କ ପାଖରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଭୟ ସତର୍କ ନ ହୋଇ ସବୁ ମଣିଷ ଓ ସମଗ୍ର ଜୀବନକୁ ହିଁ ଏକକ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରେ, ଯେତେବେଳେ ଆମର ଏକକ ଚେତନାଟି ବିସ୍ତୃତ ଅନେକ ଚେତନାର ଜଗତ ଭିତରେ

କାଳେ ଆପଣଙ୍କୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ହରାଇ ବସିବାର ଭୟ ଗ୍ରାହି ଅନେକଙ୍କୁ ଆପଣାର ନାନାପରିଧି ଓ ପରିଚେତନା ସମଗ୍ରତାରୂପେ ହିଁ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି, ସେତିକିବେଳେ ଆମ ଆଗରେ ଆମର ଅନ୍ୟ ସମ୍ଭାବନାଟି ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇଯାଏ । ଆମଘରର ଗବାକ୍ଷଗୁଡ଼ାକ ଫିଟିଯାଏ, ଆମର ସାନ ଅହଂଟା ଅଭ୍ୟନ୍ତରଭିତର ବାହାରକୁ ଆସେ, ସମ୍ମିଳିତ ହୁଏ, ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯାଏ ଅଳ୍ପତାର ଯାବତୀୟ ବ୍ୟାଧିର ବନ୍ଧନ କଟିଯାଏ । ଅଳ୍ପସଞ୍ଚୟ ଗୁଡ଼ାକର ଯାବତୀୟ ମୁଗ୍ଧତା ଓ ତଜ୍ଜନିତ ନିରତ: ଅପସାରିତ ହୋଇଯାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ଅନାବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ଅହଂର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଆମ ସଂସାରକୁ ଦେଖିବାର ଯାବତୀୟ ଅବୋଧତା କଟିଯାଇ ସମଗ୍ରତା ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଆପଣାକୁ ଦେଖିବାରେ ନୂତନ ପର୍ବଟି ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଏବଂ ତା'ପରେ ଆମ ଜୀବନରେ ଆଦର୍ଶ, ଅଭିପ୍ରାୟ ଓ ଉଦ୍ୟମ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକର ସଂଜ୍ଞା ହିଁ ବଦଳିଯାଏ । ଆମ ଅହଂକାରର ଗଣ୍ଡି ଭିତରେ ଆଗରୁ ଆମେ ଯାହା କିଛି କରି ଆସିଥିଲୁ, ସେଗୁଡ଼ାକର ଅକୁଶଳତାଗୁଡ଼ାକ ଆମକୁ ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଦିଶିଯିବାକୁ ଲାଗେ । ଆଗରୁ ଆମର ଅହଂକାମନା ଗୁଡ଼ାକର କଣ୍ଟାରେ ଫୋଡ଼ାହୋଇ ରହିଥିବା ଆମ ସମ୍ବନ୍ଧ, ସମାଜ, ପରିଚୟ ପ୍ରୀତି ଓ ଜୟ ପରାଜୟ ଗୁଡ଼ିକର ମାନଦଣ୍ଡ ହିଁ ଏଣିକି ବଦଳିଯାଏ । ଆମ ସମାଜକୁ ତେଣିକି ଆମେ ନୂତନ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରୁ । ସେବା, ଶାସନ, ଶିକ୍ଷା, ରାଜନୀତି ବୋଲି କହିଲେ ଆମେ ଏତେଦିନ ଯାଏ ଯେଉଁସବୁ ଦର୍ପ ବା ଯେଉଁସବୁ କୋଳାହଳକୁ ବୁଝି ଆସିଥିଲୁ, ଏଣିକି ସେସବୁ ତୁଚ୍ଛା ଧୃଷ୍ଟତା ପରି ମନେହୁଏ; ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ସଂସାର ଗୁଡ଼ାକର ସଂଜ୍ଞା ବଦଳି ଯାଏ, ଏବଂ ତେଣୁ ଆମ ସ୍ୱର୍ଗଗୁଡ଼ାକର ଏବଂ ମୁକ୍ତିଗୁଡ଼ାକର ସଂଜ୍ଞା ବି ବଦଳି ଯାଏ । ଏହି ଜୀବନଟି ଯଥାର୍ଥରେ ନିଜର ଜୀବନ ପରି ଲାଗେ, ଏହି ଘରଟି ସତକୁ ସତ ନିଜର ଘରପରି ଲାଗେ । ଏଠାରେ ନିଜକୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଭସ୍ମାସକ୍ତ କଂସପରି କଳ୍ପନା କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ନିଜକୁ ସନ୍ତାନପରି ଲାଗେ, 'ପୁତ୍ରୋଽହଂ ପୃଥିବ୍ୟାଃ' ବୋଲି କହିବା ସକାଶେ ଆବଶ୍ୟକ ତୋଷ ଲାଗିଯାଏ, ଆବଶ୍ୟକ ସାହସଟି ମିଳିଯାଏ ।

ଆମର ଏହି କାମନାପୂରିତ ଏବଂ ଅହଂଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ମନଟିକୁ ଡେଇଁଲେ ଉପରକୁ ଉପରକୁ ଆମ ଗନ୍ତାରରେ ଯେଉଁସବୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୋପାନମାନ ରହିଛି, ଅଧିମାନସ ହେଉଛି ତାହାରି ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ । ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ତାହାକୁ ମନକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବା ପରେ ଆମ ବାଟରେ ଆସି ପଡ଼ୁଥିବା ଚତୁର୍ଥ ସୋପାନ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ସେପାଖରୁ ହିସାବ କରି ସିଏ ତାହାକୁ ଯଥାର୍ଥ ସାଧର୍ମ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ ହେବାର ଠିକ୍ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ସୋପାନ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିଛନ୍ତି । ଏହି ସୋପାନଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ଚେତନାର । ନାନା ସୋପାନ, ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବାର - ଅର୍ଥାତ୍ ସଂପ୍ରସାରିତ ହେବାଲାଗି ସମ୍ମତି ଦେବାର ଏବଂ ନିଜକୁ ସେହି ସଂପ୍ରସାରଣଟି ଲାଗି ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ରଖିବାର ନାନା ସୋପାନ । 'ଦିବ୍ୟ ଜୀବନ' ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ଅଧିମାନସକୁ ନାନା ଭାବରେ ବୁଝାଇ କହିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଯାବତୀୟ ବ୍ୟାଖ୍ୟାରେ ସେହି ସତ୍ୟୋପଲବ୍ଧିର ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରତିବିମ୍ବଟିକୁ ଆମମାନଙ୍କ ଲାଗି ଯଥା ସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ କରି ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ଭିତରେ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଥିବା

ଆମର ଏକ ଅନ୍ୟ ସମ୍ଭାବନାକୁ ଆମ ଆଗରେ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ଧରିଛନ୍ତି । ଅଧିମାନସ ଚେତନା ହେଉଛି "ମୁଁ ବିଶ୍ୱ" ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାର ଚେତନା, ଅର୍ଥାତ୍ 'ମୋ ଭିତରେ ବିଶ୍ୱ ଅବସ୍ଥିତ ରହିଛି' ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାର ଚେତନା । ତାଙ୍କରି ଭାଷାରେ କହିଲେ, 'ମୁଁ'ର ଅର୍ଥ ଏଠି ଅହଂ ନୁହେଁ, ଏହା ହେଉଛି ଏକ ଶୁଦ୍ଧମୁକ୍ତ ମର୍ମାଧିଷ୍ଠିତ ଆତ୍ମଚେତନାରହିଁ ଏକ ସଂପ୍ରସାରଣ ଅଥବା, ଏକ ବିଶ୍ୱମୟ ସତ୍ତା ଓ ଏକ ବିଶ୍ୱାତ୍ମକ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ସଂଘଟିତ ହୋଇଥିବା ଏକ ତଦାତ୍ମିକତା ।" ପୁନଶ୍ଚ, "ଏକ ସତ୍ତା ହିସାବରେ ଯାହା ମର୍ମତଃ ପରମ ଆତ୍ମସତ୍ତା ସହିତ ଏକରୂପ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଆପଣାର ବ୍ୟାପ୍ତିରେ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ ସହିତ ଏକରୂପ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ମାତ୍ର ତଥାପି ପରମ ଅନନ୍ତଙ୍କର ବିଶିଷ୍ଟ ନିଯୁକ୍ତିରେ ଏକ ବିଶ୍ୱଗତ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ପରିଧି ହୋଇ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ, ତାହାକୁହିଁ ଅଧିମାନସ ଚେତନାରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏକ ସତ୍ତା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଏକ ଚେତନା ହିସାବରେ ଅଧିମାନସ ଚେତନା ଅଧିକ ସର୍ବଗ୍ରାହୀ ହୁଏ, ସବୁଟିକୁ ବୁଝି ତାହା ସବୁଟିକୁ ଆପଣାର ପେଟ ଭିତରେ ଧରି ରଖିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ । ବିଶ୍ୱଗତ ହୁଏ, ଅନନ୍ତ ନୁହେଁ ।" ତାହା "ବ୍ୟକ୍ତିମନ ସହିତ ବିଶ୍ୱମନର ସମ୍ମିଳନ ଘଟାଏ, ବ୍ୟକ୍ତି-ଆତ୍ମା ସହିତ ବିଶ୍ୱ-ଆତ୍ମାର ସମୀକରଣ କରାଏ ।"

ଅଧିମାନସ ଚେତନାରେ କେବଳ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଆଡ଼କୁହିଁ ସଂପ୍ରସାରଣ ଘଟେ ନାହିଁ, ବିସ୍ତୃତି ଦିଗରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ସଂପ୍ରସାରଣ ଘଟିଥାଏ । ଆଗ କାଳରେ ଯେଉଁମାନେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉପଲବ୍ଧିକୁ ଆପଣାର ତପସ୍ୟା ମାର୍ଗର ଲକ୍ଷ୍ୟରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ, ସେମାନେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଉଠିଯିବାକୁହିଁ ସଚରାଚର ଆପଣାର ଉଦ୍ଧାରପଥ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ପରମ୍ପରାଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାଏ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଗଡ଼ି ଗଡ଼ି ଆସିଛି । ଗୋଟା ମୁଣ୍ଡ ଭଗବାନଙ୍କର ହୋଇଯିବା ସକାଶେ ଯେଉଁମାନେ ଆଉ ସବୁକିଛି ସହିତ ଆପଣାର ଚଞ୍ଚଳ ଧର୍ମକୁ ଗୋଟାମୁଣ୍ଡା କାଟି ପକାଇବାକୁ ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଭାବନ୍ତି, ସେମାନେ ବାଟ କଢ଼ାଇଲେ ହେଁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଗତିଟିକୁହିଁ ବୁଝିଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ଉତ୍ସାହ ଓ କେନ୍ଦ୍ରାନୁଗାମୀ ଉଦ୍ବେଳନାରେ ପଡ଼ି ସେମାନେ ଏହି ସଂସାରରେ ସତେଅବା ଭଗବାନ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଧରିନିଅନ୍ତି । ସେମାନେ ସଂସାରକୁ ଦୁଇଖଣ୍ଡରେ ବାଣ୍ଟି ଦେଇଥାନ୍ତି, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦାସ ଓ ଅହଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦୁଇଭାଗ କରି ରଖିଥାନ୍ତି ଓ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଖଣ୍ଡରେହିଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଏକାନ୍ତ ଭାବରେ ଭୋଗକରିବେ ବୋଲି ମନ କରିଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ଏଠି ନୃଶଂସ ହୁଅନ୍ତି, ସେପାଖରେ ଭକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି, ଏଠି ଉପେକ୍ଷା କରନ୍ତି । ଓ ଅନେକ ସମୟରେ ତାହାକୁହିଁ ସେପାଖ ଲାଗି ଶ୍ରଦ୍ଧା ପ୍ରକଟ କରିବା ବୋଲି କହନ୍ତି । ଏଠି ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୁଅନ୍ତି, ପ୍ରରୋଚନଦାୟୀ ହୁଅନ୍ତି, ଆପଣାର ବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଗରୁକରିବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ତେଣେ ଦେଉଳ ଭିତରେ ପଶି ଆଦର୍ଶବାଦର କଥା କହନ୍ତି, ସ୍ତମ୍ଭିତ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ଆନନ୍ଦାଶ୍ରୁ ଗଡ଼ାନ୍ତି । ସେମାନେ ଏଠୁ ପଳାଇଥିବାର ଲଜ୍ଜାକୁ ଲୁଚାଇବା ଲାଗି ସେପାଖର ଲୋକ ବୋଲି ହୋଇ ବସନ୍ତି, ଏଠାରେ ନାନା ଅସମର୍ଥତାର ସତେଅବା ଛଦ୍ମପୂରଣ କରିବା ଲାଗି

ସେପାଖରେ ପରମ ଅର୍ଥର ସଙ୍ଗତି କରୁଥାନ୍ତି । ଭାରତୀୟ ପରମ୍ପରାରେ କେବଳ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଉଠିଯିବାର ବିକଳ ଅଭୀପ୍ସାଟି ପଛିଯିବାରୁ ଭାରତ ଯେ କେତେ ଅନ୍ଧାର ଏବଂ ଅସୁନ୍ଦରତାକୁ ଏଠି ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇ ରଖିଆସିଛି, କେତେ ବିନାଶକୁ ଯେ ସମ୍ପଦ ମଣି ସହି ଆସିଛି, ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ତାଙ୍କର ଏକାଧିକ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ତାହାର ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଆମର ଆଖିଗୁଡ଼ାକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ନିର୍ମଳ, ସମଗ୍ର ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ କରିବାର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ତେଣୁ କେବଳ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଏକାନ୍ତକୁ ନୁହେଁ, ଆମକୁ ବିସ୍ତୃତି ଦିଗରେ ମଧ୍ୟ ସଂପ୍ରସାରିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅର୍ଥାତ୍ ପଳାୟନକୁ ଅନାଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବୋଲି ମାନିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସମଗ୍ରଟିକୁ ମାନି ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ପଶି ତାହାକୁ ଆଲୋକ ଲାଗି ଜୟ କରି ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ମିଥ୍ୟା ଭିତରେ ପଶି ତାହାକୁ ସତ୍ୟ ଲାଗି ଜୟ କରିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ନିଜ ଭିତରେ ପଶି ତାହାକୁ ଏକ ବିଶ୍ୱମୟ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଓ ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ପର୍ଶ ଲାଗି ଜୟ କରିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କ ଭାଷାରେ କହିଲେ, ନିଜ ସମେତ ଏହି ସଂସାରଟାକୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଲାଗି ଜୟ କରିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣାର କ୍ଷମତା ବଢ଼ାଇବାକୁ ନୁହେଁ, ଆପଣାର ଆସନଗୁଡ଼ା (ବଢ଼ାଇବାକୁ ନୁହେଁ; ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ଗ୍ରାଇଗୁଡ଼ାକୁ) ହିଁ ବିସ୍ତାର ଦେଇ ବଡ଼ ହୋଇ ଦିଶିବାକୁ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଭଗବାନଙ୍କ ଲାଗି, ବିଶ୍ୱ ଲାଗି ଜୟ କରିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପିତ କରିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । 'ବିଚ୍ଛିନ୍ନ, ସତର୍କ ଓ ଈର୍ଷାସଚେତ ଅହଂ ଆପଣାକୁ କଦାପି ସମର୍ପିତ କରି ପାରେ ନାହିଁ । ତାହା ନିଜକୁ କାହାରି ପାଖରେ ଦେଇପାରେ ନାହିଁ, ତେଣୁ କାହାରି ବି ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଅଧିମାନସ ଆଡ଼କୁ ଚେତନାର ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ ହେଲେ ଓ ସେଇଆଡ଼କୁ ବାସନା ଜାଗ୍ରତ ହେଲେ "ନିତ୍ୟ ସତ୍ୟ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଆବିଷ୍କାର କରିବା ଦିଗରେ ଏକ ଜିଜ୍ଞାସା ନିଜକୁ ମୃତ ଅହଂର ସ୍ଥାନାପନ୍ନ ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରେ । ଯେଉଁ ଅହଂଟି ଥିଲା, ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପର୍ଶକାତର ଏବଂ ତେଣୁ ହିଂସ୍ର ହୋଇ ରହିଥିଲା, ତାହାର ପ୍ରକୃତରେ ମୃତ୍ୟୁ ହୁଏ । ଏକ ଅନନ୍ୟ ସତ୍ୟମୟ ଏବଂ ବିସ୍ତୃତିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ମଧ୍ୟରେ ତାହା ଆପଣାକୁ ବିସର୍ଜି ଦେଇଥାଏ ।"

ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କ କହିବା ଅନୁସାରେ ତିନୋଟି ନିୟମ ଆମର ଏହି ପାର୍ଥିବ ନିୟମର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରୁଛନ୍ତି । ସର୍ବପ୍ରଥମ ନିୟମଟି ହେଉଛି କର୍ମର ନିୟମ; ଯାହାକୁ ଆମେ ଦାର୍ଶନିକ ଭାଷାରେ ସୁପରିଚିତ ଭାବରେ କର୍ମବାଦ ବୋଲି କହିଥାଉ । କର୍ମବାଦର ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ବିଧାତା ଯେ ଆମ ଦୁଷ୍ଟ ମନଗୁଡ଼ାକୁ ଟାଣିକରି ରଖିଥାନ୍ତି, ଆମର ସାମାଜିକ ବିବେକ ଓ ସମାଜର କର୍ତ୍ତାମାନେ ଆମକୁ ଅହରହ ତାହାରି ଉପଦେଶ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ଓ ସେହି ଅପପ୍ରେରଣାଟି ଦ୍ୱାରା ଆପଣାକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରଖି ସମାଜରେ ଶାସକମାନେ ଯାବତୀୟ ଦୁଷ୍ଟତାର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ଦୁଷ୍ଟମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଓ ଦଣ୍ଡ କରି ରଖିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ହାତଗୁଡ଼ାକୁ ଶାଳ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ମଣିଷକୁ ଭୃତ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ ବଶ୍ୟ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । କର୍ମବାଦୀ ମଣିଷ ସମ୍ଭବତଃ ହନୁଟାରୁ ଅଧିକ

ସହଜରେ ହିଁ ବାଧହୋଇ ରହେ—ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସହଜରେ ଯାହା ଅଛୁ, ସେଇଟାକୁ ହିଁ ସକଳ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବୋଲି ମାନନ୍ତି । ଏହିପରି ଭାବରେ କ୍ରୂର ଓ ବର୍ଣ୍ଣ ଉଭୟଙ୍କର ସହଯୋଗରେ କର୍ମବାଦର ବିଧାନଟା ହିଁ କ୍ରମଶଃ ଧର୍ମ ବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତ ହେବାରେ ଲାଗେ, ଯେଉଁଠାରେ କି ସମସ୍ତେ ଆପଣା ଆପଣାର କର୍ମ କରୁଥାନ୍ତି ଓ ସମସ୍ତେ କର୍ମ ଆଦର ରହିଥାନ୍ତି ବହନ କରିବା ଦୁଃଶାସନମାନଙ୍କର କର୍ମ ହୋଇ ରହିଥାଏ ଓ ବେଦନା କରିବା ଅସହାୟ-ମାନଙ୍କର କର୍ମ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହିପରି ଭାବରେ କର୍ମବାଦୀ ଆମେ ସମସ୍ତେ ସଂସାର ବୋଲି ଯାହାକିଛି ଭିଆଇ ରଖିଥାଉ, ଭବ ବୋଲି ମାନି ନେଇ ରହିଥିବା ଆମେ ସମସ୍ତେ ତାହାକୁ ହିଁ ଭଗବାନଙ୍କର ଲୀଳା ବୋଲି କହିବାରେ ଲାଗିଥାଉ ! ତେଣେ ଆମର ଭିତରେ ରହି ଭଗବାନ ଅସଲ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ଆସିବା ଲାଗି ବାଟ ଗଣିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ଆମର କ୍ରୂରତା ଓ ଉପେକ୍ଷା ଗୁଡ଼ାକର ତାଙ୍କୁଣି ତଳେ ଅନବଜ୍ଞାତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଉଜାଗର ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାନ୍ତି ।

ପଣ୍ଡିଚେରୀକୁ ଯିବାର ପ୍ରାୟ ଦୁଇବର୍ଷପୂର୍ବରୁ ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ଆମ ଜୀବନରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଥିବା ବିଧାନଟିରେ ଦୁଇଟି ଶ୍ରେଣୀର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଆମର ନିମ୍ନତର ଜୀବନସତ୍ତାର ବିଧାନ ଏବଂ ଆରଟି ହେଉଛି ଆମ ଉଚ୍ଚତର ଜୀବନସତ୍ତାର ବିଧାନ ବା ନିୟମ । (ବନ୍ଦେ ମାତରମ, ୧୮-୩ ୧୯୦୮) ତାଙ୍କର ମତରେ, ଆମ ନିମ୍ନତର ଆତ୍ମସତ୍ତାଟି ଅତୀତର ନାନା ରଜ୍ଜୁ ଭିତରେ ଛନ୍ଦହୋଇ ପଡିଥାଏ, ତା'ର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ପରିଚାଳନ କେତେବେଳେ ହେଲେ ତା'ର ଆପଣା ହାତରେ ନ ଥାଏ । ତାକୁ ଏଇଟି ଟାଣେ, ସେଇଟି ଟାଣେ,—ଏଇଟି ବାଧକରି ରଖିଥାଏ ଓ ସେଇଟି ବାଧକରି ରଖିଥାଏ । ସିଏ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ମହଜା ଅନୁସାରେ ଆହୁରି କେତେକଙ୍କୁ ଟାଣିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ବାଧି କରି ରଖିବାର ନାନା ପ୍ରକୃତିର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ମାତ୍ର କେହିହେଲେ ଆପଣା ବଶରେ ନଥାନ୍ତି, କାରଣ କେହିହେଲେ ଆପଣା ଭିତରେ ସତ୍ୟପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିନଥାନ୍ତି । ଆମ ସଂସାରରେ ଅନେକ ପଣ୍ଡିତ ଓ ବିଜ୍ଞାନୀ ମଧ୍ୟ ଏହି ଆତ୍ମସତ୍ତାଟିକୁ ଆମର ସମୁଦାୟ ସତ୍ତା ବା ବିଚରଣ-କ୍ଷେତ୍ର ବୋଲି ମାନି ନେଇଥାନ୍ତି ଓ ମଣିଷକୁ ଗୋଟାଏ ଦାସତ୍ୱ ଭିତରୁ ମୁକ୍ତ କରି ନେବା ଲାଗି ଆହୁରି ଗୋଟାଏ ଅଥବା ଏକାଧିକ ଦାସତ୍ୱର ଫିକର କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ଅନୁଭୂତ ସତ୍ୟଟି ଅନୁସାରେ ଆମକୁ ଆମର ଭିତରେ ଏକ ଉଚ୍ଚତର ଆତ୍ମସତ୍ତାର ବିଧାନଟି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପନକରିବାକୁ ପଡିବ । ଏହି ଉଚ୍ଚତରଆତ୍ମସତ୍ତା ଅତୀତର ଦାସ ହୋଇ ରହି ନ ଥାଏ, ଅତୀତରହିଁ ଏକ ପରିଣାମ ହୋଇ (ରହିବାର ସନ୍ତାପ ଭୋଗ କରୁ ନ ଥାଏ, ତାହା ଅତୀତର ଅଧିପ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।) ଅତୀତକୁ ସିଏ ଭୂମି ପରି ବ୍ୟବହାର କରେ, ସେଇଥିରୁ ବର୍ତ୍ତମାନଟି ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରେ ଓ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଗଢେ । ଅର୍ଥାତ୍ ସିଏ ବର୍ତ୍ତମାନ ତଥା ଭବିଷ୍ୟତର ବି ଅଧିପ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସିଏ ଅତୀତର ଯାବତୀୟ ନିୟତିବାଦକୁ ବଦଳାଇ ଦେଇପାରେ, ଏକ ନୂତନ ନିୟତି ଲାଗି ଅଭୀପ୍ସା ରଖିପାରେ ଏବଂ ଅଭିପ୍ରେତ ଅସଲ ସଂଗ୍ରାମ ଅର୍ଥାତ୍ ଅସଲ କର୍ମଟିଲାଗି ଯୋଦ୍ଧାହୋଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବି ହୋଇପାରେ । ଆମ ଚେତନାର ଘର

ଗୁଡ଼ାକୁ ଆମେ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ ନିମ୍ନତର ସତ୍ତାର ବିଧାନଟି ଦ୍ୱାରା ବାନ୍ଧିଦେଇ ରଖିଥିବା, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଆଉ କଦାପି ଅଧିକ କିଛିର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରିବା ନାହିଁ । ଆମେ ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପେ ଛିଆଇଥିବା ଏହି ନରକଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ମାନି ନେଉଥିବା,—ମାନି ନେଉଥିବା ଓ ତଥାପି ନରକ ଭିତରେ ଆସି ପଡ଼ିଗଲୁ ବୋଲି ବିଳାପ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବା —ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ସହୁଥିବା ଓ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ କରୁଥିବା ।

ନିମ୍ନତର ଆତ୍ମସତ୍ତା ଅର୍ଥାତ୍ ନିମ୍ନତର ଚେତନା, ଅହଂ ଦ୍ୱାରା ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଜର୍ଜର ହୋଇ ରହିଥିବା ଚେତନା, ଆପଣାର ଭୂମି ଗୁଡ଼ାକ ବ୍ୟତୀତ ପ୍ରାୟ ଆଉ କିଛି ହେଲେ ଦେଖି ପାରୁନଥିବା ଚେତନା । ଏବଂ ଉଚ୍ଚତର ଆତ୍ମସତ୍ତା ହେଉଛି ଉଚ୍ଚତର ଚେତନା;—ଭୂଇଁଟଯାକ ସମ୍ଭାବନା ଆମ ଭିତରେ ହିଁ ରହିଛି । ଆମେ ଯେଉଁଠି ଆଜିକୁ ଆମ ଆଗ୍ରହର ଦ୍ୱାରଟିକୁ ଖୋଲି ରଖିଥିବା, ଆମେ କେବଳ ତାହାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରିବା । ପରମ୍ପରାକ୍ରମେ ଆମକୁ ଗୋଟା ସୁଦ୍ଧା କେବଳ ଏହି ନିମ୍ନତର ଚେତନାଟି ମଧ୍ୟରେ ରହିବାକୁ ନିରୂପିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଏକ ସତ୍ତା ବୋଲି କୁହା ଯାଇଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଆଗ୍ରହ ଓ ଅଭୀପ୍ସା ଦ୍ୱାରା ଆମେ ଯେ ଉଚ୍ଚତର ଆତ୍ମସତ୍ତାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣା ଭିତରେ ଆବିଷ୍କାର କରିନେଇ ପାରିବା, ଆମେ ଯେ ଆମ ଭାଗ୍ୟର ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ତ୍ରିକାଳର ମାଲିକ ହୋଇପାରିବା, ଆପଣାର ସାଧନା ତଥା ସିଦ୍ଧିଲାଭ ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ଆମ ଭିତରେ ସେହି ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ ହିଁ ଏକ ସତ୍ୟରୂପେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରାଇ ଆଣିଛନ୍ତି । ଭଗବାନଙ୍କର କରୁଣା ଆମ ଭିତରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ସତ, ମାତ୍ର କର୍ମବାଦର ଦାସତ୍ୱକାଳ ଏବଂ ନିମ୍ନସ୍ତରର ସତ୍ତା ଓ ଚେତନା ଦ୍ୱାରା ଆମେ ପରଚେତ୍ୟର ଯାବତୀୟ ପଥକୁ ପ୍ରାୟ ରୁଦ୍ଧ କରି ରଖିଥିବାରୁ, ତାହା ଯେଉଁଠି ଏତେଟିକିଏ ରନ୍ଧ୍ର ପାଇଯାଉଛି, କେବଳ ପ୍ରାୟ ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ହିଁ ସେଠି ଆମପାଏ ଆସି ପ୍ରବେଶ କରି ପାରୁଛି । ମାତ୍ର ଯେତେବେଳେ ଆମେ ଅନ୍ୟ ଉଚ୍ଚତର ଚେତନାଟିର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଉଠିବା, ନିଜକୁ ତାହାର ଏକ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ସର୍ବସ୍ୱ ନିମିତ୍ତ ରୂପେ ତିଆରି କରି ପାରିବା, ସେତେବେଳେ ସେହି କରୁଣାକୁ ଅବାଧ ଭାବରେ ଲାଭ କରି ପାରିବା; ଧାରଣା କରି ପାରିବା ଓ ତାହାର ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇପାରିବା । ସେତେବେଳେ ଆମର ସଂସାର ଓ ଆମ ଜୀବନ ଏପରି ଭାବରେ ଆଉ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ, ଆମର ବାହାର ଓ ଭିତର ପରସ୍ପର ଠାରୁ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ, ଆମର ସଂସାରଟା ଆମ ସ୍ୱର୍ଗ-କଳ୍ପନାଠାରୁ ମଧ୍ୟ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ ।

ସେହି ଉଚ୍ଚତର ଚେତନାର ଅଭୀପ୍ସାକୁ କବି ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ଆଲୋକକଳ୍ପି ଅଭୀପ୍ସା ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଆମେ ଆଲୋକମୁହାଁ ହେବା, ଆମର ଯାବତୀୟ ପ୍ରତ୍ୟୟକୁ ଘେରି ରହିଥିବା ସବୁଯାକ ଅନ୍ଧାର ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମେ ଆଲୋକକଳ୍ପି ଅଭୀପ୍ସା ରଖିବା । ଅଦମ୍ୟ ଓ ସଂଶୟମୁକ୍ତ ହୋଇ ଆମେ ତାହାର ଅଭୀପ୍ସା କରିବା । ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ଏହାକୁ ହିଁ ଏହି ଯୁଗର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଅଭୀପ୍ସା ବୋଲି କହିଚନ୍ତି । ୧୯୪୩ ମସିହାର ଗୋଟିଏ ବାଣୀରେ ସେ ଆମକୁ

ତାହା କହୁଛନ୍ତି । ଆଲୋକ ଆମଠାରୁ ଯେତେ ଦୂରରେ ରହୁଛି ବୋଲି ଆମେ ଭାବୁଛୁ, ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଆଦୌ ସେତେ ଦୂରରେ ନାହିଁ, ତାହା ଆମର ଅନେକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଛି । ସିନ୍ଦୂର ଫାଟିବା ପୂର୍ବରୁ ଆକାଶ ଗୋଟାକର ଅନ୍ଧାର ସତ୍ତ୍ୱେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆମର ଯେତିକି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇରହିଥାଏ, ଆଲୋକ ଆମର ସେତିକି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଛି । ଏବଂ ତାହାର ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେକୌଣସି ସମୟରେ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଯିବ, ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ଆମକୁ ସେହି ବିଷୟରେ ସତର୍କ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ତେଣୁ ଚେତନାର ସଂପ୍ରସାରଣ ହେଉଛି ଅସଲ କଥା, ଆପଣାର ସଂପ୍ରସାରଣ ହେଉଛି ଅସଲ ଆହ୍ୱାନ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଜମ୍ନତର ସଞ୍ଚାର ଏହି ପାରସ୍ପରିକ ଭୟାକୁଳତା ମଧ୍ୟରେ ରହି ଆମେ ମୁଖ୍ୟତଃ ପରସ୍ପରକୁ କେବଳ ଗ୍ରାସ କରିବା ଲାଗି ଗୋଡ଼ାଉଛୁ । ରାଜନୀତି, ସମାଜନୀତି ଓ ଲୋକାଚରଣର ନାନା ଭୂମିରେ ଗ୍ରାସ କରିବାର ନାନା ଚକ୍ରାନ୍ତହିଁ ଆମକୁ ବଡ଼ ଗ୍ରନ୍ଥିଳ କେତେ ବିଡ଼ମ୍ବନାରେ ପକାଇ ରଖିଛି । ସେହି ବିଡ଼ମ୍ବନାଗୁଡ଼ାକୁ ଆମେ ବାସ୍ତବତା ବୋଲି କହି ଦୁର୍ଗଜୟ କରି ରହିବା ସକାଶେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ବସ୍ତୁ-ବିଶେଷଜ୍ଞ ରୂପେ ତିଆରି ହେବାକୁହିଁ କ୍ରମେ ପ୍ରଖରତମ ବୁଦ୍ଧି ବୋଲି ମାନିନେଲୁଣି । ପରସ୍ପରଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିବା ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେହିଁ ସଂସାରରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନୃଶଂସ ହୋଇପାରନ୍ତି ଏବଂ ଏକ ନିର୍ମଳ ବିବେକର ସହିତ ତାହା ହୋଇ ପାରନ୍ତି । ଏବଂ ତା'ପରେ ସେମାନଙ୍କର ଯାବତୀୟ ଉପାସ୍ୟ କେବଳ ଅପାସ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ସେଥିରୁ ବିନାଶ ଆସି ପହଞ୍ଚେ ।

ଆମେ ଯେତେବେଳେ ସମଗ୍ର ଜଗତଟି ବିଷୟରେ ଏକାବେଳକେ ଚେତନାବନ୍ତ ହୋଇ ଉଠିପାରିବା, ଆମେ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ଭଗବତ୍ ପରମସତ୍ୟଙ୍କ ବିଷୟରେ ବି ସଚେତନ ହେବା, ଏକଦା ନବବର୍ଷର ଏକ ବାଣୀରୂପେ ଆମକୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ଏକ ବାଣୀରେ ମାଆ କହିଥିଲେ । ଏକ ସତ୍ୟରୂପେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏହାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା । ଏହି ଚେଷ୍ଟା ହେଉଛି କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେବାର ଚେଷ୍ଟା । ସିଦ୍ଧି-ଦିବସର ଆହ୍ୱାନ ଆମକୁ ସେହି ଚେଷ୍ଟାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବା ଲାଗି ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଯାଉଛି । ୧୯୨୬ ମସିହାର ସିଦ୍ଧିଦିବସଟି ଏକ ଆଲୋକ—ବନ୍ୟା ରୂପେ ଆମର ସଂସାର ମଧ୍ୟକୁ ଅବତରଣ କରିଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍, ସେହି ଦିନଠାରୁ ଏକ ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ ଆଲୋକବନ୍ୟାର ସନ୍ତକ ହୋଇ ତାହା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଲା । ଆମେ ଆଲୋକ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ ନା ଅନ୍ଧାର ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ, ଆମେ ଆମର ଅହଂଟାକୁ ନେଇ ଅଣକଣ୍ୟାଣୀ ଓ ଅବିଶ୍ୱାସୀ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଛୁ ଅଥବା ଏହି ସବୁଟି ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହେବାକୁ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ରଖିଛୁ, ସେହି ସନ୍ତକ ଆମ ଲାଗି ଏକ ସତ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ତାହାରି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ମାତ୍ର ଏଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ, ଆମ ନିଜର ଓ ଆମ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ସମ୍ଭାବନାଟି ବିଷୟରେ ତାହା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ସକାଶେ ଏକ ଉପଲବ୍ଧ ପ୍ରମାଣ ଓ ଅତିକ୍ରମଣ ରୂପେ ସଞ୍ଚିତ ହୋଇରହିଛି ।

ଧରିତ୍ରୀ, ଜନ୍ମଦିନ—ବିଶେଷାଙ୍କ, ୨୪-୧୧-୭୬

ମଣିଷ ଓ ତା'ର ଠାକୁରମାନେ

ଭଗବାନ୍ କ'ଣ ବୋଲି ଆମେ ସମସ୍ତେ ପିଲାଦିନେ ବଡ଼ମାନଙ୍କଠାରୁ କେତେ ନା କେତେ କଥା ଶୁଣିଥାଉ, ବହିମାନଙ୍କରେ କେତେ ନା କେତେ କଥା ପଢ଼ିଥାଉ । ଏବଂ, ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଯେଉଁ ସମାଜରେ ସାନରୁ ବଡ଼ ହୋଇଥାଉ, ସେହି ସମାଜରେ ବହୁ ଦିନରୁ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇ ଆସିଥିବା ବିଧି ତଥା ବିଶ୍ୱାସଗୁଡ଼ାକ ଅନୁସାରେ ପ୍ରାୟ ଅଭ୍ୟାସରେ ପଡ଼ି ଭଗବାନଙ୍କ ବିଷୟରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧାରଣା କରି ନେଇଥାଉ । ସେହି ଅନୁସାରେ ଆମେ ଭଗବାନଙ୍କୁ କେତେବେଳେ ଭୟ କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷା କରିଥାଉ ତ ପୁଣି କେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରିବାକୁ ବି ଶିଖିଥାଉ; କେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଆମଠାରୁ ବହୁଦୂରରେ ବୋଲି କଳ୍ପନା କରୁ ତ ପୁଣି କେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଆମର ଅତି ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବାପରି ଅନୁଭବ କରୁ । ତାଙ୍କୁ କେତେବେଳେ ସକଳ ଭୁବନର କେଉଁବଡ଼ ରଜା ବୋଲି କହୁ ତ ପୁଣି କେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁ ଓ ସଖା ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ ମଧ୍ୟ କରିଥାଉ । କେତେବେଳେ ଖୁବ ଆର୍ତ୍ତ ଭାବରେ ତାଙ୍କୁ ଦୁଃଖ ଜଣାଉ, ଦୁଃଖରେ କାତର ହୋଇ ତାଙ୍କୁ କେତେ କ'ଣ ମାଗୁ,—ପୁଣି, ଆଉ କେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ସତେଅବା ଆଉ କ'ଣପରି ଅନୁଭବ କରି କେତେ ଖୁସୀ ହୋଇଯାଉ କେଜାଣି, ତାଙ୍କପାଖରେ ଆମର ସବୁକିଛିକୁ ନେଇ ଅର୍ପଣ କରିଦେଇ ଆସୁ । କେତେବେଳେ ମୃଗୁଣୀଟିଏ ପରି କେଡ଼େ କାତର ହୋଇପଡ଼ୁ ତ କେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ଏହି ଧୂଳି ଉପରେ ସତେଅବା ଫୁଲଟିଏ ହୋଇ ଫୁଟିଉଠି କେତେ ନା କେତେ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରିଥାଉ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଆମେ ନାନାବିଧ ଜାଲରେ ପରିଣତ ହୋଇ ସେହି ଜାଲ ଦ୍ୱାରା ଭଗବାନଙ୍କୁ ଧରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଉ ଅଥବା ସତେଅବା ସମର୍ଥ ସରୋବରଟିଏ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ସେଥିରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାବରେ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିପାରିବାରେ କେଡ଼େ ସରାଗ ଦେଖାଉ, ତାହା କରିପାରିଲେ ଆମେ କେଡ଼େ ଖୁସୀ ହୋଇଯାଉ, ସତକୁସତ କେଡ଼େ ହାଲୁକା ହୋଇଯାଉ !

ଆମ ଭିତରେ ଏମନ୍ତ ଏକ ଉପାଦାନ ଅନେକ ସମୟରେ ଖୁବ ପ୍ରାଧାନ୍ୟଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଯାହାକି ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ଗୁମ୍ଫା ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ଏବଂ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଏପରି ଅନ୍ୟ ଉପାଦାନ ବି ରହିଥାଏ, ଯାହାକି ଆମଲାଗି ଦୁଆର ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ସେହି ଦୁଆର ଅନେକ ସମୟରେ ଖୋଲିଯାଏ; ଏକାବେଳକେ ଖୋଲିଯାଏ, ସତେଅବା ବେଳ ଜାଣି ଖୋଲିଯାଏ । ସେହି ଦୁଆରଟିର ବାଟ ଦେଇ ସେତେବେଳେ ଆମଭିତରେ କାହାର ପ୍ରବେଶ ଘଟେ କେଜାଣି, ସେତେବେଳେ ଆମଭିତରେ ସତେ-ଯେପରି ସମଗ୍ର ଭୁବନ ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ଜାଗା ହୋଇଯାଏ । ସେତେବେଳେ

ବାହାର ଆଉ ଭିତର ମଧ୍ୟରେ ସତେଅବା କୌଣସି ଭେଦ ରହିଛି ବୋଲି ଆଉ ମୋତେ ମନେ ରହୁନାହିଁ । ମନର ସୀମାଗୁଡ଼ାକ ଆମର ଅଜାଣତରେ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ କୁଆଡ଼େ ମିଳାଇ ମିଳାଇ ଯାଆନ୍ତି ଓ ଅଭିନବ କେତେବେଳେ ବିସ୍ତାରକୁ ଲାଭ କରନ୍ତି । ଦୁଆରଟି ବନ୍ଦହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ଆପଣା ଭିତରରେ ରହିଥିବା ଗୁମ୍ଫାଟାକୁହିଁ ଅସଲ ଘର ଅର୍ଥାତ୍ ସମସ୍ତ ଘର ବୋଲି କହିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସିଏ ତା'ର ଗୁମ୍ଫାଟି ଭିତରେ କବୁଜ ହୋଇ ବସିଥାଏ । ଗୁମ୍ଫା ବାହାରେ ଆଉ କିଛି କେଉଁଠି ରହିଛି ବୋଲି ମୋଟେ ମାନିବାକୁ ମନ କରେନାହିଁ । ଗୁମ୍ଫା ଗୃହପାଖରେ ରହିଥିବା କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକୁ ସିଏ ହୁଏତ ଏତେ ଅତିରଞ୍ଜିତ ଭାବରେ ଦେଖେ ଯେ, ଯାବତୀୟ କାନ୍ଥ ସତ୍ତ୍ୱେ ଦୁଆରଟିଏ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ କୋଉଠି ପ୍ରକୃତରେ ରହିଥିବ ବୋଲି ସିଏ କେବେହେଲେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଇଚ୍ଛା କରେନାହିଁ । ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ଅଥବା ଭୟ କରି ଗୁମ୍ଫାଗୁଡ଼ାକୁହିଁ ସତେଅବା ପରମ ଆଶ୍ରୟରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ଯେତେବେଳେ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବରେ ଏକାଠି ଗୋଟିଏ ଗୋଷ୍ଠୀ କିମ୍ବା ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଠନ କରନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେହି ଗୋଷ୍ଠୀ ବା ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ଏକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏକ ବିଶେଷ ନାମ ଦେଇ ଧର୍ମ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇଥାଏ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମ ତଥା ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବିଶେଷ ସଙ୍କେତମାନ ରହିଥାଏ । ଭେକ ଓ ବିଧି ରହିଥାଏ । ଦେଉଳ ଓ ଦେବତାମାନେ ରହିଥାନ୍ତି । ଧର୍ମର ଶାସନକୁ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଉପରେ ଲଦିକରି ରଖିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉପରୁ ତଳଯାଏ ନାନା ପାହାଚରେ ଏକ ତନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ବଳବତ୍ତର କରି ରଖିଥାଏ । ଆପଣା ଭିତର ଗୁମ୍ଫାଟି ଉପରେହିଁ ହୁଏତ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଏହି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଓ ଏହି ଧର୍ମମାନେ ସତେଅବା ଅମୋଘ ଅଭୟ ପ୍ରଦାନ କରି ରଖିଥାଆନ୍ତି । ଏହି ମଣିଷ ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଚରାଉଥିବା ଶାସକମାନଙ୍କର ସହଯୋଗରେ ଧର୍ମମାନେ କାଳକ୍ରମେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗୁମ୍ଫାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ତେଣିକି, ସତେଅବା ସାମାଜିକ ଧର୍ମତାମସାଗୁଡ଼ାକୁ ଅବକ୍ଷମ ଭାବରେ ଜମାଇ ରଖିବାକୁ ଗୁମ୍ଫା ଗୁମ୍ଫା ଭିତରେ ବାଦ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ, କେତେ-କେତେ ସଙ୍ଘର୍ଷରେ ନାନାଭଳି ଘୃଣା, ଅହଂକାର ଏବଂ ମିଛ ଔଦ୍ଧତ୍ୟର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ଗୋଟାଏ ଧର୍ମ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଧର୍ମକୁ ସାନ ବୋଲି କହେ । ଧର୍ମର ପ୍ରଚାର ହୁଏ, ହାଟ ବସେ । ମୋର ଧର୍ମହିଁ ପୃଥିବୀଯାକରେ ଏକମାତ୍ର ଧର୍ମ ବୋଲି ଯୋଦ୍ଧାମାନେ କେତେଭଳି ବଜାଇ କରନ୍ତି । ସେହି ବଜାଇର ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ସେମାନେ ସତେଅବା ଆଉ କୁଆଡ଼କୁ ହୁରୁଡ଼ାଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ତୁଚ୍ଛା ପିତୁଳାମାନେହିଁ ସିଂହାସନ ଉପରେ ବସିଥାନ୍ତି, ଅଧମ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପରାକ୍ରମଶାଳୀ ହୋଇ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିବା ଅହଂକାରର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହି ଆଆନ୍ତି ।

ଆମେସବୁ ଗୁମ୍ଫା ଉପରେହିଁ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ଯଥାର୍ଥ ଦୁଆରଟି ଆଉ କପାଟ ଖୋଲିପାରନ୍ତା ? ଦୁଆରଟିଏ ଅଛି ବୋଲି ଯେଉଁ ସଦାମୂଳ ବିଶ୍ୱାସଟି

ରହିଥିଲେ ଯାଇ ଆମେ ହୁଏତ ଏକ ସତ୍ତ ଆଗ୍ରହ ନେଇ ସେଇଆଡ଼କୁ ମନ କରିପାରନ୍ତେ, ଆମ ଜୀବନରେ ସେହି ବିଶ୍ୱାସ ବା ପ୍ରକୃତରେ କିପରି ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରନ୍ତା ? ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଧର୍ମ, ସମ୍ପ୍ରଦାୟ, ପୂଜା ଓ ଭେକାଡ଼ମ୍ବରର ଯାବତୀୟ କନ୍ଦଳ ଏବଂ କୋଳାହଳ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେଥିଲାଗି ଆଜି ମଣିଷର ଅସଲ ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୟନୀୟ ଭାବରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଛି । ଯେଉଁ ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲିଯାଇ ପାରୁଥିଲେ ମଣିଷ ନିଜ ଭିତରେ ବହୁଦୂର ଯାଏ ଯାଇ ପାରୁଆନ୍ତା ଓ ସେହି ଚରମତମ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ମଧ୍ୟରେ ଆପଣାର ପରମ ଆତ୍ମୀୟ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇ ପାରନ୍ତା, ସେହି ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକ ବଡ କରୁଣ ଭାବରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଛି । ଦୁଆର କେବଳ ଭିତର ଆଡ଼କୁ ନାହିଁ, ବାହାର ଆଡ଼କୁ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ବାହାର ଆଡ଼କୁ ରହିଥିବା ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଖୋଲିଦେଇ ପାରୁଥିଲେ ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନରେ ଏକ ଅଭୂତପୂର୍ବ ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ହୋଇ ପାରୁଆନ୍ତା । ତା'ର ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ଏକ ଅନ୍ୟ ଭୂମି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଆତ୍ମୀୟତାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରୁଆନ୍ତା । ତେବେ ସିଏ ଆପଣାର ଅସଲ ସମ୍ବଳଗୁଡ଼ିକର ପରିଚୟ ପାଇ ପାରୁଆନ୍ତା । ବର୍ତ୍ତମାନର ପୃଥିବୀରେ ନାନାବିଧ ମିଛବଳ,—କ୍ଷମତାବଳ, ଅସ୍ତ୍ରବଳ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରବଳ ଇତ୍ୟାଦି, ଉପରେ ଅନ୍ଧଭକ୍ତ ଭାବରେ ନିର୍ଭର କରି ମଣିଷ ଯେପରି କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦୁର୍ବଳ ଏବଂ ଅସହାୟ ହୋଇଯିବାରେ ଲାଗିଛି, ତାକୁ ଆଉ ଆଦୌ ସେହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ । ତେବେ ମଣିଷଗୋଷ୍ଠୀଗୁଡ଼ିକର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେହିଁ ପୃଥିବୀର ସମ୍ପଦଗୁଡ଼ିକର ବିନିଯୋଗ ହୋଇ ପାରୁଆନ୍ତା । ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ଦିବ୍ୟତ୍ୱର ଉନ୍ମୋଚନ ଲାଗିହିଁ ଆମ ପୃଥିବୀର ଜ୍ଞାନ, ବିଜ୍ଞାନ, ବଳ ତଥା ସମ୍ବଳଗୁଡ଼ିକ କାମରେ ଲାଗିପାରୁଆନ୍ତା । ମନୁଷ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଅସଲ ସଖ୍ୟ ସେତିକବେଳେ ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା । ମଣିଷକୁ ଆଉ ଅଗତ୍ୟା କୌଣସି ପଲ ଭିତରେ ମୁଣ୍ଡ ବିକି ଦେବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତାନାହିଁ । ପୃଥିବୀରେ ଏବେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପଲ ଭିତରେ ଲାଗିଥିବା ପରସ୍ପରଘାତୀ କଳହଗୁଡ଼ାକ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଆଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ରହନ୍ତା ନାହିଁ ।

ଗୁମ୍ଫାମଣିଷ ଏଠାରେ ଯାବତୀୟ ଉନ୍ମୋଚନ ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରସାରଣକୁ ଭୟ କରୁଆଏ । ତେଣୁ ବଡ଼ ସନ୍ତର୍ପଣରେ ସିଏ ଏହି ପୃଥିବୀର ବାହାରେ ସ୍ୱର୍ଗ ନାମକ ଏକ ଚମତ୍କାର ଉପନ୍ୟାସର ବିଧାନ କରି ରଖିଥାଏ । ତା'ର ସେହି ବିଧାନ ଅନୁସାରେ ଠାକୁରମାନେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ବାସ କରୁଆନ୍ତି, ଏଠି ଏହି ସଂସାରରେ ମୋଟେ ନଥାନ୍ତି । ପ୍ରୟୋଜନ ପଡ଼ିଲେ ଖିନା ବେଳେବେଳେ ସଂସାରକୁ ଆସନ୍ତି, ମାତ୍ର ଧର୍ମତଃ ସ୍ୱର୍ଗରେ ବାସ କରୁଆନ୍ତି । ବହୁ ପରିମାଣରେ ଭୟ ଏବଂ ମନ୍ତ୍ରିତ୍ୱଗତ କଳ୍ପିତ ଉର୍ବରତାକୁ ଏକାଠି ମିଶାଇ ଧର୍ମର ବିଧାୟକ-ମାନେ ବଡ଼ସାନ ଭେଦରେ ଦେବତା ଓ ଠାକୁରମାନଙ୍କର ଏକ କେତେ ମଣ୍ଡନକୁ କଳ୍ପନା କରି ରଖିଥାନ୍ତି,—ସ୍ୱର୍ଗ ଓ ନରକର ଦ୍ୱିବିଧ ଗନ୍ତବ୍ୟ ଦୁଇଟା ପ୍ରଧାନକୁ ନିର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଟ କରି ଦେଇଥାନ୍ତି । ସଂସାରରେ ପୁଣ୍ୟ କଲେ ସ୍ୱର୍ଗ ମିଳେ, ପାପ କଲେ ନର୍କରେ ପଡ଼ିବାକୁ ହୁଏ; ଏବଂ, ଏହି ସଂସାରରେ ନାନାବିଧ ଯେଉଁ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ତଥା ସ୍ୱାର୍ଥମାନେ ମଣିଷମାନଙ୍କ

ଉପରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଆନ୍ତି, ସେହିମାନେହିଁ ସଚରାଚର ପାପ ପୁଣ୍ୟ ଓ ନୀତି ଅନୀତିର ବ୍ୟାଖ୍ୟାଟିଏ ବାନ୍ଧି ଦେଇଥାନ୍ତି ଓ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁଗତ ଓ ଶୀତଳ କରି ରଖିବାରେ ଧର୍ମଗୁଡ଼ାକୁ ଭଲ କାମରେ ଲଗାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ମଣିଷର ଦ୍ୱାରୋନ୍ମୋଚନ ବିଷୟରେ ମଣିଷକୁ ଆଦୌ କିଛି ନକହି ତାକୁ ନାନା ବିଧାନର ଏକ ଦଣ୍ଡପାଶ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି, ଭୀରୁ ଏବଂ ଭକ୍ତ୍ୟାଳୁ କରି ରଖିଥିବା କେତେକେତେ ପ୍ରକାରର ଅଫିମକୁ ମନୁଷ୍ୟସମାଜର ଇତିହାସରେ ଧର୍ମ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ଆସିଛି । ମଣିଷକୁ ତା'ର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅନେକ ମହିମାଠାରୁ ଅନ୍ତରାଳ କରି ରଖାଯାଇଛି, ତା'ଠାରୁ ତା'ର କେତେକେତେ ବଳକୁ ଅପହରଣ କରି ନିଆଯାଇଛି । ସ୍ୱର୍ଗର ପରିମାଣ ହୁଏତ ଦଶଗୁଣ ବଢ଼ିଛି, ସମ୍ପ୍ରଦାୟ-ମାନେ ଜଟିଳରୁ ଆହୁରି ଜଟିଳ ଅଥଚ ରୁଦ୍ଧରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ମଣିଷକୁ ପ୍ରାୟ ଅନାଶ୍ୱାସୀ କରି ରଖିଛନ୍ତି ଓ ତା'ର ଅସଲ ଉଦ୍ବେଗଗୁଡ଼ିକରୁ ତାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ମମ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ସଂସାରରେ ସମର୍ଥମାନେ ଦେଉଳ ପରେ ଦେଉଳ ଗଢ଼ି ଥୋଇ ଦେଇଛନ୍ତି, ଦେଉଳର ଆଡ଼ମ୍ବରମୟ ପ୍ରାସାଦଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ମନୁଷ୍ୟର ଅସଲ କ୍ଷୁଧା ଏବଂ ବ୍ୟାକୁଳତାଗୁଡ଼ାକୁ ବାନ୍ଧି କରି ରଖି ଦିଆଯାଇଛି,—କର୍ତ୍ତାମାନେ ଓ ଉତ୍ପୀଡ଼କମାନେ ସୁକୁଠ ଦେଖିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ଆମର ସାଂପ୍ରତିକ ସଂସାରରେ ଠାକୁରମାନେ ମାଳମାଳ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ମଣିଷମାନଙ୍କର ବାହ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନତା ଏବଂ ବାହ୍ୟ ଚତୁରତାମାନ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହି ଠାକୁରମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ନାନା ନୂଆ ନୂଆ ଭିଆଣରେ ଠାକୁରମାନେ ବାହାରୁଛନ୍ତି, ନୂଆ ନୂଆ ଭିଆଣରେ ମଣିଷକୁ କାବୁ କରି ରଖିବା ଲାଗି ଏହି ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି । ଅନ୍ଧାର ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି, ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି, ଅସହାୟତାମାନେ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଅସଲ ଆଲୁଅ, ଅସଲ ଜାଗରଣ ଏବଂ ଅସଲ ରହସ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା କେତେ ତଳେ ଯାଇ ପୋତି ହୋଇ ରହିଲେଣି । ମଣିଷର ସମାଜରେ ଦାମ୍ଭିକଗୁଡ଼ାକ ବଢ଼ୁଛି ସିନା, ମାତ୍ର ବିଶ୍ୱାସ କମି କମି ଯାଉଛି । ନିଜ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ, ଭଲ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ, ପରସ୍ପର ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ,—ଏସବୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷିପ୍ର ଗତିରେ କମି କମି ଯିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏହି ପୁରୁଣା ଠାକୁରମାନେ ସତେଅବା ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି କାମରେ ଆସିବେ ବୋଲି ମୋତେ ପ୍ରତ୍ୟୟ ହେଉନାହିଁ । ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକ କୌଣସି କାରଣରୁ ମାରା ହୋଇ ସାରିଲେଣି କି କ'ଣ, ସେମାନେ ଆଉ ଆମଲାଗି କୌଣସି ପ୍ରେରଣାର କାରଣ ହୋଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ତଥାପି ସେହି ପୁରୁଣା ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ସତେଅବା ଚୋରାସୁଙ୍ଘା କାବୁ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଆମେ ସେଇଁଠି ଥିଲୁ ସେହିଠାରେହିଁ ସେହି ପୁରୁଣା ଜାତିଆରଗୁଡ଼ାକୁ କାମୁଡ଼ି କରି ପଡ଼ିରହିଛୁ । ପୁରୁଣା ସଂସ୍ଥାମାନେ ତଥାପି କେତେ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଆମଉପରେ ରାଜତ୍ୱ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । କେବେକେବେ ନୂଆ ଉଦ୍‌ବୋଧନମାନ ଆସିଛି ସତ, ମାତ୍ର ଆମ ସଂସାରର ଅଧିକ ପାଣ୍ଡୁଆମାନେ ତାହାକୁ ଏପରି ଭାବରେ ଆଦୌର ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ କରି ରଖିଛନ୍ତି ଯେ,

ସେଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ତରେ ସେହି ପୁରୁଣା ଫାଶ ଓ ପୁରୁଣା ଖୋପ ଭିତରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଯାଉଛି । କାଳ କ୍ରମଶଃ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଜଣାଆୟତ୍ତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଅସମଞ୍ଜସତାମାନେ ଆହୁରି କଠିନ ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ମଣିଷର ଚେତନା ଭିତରେ ଯେଉଁ ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ିକ ଫିଟିଯାଇ ପାରିଲେ ମଣିଷ ତା'ର ଅସଲ ବଳଗୁଡ଼ିକର ପରିଚୟ ପାଉଥାନ୍ତା ଓ ତେଣୁ ଅସଲ ସଙ୍କଳ୍ପଗୁଡ଼ିକର ଭଜନ ହୋଇପାରୁଥାନ୍ତା, ସେହି ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା ଅଧିକରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଜବର ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସଂସାରର ଅପଶାସକମାନଙ୍କର ଚକ୍ରାନ୍ତରେ ମଣିଷର ଠାକୁରମାନେ ସତେଅବା ମଣିଷକୁ ତା'ର ନାନା ମୋହଗ୍ରସ୍ତତା ଭିତରୁ କାଦଭାଙ୍ଗି ଉଠାଇ ଆଣିବା ଲାଗି ଏକାନ୍ତ ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି ।

ଏହି ଯାବତୀୟ ଅଳାଆଁ ଭିତରୁ ପରିତ୍ରାଣ ଲାଭ କରିବାର ଉପାୟରୂପେ ମଣିଷକୁ ସମ୍ଭବତଃ ବାହାରର ତାମସାଗୁଡ଼ାକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଭିତରେ ସତକୁସତ ଏକ ଆବିଷ୍କାର-ଯାତ୍ରାରେ ବାହାରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମଣିଷ ସ୍ୱୟଂ ମନ କଲେ ଯାଇ ସେକଥା କରିପାରିବ । ଗଧ ହେବାକୁ ମନା କରି ଦେଇପାରିଲେ ଯାଇ ତା' ଭିତରେ ସେହି ଅନନ୍ୟ ବ୍ୟାକୁଳତାଟି ଜନ୍ମଲାଭ କରିବ । ବାହାରେ ତାକୁ କାବୁ କରି ରଖିଥିବା ଯାବତୀୟ ଗଣ୍ଠିରୁ ତାକୁ ନିଜକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ କରି ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅର୍ଥାତ୍ ସାହସର ସହିତ ସେହି ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣାର ଅସଲ କ୍ଷୁଧା ଏବଂ ଅସଲ ଆକୁତି-ଗୁଡ଼ିକୁ ଭିତର ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇ ରଖିପାରିଲେ ଯାଇ ତାହା ସମ୍ଭବ ହେବ । ଭୀରୁମାନେ କଦାପି ସେକଥା କରିପାରିବେ ନାହିଁ, ବୋଲି ମାନ, ଏହି ସଂସାରରେ ଯାହା ଯେମିତି ହୋଇ ରହିଛି ତାହାରି ଭିତରେ ସଫଳତା ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିବା ମଣିଷ କଦାପି ତାହା କରି ପାରିବନାହିଁ, ପୌତ୍ତଳିକମାନେ ବି ତାହା କରିପାରିବେନାହିଁ । ବାହାର ଘୁଞ୍ଚି ଭିତରକୁ ଆସିବା, ଆପଣାର ବନ୍ଧୁପରି ଆପଣାଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା, ସାହସର ସହିତ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ଗଭୀରରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଯିବାଲାଗି ଆପଣାକୁ ସତକୁ ସତ ସମ୍ମତ ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରଖିବା ଓ ସମୁଚିତ ଭାବରେ ସଜ ହୋଇ ସେହିପରି ଏକ ଆବିଷ୍କାର ଯାତ୍ରାରେ ବାହାରି ଆପଣାର ପରମ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବା,—ମାଆ ସେହି ପ୍ରସଙ୍ଗଟିକୁ The supreme discovery ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ସେହି ଯାତ୍ରାରେ ବାହାରି ପାରିଲେ ନିଜ ଭିତରେ ଯେଉଁ ପରମବନ୍ଧୁ ସହିତ ଭେଟ ହୁଏ ଓ ଯାହାର ସ୍ପର୍ଶ ଆମର ଭିତର ତଥା ବାହାର ଉଭୟ ଜୀବନରେ ପ୍ରକୃତ ବିମୋଚନ ଓ ପ୍ରକୃତ ଆବିର୍ଭାବ ଉଭୟର କାରଣ ହୋଇଥାଏ, ମାଆ ତାହାକୁ the inner Godhead ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ସେହି ପରମବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ବା ପରମଦେବତାଙ୍କୁ ସବାଆଗ ନିଜ ଭିତରେ ଠାବ କରିବାକୁ ହୁଏ, ତାହାଙ୍କୁହିଁ ଆମ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ପ୍ରେରଣାର ସର୍ବମୂଳ ପ୍ରେରଣାରେ ପରିଣତ କରିପାରିବାକୁ ହୁଏ, ତେବେଯାଇ ବାଟ ଉଘାଡ଼େ, ବାଟ ମିଳେ; ଗଭୀରରୁ ଆହୁରି ଗଭୀରକୁ ଏବଂ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ବାଟ ମିଳିଯାଏ । ଏବଂ ଭିତରେ ଅସଲ ବାଟଟି ମିଳିଯାଇଲେ ଯାଇ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଅସଲ ସମ୍ପ୍ରସାରଣଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । ଭିତରର ବନ୍ଧୁ ସତକୁ ସତ ବାହାରକୁ ମଧ୍ୟ ବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ଠାବ କରିବାରେ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ଅସଲ ସମ୍ଭାବନା ଓ ଅସଲ ସଖ୍ୟ

ଗୁଡ଼ିକ ସେତିକିବେଳେ ଯାଇ ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତି । ସେତିକିବେଳେ ଅନ୍ୟ ମୋଟେ ଡ଼ର ମାଡ଼େ ନାହିଁ, ନିଜକୁ ମୋଟେ ଏକୁଟିଆ ବୋଲି ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ଅନ୍ୟକୌ କାହାକୁ ଇତର ବୋଲି ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ସେହି ପରମବନ୍ଧୁ ଆମ ହାତରେ ଧରାଇ ଦେଇଥିବା ଆଲୋକର ମାଧ୍ୟମରେ ସଂସାରରେ ସବୁ ମୁହଁକୁ ଦେଖିହୁଏ । ସକଳ ବନ୍ଧନ କଟିଯାଏ, ସକଳ ଜୁଗୁପ୍ସା ଦୂର ହୁଏ,—ଆମେ ସମସ୍ତେ ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ଡୋରରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିଥିବାର ଅନୁଭବ ସେତିକିବେଳେ ହୁଏ

ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ସ୍ୱୟଂ ଏକ ସଂଜ୍ଞାନିରୂପଣ କରିବାକୁ ଯାଇ ପରମ ଦିବ୍ୟସତ୍ତାକୁ ଅପରିମିତ ସମ୍ଭାବନା ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । 'The Divine is infinite possibility.' ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ସେହି ସମ୍ଭାବନା ଆମରି ଭିତରେ ହିଁ ରହିଛି, ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଛି । ବାଛି ବାଛି ମାତ୍ର କେତେକଜଣ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ବା କର୍ମବନ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନୁହେଁ, ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଛି । କେତେକ ମନୀଷୀଙ୍କର ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ହେତୁ ତଥା ଅବଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ୟମାନେ ସେହି ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧିକୁ ଏହି ଯୁଗର ବୁଦ୍ଧି ବୋଲି ମାନି ନେଇଥିବା ହେତୁ ସିନା ଆମର ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସଂସାର ପ୍ରବଳ ଆଉ ଦୁର୍ବଳ ଏହି ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି, ମାତ୍ର ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଛି । ପୁଣି, ସେହି ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ଭାଷାରେ କହିଲେ, ଉଦଘାଟନର ଓ ଉନ୍ମୋଚନର ଯାବତୀୟ ସମ୍ଭାବନା ଆସ୍ତିକ ଭିତରେ ଯେପରି ରହିଛି, ନାସ୍ତିକ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ରହିଛି । ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି, ମାତ୍ର ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ରହିଛି । ଗୋଟାଏ ମିଛ କର୍ମବାଦର ଫାନ୍ଦ ଭିତରେ ପଡ଼ି ମଣିଷ ନିଜର ଅସଲ କର୍ମପ୍ରବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଏଡ଼ି ଚାଲିଯିବାରେ ଲାଗିଛି, ସାମାଜିକ ତଥା ସମ୍ବନ୍ଧଗତ ନାନାବିଧ ପ୍ରଣାମନର ଚକ୍ରାନ୍ତରେ ପଡ଼ି ସିଏ ସତେଅବା ତା' ଜୀବନର ଏକ ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧ ପରି ଆପଣାକୁ ହୀନ ବୋଲି, ତୁଚ୍ଛ ବୋଲି ଓ ନଗଣ୍ୟ ତଥା ସାମାନ୍ୟ ବୋଲି ମାନିନେଇଛି ସତ, ମାତ୍ର ତଥାପି ସକଳ ସମ୍ଭାବନା ତାହାରି ଭିତରେ ଲୁକ୍କାୟିତ ହୋଇ ରହିଛି, ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି; ତାହାର ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ଆମର ଏହି ନିଦକୁ ବାହାରୁ ଆଉ କେହି କଦାପି ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ଆସିବନାହିଁ, ଆମେ ନିଜେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଯାଇ ଆମର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିବ । ଯାବତୀୟ ପରାଜୟ ବୋଧର ସମାପ୍ତି ସେତିକିବେଳେ ହେବ ।

ନିଦ ଭାଙ୍ଗି ନିଜ ଭିତରେ ଅନନ୍ତ ସମ୍ଭାବନାର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇଥିବା ମଣିଷ କଦାପି ବାହାର ଦ୍ୱାରା ଭଳି ଯିବନାହିଁ । ବାହାରର ପିତୁଳାମାନେ ତାକୁ କଦାପି ଭଣ୍ଡାଇ ପାରିବେନାହିଁ । କୌଣସି ତାତ୍କାଳିକ ରତ୍ନର ଆଶାରେ ସିଏ କଦାପି ପୌତ୍ତଳିକ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମନ କରିବନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ଅସଲ ବାସନାଟିର ସୁରାଖ ପାଇଥିବା ମଣିଷ ସେହି ବାସନାକୁ ଅବଶ୍ୟ ଖୋଜି ବାହାରିବ; ସେଇଥିରୁହିଁ ତା'ର ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ ହେବ,—ସୋପାନଗୁଡ଼ିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ସିଏ ଗଭୀରରୁ ଆହୁରି ଗଭୀରକୁ ଯିବାକୁହିଁ ଜୀବନର ଅସଲ ଆହ୍ୱାନ

ଏବଂ ଅସଲ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେବେ । ବିବାଦୀମାନଙ୍କର ବିବାଦକୁ ସିଏ କଦାପି ମାନିନେବେନାହିଁ । ଯିଏ ନିଜ ଭିତରେ ସିନ୍ଦୁର ଫାଟିବାର ବାରତା ପାଇ ସାରିଲଣି, ସିଏ ଏହି ଗୁଡର ଠିକାଦାରମାନଙ୍କର ବୋଲକୁ କାହିଁକି ମାନିନେବାକୁ ମନ କରିବ ? ଏବଂ, ଭିତରେ ସିନ୍ଦୁର ଫାଟିଲେ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ସିନ୍ଦୁର ଫାଟିବ । ଆପଣା ଭିତରର ଅନନ୍ତ ସମ୍ଭାବନାକୁହିଁ ଆପଣା ଭିତରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ବସିଥିବା ଅସଲ ଈଶ୍ୱର ଅର୍ଥାତ୍ ଅସଲ ଦିବ୍ୟସତ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଲେ ଏହି ବିଶ୍ୱସଂସାର ମଧ୍ୟ ସେହି ଅମିତ ସମ୍ଭାବନାର ଆକାର ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ । ସେତେବେଳେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଆମକୁ ଅମିତ ସମ୍ଭାବନାରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥିବାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହେବେ । ପରସ୍ପରକୁ ଅନାଇ ଦେଖିବାର ଓ ତଉଲିବାର ଆମର ଯାବତୀୟ ଦୃଷ୍ଟି ସେତେବେଳେ ମୂଳଭୂତ ଭାବରେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ହୋଇଯିବ । ସେତେବେଳେ ନିଜକୁ ଉଚ୍ଚ ଓ ଅଧିକ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବା ଲାଗି ଆଉଜଣକୁ ନ୍ୟୂନ, ନୀଚ ଓ ଅଳପ କରି ଦେଖିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନହିଁ ନଥିବ । ତେଣୁ, କେହି ଆଉ କାହାକୁ ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ମନ କରିବେନାହିଁ, କେହି କାହାକୁ ଗୋଡ଼ିମାଟି ପରି ଆଦୌ ଦେଖିବେ ନାହିଁ । ଆମଭିତରେ ରହିଥିବା ନିଜପ୍ରତି ତଥା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ବିକୃତ ଏବଂ କୁତ୍ସିତ ଦୃଷ୍ଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର ଅର୍ଥନୀତି, ରାଜନୀତିଗୁଡ଼ିକୁ ଏବଂ ଜୀବନନୀତିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିବାରେ ଲାଗିଛି, ଆପଣାକୁ ତଥା ଅପର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅମିତ ଦିବ୍ୟ ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତୀକ ରୂପେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିପାରିଲେ ସେହି ଦୃଷ୍ଟି ସଂସାରର ଜୀବନକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିବାର ଆଉ କୌଣସି ଅବକାଶ ରହିବ ନାହିଁ । ଏକ ଅନ୍ୟ ପାରସ୍ପରିକତା ଜନ୍ମ ଲାଭ କରିବ ।

This is what we mean by 'Divine': all the knowledge we have to acquire, all the power we have to obtain, all the love we have to become, all the perfection we have to achieve, all the harmonious and progressive poise we have to manifest in light and joy, all the new and unknown splendours that have to be realised ;—

ଶଙ୍କା ସମାଧାନ କଲାପରି ମାଆ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ପରମ ଦିବ୍ୟବସ୍ତୁଙ୍କର ଏହିପରି ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରି ଦେଇଛନ୍ତି । [ମାତୃ-ରଚନାବଳୀ (ଇଂରାଜୀ), ଶତବାର୍ଷିକୀ ସଂସ୍କରଣ, ୧୪ଶ ଖଣ୍ଡ, ୧୯୮୦, ପୃଷ୍ଠା—୧୭] ପରମ ଦିବ୍ୟସତ୍ତା ଅର୍ଥାତ୍ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ସେହି ଗୋଟିଏ ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ କଲାପରି ମାଆ **"God is the perfection that we must aspire to realize"** ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ପରମେଶ୍ୱର କହିଲେ ଏକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାକୁ ବୁଝାଏ, ଯାହାକୁ କି ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ଉପଲବ୍ଧ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେହି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ବସ୍ତୁତଃ ସମ୍ଭାବନା ରୂପେ ଆମ ଭିତରେ ରହିଛି, ସତେଅବା ଏକ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିରୂପେ ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇ ରହିଛି, ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ ନିମନ୍ତେ, ଆମର ସ୍ୱୀକୃତି ତଥା

ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିମନ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ଆମେ ତାହାର ଉନ୍ମୋଚନ ଏବଂ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଲାଗି ବାଟଟିଏ ଯୋଗାଇଦେବା । ତାହାହିଁ ପରମ ସାଧନା, ତାହାହିଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଆମେ ନିଜଭିତରେ ସେହି ଆହ୍ୱାନଟିକୁ ଶୁଣିବା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ପାରିବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହେବା । ଆମରି ଭିତରେ ଜ୍ଞାନ ରହିଛି, ଶକ୍ତି ରହିଛି, ପ୍ରେମ ରହିଛି, ସମଗ୍ରସତ୍ତାର କ୍ରମୋଚ୍ଚତର ସୋପାନମାନ ରହିଛି,- ଆମରି ଅଜ୍ଞାତରେ ସେଠାରେ କେତେ ମହିମା ଓ କେତେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ଆମେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସାଧନା ଦ୍ୱାରା, ତପସ୍ୟା ଦ୍ୱାରା, ସୋପାନ ପରେ ସୋପାନର ଅତିକ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍‌ଘାଟିତ କରି ଆଣିବା । ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିକୁହିଁ ଆମ ଜୀବନର ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ଆତ୍ମପରିଚୟର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପରିଣତ କରିପାରିଲେ ଆମେ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କର ସ୍ପର୍ଶ ଲାଭ କରିପାରିବା । ବାହାରେ ବିପୁଳା ପୃଥ୍ୱୀ ଆଡ଼କୁ ଅବଲୋକନ କରି ମଧ୍ୟ ଆମେ ସେଠାରେ ସେହି ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ଅନୁଭବ କରିପାରିବା । ତାହା ପରେ ଆମର ଜୀବନରେ ଅଥବା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଉପେକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ରହିବନାହିଁ । ଏକ ନିବିଡ଼ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସ୍ତରରେ ଆମ ଭିତରର ଅମିତ ସମ୍ଭାବନାରୂପୀ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ସହିତ ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିପାରିଲେ ଆମେ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କର ପ୍ରକଟ-ରୂପ ଏହି ବୃହତ୍ତର ଜଗତରେ ତାଙ୍କର ଅଭିପ୍ରାୟ ଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣ ଲାଗି ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ଅବଶ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରିବା ।

ମାଆ ପରମ ଦିବ୍ୟସତ୍ତା ବା Divineର ଯେଉଁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଛନ୍ତି, ସେଥିରେ କୌଣସି ପୌତ୍ତଳିକତା ଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ପୌତ୍ତଳିକତାକୁ ଆମେ ପୃଥିବୀରେ କତିପୟ ମଣିଷମାନଙ୍କର ସେହି ପୁରୁଣା ବେଭାର ବୋଲି ଜାଣିବା, ଯାହାଙ୍କ ଧର୍ମ ନାମରେ ଏଠି ନାନାବିଧ ଭ୍ରମର ପଟଳ ସୃଷ୍ଟି କରି ରଖିଛି ଓ ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଯାବତୀୟ ଉଦୟସମ୍ଭାବନାର ପଥରେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ବାଧାରୂପେ ଠିଆ ହୋଇ ଆସିଛି । ଆମର ଏହି ସହସ୍ର ନିତ୍ୟ ସମ୍ଭାବନାର ପୃଥିବୀରୁ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ସତେଅବା ବହିଷ୍କୃତ କରି ରଖିବାର ମତଲବରେ ତାହା ଆମକୁ ତୁଚ୍ଛା ବାହ୍ୟତାଗୁଡ଼ାକୁହିଁ ଭଗବାନ ବୋଲି ଦେଖାଇ ଦେଇଛି । ସଂସାରର ଉନ୍ମୋଚନ-ପଥକୁ ବନ୍ଦ କରି ରଖିଛି । ଆପଣାର କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ଈଶ୍ୱରବର୍ଜିତ ଅଭୀଷ୍ଟଗୁଡ଼ିକର ସିଦ୍ଧି ଲାଗି ଚତୁର ଆତ୍ମକାମୀ କେତେକ ମଣିଷ ଯେତେ-ବେଳେ ସମାଜକୁ ଓ ମଣିଷସମୂହକୁ ଅନ୍ଧାର ଓ ଅଜ୍ଞାନ ଭିତରେ ମୁରୁଧ କରି ରଖିବାଲାଗି ମନ କରିଛନ୍ତି, ଆମ ସଂସାରରେ ହୁଏତ ସେହି ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଣ୍ଡା ଏହି ପିତୁଳାମାନଙ୍କର ଭିଆଣ ହୋଇଛି, ବଡ଼ ସାନର ଭିଆଣ ହୋଇଛି, କର୍ମବାଦକୁ ସବାବଡ଼ ରାଜ କରି ବସାଇ ଦିଆଯାଇଛି, କର୍ମବାଦୀ ମଣିଷମାନେ ହୁଏତ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ସହଜରେ ଅସମ୍ମାନ ଓ ଅବଜ୍ଞାଗୁଡ଼ାକୁ ଆଦରି ନେଇ ପାରିଛନ୍ତି । ସତ୍ୟ ଯେ ଭିତରେ ରହିଛି, ଏକ ଆଧାର୍ମିକ ପାରସ୍ପରିକତା ମଧ୍ୟରେ ଯେ ଅସଲ ଉନ୍ମୀଳନଟିର ବାଟ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି, ମଣିଷଜନେ ସେମକଥା ପାଶୋରି ପକାଇଛି ଏବଂ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସମ୍ଭାଜିତ ଭାବରେ ଭାଗ୍ୟକୁ କାମୁଡ଼ି

ପଡ଼ିରହିଛି । ତା'ର ଅସହାୟତାଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ପଣ୍ଡିତମାନେ କେତେ କେତେ ଶାସ୍ତ୍ରର ବଖାଣ କରିଛନ୍ତି, — ତାକୁ ବଡ଼ ଖିରୁ ଭରି ରଖିଛନ୍ତି । ଆପଣାର ଦୁଆରଟିକୁ ଖୋଲି ଆପଣାର ଅସଲ ପରିଚୟଟିକୁ ଲାଭ କରିବାର ସେହି ଅସଲ ବାଟଟିକୁ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅନ୍ତରାଳ କରି ରଖି ଦିଆଯାଇଛି । ଏହି ଦୃଷ୍ଟ ମତଲବଟିକୁହିଁ ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ବଳୁଆ କରି ରଖିବାକୁ ମଣିଷର ସମାଜ, ଶାସନ ତଥା ସମ୍ବନ୍ଧ-ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ନାନା ଅବିବେକ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖି ଦିଆଯାଇଛି ।

ଥରେ ଆଶ୍ରମରେ ପିଲଟିଏ ମାଆଙ୍କୁ ପଚାରିଲା, "ମାଆ, ଯଦି କେହି ଆପଣଙ୍କୁ 'ଆପଣ ଭଗବାନ କି ?' ବୋଲି ପ୍ରଶ୍ନ କରେ, ତେବେ ଆପଣ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନର କି ଉତ୍ତର ଦେବେ ?" ମାଆ ପ୍ରକୃତରେ କି ଉତ୍ତର ଦେଇଥିବେ, ଆପଣମାନେ ଥରେ ଭାବିକରି କହିଲେ ! ମାଆ କହିଲେ, "ତୁମେ ମୋତେ ଯେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନଟି ପଚାରିଲ, ତାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷକୁ ମଧ୍ୟ ପଚରାଯାଇ ପାରିବ । ଏବଂ, ତାହାର ଉତ୍ତର ହେଉଛି, 'ହଁ' ମାତ୍ର ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମେ ପ୍ରଶ୍ନଟିର ଉତ୍ତରରେ 'ହଁ' ବୋଲି କହିପାରିବା । ଏବଂ, ସେହି ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକୁ ଜୀବନର ବାସ୍ତବ ସତ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବା ହେଉଛି ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟର ଦାୟିତ୍ୱ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।" [ମାତୃରଚନାବଳୀ (ଇଂରାଜୀ), ଶତବାର୍ଷିକୀ ସଂସ୍କରଣ, ୧୩ଶ ଖଣ୍ଡ, ୧୯୮୦, ପୃଷ୍ଠା-୫୭] ଈଶ୍ୱର ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଭିତରେ ଅପରିମେୟ ସମ୍ଭାବନାରୂପେ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଯଦି ଆମ ବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ପିଲମାନଙ୍କୁ ଯାବତୀୟ ଶିକ୍ଷାର ମାଧ୍ୟମରେ ମୂଳତଃ ଏହି ବଳବାନ୍ ସତ୍ୟଟି ସହିତ ପରିଚିତ କରି ଦିଆଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତା, ତେବେ ଆମ ପୃଥିବୀକୁ କେତେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ ଗଢ଼ି ହୋଇପାରନ୍ତା ? ଯଦି ଆମ ପୃଥିବୀର ଗୁରୁମାନେ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଯାବତୀୟ ପରାମର୍ଶ ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଆତ୍ମ-ଆବିଷ୍କାରର ଏହି ବଳିଷ୍ଠ ପଥଟିର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ, ତେବେ ଆମର ତଥାକଥିତ ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତରେ କେତେକେତେ ଅସହାୟତା ଏବଂ ବାହ୍ୟିକତାରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରନ୍ତେ ଓ ମଣିଷର ଅସଲ କେତେ କାମରେ ଲାଗି ପାରନ୍ତେ ! ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ବାଡ଼ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥିବା କେତେ ମିଛ କେତେ ସହଜରେ ଆମ ପୃଥିବୀରୁ ବିଦା ହୋଇ ଚାଲିଯାଇ ପାରନ୍ତେ ! ଆମକୁ ପ୍ରାୟ ଅନ୍ୟୋନ୍ୟାଶ୍ରୀ କରି ବାନ୍ଧି ରଖିଥିବା କେତେ କେତେ ଅନାବଶ୍ୟକ ଅତଳସ୍ତତା ଏବଂ ଅଡ଼ଶକ୍ତତା ମଧ୍ୟରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଆମେ କେତେ ସହଜରେ ଜୀବନର ଅସଲ ପ୍ରୟାସ ଓ ଅସଲ ଶ୍ରେୟଃଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟକୁ ଚାଲିଆସି ପାରନ୍ତେ ଓ ପରସ୍ପରର ହୃଦୟରେ ସହୃଦୟ ବନ୍ଧୁ ପରି ପରସ୍ପରର ସହାୟତା କରିପାରନ୍ତେ ।

ଏହି ପଥ ଏକ ଭିନ୍ନ ପଥ । ପୁରାତନ ଅନେକପଥ ସହିତ ଏହାର ଆଦୌ କୌଣସି ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ନାହିଁ । କେବଳ ଏହା ଏକ ନୂତନ ପଥ । ଅସଲ ଗୁରୁ ଆମକୁ ଏହି ପଥଟିକୁହିଁ ଦେଖାଇ ଦେଇ ପାରୁଥିବେ । ଆମର ଯାବତୀୟ ଅର୍ଜନ ଓ ଅନୁଭବ ଆମକୁ ସତତ ସେହି

ପୃଥିବୀର ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ କରି ଆଣି ପାରୁଥିବ । ତେବେ ଆମ ଜୀବନରେ ପୌତ୍ତଳିକତା ଲାଗି ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ରହିବ ନାହିଁ । ଆମର ଅସଲ ଠାକୁରମାନେ ଆମରି ଭିତରେହିଁ ଦୃଶ୍ୟ ଓ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବେ । ସାମୂହିକ ଜୀବନ କହିଲେ ଆମେ ସେତେବେଳେ ଏପରି ଏକ ମହିମାମୟ ସହବର୍ତ୍ତିତାର ଅନୁଭବ କରିପାରିବା, ଯାହାକି ଆମକୁ ଏକାଠି ଗୋଟିଏ ସତ୍ୟର ଭୂମି ଉପରେ ଏକ ଅନନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଭବିଷ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ପରିଚାଳିତ କରି ନେଇଯାଉଛି । ସେତେବେଳେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଯାବତୀୟ ଧର୍ମର ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ରହିବ ନାହିଁ । ଜୀବନ ହେବାହିଁ ଏକମାତ୍ର ଧର୍ମରୂପେ ସ୍ୱୀକୃତ ହେବ । ଏ ଠାକୁରମାନେ ବିଦାହୋଇ ଯିବେ । ଆମେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ସମୟରେ ହିଁ ଆମ ସହିତ ଆମର ଅସଲ ଠାକୁର ହିଁ ଏକାଠି ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥିବେ ।

ନବଜ୍ୟୋତି,

୨୪ ଏପ୍ରିଲ, ୧୯୮୭

ଏକ ସଦିଚ୍ଛା, ଏକ ଉଦାସୀନତା

ଜଣେ ଜିଜ୍ଞାସୁ ସାଧକ ଥରେ ମାଆଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲେ :

What should be the attitude of the sadhak of Sri Aurobindo's yoga towards the various forms of Gods worshipped by different religions in the past and the present ? If he continues to worship them, will it create an obstacle to his prgress and prevent his realization of his aim ?

[ଅତୀତ ତଥା ବର୍ତ୍ତମାନର ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ଯେଉଁସବୁ ବିଭିନ୍ନ ଦେବତାଙ୍କର କଳ୍ପନା କରି ସେମାନଙ୍କୁ ପୂଜା କରିବାପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି ଓ ଦେଉଛନ୍ତି, ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦର୍ଶିତ ଯୋଗମାର୍ଗର ଜଣେ ସାଧକର ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି କିଭଳି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ରହିବା ଉଚିତ ? ଯଦି ସିଏ ସେହି ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ତଥାପି ପୂଜା କରିବାକୁ ମନ କରେ, ତେବେ ତଦ୍ୱାରା ତା'ର ଅଗ୍ରଗତିରେ ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି ହେବ କି ଏବଂ ତା'ର ଲକ୍ଷ୍ୟଟିର ଉପଲବ୍ଧିକୁ ତାହା ଅଟକାଇ ରଖିବ କି ?]

ମାଆ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଭାବରେ ପ୍ରଶ୍ନଟିର ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଥିଲେ :

A benevolent goodwill towards all worshippers. An enlightened indifference towards all religions.

[ପୂଜା କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଏକ ଉଦାର ସଦିଚ୍ଛା ।

ଯାବତୀୟ ଧର୍ମ ପ୍ରତି ଏକ ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ବା ଜ୍ଞାନସମ୍ପନ୍ନ ଉଦାସୀନତା ।]

[ମାତୃ-ରଚନାବଳୀ (ଇଂରାଜୀ), ଜନ୍ମ ଶତବାର୍ଷିକୀ ସଂସ୍କରଣ,

୧୨ଶ ଖଣ୍ଡ, ୧୯୭୮, ପୃଷ୍ଠା—୩୧୦]

ଯେତେବେଳେ ମଣିଷକୁ ଆପଣାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ବଡ଼ ବଡ଼ କାନ୍ଥମାନ ଛିଡ଼ା କରି ଆପଣାକୁ କୌଣସି ବିଶେଷ ନାମରେ ପରିଚିତ କରାଇବା ସକାଶେ ମନ କରନ୍ତି, ସେତିକବେଳେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଧର୍ମର ମୂର୍ତ୍ତି ହୋଇଥାଏ । ସାଧନାରେ ଆଗ ପଥ, ହୁଏତ ତା'ପରେ ଯାଇ ମତ; ସବୁଆଗ ଅନ୍ୱେଷଣ; ହୁଏତ ତା'ପରେ ଯାଇ ଉପାସନା । ମାତ୍ର ଯେତେବେଳେ ମତର ଅହଙ୍କାର ଦ୍ୱାରା ପଥଟି ସବୁତେଅଧା କୁଆଡ଼େ ପୋତି ହୋଇ-

ଯାଏ, ସେତିକି ବେଳେ ଜଣେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସତେଅବା କୌଣସି ଅନ୍ୟ ଆଗ୍ରହ ନେଇ ବାହାରନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ମତଟିକୁ ନେଇ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଟିଏ ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି । ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ହାଡ଼, ମାଉଁସ ଏବଂ ଚମ ଲଗାହୋଇ କ୍ରମଶଃ ଏକ ଧର୍ମର ଭିଆଣ ହୁଏ । ସେହି ଭିଆଣଗୁଡ଼ାକୁ ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାମାନ ଆଣି ଯୋଗାଇଦେବାଲାଗି ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥମାନ ରଚିତ ହୁଏ; ପ୍ରାୟ ଯେକୌଣସି ଉପନ୍ୟାସ ପରି ସରସ ଲାଗିବା ଭଳି ପୁରାଣମାନ ଲେଖାଯାଏ । ସେହି ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ ସୁରେଶ୍ୱରମାନଙ୍କୁ ଦେବତାର ଆସ୍ଥାନ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ସେହି ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ଏକ ସୁଦୃଶ୍ୟ ସୋପାନକ୍ରମରେ ସଜାଇ ଦିଆଯାଏ, ସାନବଡ଼ କରି ଦେଖାଇ ଦିଆଯାଏ ।

ପୃଥିବୀର ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକରେ ପ୍ରାୟ ସର୍ବଦା ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଅଘଟନ ବାରବାର ଅଭିନୀତ ହୋଇ ଆସିଛି । କୌଣସି ଅପଭଗବାନଙ୍କର ଅଭିପ୍ରାୟ ଅଥବା ଅଭିଶାପରୁ ଯେ ଏପରି ହୋଇଛି, ତାହା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଆମେ ଯେତିକି ଇଚ୍ଛା କରିଛୁ, ଆମେ ପ୍ରାୟ ସେତିକି ଭିତରେ ଆମର ଧର୍ମ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୱେଷଣ ଏବଂ ସନ୍ତୋଷଗୁଡ଼ିକୁ ଭାରି ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ସୀମାବଦ୍ଧ କରି ରଖିଦେଇଛୁ । ଆମେ ସତେଅବା ଫଳ ହେଇ ରହିବାଲାଗି ଅଧିକ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଛୁ, ପଥଟିଏ ଖୋଲିବା ସକାଶେ ହୁଏତ ସେତେବେଶୀ ଆଦୌ ମନକରି ପାରିନାହୁଁ ଅସଲ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକ ସତକୁସତ ଆମର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଅନୁଭୂତ ହୋଇପାରୁଥାନ୍ତା । ଅସଲ ଉପଲବ୍ଧିଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତରେ ସେହି ଭିତରେହିଁ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । ଏବଂ ସେହି ଉପଲବ୍ଧିଗୁଡ଼ିକର ରସାୟନ ଏବଂ ସମନ୍ୱୟ ଦ୍ୱାରା ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ସୋପାନ ଉଠିଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆମର ଭିତରେ ଆସି ବାଜୁଥିବା ସ୍ପର୍ଶଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ଆମର ବାହାରଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଅକୁଣ୍ଠ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ବଦଳି ଯାଉଥାନ୍ତା । ଆମର ଯାବତୀୟ ଧର୍ମ ଆମକୁ ସତକୁସତ ଧାରଣ କରି ରହିଥାନ୍ତା, ଆମ ସଂସାରଟି ମଧ୍ୟରେ ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଚଳ ଏବଂ ଦୃଶ୍ୟମାନ ଭାବରେ ରହିଥିବାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । ପ୍ରକୃତ ପ୍ରେରଣା ସେତିକିବେଳେ ମିଳୁଥାନ୍ତା । ଇତିହାସର ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମର ପଶ୍ଚାତରେ ମୂଳମୂଳରେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଏକ ପ୍ରେରଣା ରହିଥିଲା; ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଆହ୍ୱାନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ରହିଥିଲା । ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସର୍ବଦା ଏକ ଜୀବନସନ୍ଦେଶ ରହିଥିଲା, ସେହି ସନ୍ଦେଶ ଆମ ଜୀବନରୁ ଏକ କ୍ରମଉତ୍ତରଣରହିଁ ଅପେକ୍ଷା ରଖିଥିଲା । ସେହି ସନ୍ଦେଶ ସତକୁସତ ଆମ ଜୀବନକୁ ଛୁଇଁ ପାରିଥାନ୍ତା, ଆମର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏବଂ ଚେତନାରେ ତାହା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଆଣିଦେବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥାଆନ୍ତା । ମାତ୍ର ତାହା ହୋଇପାରିଲାନାହିଁ । ଆମେ ସେଥିଲାଗି ମନ କଲୁନାହିଁ ବୋଲି ତାହା ହୋଇପାରିଲାନାହିଁ । ଅନ୍ୟ କିସମର ଗୁରୁମାନେ ଆସି ଅସଲ ପ୍ରେରଣାଟିକୁ ସତେଅବା ଭାରି ଶୀତଳ କରି ରଖିବାକୁ ମନ କଲେ । ଆମ ଭିତର ସହିତ ଲାଗିଥିବା ଆମର ଖିଅଟିକୁ ସେମାନେ ସତେଅବା କେତେ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରି ଛୁଣ୍ଡାଇଦେଲେ ।

ଫଳରେ ଧର୍ମମାନେ ବାନା ହେଲେ, ଦେଉଳ ହେଲେ, ଦେଉଳ ଭିତରେ ପିତୁଳା ହୋଇ ରହିଲେ । ଏହି ଧର୍ମ ପୃଥିବୀରେ ଭୟ ଚଢାଇଲା, ଘୃଣା ବଢାଇଲା;

ସଂପ୍ରଦାୟ ଭେଦରେ ମଣିଷକୁ ମଣିଷଠାରୁ ଭାରି ଦୂରଛଡ଼ା କରିରଖିଲା । ଅସଲ ନାଡ଼ଟି କଟିଯିବା ଫଳରେ ଧର୍ମ କ୍ରମେ କ୍ଷମତାଧୀଶମାନଙ୍କର ଅଧୀନ ହୋଇ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲା । ରାଷ୍ଟ୍ରର ଅଧୀନ ହେଲା, ନାନା ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥ ହାତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲଜ୍ଜାଜନକ ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ରାଜାମାନେ ଦେବତାମାନଙ୍କ ଲାଗି ବଡ଼ରୁ ଆହୁରି ବଡ଼ ଦେଉଳମାନ ତୋଳାଇଲେ । ଅପଣାର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା କବାଟ ପକାଇ-ଦେଇ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ଦେଉଳ ଭିତରେ ପାଇହେବ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଏକ ଅନ୍ୟ ହାଉଆର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା, ଏକ ନିର୍ମମ ଅତ୍ୟାସକ୍ତିକୁ ଭାରି ପ୍ରଶ୍ରୟ ମଧ୍ୟ ଦିଆଗଲା । ରାଜାମାନେ ରାଜ୍ୟ ଜୟକରି ଯେଉଁସବୁ ଲୁଟିମାଲ ବୋହି ଆଣୁଥିଲେ, ସେମାନେ ତଥାପି ଧର୍ମରେ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଲୋକମନରେ ଏକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ସୃଷ୍ଟି କରି ରଖିବାଲାଗି ସେହି ଲୁଟିମାଲକୁ ଲଗାଇ ଦେଉଳ ତୋଳାଇଲେ, କୀର୍ତ୍ତି ଅର୍ଜିଲେ । ରାଜ୍ୟରେ ଠାକୁରଙ୍କର ଆଦ୍ୟ-ସେବକ ବୋଲାଇଲେ । ଧର୍ମଘରେ ଭୂତ ପଶିଗଲା, ଧର୍ମର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ନାନାବିଧ ଅନ୍ୟ କାମୁକତା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଉତ୍ତେଜନାର ସୃଷ୍ଟି କରିଗଲା । ମଧ୍ୟଯୁଗର ଇତିହାସରୁ ଜଣାଯାଏ, ରାଜାମାନେ ଆପଣାର ଯୁଦ୍ଧାଭିଯାନର କାମୁକତାବୃତ୍ତିକୁ ତୃପ୍ତ କରିବା ଲାଗି ଧର୍ମଗୁଡ଼ାକର ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ ନେଉଥିଲେ ଓ ଧର୍ମକୁ ଅଫିମରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ତଥାକଥିତ ଧର୍ମଗୁରୁ ଓ ଧର୍ମନେତାମାନେ ରାଜାମାନଙ୍କର ସେହିସବୁ ଚତୁର ଚକ୍ରାନ୍ତ ଲାଗି ଆପଣାର ଆଶୀର୍ବାଦ ମଧ୍ୟ ଦେଉଥିଲେ । ଇତିହାସକାରମାନେ କହନ୍ତି ଯେ ଆମର ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଧର୍ମର ନାମରେହିଁ ସର୍ବାଧିକ ହତ୍ୟା କରାଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ୍, ଧର୍ମକୁ ଆଳ କରି ମଣିଷ ଯେତେ ହିଂସ୍ର ହେବାଲାଗି ଉତ୍ସାହ ପାଇଛି, ଆଉ କୌଣସିଥିରୁ ସେ ଏତେବେଶୀ ଉତ୍ସାହ ପାଇନାହିଁ । ଦେଉଳ ଭିତରେ ଦେବତାମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ରାଜସିକତା ସହିତ ପୂଜା ପାଇଛନ୍ତି ଓ ଯାବତୀୟ ଧର୍ମଭାବନାକୁ ପାଉଁଶ ଭିତରକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ମଣିଷମାନେ ହିଂସ୍ର ହୋଇଛନ୍ତି । ଧର୍ମ ସତେଅବା ମଣିଷକୁ ନିଶା ଖୋଇ ବାଟ ହୁଡ଼ିବାରେହିଁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି । ଧର୍ମଜୀବନ କହିଲେ ମୂଳତଃ ଯେ ଆପଣାର ଭିତରେ ଏବଂ ବାହାରେ ସତ୍କୃତ କେତେକ ଡୋରି ବାନ୍ଧିବାକୁ ବୁଝାଏ, ସେହି କଥାଟି କୁଆଡ଼େ ପାଶୋରି ହୋଇ ରହିଛି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀରେ କେତେ ଧର୍ମ, କେତେ ଠାକୁର, କେତେ ଦେଉଳ । ଯେଉଁ ଠାକୁରଙ୍କୁ ସିଏ ରଥରେ ବସାଇ ବାନା ଉଡ଼ାଇ ଦାଣ୍ଡକୁ ବାହାରିଛନ୍ତି । ରଥଗୁଡ଼ାକ ଈର୍ଷା ଓ ଉତ୍ତେଜନାରେ ପାଚି କେଡ଼େ ଉଦଣ୍ଡ ଦେଖାଯାଉଛନ୍ତି । ନୂଆ ଗୁରୁଙ୍କଠାରୁ ସୂତ୍ର ନେଇ ନୂଆ ମଣ୍ଡଳୀମାନେ ଗଢ଼ା ହେଉଛନ୍ତି ଓ ସେମାନେ ନୂଆ ନୂଆ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଗଢ଼ି ଅଲଗା ହୋଇ ବସିବାକୁ କେଡ଼େ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ବାହାରି ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଆମ ସଂସାରରେ ଓ ଆମର ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକରେ ପାଷଣ୍ଡତାହିଁ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ପାଷଣ୍ଡମାନଙ୍କ ହାତରେହିଁ ସତେଅବା ସବୁଯାକ ଅଡ଼ା କବଳୀକୃତ ହୋଇ ରହିଛି । ତୁଚ୍ଛା ମୂଢ଼ ଓ ଅନ୍ଧମାନଙ୍କୁ ଆଧୁନିକ ରାଜନୀତିର ଭାଷାରେ fundamentalists ବୋଲି କୁହା-

ଯାଉଛି । ଅସଲ ସତ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ଲୁଚିଗଲେ ଓ ବାହାରକୁ ଆସିବାକୁ ସାହସ ନକଲେ ଯାଇ ବୋଧହୁଏ ଉଗ୍ର ଓ ଉଦ୍ଦଣ୍ଡମାନେହିଁ ଆପଣାକୁ ଫଣ୍ଡାମେଣ୍ଟାଲିଷ୍ଟ ବୋଲି କହି ମୁକୁଟ ପିନ୍ଧି ଖଣ୍ଡା ଧରି ବାହାରକୁ ବାହାରନ୍ତି ଓ ଉଗ୍ର ହୋଇ ନାଚନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀରେ ଚାଲିଥିବା ଉପାସନାଗୁଡ଼ିକରେ ଯଦି ପ୍ରକୃତ ବଳ ଏତେ ଟିକିଏ ହେଲେ ରହିଥାନ୍ତା, ତେବେ ଆମ ପୃଥିବୀ କଦାପି ଏପରି ଏକ ଅସୁନ୍ଦର ସୁଅଙ୍ଗରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିନଥାନ୍ତା । ଯଦି ଭିତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅସ୍ଥାନ ନଥାଇ ଦେଉଳମାନଙ୍କରେ ଭେଟ ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତା, ତେବେ ମଣିଷମାନେ କଦାପି ଏତେ ଭୀରୁ ହୋଇନଥାନ୍ତେ ଏବଂ ନିଜକୁ କଦାପି ଏତେ-ବେଶୀ ଅସହାୟ ପରି ଅନୁଭବ କରୁନଥାନ୍ତେ । କ୍ଷମତା ପାଖରେ ସେମାନେ କଦାପି ଆପଣାକୁ ଏତେ ସହଜରେ ବିକିଦେଉ ନଥାନ୍ତେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀରେ ହୁଏତ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଏକ ବିଡ଼ମ୍ବନାର କଥା ହେଉଛି ଯେ, ମଣିଷ ତା'ର ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ାକୁ ସୁନା ଓ ଶ୍ୱେତମର୍ମର ପଥରରେ ଛାଉଣି କରି ରଖିବାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମନ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏଣେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଭୀରୁ ହେବାରେ ଲାଗିଛି, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ହିଂସ୍ର ମଧ୍ୟ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ତା'ର ବାଟ ଚାଲିବା ମଧ୍ୟ ସେତିକି ସେତିକି ଅଧିକ ଯୁଦ୍ଧର ସହିତ ବନ୍ଧ ହୋଇ ଯାଉଛି । ଭିତରେ ଆପଣାର ଅସଲ ଘର ଓ ଅସଲ ବିଶ୍ୱାସଗୁଡ଼ିକର ଥାନରେ ସିଏ ହୁଏତ ଏକାବେଳେକେ ଅବଲମ୍ବନଶୂନ୍ୟ ଏବଂ ନିଃସ୍ୱ ହେବାରେ ଲାଗିଛି କି କ'ଣ କେଜାଣି, ବାହାରେ ଅଧିକ ଆତୁରତା ସହିତ ସିଏ ତୁଚ୍ଛା କଣ୍ଢେଇଗୁଡ଼ାକୁହିଁ ଅଧିକ ଉଗ୍ରତାର ସହିତ ଆବୋରି କରି ରହିବାକୁ ଭାରି ମନ କରୁଛି । ତା' ଚେତନାର ଘରଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅଚେତନ ହୋଇ ରହିଛି । ତେଣିକି ସିଏ ଆଦୌ ସାହସ କରି ପାରୁ ନାହିଁ ।

ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ପ୍ରଦର୍ଶିତ ପଥ ଏକ ଅନ୍ୟ ପଥ । ଦେଉଳ, ଦେବତା, ଉପାସନା, ସମ୍ପ୍ରଦାୟ, ମତ ଏବଂ ରଥଗୁଡ଼ାକୁ ଯଦି ଧର୍ମ ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ତେବେ ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ପ୍ରେରଣାକୁ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ଏକ ଧର୍ମପ୍ରେରଣା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ଚେତନାର କଥା କହିଛନ୍ତି । ସିଏ ଚେତନାରେ ବାଟ ଚାଲିବା ଓ ଚେତନାରେ ପାହାଚ ଉଠିବା କଥା କହିଛନ୍ତି । ଏହି ବାଟ ଓ ପାହାଚ-ଗୁଡ଼ିକ ଆମ ଭିତର ଆଡ଼କୁ ପଡ଼ିଛି ଅର୍ଥାତ୍ ଉପରକୁ ପଡ଼ିଛି । ଭିତରକୁ ଯିବା ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ଚେତନାରେ ଏକ ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ଘଟାଇବା । ନିଜର ଅଳପଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ମୋହ ତୁଟିଗଲେ ଯାଇ ବହୁତ ଆଡ଼କୁ, ସକଳ ଆଡ଼କୁ ଓ ପରମ ଆଡ଼କୁ ବାଟ ଫିଟିଯିବ । ନିଜଭିତରେ ଓ ଆପଣାର ସଚେତନ ସମ୍ପ୍ରସାରଣଗୁଡ଼ିକରେ ଅହଂର ଗାରଗୁଡ଼ିକୁ ପାରି ହୋଇ ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମେ ଭୂମାର ପରିଚୟ ଲାଭ କରିବା ଏବଂ ସେହି ପରିଚୟଟିର ପରିବେଷ୍ଟନୀଟି ମଧ୍ୟରେ ଆପଣାକୁ ନୂତନ କରି ଗଢ଼ିବା । ତେବେଯାଇ ଆମେ ଆମ ଚେତନାରେ ତଥା ଜୀବନରେ ଆମଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ନୂତନ ପୃଷ୍ଠାଗୁଡ଼ିକର

ଅହଂକାରର କାରାଗାରରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବା । ଏହି ସତତ ଆରୋହଣ ଏବଂ ସତତ ଅତିକ୍ରମଣ ଫଳରେହିଁ ପରମସତ୍ୟ ଆମର ଜୀବନମଧ୍ୟକୁ ଅବତରଣ କରି ଆସିବ, ଆମର ଜୀବନ ଭିତରକୁ କରୁଣାର ଧାରା ହୋଇ ପ୍ରବାହିତ ହେବାକୁ ଲାଗିବ ଏବଂ ଆମର ଜୀବନକୁ ଧନ୍ୟ କରିଦେବ । ସତେଅବା କେଉଁ ଜନନୀର ହାତଦୁଇଟି ଆଶୀର୍ବାଦ ହୋଇ ଆମର ଏହି ଜୀବନକୁ ନୂତନରୂପେ ଗଢ଼ିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବ । ନୂତନରୂପେ ଗଢ଼ିହୋଇ ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାହାରେ ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ବଦଳି ଯାଉଥିବ । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ମତ ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ବାହାରିଲେ କ୍ରମେ ଆମର ସାମୂହିକ ଜୀବନଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଆଉ ପୂର୍ବଭଳି ଠିକ୍ ସେହିପରି ହୋଇ ରହିବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରିବେନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ପୃଥିବୀରେ, ଆମର ତଥାକଥିତ ସାମୂହିକ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକର ଜୀବନରେ ଆମେ କେତେକେତେ ଦଉଡ଼ିରେ କେତେପ୍ରକାରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଛୁ; ସଂସାରକୁ ମାୟାଜଞ୍ଜାଳ ବୋଲି କହୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ତଥାପି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସହାୟ ଭାବରେ ସେହି ମାୟାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଛୁ । ଆମ ଭିତରେ ଇପ୍‌ସିତ ନୂତନ ଚେତନା ଏବଂ ନୂତନ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଉନ୍ମୀଳନ ଘଟିଲେ ଏହି ସଂସାରକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ବଳ ପାଇବ । ଆମ ଭିତରେ ଏକ ନୂତନ ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମଲାଭ କରିବ, ଯାହାକି ଆମ ଭିତରେ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ବଦଳାଇ ପାରିବାଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ନୂତନ ବଳଟିକୁ ଆଣି ଦେଇପିବ ।

ବିବର୍ତ୍ତନର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଖଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ିକରେ ମନୁଷ୍ୟସମାଜ ଲାଗି ଏହିଭଳି ଏକ ବୃହତ ଭବିଷ୍ୟ ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇ ରହିଛି । ଯେତେବେଳେ ଉଦ୍ଭିଦ ଇତରପ୍ରାଣୀ ରୂପେ ବିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା କିମ୍ବା ଯେତେବେଳେ ଇତରପ୍ରାଣୀର ପାହାଚଟି ଭିତରୁ ମନୁଷ୍ୟ ବିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା, ସେତେବେଳେ ବିବର୍ତ୍ତନ ସମଗ୍ରତଃ ଗୋଟିଏ ବହିଃପ୍ରକ୍ରିୟା ରୂପେ ଚାଲୁଥିଲା, ଅର୍ଥାତ୍, ବିବର୍ତ୍ତନ ସହିତ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଉଦ୍ଭିଦ ଅଥବା ଇତର ପ୍ରାଣୀ ବିବର୍ତ୍ତନର ଧାରାରେ ସ୍ୱୟଂ କୌଣସି ସହଯୋଗ କରି ପାରୁନଥିଲେ । ସହଯୋଗ କରିବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ସାମର୍ଥ୍ୟ ନଥିଲା । ମାତ୍ର ମନୁଷ୍ୟ ହେଉଛି ଏକ ସଚେତନ ପ୍ରାଣୀ; ସିଏ ମନ କଲେ ସେହି ସହଯୋଗଟିକୁ କରିପାରିବ । ତା'ର ସେହି ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି । ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ଆତ୍ମ ସଚେତନ ହେବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ରହିଛି; ଆପଣାର ଚେତନାକୁ ସକେନ୍ଦ୍ରିତ କରି ତାହାକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବୃହତ୍ତର ଲକ୍ଷ୍ୟସାଧନ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରେ ନିୟୋଜିତ ହେବାଲାଗି ବାଟ ଖୋଲିଦେବା,—ଏହି ସାମର୍ଥ୍ୟ ମଣିଷ ଭିତରେ ଅଛି । ସେହି ସାମର୍ଥ୍ୟ ହେଉଛି ତପସ୍ୟାର ସାମର୍ଥ୍ୟ, ସାଧନାର ସାମର୍ଥ୍ୟ, ଏକ ସଚେତନ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସାମର୍ଥ୍ୟ । ଅହଂର ଖୋଳପାଟା ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ସେହି ଖୋଳପା ଭିତରୁ ବାହାର କରିଆଣି ବିଶ୍ୱଚେତନ ହେବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ହୋଇରହିଛି । ଏହିଭଳି ଏକ ବିଶ୍ୱଚେତନାହିଁ ଆମର ବିଶ୍ୱକୁ ବଦଳାଇ ଦେଇପାରିବ । ତାହାର ବଳରେ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟ ସକଳ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତଥା ସାମୂହିକ

ଅହଂଚେତନାରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରି ବାହାରି ଆସିପାରିବ । ଆଗେ, ପୁରାତନ ସାଧନାର ସ୍ତରରେ ମୁକ୍ତି କହିଲେ ଏହି ସଂସାରରୁ ଖସି ପଳାଇବାକୁହିଁ ବୁଝାଉଥିଲା । ମଣିଷ ପରମାର୍ଥ ବୋଲି ଯାହାକୁ ଖୋଜୁଛି, ତାହା ସତେଅବା ଏହି ପୃଥିବୀର ବାହାରେ ଆଉ କେଉଁଠି ରହିଛି ବୋଲି ଏକ ବିନାଶକାରୀ ଭ୍ରମ ମନୁଷ୍ୟ—ସାଧନାର ଯାବତୀୟ ଦ୍ୱାରକୁ ରୁଦ୍ଧ କରି ରଖିଥିଲା । ତାହା ମଣିଷକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୀରୁ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ଧ କରି ରଖିଥିଲା । ନୂତନ ଯୋଗର ସାଧନା ହେଉଛି ବୀରର ସାଧନା; ସଚେତନ ଓ ସହଯୋଗୀ ମଣିଷର ସାଧନା । ସାଧନାର ସେହି ନୂତନ ଉତ୍ସ ଏବଂ ନୂତନ ପ୍ରେରଣାଟିକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହେବ, ଜୀବନର ମାର୍ଗରେ ତାହାର ଠାବ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେହି ମାର୍ଗଟି-ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ଏବଂ ସମ୍ମତ ହୋଇ ପାରିଲେ ଆମେ ବିଶ୍ୱବିବର୍ତ୍ତନ ଅର୍ଥାତ୍ ଈଶ୍ୱରେଚ୍ଛାର ପୂରଣ ହେବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସକ୍ରିୟ ଭାବରେ ସହଯୋଗ କରିପାରିବା, ଆମେ ସେହି ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣରେ ନିମିତ୍ତରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରିବା । ଏକ ନୂତନ ପୃଥିବୀ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ଆସିବ । ପୃଥିବୀପୃଷ୍ଠରେ ଭଗବତ୍—ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବ ବୋଲି ଅତୀତର ବହୁ ଧର୍ମ ଓ ଧର୍ମାଦର୍ଶ ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖି ଆସିଥିଲେ, ସେତିକବେଳେ ଯାଇ ସେହି ସ୍ୱପ୍ନଟି ବାସ୍ତବରେ ପରିଣତ ହେବ । ଜୀବନ ମଧ୍ୟକୁହିଁ ପରମ ଦିବ୍ୟତାର ଅବତରଣ ଘଟିବ, ଏହି ପୃଥିବୀର ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଭଗବାନ ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଅନୁଭୂତ ହେବାକୁ ଲାଗିବେ । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ, ସେତେବେଳେ ମଣିଷ ଲାଗି ଅଫିମ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଏହି ଧର୍ମ ଓ ଏହି ଦେବତାମାନଙ୍କର ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ରହିବ ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଉପାସନାର ସ୍ତର ବଦଳିଯିବ । ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ହେବ । ବିବର୍ତ୍ତନର ଧାରାରେ ମନୁଷ୍ୟ ଜାତି ଆଜି ସେହି ସ୍ତରଟି ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାଲାଗି ଭିତର ଓ ବାହାର ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ପୂର୍ଣ୍ଣ—ଯୋଗର ଆହ୍ୱାନ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେହିଁ ସମ୍ମତ କରିନେଉଛି ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ ବିବର୍ତ୍ତନର ଏହି ଆହ୍ୱାନଟିକୁ ଯେଉଁମାନେ ନିଜ ଭିତରୁ ଶୁଣି ପାରୁଛନ୍ତି ଓ ସେହି ବୃହତ୍ ପରିବର୍ତ୍ତନଟି ଲାଗି ଆପଣାକୁ ନିମିତ୍ତ ବା ଯନ୍ତ୍ରରୂପେ ତିଆରି କରିବା ଲାଗି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରି ନେଇଛନ୍ତି, ଏହି ବର୍ତ୍ତମାନର ସମାଜରେ ତଥାପି ଆସନ ଜମାଇ ବସିଥିବା ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ମୂଳତଃ କିପରି ହେବା ଉଚିତ ? ଯେଉଁମାନେ ସେହି ପୁରୁଣା ଗତିରେ ସଂସାରଟାକୁ ପାରି ହୋଇଯାଇ କଳ୍ପିତ ଆଉ କେଉଁଠାରେ ପରମମୋକ୍ଷ ଲାଭ କରିବାର ବାସନା ରଖି ପୁରୁଣା ଦେବତାମାନଙ୍କର ଉପାସନା କରୁଛନ୍ତି, ଓ ସେଇମାନଙ୍କର ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥେ କେତେ ନୂଆ ମନ୍ଦିରମାନ ତିଆରି ହେବାରେ ଲାଗିଛି, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କର କିପରି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ରହିବା ଉଚିତ ? ମାଆଙ୍କ ଭାଷାରେ କହିଲେ, ପ୍ରଥମଟିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଉଦାସୀନତା ବା ଉପେକ୍ଷାଭାବହିଁ ପୁରାତନ ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଆମ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ମୀମାଂସକ ଭାବ ହୋଇ ରହିବ । ଆମେ ଏହି ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକର ବିରୋଧ କରିବାନାହିଁ, —ଆଗେ ଯେପରି ଧର୍ମୋତ୍ସାହୀମାନେ ପୁରୁଣା ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ କରୁଥିଲେ

ଯୁଦ୍ଧଘୋଷଣା କରୁଥିଲେ ଓ ପିଠୁଳା ଭାଙ୍ଗି ବାହାରୁଥିଲେ, ଆମ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ସେପରି କୌଣସି ଅରାଜକତା ଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ରହିବ ନାହିଁ । ଇତିହାସରେ ଯେଉଁମାନେ ପିଠୁଳା ଭାଙ୍ଗିଛନ୍ତି, ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେହିମାନେ ହିଁ ଏକ ନୂତନ ପୌତ୍ତଳିକତାର କାରଣ ହୋଇଛନ୍ତି । ଆମେ ପିଠୁଳା ଭାଙ୍ଗିବା ନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ପିଠୁଳା ପଛରେ ଯିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ମନ କରିବା ନାହିଁ । ଆମେ ନିଜକୁ ନୂତନ ଭାବରେ ଗଢ଼ିବା, ଚେତନାରେ ସୋପାନ ଉଠିବା ଏବଂ ଏକ ନୂତନ ସମ୍ବନ୍ଧର ଭୂମି ଉପରେ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବା ଲାଗି ସମର୍ଥ ହେବା । ପୁରାତନ ଗାରଗୁଡ଼ିକର ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ଆମେ ଆମର ନୂତନ ସହଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଆବିଷ୍କାର କରି ବାହାରିବା, ଆମେ ପରସ୍ପରକୁ ଠାବ କରି ବାହାରିବା । ଆମର ଯେଉଁ ପୃଥିବୀଟିକୁ ପୁରାତନ ନାନା ଭାବେ କାମୁଡ଼ି ଧରିଛି ଓ ନୂତନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନର ପଥକୁ ନାନା କୁଣ୍ଠା ଏବଂ ଅନିଚ୍ଛାର ରାଜସିକତା ଦ୍ୱାରା ଓଗାଳି ରହିଛି, ସେହି ପୃଥିବୀରେ କୋଟି କୋଟି ମଣିଷ ଏପରି ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ସେହି ପୁରାତନ ମାର୍ଗରେହିଁ ଉପାସନା କରୁଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବାନା ସେହିମାନଙ୍କର ଦେଉଳ ଉପରେ ଉଡ଼ୁଛି । ସେହି ଉପାସକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆମେ ଉଦାର ହେବା, ସଦିଚ୍ଛା ରଖିବା । ସେମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ମାର୍ଗରୁ ଓହରାଇ ଆଣିବା ସକାଶେ ଆମେ ଆଦୌ କୌଣସି ଉତ୍ସାହ ଦେଖାଇବା ନାହିଁ । ସ୍ୱମାର୍ଗର ବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଲି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଯେ ଅସଲ ଥାନଟିକୁ ଏବଂ ଅସଲ ଚେତନା ମଧ୍ୟକୁ ଆସିବେ, ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆମେ ସେହି ସଦିଚ୍ଛାଟିକୁ ସତତ ପୋଷଣ କରି ରହିଥିବା । ମାତ୍ର କଦାପି ସେହି ମାର୍ଗଗୁଡ଼ିକର ଅନୁକରଣ କରି ଆମ ଅଭୀପ୍ସାକୁ ଖୁଣ କରି ପକାଇବା ନାହିଁ । ଅତୀତରେ ଅନେକ ନୂଆ ପୁରୁଣାଗୁଡ଼ାକର ଅନୁକରଣ କରି ପୁରୁଣାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ସକାଶେ କେତେ ନା କେତେ ପ୍ରୟାସ କରିଛି ଏବଂ ସେହି ଭ୍ରମ ଭିତରେ ପଡ଼ି ସ୍ୱୟଂ ପୁରୁଣା ହୋଇଯାଇଛି, ଭାରି ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ନିଜର ବାଟରୁ ହୁଡ଼ିଯାଇଛି । ଆମେ ସେପରି କରିବାନାହିଁ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କୁ ଆକର୍ଷିତ କରି ପାରିବାର ମୋହରେ ପଡ଼ି ଆମେ କଦାପି ନିଜକୁ ସେହି ପୁରୁଣା ଗାରଗୁଡ଼ାକ ଅନୁସାରେ ଆକର୍ଷକ କରି ଦେଖାଇବା ନାହିଁ । ସେହିସବୁ ଆଗ୍ରହର ଶିକାର ହେଲେ ଆମେ ଅଧବାଟରେ ଅଟକି ରହିଯିବା । ଯୁଗ ଆଗକୁ ଚାଲିଯିବ ଆମେ ପଛରେ ପଡ଼ି ରହିଯିବା ।

ଆପଣାର ମାର୍ଗରେ ପରସ୍ପରକୁ ବଳ ଓ ନିର୍ଭର ଦେଇପାରିବା ଲାଗି ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟଟି ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିପାରିବା ଉଚିତ । ବାହାରର କୌଣସି ସନ୍ତକ ଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ, ଅନ୍ତରର ସେହି ଯଥାର୍ଥ ଅଭୀପ୍ସାଟି ଦ୍ୱାରା ଆମେ ପରସ୍ପରକୁ ଚିହ୍ନିନେଇ ପାରିବା ଉଚିତ । ଆମେ ତେବେଯାଇ ପ୍ରକୃତ ସହଯୋଗୀ ହୋଇ ବାହାରି ପାରିବା । ଦିବ୍ୟ ପରମ ପରମ ଇଚ୍ଛାଟି ବହି ଶ୍ରୀମାଆ ଯେଉଁ Collaborationର କଥା କହିଛନ୍ତି, ଆମେ ସେତେବେଳେ ଯାଇ ତା'ର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରିବା ।

ନବଜ୍ୟୋତି, ୧୫ ଅଗଷ୍ଟ ୧୯୮୭

ତୀର୍ଥାଟନର ମାୟା

ପୃଥିବୀରେ ଧର୍ମମାନେ ଅଛନ୍ତି, ତୀର୍ଥମାନେ ବି ଅଛନ୍ତି। ତୀର୍ଥମାନଙ୍କରେ ଦେବତାମାନେ ରହିଛନ୍ତି। ଧର୍ମାନୁପ୍ରେରିତ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଏହି ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ବସାଇଛନ୍ତି ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଧର୍ମାନୁପ୍ରେରିତ ଅତ୍ୟୁଲ୍ଲାସ ସହିତ ସେହି ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକୁ ତୀର୍ଥ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି। ସବୁ ତୀର୍ଥରେ ଯେ ଦେବତାମାନେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛନ୍ତି ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ। ଆଦୌ କୌଣସି ଦେବତା ନଥାଇ ମଧ୍ୟ ତୀର୍ଥମାନ ରହିଛି। ଆଗକାଳରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅତି—ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଥିଲା, ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି। ତୀର୍ଥଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଧର୍ମର ଧର୍ମତ୍ୱକୁ ପ୍ରତିପାଦନ କରିବା, ଏବଂ, ଆହୁରି ଆଗକୁ ଯାଇ କହିଲେ, ତୀର୍ଥାଟନ ଦ୍ୱାରା ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନଙ୍କର ଧର୍ମିଷ୍ଠତ୍ୱକୁ ପ୍ରତିପାଦନ କରିବା, ତାହା ପ୍ରାୟ ଆବହମାନ କାଳରୁ ଏକ ଅପ୍ରତିପାଦ୍ୟ ଅର୍ଦ୍ଧସତ୍ୟପ୍ରାୟ ହୋଇ ରହିଛି। ତୀର୍ଥକୁ ଆସିବାମାନେ ଯଦି ତାହା ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନ ଭିତରେ ଧର୍ମଲାଗି ଅଧିକ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ଦେବାର ଏକ ନିମିତ୍ତରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥା'ନ୍ତା, ତେବେ ଆମର ଏହି ଛୋଟିଆ ପୃଥିବୀରେ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଧର୍ମ ପାଇଁ ସତକୁସତ ମୋଟେ ଜାଗା କୁଳାଉ ନଥାନ୍ତା। ପୃଥିବୀର ସ୍ଥିତାବସ୍ଥାରେ ହୁଏତ ଏକ ଭୟଙ୍କର ଅରାଜକତା ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଉଥାନ୍ତା। ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଲୋଭରେ ତୀର୍ଥକୁ ଆସି ଯଥାର୍ଥ ସାନ୍ନିଧ୍ୟର ଆହ୍ୱାନ ସ୍ପର୍ଶଟିକୁ ଲାଭ କରି ଧର୍ମିଷ୍ଠ ଭକ୍ତ ଓ ସମର୍ପିତମାନେ ତଥାକଥିତ ସେହି ତୀର୍ଥଗୁଡ଼ିକର ବେଡ଼ାକୁ ଡେଇଁ ସତକୁସତ ଏପରି ଏକ ବୃହତ୍ତର ମଧ୍ୟକୁ ବାହାରି ଯାଉଥାଆନ୍ତେ, ଯାହାରିକି କୌଣସି ସୀମାରି କରାଯାଇ ପାରୁନଥାନ୍ତା।

ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଧର୍ମ, ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ତୀର୍ଥ। କିନ୍ତୁ ତୀର୍ଥ ସବୁଠାରେ। ଉପାସନା ସଗୁଣ ଅଛି, ନିର୍ଗୁଣ ମଧ୍ୟ ରହିଛି। ଭାରତୀୟ ଉପାସନା ଭିତରେ ଶୂନ୍ୟୋପାସକମାନେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି। ଉପାସକମାନଙ୍କର ପ୍ରୀତି ଅର୍ଥରେ ଶୂନ୍ୟକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅତ୍ୟାନୁରାଗୀ ପୌତ୍ତଳିକତାରେ ମାଠି, ରୂପ ଦେଇ ଶୂନ୍ୟପୁରୁଷରେ ପରିଣତ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଶୂନ୍ୟ ମନ୍ଦିରମାନ ତୋଳା ହୋଇ ଦୀର୍ଘ ଘଣ୍ଟାନିନାଦ ସହିତ ସେହି ଶୂନ୍ୟମନ୍ଦିରରେ ଶୂନ୍ୟପୁରୁଷଙ୍କର ପାଦପଦ୍ମକୁ ବନ୍ଦନା କରାଯାଉଛି। ମନ୍ତ୍ରକୁ ମଧ୍ୟ ମନନର ସ୍ତରରୁ କେତେ ବୃତ୍ତିସ୍ପର୍ଶର ସହିତ ଟେଣାଇ ଆଣି ସାକାର ଉପାସନାର ପିତୁଳା କରି ବସାଇ ଦିଆଯାଉଛି। ମନ୍ତ୍ରରୁ ବୀଜମନ୍ତ୍ର, ବୀଜମନ୍ତ୍ରରୁ ଏକାକ୍ଷର ମନ୍ତ୍ର ଅର୍ଥାତ୍ ଓଁ। ବିଭିନ୍ନ ଉପନିଷଦରେ ସେହି ଓଁ ବା ପ୍ରଣବର କେତେପ୍ରକାରରେ ଶ୍ଳାଘା କରାଯାଇଛି। ଅଳିଅଳି ପୌତ୍ତଳିକମାନେ ହାତପାଆନ୍ତାରେ ପାଇବେ ବୋଲି ପ୍ରଣବଦେବତାଙ୍କୁ ପ୍ରଣବେଶ୍ୱର ଠାକୁରରେ ପରିଣତ କରି ଆପଣାର ସାକାର ଲାଳସାଗୁଡ଼ାକ ଲାଗି ସତେଅବା ଏକ ଆଲମ୍ବନ ପାଇ ଯାଉଛନ୍ତି। ଗାୟତ୍ରୀ ମୂଳତଃ ଏକ

ମନ୍ଦିର ନାମ । ଏବଂ ଅତ୍ୟାନୁରାଗୀ ଗୃହସ୍ଥମାନଙ୍କ ଲାଗି କେତେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗାୟତ୍ରୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ଦେବୀରେ ପରିଣତ କରି ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ଠାକୁରାଣୀରୂପେ ପୂଜା କରାଯାଉଛି । ମଣିଷ ଭିତରେ ପୌତ୍ତଳିକ ହେବାର ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଆକର୍ଷଣ ରହିଛି ବୋଲି ପୌତ୍ତଳିକ ଧର୍ମ-ସମୀକ୍ଷକମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ କହିଥା'ନ୍ତି । ସେମାନେ ପ୍ରକୃତିରେ କେଡ଼େ ସହଜରେ ଧର୍ମର ବୃହତ୍ତର ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ଏକ ତୁଚ୍ଛ ତୀର୍ଥାଟନ ମଧ୍ୟକୁ ସ୍ଖଳିତ କରି ନେଇଆସନ୍ତି ।

ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଧର୍ମରେ ପିତୁଳାପୂଜାକୁ ନିଷିଦ୍ଧ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି । ତଥାପି ସେହି ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ ତୀର୍ଥମାନଙ୍କର ମୋଟେ କୌଣସି ଅଭାବ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ତୀର୍ଥ-ପର୍ଯ୍ୟଟନ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ତେଣୁ ଯେଉଁ ଭାଗ୍ୟବାନ୍‌ମାନେ ତାହା କରି ପାରନ୍ତି, ଇସଲାମ୍ ଧର୍ମରେ ସେମାନଙ୍କୁ ହାଜୀ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ହାଜୀ ହେବାକୁ ସାଧାରଣ ଧର୍ମାନୁସରଣର ସ୍ତରଠାରୁ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ବା କେତେଟା ପାହାଚ ଉପରକୁ ଉଠିଯିବା ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ । ଭାରତବର୍ଷରେ ତୀର୍ଥାଟନକୁ ସର୍ବଦା ଏକ ବିଶେଷ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦିଆଯାଇ ଆସିଛି । ଅମୁକ ତୀର୍ଥରେ ବୁଡ଼ ପକାଇବ, ଅମୁକ ତୀର୍ଥରେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦେବ, ଅମୁକ ତୀର୍ଥରେ ମୁଣ୍ଡନ କରାଇବ,—ଇତ୍ୟାଦି, ଇତ୍ୟାଦି କେତେ କ'ଣ କଥାର ବିଶଦ ଓ ବଖାଣ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇଛି । କେଉଁ ତୀର୍ଥରେ କ'ଣ କଲେ କେତେ ଗୁଣ ଅଧିକ ପୁଣ୍ୟ ହୁଏ, ମାହାତ୍ମ୍ୟମାନଙ୍କରେ ସେହି କଥାଟିକୁ ଭାରି ପ୍ରଲୋଭନପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଷାରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରି ଦିଆଯାଇଛି । ଦେବତାମାନେ ସାଧାରଣତଃ ସ୍ୱର୍ଗରେ ରହୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବର୍ଷର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ତୀର୍ଥକୁ ଅବତରଣ କରି ଆସିଥା'ନ୍ତି ବୋଲି ସତେଅବା କେହି ସତକୁସତ ଆଖିରେ ଦେଖିଥିବା ପରି କୁହାଯାଇଛି । ତୀର୍ଥଗୁଡ଼ିକର ପଛରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମଧୁର କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଯୋଡ଼ିଦେଇ ଆମର ଧର୍ମବେତ୍ତାମାନେ ଆମକୁ କେଡ଼େ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ଉଚ୍ଚାଟିତ କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି ଓ ଜଗତକୁ ତୀର୍ଥାଟନର ମାୟା ଭିତରେ ଧାରିକରି ରଖିଛନ୍ତି । ତୀର୍ଥାଟନକୁ ମୋକ୍ଷର କାରଣ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି, ମୋକ୍ଷକାମୀମାନଙ୍କର ଗ୍ରୀବାକୁ ଏଭଳି କରି ଆହୁରି ଅଧିକ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ କରି ରଖିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଛି ।

ସଂସାରରେ ସବୁଯାକ ଦଉଡ଼ଧାପଡ଼ ସରିଗଲେ ବହୁ ଧର୍ମର ଶାସ୍ତ୍ରରେ ତୀର୍ଥବାସକୁହିଁ ସମୁଚିତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଜୀବନ-ନାଟକର ଶେଷ ଅଙ୍କଟିକୁ କୌଣସି ତୀର୍ଥରେ କଟାଇ ପାରିଲେ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଅଙ୍କଗୁଡ଼ିକରେ କରାଯାଇଥିବା ଓ ଅର୍ଜିଥିବା ଯାବତୀୟ କଳୁଷର ପ୍ରକ୍ଷାଳନ ସମ୍ଭବ ହୁଏ ବୋଲି ସାଧୁବାଣୀମାନ ରହିଛି । ଅନ୍ତକାଳଟିକୁ କୌଣସି ତୀର୍ଥରେ ବା କ୍ଷେତ୍ରରେ କଟାଇବା ସକାଶେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ଭକ୍ତମାନେ କେତେ ଭଜନ ଓ ଜଣାଣ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ଏହି ଭଜନ ଓ ଜଣାଣଗୁଡ଼ିକୁ ଯେ କେବଳ ମରହଟ୍ଟୀ କାଳର ଲୋକମାନେ ଗାଉଥିଲେ ସେ କଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ,—ଆମର ଏକାଳରେ ବି ସେଗୁଡ଼ିକ ସମାନ

ଭାବରେ ଲୋକପ୍ରିୟ ହୋଇ ରହିଛି । ତୀର୍ଥର ଶ୍ମଶାନକୁ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି । ଆମ ଏହି ମୁଲକଟିରେ ଏପରି ବହୁସଂଖ୍ୟକ ମଣିଷ ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ନିଜ ନିଜ ଗାଁ ମଶାଣିରେ ପୋଡ଼ାହେବା ଅପେକ୍ଷା ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରରେ ପୋଡ଼ାହେବାକୁ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥିବା ବିଚରା ଆତ୍ମାଟି ଲାଗି ବହୁଗୁଣରେ ଅଧିକ ସୁଖକର ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥିବେ । ଅଥବା, ଜଣେ ମଣିଷର କୌଣସି ଏକ କ୍ଷେତ୍ର ବା ତୀର୍ଥରେ ମରିବାକୁ ଓ ପୋଡ଼ା ହେବାକୁ ସେହି ମଣିଷଲାଗି ସତକୁସତ ଏକ ମହାଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ଏକାଳରେ ମଧ୍ୟ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ରହି ଅଛନ୍ତି । ତୀର୍ଥମାନେ ଲୋଭ ପରି ବହୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ବଡ଼ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ମାଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି । ତୀର୍ଥାଟନ ଏକ ମାୟା ପରି ହୋଇ ବହୁ ମଣିଷଙ୍କର ଗୋଡ଼କୁ କେତେ ଶକ୍ତ କରି ବାନ୍ଧିରଖିଛି ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକ ମିଛ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଛି । ମିଛ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ମିଛ ଦମ୍ଭ । ଅସଲ ଯୋଗ୍ୟତାଟିକୁ ହାସଲ ନକରି ଆପଣାକୁ ତଥାପି ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ଗଲାପରି ଅନୁଭବ କରିବାର ଏକ ମିଛ ଦମ୍ଭ ।

ଚେତନା ଭିତରେ ଅଛି, ଚେତନା ବାହାରେ ଅଛି; ଭିତରେ ଥାଇ ବାହାରଟାକୁ ଭିତରକୁ ଟାଣିବାରେ ଲାଗିଛି, ବାହାରେ ଥାଇ ଭିତରଟାକୁ ବାହାର ମଧ୍ୟକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରିନେଉଛି । ଅଲଗ ଭିତରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିବାପାଇଁ ଆଣ୍ଠୁ କାଢ଼ି ରହିଥିବା ମନ ମଝିରେ କେତେ ପ୍ରକାରର ବାଡ଼ ବସାଇ ରଖିବାର ଫିକର କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ଆପଣାର ସାନ କାଠିଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନାଆଁ ବି ଦେଇଦେଉଛି; ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସିଏ ନିଜର ଧର୍ମ ବୋଲି କହୁଛି, ନିଜର ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବୋଲି କହୁଛି, ମୋହାସକ୍ତ ଭାବରେ ଅଳପଟିଏ କରି ଜାବୁଡ଼ି ଧରିପାରିଲେ ଯାଇ ସିଏ ସତେଅବା ସତକୁ ସତ କିଛି ପାଇଲା-ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ମୁକ୍ତି କହିଲେ ଏଡ଼େବଡ଼ ସଂସାରରେ ସିଏ ଏକା ତାହାରି ମୁକ୍ତି ବୋଲି ବୁଝିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି । ପୁଣ୍ୟ କହିଲେ ପ୍ରଧାନତଃ ତାହାର ଏହି ବିଶେଷ ଲାଭଗୁଡ଼ିକୁହିଁ ବୁଝିଛି । ଭଗବାନଙ୍କର ଏହି ସଂସାରରେ ସତେଅବା କେବଳ ତାହାରି ବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ସିଏ କେତେ ଅଂହକାରୀ ହୋଇ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଛି । ସଂସାରକୁ ମାୟା ବୋଲି କହିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେହି ମାୟାଭିତରେ ଆପଣାକୁ ତଥାପି ସଫଳ ଓ ସମ୍ପନ୍ନ କରି ରଖିବାକୁ କେତେ ନିକୁଚିଆ ଓ ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକିବାକୁ ବାହାରିଛି । ଭିତରେ ତୁଚ୍ଛା ଆପଣାଟାକୁ ପ୍ରାୟ ବଳାତ୍କାର କଲାପରି କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବାହାରେ ଉପେକ୍ଷାଟାକୁହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଅଳଙ୍କାର କରି ପିନ୍ଧିଛି । ବେଳେବେଳେ ମନେହୁଏ, ଏହି ମଣିଷମାନଙ୍କରହିଁ ସତେଯେପରି ମୂର୍ତ୍ତିଟିଏ ଦରକାର, ସଂସାରଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଥିବା ମନ୍ଦିରଟିଏ ଦରକାର । ବାହାରେ ପିତୁଳାଗୁଡ଼ାକୁ ନ ଲୋଡ଼ିଲେ ସତେଯେପରି ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଏଡ଼େ ଏଡ଼େ ସିଂହାସନରେ ବସିଥିବା ଆତ୍ମକାମିତାର ପିତୁଳା-ଗୁଡ଼ାକ ଆଦୌ ଟୋପାଏ ପାଣି ପିଆଇବେ ନାହିଁ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନ୍ତରିକ ଭାବରେ ଏମାନେ ସତତ ସେହିପରି ଖଟିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ତୀର୍ଥାଟନ ଏହିଭଳି ଲୋକମାନଙ୍କୁହିଁ ସର୍ବଦା କେତେ

ନା କେତେ ଉତ୍ତେଜନା ଓ କେତେ ନା କେତେ ଖୋରାକ ଯୋଗାଇ ଆସିଛୁ । କେଉଁ ଦୁଷ୍ଟ ବିଧାତାର ଅଭିଶାପରୁ ଯେ ସେମାନେ ଏହି ମାୟାଟି ଭିତରେ ଆସି ପଡ଼ିଯାଇଛନ୍ତି, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ; ଆପଣା ଭିତରେ ନାନା ଅଳସତା ଓ ଆତ୍ମକାମିତାର ଦୁଷ୍ଟାମିକୁ ନାନା କାରଣରୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଉଥିବାରୁହିଁ ସେମାନେ ବିଧାତା ତଥା ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଉଚ୍ଚ ବାଡ଼ ଠିଆ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଅନୁକୂଳ ଯଜମାନମାନଙ୍କୁ ପୃଥିବୀରେ ଅନୁକୂଳ ପଣ୍ଡା ମିଳିଯିବାରେ ପୃଥିବୀରେ କେବେହେଲେ ଆଦୌ କୌଣସି କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିନାହିଁ । ମାୟାଗୁଡ଼ିକ ସେଇଥିଲାଗି ଭାରି ମଧୁର ଲାଗୁଛି ।

ଯାହାଙ୍କର ଆରାଧନା କରିବାକୁ ମୁଁ ମୋ ଜୀବନର ପରମ ସମ୍ପତ୍ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇଛି, ସିଏ କ'ଣ ଖାଲି ମୋର ଅପରିଷ୍କୃତ ଲାଳସାଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ଯେ ମୁହୂର୍ମୁହୁଃ ତୀର୍ଥାଟନ ଦ୍ୱାରା ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଏକାବେଳେକେ ପାଖରେ ପାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିପାରିବି ? ଅଥବା, ହୁଏତ ଏପରି ହେବ ଯେ, ମୁଁ ତୀର୍ଥବାସ ସମୟରେ ତାଙ୍କୁ ଯେପରି ଏକାବେଳକେ ପାଇ ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିବି, ତୀର୍ଥରୁ ସଂସାରକୁ ଆସିବାମାତ୍ରକେ ତାଙ୍କୁ ସେହିପରି ଏକାବେଳେକେ ହରାଇ ବସିବାର ଦୀନତା ଭିତରେ ଆସି ପଡ଼ିଯିବାରେ ଲାଗିଥିବି । ଯେତିକି ଲାଳସାରେ ତୀର୍ଥରେ ତାଙ୍କୁ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିବାକୁ ଦଉଡ଼ି ଯାଉଥିବି, ପ୍ରାୟ ସେତିକି ଲାଳସାରେ ହିଁ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ସଂସାର ଭିତରକୁ ଦୁଷି ପଶି ଆସୁଥିବି । ଦୁଇ ଲାଳସା ଭିତରେ ପଡ଼ି ମୁଁ ନିଜପାଖରେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ଧରା ଦେଉ ନ-ଥିବି,—ତାଙ୍କପାଖରେ ଧରା ଦେବା ତ ଅହୁତ ଅଧିକ ଦୁରୂହ ବ୍ୟାପାର । ତୁଳ କରି ଦେଖିବାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅପରାଧ ହୁଏନାହିଁ; ଆମ ଅନୁରାଗର ଘରଗୁଡ଼ିକରେ ଅସଲ ଉତ୍ତରଣ ସମ୍ଭବ ହେଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ତାଙ୍କୁ ତୁଳ କରି ଦେଖିବାଦ୍ୱାରା ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରମାଦ ଘଟେନାହିଁ । ଆମର ଅନୁରାଗ ସତକୁସତ ମନ କରି ପାରିଲେ ଆମେ ଏହି ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣା ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ତୁଳ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିପାରନ୍ତେ । ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝିବା ମାତ୍ରକେ ଏହି ସବୁକିଛି ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବାର ଅନୁଭବ କରିପାରନ୍ତେ । ତାଙ୍କୁ ଆମେ ତୀର୍ଥଭିତରେ ଦେଖନ୍ତେ, ତୀର୍ଥର ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖନ୍ତେ । ବେଢ଼ାଭିତରେ ଦେଖି ପାରନ୍ତେ, ବେଢ଼ାର ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିପାରନ୍ତେ । ବେଢ଼ା-ଭିତରେ ପଶିଯିବା ଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରକାର କାମୁକତା ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରନ୍ତେ-ନାହିଁ ଏବଂ ବେଢ଼ାଭିତରୁ ବାହାରି ଆସି ସଂସାର ଭିତରେ ଏକାବେଳେକେ ଏକ ଅନ୍ୟ କାମୁକତା ଦ୍ୱାରା ଗୋଟେସୁଦ୍ଧା ଅଚଳ ଓ ଅପରିଷ୍କୃତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରନ୍ତେନାହିଁ । ଆମ ଭିତରେ ପାପର ଲାଳସା ଏବଂ ପୁଣ୍ୟର ଲାଳସା,—ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହିଁ ସତକୁସତ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ବିମୋଚନ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରନ୍ତା ।

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବାସନା, ଅର୍ଥାତ୍ ଏକାବେଳକେ ତାଙ୍କର ହୋଇଯିବାର ବାସନା । ତାଙ୍କରି ଉପରେ ସବୁକିଛି ଲଦି ଦେଇ କୋଡ଼ିହୋଇ ବସିବାର ବାସନା ନୁହେଁ; ତାଙ୍କର

ପୃଥିବୀରେ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ବାସନା, ସେହି କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମଶଃ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ଏବଂ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ପାରିବାଲାଗି ଜୀବନରେ ପାହାଚକୁ ପାହାଚ ଉଠିଯିବାର ଏବଂ ପାଖୁଡ଼ାକୁ ପାଖୁଡ଼ା ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବାର ବାସନା । ମଣିଷ ଯାହାଲାଗି ହେବାଲାଗି ଆପେ ଅଳପଭିତରୁ ଅଧିକକୁ ଯାଇଥା'ନ୍ତି, ତାହାକୁହିଁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଆପଣାର ଅଳପ ବା ଚହ୍ଲା ଗ୍ରନ୍ଥିଗୁଡ଼ିକ ଭିତରକୁ ଟାଣିଆଣି ପିତୁଳାଟିଏ କରି ବସାଇ ଦେବାର ସେହି ଅନ୍ୟ ତନ୍ତ୍ରର ବାଟଟି,—ପୃଥିବୀର ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକରେ ବହୁ ଆଗରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେହି ବାଟଟି ସନ୍ଧାନ ଛନ୍ଦିଦେଇ କଳା ରଖିବାର ମନ୍ତ୍ରଣା କରାଯାଇଛି । ଆମେ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ କେଜାଣି ସୂତ୍ରରେ ସେହି ମନ୍ତ୍ରଣା ଭିତରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଯାଇଛୁ । ଅଥବା, ନାନା କୁଣ୍ଠାର କାରଣରୁ ଆମେ କଳାହୋଇ, ଛନ୍ଦହୋଇ ରହିବା ଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବାରୁ ହୁଏତ ଜାଣି ଜାଣି ସେହି ମନ୍ତ୍ରଣା ପାଖରେ ଯାଇ ଧରାଦେଇଛୁ । ଅନେକ ମଣିଷ ଖୋଲା ଆକାଶଟାକୁ ସାମନା କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ କି କ'ଣ କେଜାଣି, ସେମାନେ ସତେଅବା କାହାଦ୍ୱାରା ତାଡ଼ିତ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବା ପରି ଘର ଭିତରେ ଯାଇ ପଶନ୍ତି ଓ ନିଜର କ୍ଷୁଦ୍ର ଝରକାଟିଏ ଖୋଲି ତାହାର ଭିତର ଦେଇ ଆକାଶକୁ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ଭିତର ଓ ବାହାରକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ପ୍ରସନ୍ନ କରି ରଖିଥିବା ନୀରବତାକୁ ସେମାନେ ସହ୍ୟ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ କି କ'ଣ କେଜାଣି, ତାହାର ଚକିତକାରୀ ଆକର୍ଷଣଟାକୁ ଏଡ଼ିପାରିବା ଲାଗି ମାଇକ୍‌ଟାକୁ ଲଗାଇଦେଇ ଗୀତ ଶୁଣନ୍ତି, ଅଥବା ନିଜ ଘରେ ରେଡ଼ିଓ ଯନ୍ତ୍ରଟାକୁ ଯାଇ ଖୋଲି ଦିଅନ୍ତି । କାଚ ଭିତରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଦେଖନ୍ତି, ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ଦେଖନ୍ତି, ବଗିଚାର ଫୁଲକୁ ଆଣି ଘରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ବିଶେଷ ପାତ୍ରରେ ଖଞ୍ଜି କରି ରଖନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ସେହିଠାରୁହିଁ ପିତୁଳାପୂଜାର ବୀଜବପନ ହୋଇଯାଏ । ଶକ୍ତି, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, କଲ୍ୟାଣ,—ଏଗୁଡ଼ିକୁ ପୌତ୍ତଳିକମାନେ ସତେଅବା ଏକ ସିଂହାସନରେ ଆପଣାର ଚହଟକାନ୍ଥ ଭିତରେ ବାନ୍ଧିକରି ରଖିବାକୁ ମନ କରୁଥା'ନ୍ତି,— ସତ୍ୟକୁ କାନରେ ନୋଳି, ନାକରେ ନୋଳକ ଓ ପାଦରେ ଝୁଣ୍ଟିଆ ପିନ୍ଧାଇ ରଖିଲେ ସତ୍ୟ ସତେଅବା ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ସମ୍ପତ୍ତି ପରି ଦେଖାଯିବ ଓ ଚେଷ୍ଟା ପ୍ରକୃତରେ ଅଧିକ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥା'ନ୍ତି ।

ଏବଂ, ଯାବତୀୟ ଜାକଜମକଆ ବିଶ୍ୱାସ ପଛରେ ସବାତଳେ ଏକ ମୂଳଭୂତ ଅବିଶ୍ୱାସହିଁ ପ୍ରତିମାଲୋଭୀ ଓ ସ୍ୱାର୍ଥକାମୀ ମଣିଷମାନଙ୍କର ମସ୍ତିଷ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଯିଏ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ, ତାଙ୍କୁ କେବଳ ଏକ ନିବୁଜ ଘର ଭିତରେ ଦେଖିବା,— ନିଜର ଏହି ଚହ୍ଲା ଘରଟି ମଧ୍ୟରେ ନିବୁଜ କରି ଦେଖି ପାରିବାପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଘର ବାହାରେ ଆଉ କୌଣସି ଠାରେ'ନ ଦେଖିବା ବା ଦେଖିବାକୁ ବାରଣ କରିବା,—ଏକଥା ଅବିଶ୍ୱାସୀହିଁ କରିପାରିବ । କେବଳ ଜଣେ ନାସ୍ତିକହିଁ ତାହା କରିପାରିବ । ସମଗ୍ର ସଂସାରଟାକୁ ଯିଏ ଜଳାକବାଟିର ଦେଖିବା ଭିତରେ ହିଁ ଦେଖିବ ବୋଲି ହରବର ହୋଇ ରହିଥାଏ ଓ ଅହଲ ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ଜାବୁଅବଳବଳ କରି ରଖିଥାଏ, ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ ନାସ୍ତିକ । ତା'ର ଅବିଶ୍ୱାସଟାହିଁ ତା'ର ତଥାକଥିତ ବିଶ୍ୱାସଚୂଡ଼ାକୁ ସୂତା ବାନ୍ଧି ମୁଗୀପଣ ନଚୁଇବାରେ

ଲାଗିଥାଏ । ତା'ର ମୋହଟାହିଁ ସବାମୂଳରେ ରହି ତା'ର ତଥାକଥିତ ଭକ୍ତିକୁ ଗୁଣ୍ଡି ବାନ୍ଧି ଚଲାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଗୁଣ୍ଡି ବନ୍ଧାହେବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ମଣିଷମାନେହିଁ ସଂସାରରେ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଗଢ଼ିବାରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସହଯୋଗ କରନ୍ତି,—ମଣିଷର ହୃଦୟଗୁଡ଼ିକୁ ନାନା ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ଅଟକାଇ ରଖିବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ଗୁରୁମାନେହିଁ ସଂସାରରେ ସଂପ୍ରଦାୟ ଗଢ଼ିବାରେ ପୁରୋଧା ହୋଇ ବାହାରନ୍ତି । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାକୁ ସେମାନେ ସାଂପ୍ରଦାୟିକତାର ବହୁ ଅପ୍ରଶସ୍ତ ଖୁଆଡ଼ି ଭିତରେ ପକାଇ ରଖିବାକୁ ଫନ୍ଦି କରୁଥା'ନ୍ତି । ସେହି ଉଦ୍ଭଟ ପକ୍ଷର ସାଲିସରେ ସଂସାରରେ ମନ୍ଦିର ତିଆରି ହୁଏ. ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ାକ ଜମିଲେ ଗୋଟିଏ ତୀର୍ଥ ପରି ଦେଖାଯାଏ । ତା'ପରେ ଭାବୁକମାନେ ଆସି ତୀର୍ଥ ମାହାତ୍ମ୍ୟମାନ ଲେଖିଦିଅନ୍ତି । ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଶାସ୍ତ୍ର ସ୍କନ୍ଦ ବା ପଦ୍ମ ପୁରାଣଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବିରଜା ମାହାତ୍ମ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁଠାରେ ଆମକୁ ଯଥାର୍ଥ ଅଧ୍ୟାତ୍ମର ଗୋଡ଼ରେ ଶିଙ୍କିଆ ପକାଇ ମହିମାଗୁଡ଼ିକୁ, ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ଆଉଗୋଟାଏ ଉତ୍ତେଜନାମୂଳକ ଅଳପ କାନ୍ଥରେ ପରିବେ କରି ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ । ସତ୍ୟକୁ, ପରମସତ୍ତ୍ୱକୁ, ପରମାଶକ୍ତିକୁ ଯେତିକି ଯେତିକି ବେଢ଼ାଭିତରେ ଅଳଙ୍କାର ନାନା ଲାବଣ୍ୟ ଦେଇ ବାନ୍ଧି ରଖିବାର ପ୍ରୟାସ କରାଯାଏ, ଆମର ଦ୍ୱାରକନ୍ଦିକୁ ସତେଅବା ଯେତିକି ସେତିକି କଳି ରଖିବାର ବରାଦ କରା ଯାଉଥାଏ । ପିତୁଳାମାନେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାକୁ ଗିଳିପକାନ୍ତି,—ବାଟ ଚାଲିବା ଓ ପାହାଚ ଉଠିବାକୁହିଁ ସେତେବେଳେ ସବାବଡ଼ ଆହ୍ୱାନ ବୋଲି ବୁଝା ଯାଏନାହିଁ,—ସନ୍ତକଗୁଡ଼ିକୁ ଦେହ ଉପରେ ଛାପ କରି ଲଗାଇବା ଓ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଫର୍ମୁଲା ଅନୁସାରେ ପଦଟିଏ ଘୋଷାଇବା କିମ୍ବା ଛଡ଼ିଟିଏ ଧରିବାକୁହିଁ ସେତେବେଳେ ପରମ ଭକ୍ତର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଏ ।

ଭକ୍ତି ଅନେକ ପ୍ରକାରର ରହିଛି, ସେହି ଅନୁସାରେ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଭକ୍ତିଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖା ହୋଇଛି । ଭକ୍ତିକୁ ଭାଗ ଭାଗ କରି ଯେଉଁସବୁ ତଥାକଥିତ ଭକ୍ତି-ସଂପ୍ରଦାୟମାନ ଗଢ଼ାଯାଇଛି, ତାହାର ମୁଖପାତ୍ରମାନେ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କମ୍ ଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖି ନାହାନ୍ତି । ସେହି ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକରେ ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ଭକ୍ତିକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ପୌତ୍ତଳିକତା ଭିତରେ ଆଣି ପକାଇ ଦିଆଯାଇଛି । କୃଷ୍ଣବାଞ୍ଛାକୁ ଆତ୍ମବାଞ୍ଛା ଭିତରେ ପକାଇ ଜୁଆଡ଼େ ଚାଲୁ କରି ଦିଆ-ଯାଇଛି । ବହୁ ଅଳସତା, ଅତ୍ୟାତୁରତା ତଥା ଅପ୍ରଶସ୍ତତାକୁ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ବହଳ ଓ ପ୍ରମତ୍ତ ଭାବରେ ଭକ୍ତି ବୋଲି ଚଳାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ତା' ଫଳରେ ଉଗ୍ରତା ବଢ଼ିଛି, ଅସଲ ଭକ୍ତିରେ ହ୍ରାସ ଘଟିଛି । ଉଗ୍ରତା ବଢ଼ିବାରୁ ପ୍ରତିମାତୃଷ୍ଣା ବଢ଼ିଛି, ତୀର୍ଥମାନେ ବଢ଼ିଛନ୍ତି, ତୀର୍ଥାଟନର ମାତ୍ରାକୁ ସତେଅବା ଋଣୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ପାଟବାଣୀ କରି ବସାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ଭାରତ-ବର୍ଷରେ ଏହିସବୁ ଅତ୍ୟାଗ୍ରହ ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଇବାର ବହୁପୂର୍ବରୁ ଭକ୍ତିକୁ ଜୀବନର ଏକ ସାଧନାଙ୍ଗ ଅର୍ଥାତ୍ ଉପକରଣାଙ୍ଗ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରି ଯେଉଁସବୁ ଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖାଯାଇଛି, ସେଥିରୁ ନାରଦ-ଭକ୍ତି-ସୂତ୍ରାଣି' ହେଉଛି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । ଯାବତୀୟ ସାଂପ୍ରଦାୟିକତାରୁ ମୁକ୍ତ ରହି ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଭକ୍ତିକୁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମୀକରଣର ଏକ ସର୍ବୋତ୍ତର ମାର୍ଗ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ଭକ୍ତମାନେ ଯେଉଁଠାକୁ ଯାଆନ୍ତି, ତାହାହିଁ ତୀର୍ଥ; ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ତାହାହିଁ ସୁକର୍ମ;

ସେମାନେ ଯେଉଁସବୁ ଶାସ୍ତ୍ରର ରଚନା କରନ୍ତି, ତାହା ହେଉଛି ସତ୍‌ଶାସ୍ତ୍ର (ତୀର୍ଥୀକୁର୍ବନ୍ତି ତୀର୍ଥାନି, ସୁକର୍ମୀକୁର୍ବନ୍ତି କର୍ମାଣି, ସଚ୍ଛାସ୍ତ୍ରୀକୁର୍ବନ୍ତି ଶାସ୍ତ୍ରାଣି) ---ଗ୍ରନ୍ଥଟିରେ ଏହି ସାହସପୂର୍ଣ୍ଣ ଘୋଷଣାଟିକୁ କରାଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ୍, ଆଗ ଭକ୍ତଟିଏ ହୁଅ, ଆଗ ଦେବତାର ଯୋଗ୍ୟ ଫୁଲଟିଏ ହୋଇ ଫୁଟିଉଠ, ଓ ଖୁସୀ ହୋଇ ଫୁଟିଉଠ । ସେହି ଖୁସିରେ ନିଜ ଭିତରର କଠିନତାଗୁଡ଼ିକୁ ଜୟ କର । ତା'ପରେ ଯେଉଁଠାକୁ ଯାଅ, ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କର ବା ଯାହା ଲେଖ, ସେଥିରେ ଆଦୌ କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ, ଅମୁକ ବିଶେଷ ଜାଗାଟି ହେଉଛି ତୀର୍ଥ ଏବଂ ସେହି ଜାଗାକୁ ଗଲେ ମୋତେ ତୀର୍ଥାଟନର ପୁଣ୍ୟ ବା ଲାଭ ମିଳିବ ଓ ସେହି ପୁଣ୍ୟରୁ ମୋ ଭକ୍ତିପଥରେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ଭକ୍ତି ସମ୍ଭବ ହେବ, —ଏଇଟା ମିଛ କଥା, ଏଇଟା ଭ୍ରମ । ଏବଂ ଆମ ଜୀବନର ପ୍ରାୟ ଯାବତୀୟ ଭ୍ରମ ପରି ତାହା ଆମକୁ ନାନାବିଧ ଉପାୟରେ ଏକ ପଳାୟନ ଲାଗିହିଁ ମହୌଷଧି ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାଏ ।

ସେହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରରେ 'ଅତୀର୍ଥାନି ତୀର୍ଥୀକୁର୍ବନ୍ତି, ଅପବିତ୍ରାଣି ପବିତ୍ରୀକୁର୍ବନ୍ତି' ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁମାନେ ଭକ୍ତ, ସେମାନେ ତଥାକଥିତ ଅତୀର୍ଥଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ତୀର୍ଥରେ ପରିଣତ କରିଦିଅନ୍ତି, ତଥାକଥିତ ଅପବିତ୍ର ଯାବତୀୟ ବସ୍ତୁକୁ ସେମାନେ ପବିତ୍ର ବସ୍ତୁରେ ପରିଣତ କରିଦିଅନ୍ତି । ସେହି ସମାନ ଉତ୍ସାହରେ ସମାନ ଦୃଢ଼ତାର ସହିତ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ଯେ, ଅସଲ ଭକ୍ତମାନେ ଏହି ସଂସାରକୁ ମଧ୍ୟ ଭଗବାନଙ୍କର ସଂସାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥା'ନ୍ତି ଏବଂ ଏହି ସଂସାରକୁ ସତକୁସତ ସେହି ଭଗବାନଙ୍କର ସଂସାରରେ ପରିଣତ କରିବାଲାଗି ସତତ ପ୍ରୟାସ କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଭିତରେ ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ବିଶ୍ୱାସର ବାହକ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେଉଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ, ସେମାନେ ଯେଉଁଠାରେ ଥାଆନ୍ତୁ ପଛକେ, ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ସାନ୍ନିଧ୍ୟଟିକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି, ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି,— ଏହି ଅତୀର୍ଥଗୁଡ଼ାକୁ ଛାଡ଼ି ତଥାକଥିତ କୌଣସି ତୀର୍ଥକୁ ପଳାଇଯିବେ ବୋଲି ଆଦୌ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିନଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ତଥାକଥିତ ଅପବିତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ପଶ୍ଚାତରେ ପବିତ୍ରର ସନ୍ଦର୍ଶନ କରି ପାରୁଥାନ୍ତି, ଅନ୍ଧାରର ଗର୍ଭ ମଧ୍ୟରେ ଆଲୋକର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରୁଥା'ନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସର ଘରଟି ସେମାନଙ୍କ ପାଖେ ପାଖେ ରହିଥାଏ, ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ସଂକଳ୍ପ ଏକ କ୍ରିୟାଶୀଳ ବିଶ୍ୱାସ ଦ୍ୱାରା ସଂବଳିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେମାନେ କଦାପି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ପାଇବେ ବୋଲି ସଂସାରକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ କରି ରଖନ୍ତିନାହିଁ । କିମ୍ବା ସଂସାରଟାକୁ ଉତ୍ତମରୁ ଉତ୍ତମ ଭାବରେ ମନ୍ଥନ କରି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲାଭ କରିବେବୋଲି ତେଣେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ କରି ରଖନ୍ତିନାହିଁ । ସଂସାରକୁ ଏକ ଅତୀର୍ଥ ମଣି ଯେଉଁମାନେ ବାଇ ହୋଇ ତୀର୍ଥକୁ ଧାଇଁ ଯାଉଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଏଠାରେ କିମ୍ବା ସେଠାରେ କୌଣସିଠାରେ ମୋଟେ କିଛି ଦେଖିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଉଭୟ ସ୍ଥାନରେ ହିଁ ଅଠାରେ ପଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି, ସତେଅବା ଏକ ନାସ୍ତିକତାର କବଳରେ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି ।

ସଂସାରଭିତରୁ ପଳାଇବାକୁହିଁ ଯେଉଁମାନେ ମୋକ୍ଷ ବୋଲି ମାନନ୍ତି, ସେମାନେ ଯେ ବାରବାର ତୀର୍ଥାଟନର ମୋହ ଭିତରେ ପଡ଼ିବେ ଓ ସେହି ମୋହଭିତରେ ପଡ଼ିବାରୁ ଅଶେଷ ଆନନ୍ଦ ଲାଭକରୁଥିବେ, ସେଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଦୁରବସ୍ଥାଟିକୁ ଥରେ ବୁଝିପାରିଲେ ଆମେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥିବା ତୀର୍ଥ-ମୋହଟିକୁ ଦେଖି ଆଦୌ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିବାନାହିଁ । ମାତ୍ର, ବିମୋଚନ କହିଲେ ଯେଉଁଠି ସଂସାର ଭିତରୁ ପଳାଇଯିବାକୁ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ସଂସାରଭିତରେ ରହି ଏଇଠି ଭଗବାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବୁଝାଏ,—ଚେତନାରେ ନିଜ ଭିତରେ ତାଙ୍କରି ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ନିତ୍ୟବିବର୍ତ୍ତନରତ ବାହାରର ଏହି ସଂସାରରେ ତାଙ୍କର ଅଭିପ୍ରେତ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକରେ ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ବୁଝାଏ, ସେଠି ଆମେ ଆମର ପୁରୁଣା ତତ୍ତ୍ୱଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ତିଆରି ତୀର୍ଥ ଓ ଅତୀର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ମିଛ ବାରଣଗୁଡ଼ାକୁ ତଥାପି ମୁଣ୍ଡାଇ ଧରିଥିବା କାହିଁକି ? ଆମେ ତାଙ୍କରି ସଂସାର ଭିତରେ ରହି ଯାହାସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛୁ, ତାହା କ'ଣ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ ? ସଂସାର ଭିତରେ ଆମେ କରୁଥିବା କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସତକୁସତ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ ବୋଲି ଏକ ଭାବନା ପାପ ହୋଇ ଆମ ଭିତରେ ଆମକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ଭବତଃ ଆମେ ତୀର୍ଥ କହିଲେ ଆଉ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନକୁ ବୁଝିଥାଉ ଏବଂ ସୁଯୋଗ ପାଇବା ମାତ୍ରକେ ପଘା ଛିଣ୍ଡାଇ ବାହାରୁ । ଆମ ବେକର ପଘାଟି ଯେ ସେପଟେ ତାଙ୍କରି ହାତରେ ରହିଛି, ସେହି ଅନୁଭବ ଭିତରେ କେଉଁଠି ଏକ ଅବିଶ୍ୱାସ ଆସି ପଶି ଯାଇଥିଲେ ଆମେ ହୁଏତ ଏଠୁ ପଘା ଛିଣ୍ଡାଇ ସେଠାକୁ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ଭାରି ମନ କରୁଥାଉ । ଅଥଚ, ଆମେ ଜୀବନରେ ଦୁଇଟା ପଘା ରଖିଥାଉ, ଯାହାକୁ କି ସ୍ଥାନ ଓ ସୁବିଧା ଅନୁସାରେ ବେକରେ ଲଗାଇବାକୁ ଉଚିତ ବୁଝିବୋଲି ବିଚାର କରୁଥାଉ । ଯୋଉ ପଘାକୁ ମର୍ଜିର ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବେକରେ ବାନ୍ଧିଥାଏ, ତାହା ଏହିପରି ଦୁଇଟା ପଘା ହୋଇ ଆମକୁ ଭାରି ହଇରାଣ କରେ,—ଆମକୁ ସମ୍ମୋହିତ କରି ରଖିଥାଏ । ଆମ ଚେତନାର ସ୍ନାୟୁଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଆମର ସେହି ପୁରୁଣା ଭୂଗୋଳଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଆମ ହାତରେ ତୀର୍ଥରେ କିଣା ଯାଇଥିବା ବେତବାଡ଼ି ଚକଚକ ଦିଶୁଥାଏ, ତୀର୍ଥର ନାମାବଳୀ ଆମର ଅଙ୍ଗକୁ ଆବୃତ କରି ରଖିଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ଭିତରେ ଆମେ ଆପଣା ପାଖରେ ଭାରି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ହୋଇ ରହିଥାଉ । ତୀର୍ଥରୁ ତୀର୍ଥକୁ ଧାଇଁବାରେ ଲାଗିଥାଉ, ତୀର୍ଥକାକର ଦଶା ଭୋଗୁଥାଉ ।

ଆମର ଚେତନା ବଦଳିବ । ଅର୍ଥାତ୍ ଆମେ ବଦଳିଯିବା ଓ ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ାକ ବଦଳିଯିବ । ବର୍ତ୍ତମାନର ପୃଥିବୀ ସେହିଭଳି ଏକ ବୃହତ୍ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ବିବର୍ତ୍ତନର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପାହାଚଟିରେ ବିଶ୍ୱଲାଗି ସେହି ପରିବର୍ତ୍ତନଟି ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇ ରହିଛି ଏବଂ ଆମର ସମ୍ମତି ହାତ ବାଜି ତାହା ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ଆମର ଦ୍ୱାରପାଖରେ ଉଦ୍‌ଘୋଷିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଯୋଜନାକୁ ନିଜ ଜୀବନରେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇଛୁ, ଆମର ତୀର୍ଥ ଏହିଠାରେ,

ଏଇଠି ଆମେ କରୁଥିବା ତାଙ୍କର କାମଟି ଭିତରେ । ସିଏ ଏଇଠି ଆମର ପାଖରେ ଅଛନ୍ତି, ଆମକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଉଛନ୍ତି । ଆମର ଯାବତୀୟ ଭ୍ରମଉପଣିଆ ଛାଡ଼ି ଆମେ ଏଇଠି ତାଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଶୁଣିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବା । ତେବେଯାଇ ଏହି ଅନର୍ଥଗୁଡ଼ାକୁ ସାର୍ଥରେ ପରିଣତ କରିବାର ମନ୍ତ୍ରଟି ଆମେ ତାଙ୍କଠାରୁ ପାଇପାରିବା । ଏଠାରେ ଯାବତୀୟ ଅପବିତ୍ରଗୁଡ଼ାକର ତାଙ୍କୁଣି ଖୋଲି ଏହି ଜୀବନକୁ ଓ ଏହି ସଂସାରକୁ ଏକ ପବିତ୍ର ଘର ରୂପେ ତିଆରି କରି-ପାରିବା । ତେବେଯାଇ ମାୟାଭିତରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ବାହାରିଆସି ପାରିବା ।

ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ସାଧନାଭିଧାନରେ 'ନେତି' ଶବ୍ଦଟିର ସେପରି କୌଣସି ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । ସମଗ୍ରକୁ ଖଣ୍ଡିଆ କରି ଦେଖିବା ହେଉଛି ନେତି । ମୂଳକୁ ଛାଡ଼ି ଶୂନ୍ୟରେ ବୁଲିବା ହେଉଛି ନେତି । ଅର୍ଥକୁ ଯିବାର ଲୋଭରେ ଏଠି ସଂସାର ଭିତରେ ଆମେ କରୁଥିବା ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ପଛେ କରିବା ବୋଲି କହି ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବା ହେଉଛି ନେତି । ଆମର ଭିତରେ ହୁଏତ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ନିପଟ ଜଡ଼ବାଦୀଟିଏ ରହିଛି ଓ ଆରପାଖରେ ନିପଟ ବୈରାଗ୍ୟବାଦୀଟାଏ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଗୋଟାଏ ଆରଟାର ଅନୁପୂରକ ହୋଇ ରହିଛି; ଅଥଚ ନିଜେ ଆଦୌ ଧରା ନପଡ଼ି ଆରଟାକୁ ଧରା ପକାଇ ଦେବାର ଯାବତୀୟ ଫନ୍ଦିର କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ଗୋଟାଏ ଆରଟାକୁ ମୋଟେ ସହି ପାରୁନାହିଁ । ତେଣୁ, ଜୀବନରେ ସାର୍ଥକ ହେବାହିଁ ସାର ହେଉଛି । ତୀର୍ଥକାମମାନଙ୍କର ଉପଦ୍ରବ ସକାଶେ ଅନେକ ସମୟରେ ତୀର୍ଥମାନେ ବି ଠିକ୍ ସଂସାର ପରି ଭାରି ଅବର୍ଜିଆ ଦେଖାଯିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । ନାସ୍ତିକମାନେହିଁ ସେହି ଅବର୍ଜିଆ ହେବାରେ ନିମିତ୍ତ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ତଥାକଥିତ ତୀର୍ଥକୁ ବାରବାର ଦଉଡ଼ି ଯାଇ ଆମେ ଆମର ନାସ୍ତିକତାଗୁଡ଼ାକୁ ମୋଟେ ଅତିକ୍ରମ କରି ପାରିବା ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱାସ ଦ୍ୱାରାହିଁ ତାହା ସମ୍ଭବ ହେବ । ବିଶ୍ୱାସ ହେଉଛି ଏକ ସମ୍ମତି,—ଆମର ମିଛ ପୂର୍ବମୋହଗୁଡ଼ାକୁ ସତକୁସତ ପୂର୍ବମୋହ ବୋଲି ଚିହ୍ନି-ନେଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଆମେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସେହି ସମ୍ମତିର ଭାଜନ ହେବା । ତା'ପରେ ସାରା ସଂସାର ଆମକୁ କେବଳ ତାଙ୍କରି ଆସ୍ଥାନ ପରି ଅନୁଭୂତ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ ।

ନବଜ୍ୟୋତି, ନଭେମ୍ବର, ୧୯୮୭

ଓ ଫେବ୍ରୁଆରୀ ୧୯୮୮

● ● ●

ଅଲୌକିକର ଆକର୍ଷଣ

Man demands miracles that he may have faith; he wishes to be dazzled in order that he may see.

—Sri Aurobindo Birth Centenary Library.
Vol. 20, Page-58

ଏହି ସଂସାରରେ ଯାହାକିଛି ଘଟୁଛି, ଯଦି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଲୌକିକ ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ତେବେ ସଂସାରର ବାହାରେ ଯାହାକିଛି ଅଛି ବା ଘଟୁଛି, ତାହାକୁ ଅବଶ୍ୟ ଅଲୌକିକ ବୋଲି କୁହାଯିବ । ମଣିଷ, ସାଧାରଣ ମଣିଷ, ଯାହା କରିପାରୁଛି, ତାହା ସବୁକିଛି ଲୌକିକ; ଯାହା ସାଧାରଣ ମଣିଷର ଅକ୍ତିଆର-ପରିଧିର ବାହାରେ, ତାହା ତେଣୁ ଅଲୌକିକ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମରେ ବହୁ ଅଲୌକିକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ରହିଛି । ଇହସଂସାରର ଲିପ୍ତ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଆକର୍ଷିତ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମହାପୁରୁଷମାନେ କେତେ କ'ଣ ଅଲୌକିକ ଘଟଣା ଘଟାଇଛନ୍ତି, ଅନ୍ତତଃ ଘଟାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ କୁହାଯାଇଛି । ଧର୍ମ ଅନୁସାରେ ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖାଯାଇଛି ଏବଂ ସେହି ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁହିଁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ମାନି ନେବାଲାଗି ଉତ୍ସାହୀ ଧାର୍ମିକମାନଙ୍କୁ ନାନାଭାବେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଯାଇଛି । ସେଥିଲାଗି ପୃଥିବୀରେ ଏପରି ଗୋଟିଏହେଲେ ଧର୍ମମାର୍ଗ ନାହିଁ, ଯେଉଁଥିରେ କି ଅଲୌକିକ କଥାମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ନିଆ ନଯାଇଛି । ମାର୍ଗର ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ବାଟ ଚାଲିବା, ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅନ୍ୱେଷଣରେ ବାଟ ଚାଲିବା । ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକର ମାର୍ଗ ମଧ୍ୟ ସେହି ଅନୁସାରେ ଧର୍ମସ୍ଥ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ବାଟ ଚାଲିବାର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଥା'ନ୍ତି । ତା'ହେଲେ ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଧର୍ମର ଇତିହାସ ଓ ମଣିଷର ଇତିହାସ ଅଲଗା ପ୍ରକାରର ହୋଇଯାଇଥା'ନ୍ତା । ମାତ୍ର ଏକାଧିକ କାରଣରୁ ତା'ହା ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ସାଧାରଣ ମଣିଷମାନେ ସତେଅବା ସାଧାରଣ ମଣିଷ ହୋଇ ରହିବେ ଓ କେବେହେଲେ ଅଉ କିଛି ହେବେନାହିଁ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରି ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକରେ ବହୁ ଅଲୌକିକ କଥାମାନଙ୍କର ଭିଆଣ କରାଯାଇଛି ଓ ସେଗୁଡ଼ିକରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁହିଁ ଉଚିତ ମାର୍ଗ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ରୋକି ଦିଆଯାଇଛି । ଯେଉଁ ବିଶ୍ୱାସ ମଣିଷର ଦୁଆର ଖୋଲିଦିଏ, ସତ୍ୟକୁ ସତ ଅନ୍ୱେଷଣରେ ବାହାରିବାରେ ଏବଂ ଜୀବନରେ ପ୍ରୀତିର ସଂପ୍ରସାରଣ ଘଟାଇବା ଲାଗି ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରିଦିଏ, ସେହି ବିଶ୍ୱାସର ଜାଗୃତି ଘଟାଇବାକୁ ଧର୍ମମାନେ ଖାଲି ଭୟ କରିଛନ୍ତି କି କ'ଣ କେଜାଣି, ଆମ ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକର ସଂସାରରେ ତାହାର ଏକ ନିରାପଦ ବିକଳ୍ପରୂପ

ଅଲୌକିକତାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ଜଳି ହୋଇ ରହିବାକୁ ଆଦୌ ବାଞ୍ଛ ନ କରିବାକୁ ହିଁ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ଏହିପରି ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ଅଧିକାଂଶ ଧର୍ମରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଏହି ପୃଥିବୀର ବାହାରେ ବୋଲି କଳ୍ପନା କରାଯାଇଛି । ଭଗବାନ ଏଠି ନଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଡାକିଲେ ସିଏ ସ୍ୱର୍ଗ ଅବା କୋଉ ବାହାରୁ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଆସନ୍ତି । ଅଥବା, ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ପ୍ରୟୋଜନ ପଡ଼େ, ଅର୍ଥାତ୍ ପୃଥିବୀରେ ଧର୍ମର ଗ୍ଲାନି ଘଟେ, ଅଧର୍ମ ଅତିଶୟ ହୋଇଯାଏ, ଦୁଷ୍କୃତମାନଙ୍କର ବିନାଶ ଲାଗି ଏବଂ ସାଧୁମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଧାର ଲାଗି ସିଏ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଆସନ୍ତି । କାମ ସାରି, ଧର୍ମର ସଂସ୍ଥାପନ କରିଦେଇ ସିଏ ପୁନର୍ବାର ତାଙ୍କର ଅସଲ ମୁକାମକୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି । ପୁନର୍ବାର ପ୍ରୟୋଜନ ପଡ଼ିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସିଏ ସେଇଠି ହିଁ ରହନ୍ତି । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭଗବାନ ଲୌକିକ ନୁହନ୍ତି, ଅଲୌକିକ । ସେଥିଲାଗି ତାଙ୍କ ନାମରେ ଦି' ଚାରିଟି ଅଲୌକିକ କଥା ଯୋଡ଼ିକରି ନ କହିଲେ ସ୍ୱର୍ଗ ଅବା ତାଙ୍କର ଭଗବାନତ୍ୱ ଅସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ଭାରତବର୍ଷର ଇତିହାସରେ ବହୁ କାରଣରୁ ଅଲୌକିକ ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକକୁ ଅତିରିକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦିଆଯାଇ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅଲୌକିକ କରି ରଖିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବହୁ ଉପନ୍ୟାସ ରଚନା କରାଯାଇ ଥିଲା । ସଂପ୍ରଦାୟଗୁଡ଼ିକୁ ଦୃଢ଼ କରି ରଖିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେହି ପୁରାଣଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖା ଯାଇଥିଲା । ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ସଂପ୍ରଦାୟ ଅବଶ୍ୟ ରହିଲା, ମାତ୍ର ସତ୍ୟ କୁଆଡ଼େ ଗଲା ? ସତ୍ୟମାନେ ମାର୍କା ପିନ୍ଧିଲେ ଓ ଏହିପରି ଅନେକ ମାର୍କା ମଧ୍ୟରୁ ଆମରି ମାର୍କାଟି ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକଟିକୁ ଅଲୌକିକତାର ହୀରାମାଳା ଦେଇ ବହୁ ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ସଜାଇ ଦିଆଗଲା ।

ସନ୍ଥ ଓ ମହାପୁରୁଷମାନେ ଭଗବାନଙ୍କର ବାଣୀ ପ୍ରଚାର କରିବାକୁ ଆମର ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଏହି ସଂସାରର ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ସତ୍ୟର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଅନ୍ତେ ସେମାନଙ୍କର ପନ୍ଥୀମାନେ ଯେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ନାମରେ ପନ୍ଥାଟିଏ ବା ସଂପ୍ରଦାୟଟିଏ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାର ଭେକଜରେ ପଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ମହାପୁରୁଷ ଓ ସନ୍ଥମାନଙ୍କୁ ଏକାବେଳେକେ ବହୁ ଅଲୌକିକତାର ସୂତାରେ ଗୁରାଇତୁରାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ଶୋଭମାୟ କରି ଦେଖାଇଛନ୍ତି । ସାଧାରଣମାନଙ୍କୁ ଗୋଟାପୁଣା ଚକିତ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ବୁଦ୍ଧଦେବ, ଶଂକରାଚାର୍ଯ୍ୟ, କବୀର, ନାନକ, ଚୈତନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଏହି ଅଲୌକିକତାର କବଳ ଭିତରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଯାଇଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାର ପଞ୍ଚସଖା ସମେତ ମୋଟେ ଶହେବର୍ଷ ତଳର ଭୀମଭୋଇଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅଲୌକିକତାର ବହୁ କାହାଣୀରେ ଜଡ଼ୁବୁଡ଼ୁ କରି ଦିଆଯାଇଛି । ରାଜଦରବାର ମାନଙ୍କରେ ସଂପ୍ରଦାୟମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଲୌକିକତାର ପରୀକ୍ଷା ନିଆଯାଇଛି ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ସେମାନଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ୱ ଅଥବା ଅଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ୱର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇଛି । ଭାରତବର୍ଷ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ

ଧର୍ମସଂପ୍ରଦାୟଗୁଡ଼ିକରେ ଏକଥା ହୋଇଛି । ସାଧାରଣ ମଣିଷ, ଅର୍ଥାତ୍ ସାଧାରଣ ଓ ତୁଚ୍ଛ ହୋଇ ରହିବାକୁ ସତେଅବା ସଂକଳ୍ପ କରି ବସିଥିବା ମଣିଷ ଏହି ଅଲୌକିକତାର ପ୍ରମାଣଟିଏ ନପାଇଲେ କାହାକୁ ଅସାଧାରଣ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ କାଳେ କାଳେ ନିତାନ୍ତ ଅମଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଧର୍ମ ଜୀବନକୁ ଗ୍ରୁଡ଼ିଯାଇଛି ଓ ମାର୍ଗମାନେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ମାଦଳ ମୂର୍ତ୍ତିରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି ସିନା, ମାତ୍ର ଧର୍ମ ଭିତରେ ଭାରି କୋଳାହଳ ବଢ଼ିଛି,—ବହୁ ଅନ୍ୟ ଉତ୍ତେଜନା ଲାଗି ବାଟ ଫିଟିଯାଇଛି ।

ଯୋଗ ଓ ତନ୍ତ୍ର ଭାରତବର୍ଷରେ ଏକଦା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉପଲବ୍ଧିର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମାର୍ଗ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଜୀବନର ଉନ୍ମୋଚନ ଏବଂ ଉତ୍ତୋଳନ ଲାଗି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ କର୍ମିତ୍ୱ ଓ ଅଭିଯାନ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । କ୍ରମେ ସାଧନା ହଟିଗଲା, ଅନ୍ତଃଶ୍ଚରଣା ହଟିଗଲା,-ଯୋଗର ଏବଂ ତନ୍ତ୍ରର ବହୁ ମାର୍କା ବାହାରିଲା ଏବଂ ଅଲୌକିକତାକୁ ମାପକରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ମାର୍କା ମାର୍କା ଅର୍ଥାତ୍ ସଂପ୍ରଦାୟ ସଂପ୍ରଦାୟ ଭିତରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ଚାଲିଲା । ସେଥିଲାଗି ଏବେ ସାଧାରଣ ଅର୍ଥରେ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଅଲୌକିକ ଘଟଣା ଘଟାଇ ପାରୁଥିବା ଜଣେ ମଣିଷକୁ ଯୋଗୀ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ଅସାଧ୍ୟ ସାଧନର କୌଣସି ଉଦାହରଣ ଦେଖାଇ ନ ପାରିଲେ ଜଣକୁ ତାନ୍ତ୍ରିକ-ବୋଲି କହିବାର କୌଣସି ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତତା ହିଁ ରହୁନାହିଁ । ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ତାନ୍ତ୍ରିକତା ଏକ ନିର୍ମଳ ଗୁଣିଗାରେଡ଼ିର ସ୍ତରକୁ ମଧ୍ୟ ଅଧଃପତିତ ହୋଇଆସି ସାରିଲାଣି । ସାଧନା କହିଲେ ସତେଅବା କେତେଟା କାମିଆ ଦେଖାଇ ଆପଣାର ଅଲୌକିକତା ପ୍ରମାଣ କରିବାର କେତେଟା କୂଟ ଓ କୌଶଳକୁ ବୁଝାଇଲାଣି । ସେଥିପାଇଁ ଯୋଗ ଓ ତନ୍ତ୍ରକୁ ନେଇ ଦାଣ୍ଡରେ ପ୍ରଦର୍ଶନମାନ ବସିଲାଣି, ଆମ ସହରମାନଙ୍କରେ ତାହାର ଲୋକପ୍ରିୟତା ବଢ଼ିଲାଣି । ଭାରତୀୟ ଗୁରୁମାନେ ସେହି ଅପୂର୍ବ ଜେଉଁରିଆଗୁଡ଼ିକୁ ବିକ୍ରୀ କରିବା ଲାଗି ୟୁରୋପ,ଆମେରିକା ଗଲେଣି ! ଏବଂ, ଯୋଗ ଏବଂ ତନ୍ତ୍ରର ହୁଏତ ଧାର ଧାରୁନଥିବା ଅନେକ ନିପଟ ଭାରତୀୟ ଏହି ନୂତନ କାରମତିଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ନିଜର ଦେଶ ବିଷୟରେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କଲେଣି । ସତ୍ୟକୁ ସଂପ୍ରଦାୟରେ ପରିଣତ କରିଦେବାରେ ଓ ସାଧନାକୁ ଏକ ଅଲୌକିକ ପ୍ରଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟକୁ ସଙ୍କୁଚିତ କରି ଆଣିବାରେ ଆଧୁନିକ ଧର୍ମସର୍ବସ୍ୱ ମଣିଷମାନେ ସତେଅବା ଭାରି ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ସଭ୍ୟତା ସହିତ ଅଲୌକିକତାର ଏହି ନାଗରୀଗୁଡ଼ାକ ଭାରି ସମନ୍ୱିତ ହୋଇ ବାଜି-ପାରୁଛନ୍ତି । ସହଜରେ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇପଡ଼ିବା ଓ କିଛି ଅଲୌକିକତାର ଦର୍ଶନ କରି ଜୀବନରେ ସତକୁସତ କୌଣସି ଅଲୌକିକତା ଘଟିଲା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା, କୌଣସି କାରଣରୁ ଅସାଧାରଣ କିଛି ଦେଖି ତାହାକୁ ସତକୁସତ ଏକ ଦେଖା ହୋଇଗଲା ବୋଲି ଗୋଟାପୁଣା ଭେଳିକି ଭିତରେ ପଡ଼ିଯିବା —ସବୁଦିନ ପରି ଏବେମଧ୍ୟ ଏହା ବହୁ ମଣିଷଙ୍କ ସକାଶେ ଏକ ଉଚ୍ଚାଟନର ସାମଗ୍ରୀରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଛି । ଏବଂ, ଆବଶ୍ୟକତାରେ ପଡ଼ି ତୁଚ୍ଛା ଉଚ୍ଚାଟନ ଗୁଡ଼ାକୁହିଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି ।

ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ଏହି ଆଖି ଝଲସିଯିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ କହିଛନ୍ତି । ତଥାକଥିତ କାମିଆ ଓ ଅଲୌକିକତା ବିଷୟରେ କହିଛନ୍ତି । କାମିଆ ନ ଦେଖିଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ବିଶ୍ୱାସ ହୁଏନାହିଁ । ଅନେକ ସମୟରେ ସାଧକମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି କାମିଆ ଦେଖିବାକୁ ଅତ୍ୟଧିକ ପରିମାଣରେ ଲାଳସାଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଅସାଧାରଣ କହିଲେହିଁ ଅଲୌକିକକୁ ବୁଝନ୍ତି । ଜୀବନରେ ମୋ' ଲାଗି ଅର୍ଥ ଯାହା ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ, ଅପହଞ୍ଚ ଓ ଅସାଧାରଣ ହୋଇ ରହିଛି, ଅର୍ଥାତ୍ ମୋର ଉପସ୍ଥିତ ଏହି ପାହାଚଟିକୁ ମୋତେ ଯାହା ଅପହଞ୍ଚ ହୋଇ ଦିଶୁଛି, ମୁଁ ଈପ୍ସିତ ସେହି ଅନ୍ୟ ପାହାଚଟିକୁ ଉଠିଯାଇ ପାରିଲେ ସେ ତାହା ମୋ' ଲାଗି ଆଉ କଦାପି ଅପହଞ୍ଚ ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ, କାମିଆର ଭ୍ରମୋତ୍ପାଟନରେ ପଡ଼ି ସେମାନେ ସେହି କଥାଟିକୁ ଏକାବେଳେକେ ଭୁଲିଯାଆନ୍ତି । ଭୁଲିଗଲେ କୋଳାହଳ ଜମେ, ନୂଆ ନୂଆ ପୁରାଣ ଲେଖା ହୁଏ, ମାତ୍ର ସତ୍ୟ ହୁଏତ ହାତଛଡ଼ା ହୋଇଯାଏ । ଯାହା ବସ୍ତୁତଃ ଏକ ଅନୁଭବର କଥା, ତାହା ଅଲୌକିକତାର ଏକ ଉପନ୍ୟାସରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ଦେଖିବା ସକାଶେ ଅଯଥା କୌଣସି କୋଳାହଳ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଡେଇଁଲେ ଦେଖିହୁଏ ପାହାଚଟି ଉଠିଗଲେ ଦେଖିହୁଏ, ପରିଧିଗୁଡ଼ିକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇପାରିଲେ ଦେଖିହୁଏ । ମାତ୍ର ଏସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ କୌଣସି କୋଳାହଳ କରିବାର ପ୍ରୟୋଜନ ନଥାଏ । ସତକୁ ସତ ଭଲପାଇ ପାରୁଥିବା ମଣିଷ କୌଣସି କୋଳାହଳ କରେନାହିଁ । ଭଲପାଇବା ବିଷୟରେ ବହୁ ଅଲୌକିକତାର ଅବତାରଣା କରି ଲେଖା ହୋଇଥିବା କୌଣସି ଉପନ୍ୟାସକୁ ପାଠକରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିହିଁ କୋଳାହଳ କରୁଥାଏ । ସେହି କୋଳାହଳ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଅସଲ ଆହ୍ୱାନଟିକୁ ଭୁଲିଯାଏ, ଆପଣାର ଅସଲ ଅସମର୍ଥତାଗୁଡ଼ିକୁ ଭୁଲି ରହିବାରେ ସେହି କୋଳାହଳ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

ଅସଲ ଦେଖିବା ମଣିଷ ଆଖି ଝଲସି ଯିବାକୁ କଦାପି ଦେଖିବା ବୋଲି ମାନି ନଏନାହିଁ । ମାତ୍ର ଆଖି ଝଲସି ଉଠିବାକୁହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଆକର୍ଷଣ ଘଟଣା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ମଣିଷ ବହୁ ସମୟରେ ଆଖି ଝଲସି ଯିବାଟାକୁ ସତେଅବା ଦେଖିବା ବୋଲି ଭ୍ରମ କରୁଥାଏ । ହୁଏତ ସିଏ ଦେଖିବା ଲାଗି ଯେତେ ବ୍ୟାକୁଳ ନହୁଏ, ଆଖିଗୁଡ଼ାକ ଝଲସିଉଠିବା ଲାଗି ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ଏହି କାମିଆପ୍ରିୟ ଓ ଆଖି ଝଲସି ଉଠିବାଟାକୁ ଅଧିକଶ୍ରେୟଣୀୟ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ସତର୍କ କରି ଦେବାକୁ ଆହୁରି କେତେକ କଥା କହିଛନ୍ତି । ଉକ୍ତ ପ୍ରବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟହୀନତା ଏବଂ ଅଜ୍ଞାନ ବୋଲି ସେ କହିଛନ୍ତି । ସାଧନାର ଜୀବନରେ ତାହାଯୋଗୁଁ ଅନେକ ବିପଦ ଓ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ମଧ୍ୟରେ ଆସି ପଡ଼ିବାକୁହୁଏ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିଛନ୍ତି । ଯିଏ ଆମର ଭିତରୁ ଅସଲ ଆଖି ହୋଇ ଆମକୁ ପରିଚାଳିତ କରି ନେଉଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କର ପରିଚାଳନା ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି କାମିଆଆଡ଼େ ମନ ବଳାଏ ଓ ଏକ କୋଳାହଳମୟ ଆଖିଝଲସାକୁ ଦେଖିବା ବୋଲି କହିବାକୁ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ଅଧିକ ଦୁର୍ବିପାକରେ ପଡ଼ି ଅସଲ ପରିଚାଳନାଟିରୁ ମନ ଖସିଯାଏ । ସେହି ପରିଚାଳନା ସତେଅବା ଆଉ ମୋତେ ଯଥେଷ୍ଟ ସନ୍ତୋଷ ଦେଇପାରେ ନାହିଁ । ବାଇଲା ହୋଇ ସାଧକ ଅନ୍ୟ ସନ୍ତୋଷ ଖୋଜି ବାହାରେ ।

ତା' ଭିତରର ଉତ୍ତେଜନା ଓ ବାସନାଗୁଡ଼ିକ ତାକୁ ଅନ୍ୟ ସନ୍ତୋଷଗୁଡ଼ିକ ଆଡ଼କୁ ଧାବିତ କରାଏ । ସେତେବେଳେ ହୁଏତ ବିକୃତକାରୀ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରବଳ ଶକ୍ତି ଆଡ଼କୁ ଚିତ୍ତ ସ୍ଖଳିତ ହୋଇଯାଏ ଓ ମନ ଭୁଲିଯାଏ । ବାସ୍ତବରେ ଆମେ ତାହାର ପରିଚାଳନାରେ ପରିଚାଳିତ ହେବାଲାଗି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରୁ ଓ ତାହାକୁହିଁ ନାଁ ଟିଏ ଦେଇ ଭଗବାନ ବୋଲି କହୁ । ଅସଲ ମାର୍ଗଟି ପଛରେ ପଡ଼ିରହେ । ଆଖିଝଲସା ବହୁ ଅଲୌକିକତାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଇଥିବା ବହୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ହୁଏତ ଏହିପରି ଅସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେହିଁ ଭଗବାନଙ୍କର ଆରୋପ କରିଛନ୍ତି ଓ ବହୁ ମିଛ ପରିଚାଳନାରେ ହିଁ ଅଧିକ ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କରିଛନ୍ତି । ମାର୍ଗଗୁଡ଼ାକୁ ବହୁ ବିକୃତି ଦ୍ୱାରା ଭଙ୍ଗୁର କରି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଏକଦା ଏହିପରି ବହୁ ଅଲୌକିକ ସାଧନମାନ ଦେଖାଇ ତତ୍କାଳୀନ ଆକୃଷ୍ଟମାନଙ୍କୁ ଚମତ୍କୃତ କରିଥିବାର ବାଇବେଲ୍ ପୁସ୍ତକରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଯୀଶୁ ଏକ-ଜୀବନମାର୍ଗର ଉଦ୍‌ଘୋଷକ ଥିଲେ । ସେହି ମାର୍ଗ ଆଡ଼କୁ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ଜାଗ୍ରତ କରିବାକୁହିଁ ସିଏ ଅଦ୍ଭୁତ ଘଟଣାମାନ ଘଟାଉଥିଲେ । ଅସାଧାରଣମାନ ଦେଖାଇ ସାଧାରଣ-ମାନଙ୍କର ଚିତ୍ତୋତ୍ତୋଳନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ମାତ୍ର, ହୁଏତ ଏପରି ଘଟୁଥିଲା ଯେ, ସାଧାରଣମାନେ ମାର୍ଗଟି ଅପେକ୍ଷା ଯୀଶୁଙ୍କର ଅଲୌକିକ ଘଟଣାମାନ ଦେଖିବାକୁ ଓ ତାହାର ଦ୍ୱାରାହିଁ ଚମତ୍କୃତ ହେବାକୁ ଅଧିକ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହା ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କୁ ଅତିଶୟ ଦୁଃଖିତ କରି ପକାଉଥିଲା ଓ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହୃଦୟରେ ସେ ଲୋକକୋଳାହଳ ମଧ୍ୟରୁ ଦୂରକୁ ପଳାଇ ଯାଉଥିଲେ । ଏକ ନିର୍ଜନ ଉପତ୍ୟକାରେ ଅନ୍ତତଃ କେତେ ଦିନ ଏକାନ୍ତରେ ଅତିବାହିତ କରିବା ଲାଗି ସିଏ ପଳାଇ ଯାଉଥିଲେ । ବିଭିନ୍ନ ଧାର୍ମିକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମଣିଷମାନେ କାହିଁକି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଆବେଦନ ଓ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ଗୌଣ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ଅଲୌକିକ ଓ ଅଦ୍ଭୁତ ଦ୍ୱାରାହିଁ ଅଧିକ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଛନ୍ତି, ତାହାର ଏକ ଚମତ୍କାର ଗବେଷଣା ଓ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରାଯାଇ ପାରନ୍ତା । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହି ପ୍ରବୃତ୍ତିଟି ଅଧିକତର ମଣିଷଙ୍କ ଲାଗି ଅଧିକ ରମଣୀୟ ହୋଇ ରହିଛି । ମାର୍ଗକୁ ଅଲୌକିକତାର ଉତ୍ସାହରେ ପୋତି ପକାଇଲେ ସେଇଥିରୁ କୋଳାହଳମୟ ପୂଜାର ଉଦ୍ଭବ ହୁଏ, ବର୍ଣ୍ଣାଢ୍ୟ ଠାକୁରମାନେ ବାହାରନ୍ତି, ନୂଆକୁ ପୁନର୍ବାର ପୁରୁଣାର ଗ୍ରାସ ଭିତରେ ନେଇ ଫିଙ୍ଗି ଦିଆଯାଏ ।

ଅଲୌକିକ ଏବଂ ଅଦ୍ଭୁତ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ଦେଖିବା ଲାଗି ମନୁଷ୍ୟର ଯେଉଁ ଅତି-ପ୍ରବଳ ଉତ୍ସାହ ରହିଛି, ମାଆ ତାହାକୁ କେବେହେଲେ ତୃପ୍ତ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ କହିଛନ୍ତି । ଏକଦା ମାଆ ସେସବୁ କରୁଥିଲେ, କରିବାକୁ ହୁଏତ ଉଚିତ ବୋଲି ମଣୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନିଜ ଭାଷାରେ କହିଲେ, **there was a time when I could and did do it**,—"ଏକଦା ମୁଁ ଏକଥା କରି ପାରୁଥିଲି ଓ ପ୍ରକୃତରେ କରୁଥିଲି ।" [ମାତୃ ରଚନାବଳୀ, ଶତବାର୍ଷିକୀ ଇଂରାଜୀ ସଂସ୍କରଣ, ୧୩ଶ ଖଣ୍ଡ, ୧୯୮୦,

ପୃଷ୍ଠା-୪୯) ଏହି ସମର୍ଥତାଟି ବିଷୟରେ ସତ କଥାଟିକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଦେଇ ମାଆ ପୁଣି କହିଛନ୍ତି But for that one must live in the vital consciousness and use vital forces, which is not very recommendable,—ସେସବୁ wonders and miracles କରିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରାଣିକ ଚେତନାରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ଓ ପ୍ରାଣିକ ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଏହାକୁ ମାଆ ଆଦୌ ଖୁବ୍ ବେଶୀ କରଣୀୟ ବୋଲି ବିବେଚନା କରିନାହାନ୍ତି । ଏଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ, ଆମର ଗୁରଣା ଏବଂ ଅଭିଳାଷଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାଣିକ ସ୍ତରରେ ରହିଥିଲେ, ଆମକୁ ଏସବୁ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିବ ଏବଂ, ଗୁରୁ ହୋଇଥିଲେ ଦେଖାଇବାକୁ ଭଲ ଲାଗିବ ଏବଂ ଅନୁଗାମୀ ହୋଇଥିଲେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦେଖିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭଲ ଲାଗିବ । ଏଭଳି ଗୁରୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି, ଗୁରୁମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ଅନୁରକ୍ତ ଶିଷ୍ୟ ଓ ଭକ୍ତମାନେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଅସଲ ଉଦ୍‌ବର୍ତ୍ତନ ଏବଂ ଉଦ୍‌ବେଳନଟିକୁ ଠେଲିଦେବାକୁ ମନ କରିଥିବା ଏଭଳି ବ୍ୟକ୍ତି ବହୁତ ଅଛନ୍ତି । ଆମର ଏ ଯୁଗରେ ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକତର ସଂଖ୍ୟାରେ ଅଛନ୍ତି । ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ହାଟରେ ମଧ୍ୟ ରହିଲି ମାତ୍ରକେ ଅବଶ୍ୟ ଭେଟି ପାରିବା ।

ମାତ୍ର ଯଦି ଭଗବାନ୍ ଏଇଠି ଏଇ ସଂସାରରେ ଭରି ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରାଯାଏ, ଯଦି ଏହି ଜଗତକୁ ଦିବ୍ୟ ବିବର୍ତ୍ତନର ଏକ ଭୂମି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ, ଏବଂ ସର୍ବୋପରି, ଯଦି ଚେତନାକୁହିଁ ମନୁଷ୍ୟ ହିସାବରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅସଲ ଉପଲବ୍‌ଧି ଗଳ୍ପ ପ୍ରଷ୍ଠ ବୋଲି ବୁଝାଯାଏ, ତେବେ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅଦ୍‌ଭୁତ ବା ଅଲୌକିକ ଭିତରକୁ ପଶିବା ଲାଗି ଆମେ ମୋଟେ ମନ କରିବାନାହିଁ । ପୁରାଣ କିମ୍ବା ଉପନ୍ୟାସ ରଚନା କରି ତାହାର ରହସ୍ୟମୟତା ମଧ୍ୟରେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ନେବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ଆଉ କୌଣସି ଅବକାଶ ରହିବ ନାହିଁ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା କହିଲେ ସେତେବେଳେ ଏକାବେଳେକେ ଏକ ଅନ୍ୟ ଉନ୍ମେଷଣା ଓ ଏକ ଅନ୍ୟ ଆବେଦନକୁ ବୁଝାଇବ । ଯିଏ ସ୍ୱୟଂ ତାଙ୍କର ନିମିତ୍ତ ହେବ ବୋଲି ମନ କରିଥିବ, ସିଏ କଦାପି ଅଲୌକିକତାର ଏକ ଦୁର୍ଗ ରଚନା କରି ତାହାର ଭିତରେ ଲୁଚି କରି ରହିପାରିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁଠାରେ ତାଙ୍କଠାରୁ କେବଳ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମାଗିବାର ଆତୁରତାହିଁ ରହିଥାଏ, ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଠାରେହିଁ ମଣିଷ ତାଙ୍କୁ ଅଲୌକିକ କରିପକାଏ,—ତାଙ୍କୁ ଏତେ ବଡ଼ ରହସ୍ୟ କରି ଥାପି ଏକ ନିକାଞ୍ଚନ ଅହଂକାରିତା ମଧ୍ୟରେ ଫୁଲି ଏତେବଡ଼ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ନିମିତ୍ତ ହେବାଲାଗି ସମ୍ମତ ହୋଇଗଲେ ଏହିସବୁ ଗମ୍ଭୀରିତମୃତର ଆଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ରହେନା । ତାଙ୍କର ନିମିତ୍ତ ହେବାକୁ ରାଜି ହୋଇଯିବା ଅର୍ଥ ଚେତନାର ମାର୍ଗରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆଗକୁ ଯିବା ଲାଗି ରାଜି ହୋଇଯିବା । ଚେତନାର ଏହି ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଇଚ୍ଛା କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଚେତନାର ସଂପ୍ରସାରଣ ପାଇଁ ରାଜି ହୋଇଯିବା, ବଦଳିବା ଲାଗି ରାଜି ହୋଇଯିବା । ଏପାଖରୁ ସମ୍ମତି ମିଳିଗଲେ ସିଏ ସ୍ୱୟଂ ସଚେତଅବା ଆମ ଘରେ ରୂପାନ୍ତରର ଭାର ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଆପେ ଆପେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଆନ୍ତି । ଦର୍ଶନ ଦିଅନ୍ତି, ସ୍ପର୍ଶ

ହୁଅନ୍ତି, ଅନୁଭବରେ ମଗ୍ନ ହୁଅନ୍ତି, ଅନୁଭବକୁ ଏକ ଅପରୋକ୍ଷ ଶକ୍ତିଆହରଣରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରି ହୁଅନ୍ତି । ତେଣୁ ରହସ୍ୟ ଲାଗି ଉପନ୍ୟାସ ଲାଗି ଅଥବା ଅଲୌକିକତା ଲାଗି ଆଉ କୌଣସି ଆକର୍ଷଣ ରହେନାହିଁ । ଜୀବନ କହିଲେ ତେଣିକି ତାଙ୍କଠାରୁ ମିଳିଥିବା ଏକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରାପ୍ତି ପରି ବୋଧହୁଏ । ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ମଣିଷ ଅଲୌକିକତାକୁ କଦାପି ମନ କରେନାହିଁ ।

ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ଆମର ଭୂମିକାଟିକୁ ବସ୍ତୁତଃ କେତେ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଦେଇ ମାଆ ପୁଣି କହିଛନ୍ତି : Our research will not be a research effected by mystick means. It is in life itself that we wish to find the Divine. And it is through this discovery that life can really be transformed. (ତଦେବ, ପୃଷ୍ଠା-୨୧୭) ଏହା ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଆହ୍ୱାନ, ଏକ ଅଭିନବ ଆହ୍ୱାନ । ଆମର ଅନ୍ୱେଷଣରେ ଆଦୌ କୌଣସି ରହସ୍ୟମୟତା ରହିବନାହିଁ, ଅଲୌକିକ ଓ ଅଦ୍ଭୁତଗୁଡ଼ାକୁ ଖୋଜିବାର ଓ ସେଥିରେ ହିଁ ପୁଲକିତ ହେବାର କୌଣସି ଆଲସ୍ୟ ରହିବନାହିଁ । ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଏହି ଜୀବନରେହିଁ ଖୋଜି ବାହାରିବା । ତାଙ୍କୁ ଜୀବନଭିତରେ ଖୋଜି ବାହାରିବା, ତାଙ୍କର ନିମିତ୍ତ ହୋଇ କର୍ମ କରିବାର ଆନନ୍ଦ ଭିତରେହିଁ ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଖୋଜି ବାହାରିବା । ଏବଂ, ଏହିଠି ଏକ ନୂତନ ଚେତନା, ନୂତନ ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ନୂତନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ମଧ୍ୟଦେଇହିଁ ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଉନ୍ମୋଦ୍ଘାଟିତ କରି ଆଣିବା । ଆମର ଏହି ଜୀବନ କଦାପି ଚିରଦିନ ଲାଗି ତାଙ୍କଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଓ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ରହିବନାହିଁ, ଏଥିରେ ଏକ ରୂପାନ୍ତର ଅବଶ୍ୟ ଘଟିବ ଏବଂ ରୂପାନ୍ତରର ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଜଣେ ଜଣେ ସକ୍ରିୟ ସହଯୋଗକାରୀ ହୋଇ ବାହାରିବା,— ଏହି ନୂତନ ସମ୍ଭାବନାଟିକୁ ଆପଣାର ଚେତନା ମଧ୍ୟରେ ଆବିଷ୍କାର କରିନେଇ ପାରିଲେ ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଏହି ପୃଥ୍ୱୀଜୀବନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିପାରିବା । ତେଣୁ, ତାଙ୍କ ଲାଗି ବ୍ୟାକୁଳତା ରଖିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ଜୀବନରେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଓ ପରସ୍ପରର ଯଥାର୍ଥ ପରିଚୟ ଆଡକୁ ସୋପାନ ସୋପାନ କରି ଅଗ୍ରସର ହେବା,—ଆପଣାର ଅନୁଭବକୁ ସୋପାନ ସୋପାନ କରି ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରି ତାଙ୍କୁ ଆମର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରି ଆଣିବା । ତାଙ୍କୁ ଏହିଠି ଦେଖିବା, ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ସଙ୍ଗ, ସଖ୍ୟ ଓ ସହଯୋଗ ଲାଭ କରିବା । ଯାବତୀୟ ରହସ୍ୟମୟତା ଓ ଅଲୌକିକତା ଏକ ରୋମାଞ୍ଚକତାର କାରଣ ହୋଇପାରେ ସତ, ମାତ୍ର ତାଙ୍କୁ ଆମଠାରୁ ସର୍ବଦା ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ କରି ରଖିବାରେ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ଆନନ୍ଦ ପାଇଥାଏ । ଯୋଗକୁ ମନ କରିଥିବା ସମ୍ପୃକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭଗବାନ ସେହି ଦୁର୍ଯୋଗରେ ଘାଣ୍ଟି ହେବାକୁ ମୋଟେ ନଦିଅନ୍ତୁ ।

ନବଜ୍ୟୋତି
ଏପ୍ରିଲ୍ ୨୮, ୧୯୮୮

ନିତ୍ୟାନିତ୍ୟବସ୍ତୁବିବେକମ୍

ଏହି ପୃଥିବୀରେ ନିତ୍ୟ କ'ଣ, ପୁଣି ଅନିତ୍ୟ ବା କ'ଣ ? ଯାହା ସବୁଦିନ ରହିବ, ତାହାହିଁ କ'ଣ ନିତ୍ୟ, ଏବଂ ଯାହା ସବୁଦିନ ନରହିବ, ତାହାହିଁ କ'ଣ ଅନିତ୍ୟ ? ଅଥବା, ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁ ଯଦି ଆଉ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁର ତୁଳନାରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ରହିଛି, ତେବେ ଆମେ କ'ଣ ତାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ସେହି ଅପେକ୍ଷାକୃତ କମ୍ ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ବସ୍ତୁଟିଠାରୁ ଅଧିକ ନିତ୍ୟ ବୋଲି କହିପାରିବା ? ପୃଥିବୀରେ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମ ଏବଂ ଦର୍ଶନରେ ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗଟି ଉପରେ ବହୁ ଆଲୋଚନା ହୋଇ ଆସିଛି । ଆଗେ ହେଉଥିଲା, ଏବେ ମଧ୍ୟ କମ୍ ହେଉନାହିଁ ।

ଏହି ସବୁକିଛି ଯେ ଅନିତ୍ୟ, ସେକଥାକୁ ଆମେ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଉଛୁ । ଅନିତ୍ୟ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ମାତ୍ର ଅଳ୍ପ କେଇଦିନ ନିମନ୍ତେ ପୃଥିବୀକୁ ଆସିଥିବା ମଣିଷ ଯେ କାଳେ କାଳେ ଏକ ନିତ୍ୟବସ୍ତୁର ଠାବ କରିବାଲାଗି ମନ କରି-ଆସିଛି, ସମ୍ଭବତଃ ତାହାକୁହିଁ ଆମ ପୃଥିବୀର ଏକ ବିଶେଷ ଭାବରେ ମହିମାମୟ କଥା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ମଣିଷ ତା' ନିଜ ଭିତରେ କିଛି ନିତ୍ୟ ମହିମାମୟ ସମ୍ପଦର ଅନୁଭବ କରୁଛି ଏବଂ ସେଇଥିଲାଗି ବାହାରେ ଏହି ଯାବତୀୟ ଅନିତ୍ୟର ମେଳାଭିତରୁ ନିତ୍ୟର ସନ୍ଧାନ କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ସେଇଥିଲାଗି ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ଅନିତ୍ୟ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଏକ ନିତ୍ୟସତ୍ୟର ବାସନା ପାଇପାରୁଛି । ବହୁ ଅନିତ୍ୟ ବସ୍ତୁ ଦ୍ୱାରା ତା'ର ଏହି ଜୀବନ ବେଢ଼ି ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଏସବୁ ଯେତିକି ଦିଶୁଛି, ମୋଟେ ସେତିକି ନୁହେଁ ବୋଲି ମଣିଷ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରୁଛି ଓ ଆପଣାର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଜିଜ୍ଞାସାଗୁଡ଼ିକୁ ସିଏ ତାହାର ସେହି ଅନୁରାଗଟି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିୟୋଜିତ କରି ରଖୁଛି । ତେଣୁ, ଯେଉଁ ଅଳ୍ପଦର୍ଶନମାନେ ସଂସାରକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ମିଥ୍ୟା ବୋଲି କହି ବ୍ରହ୍ମନାମକ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅବସ୍ତୁକୁହିଁ ସତ୍ୟ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି, ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷଙ୍କର ମନ ସେଥିରେ ମୋଟେ ବୋଧ ହେଉନାହିଁ । ବୋଧ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ ତାହା ସମୀଚୀନ ମଧ୍ୟ ହେଉନଥା'ନ୍ତା ।

ସଂସାର ବା ଜଗତକୁ ମିଥ୍ୟା ବୋଲି କହିବା ଅର୍ଥାତ୍ ତାହାକୁ ଉପେକ୍ଷା କରିବା । ଏହି ଉପେକ୍ଷା କାଳକାଳରୁ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ନବଞ୍ଚିବା ଲାଗି ପ୍ରାୟ ଏକ ବାହାନା ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଆସିଛି । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ଭାଗଭାଗ ଓ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ କରି ବଞ୍ଚିବାଲାଗି ସମ୍ଭବତଃ ଏହିଥିରୁହିଁ ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ରୟ ମିଳିଛି ।

ଅର୍ଥାତ୍, ଆମର ପରିବାର ଆମର ସମୁଦାୟଠାରୁ ଅସଂଲଗ୍ନ ହୋଇ ରହିଛି, ଆମର ଠାକୁରମାନେ ଆମ ଜୀବନର ନିତ୍ୟସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଆମ ସାହିତ୍ୟ, କଳା, ସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରଭୃତି ତଥାକଥିତ ସୂକ୍ଷ୍ମ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଜୀବନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇ ରହିଛି । ଆମ ଜୀବନ ଆଦର୍ଶ ଓ ବାସ୍ତବ ଭିତରେ ଦୁଇଫାଳ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଏପାଖର ମୁଦ୍ରାଗୁଡ଼ାକ ସେପାଖର ବଜାରରେ ଆଦୌ କୌଣସି କାମ ଦେଉନାହିଁ ବୋଲି ମାୟାବାଦୀ ମହାପୁରୁଷମାନେ ଆମକୁ କେତେ କେତେ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଇଛନ୍ତି । ମୂଳତଃ ସେହି ଉପେକ୍ଷାଭାବ ଦ୍ୱାରା ତାଡ଼ିତ ହୋଇ ଅନେକେ ସଂସାରଟାକୁ ତୁଚ୍ଛା ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଦୁଃଖଗୁଡ଼ାକୁ ଆହ୍ୱାନ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ଏକ ମୂଳଭୂତ ଅଭୀପ୍ସାର ପ୍ରେରଣାରେ ପାହାଚକୁ ପାହାଚ ଉଠିଯିବାରେ ଯେ ଜୀବନର ଅସଲ ସୁଖ ଓ ଅସଲ ଆନନ୍ଦ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି, ଆମର ମହାପୁରୁଷମାନେ ସଚରାଚର ଆମକୁ ସେକଥା କହିବାଲାଗି ଆଦୌ ଉଚିତ ବୋଲି ମନେ କରିନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ଏହି ପୃଥିବୀଟା ଆମ ଦ୍ୱାରା ଯେପରି ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା, ତାହା ମୋଟେ ହୋଇପାରି ନାହିଁ । ସ୍ୱର୍ଗ ଆଉ କୋଉଠି ଅଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି ପୃଥିବୀଟାକୁହିଁ ଯାବତୀୟ ଅର୍ଥରେ ପତକୁସତ ଏକ ନର୍କରେ ପରିଣତ କରି ରଖାଯାଇଛି । ଦୁଃଖକୁହିଁ ଆମର ଜୀବନ ତଥା ଏହି ଜଗତକୁ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ କରି ରଖିଥିବା ଅସଲ କୀଟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି । ସେହି ଦୁଃଖର ସମ୍ମୋହନଟାହିଁ ମଣିଷକୁ ନାନାପ୍ରକାରେ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରଖିଛି, ପାଷଣ୍ଡ କରି ପକାଇଛି, ନିର୍ମମ କରିଛି, ଅନେକ ଶ୍ରଦ୍ଧାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଛି ।

ବୈରାଗ୍ୟ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ, ପୃଥିବୀରେ ଯାହାର ବହୁପ୍ରକାରେ ବିକୃତ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଛି । ବିଶେଷତଃ ଧର୍ମମାନଙ୍କରେ ଏହି ଶବ୍ଦଟିକୁ ବହୁ ଏକଦେଶୀ ମତଲବ ସହିତ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । ଯେଉଁ ଅସ୍ଥିର ବା ଅଧୀରମାନେ ସଂସାରଦ୍ୱାରା ଆହତ ହୋଇ ସଂସାର ଛାଡ଼ିଛନ୍ତି ଏବଂ ତଥାପି ଆପଣାର ଉଦରନିର୍ବାହ ପାଇଁ ସଂସାର ଉପରେ ଭାର ଦେଇ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ ବୈରାଗ୍ୟକୁ ସତେଅବା ସତ୍ୟର ସମବାଚୀ କରି ଦେଖାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ବୈରାଗ୍ୟ ଯେ କେତେ ପ୍ରକାରର, ଓ କେତେ ସ୍ତରର ହୋଇପାରେ, ନକାରାତ୍ମକ ଓ ସକାରାତ୍ମକ ଉଭୟ ପ୍ରକାରର ହୋଇପାରେ, ସେକଥାକୁ କେତେ ଅଜ୍ଞତା ଅଥବା ଚତୁରତା ସହିତ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ କରି ରଖି ଦେଇଛନ୍ତି । କାଷ୍ଠବୈରାଗ୍ୟର ମଧ୍ୟ ସ୍ତୁତି କରାଯାଇଛି, କାଷ୍ଠବୈରାଗୀମାନଙ୍କର ବି ସ୍ତୁତିଗାନ କରାଯାଇଛି । ତୁଚ୍ଛା ବୈରାଗ୍ୟ ଓ ତୁଚ୍ଛା ବୈରାଗୀମାନେ ପୂଜାପାଇଛନ୍ତି, ତେଣେ ସଂସାରଟାକୁ ତିମିରଭିତରେ ଛାଡ଼ିଦିଆଯାଇଛି । କୌଣସି ଉଚ୍ଚତର ଶ୍ରଦ୍ଧାରଅର୍ଜନ ହେବାଲାଗି ଯେ ଏକ ନିମ୍ନତର ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ପରିହାର କରାଯାଇପାରେ ଏବଂ କେବଳ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେ ବୈରାଗ୍ୟ ଏକ ସକାରାତ୍ମକ ଶକ୍ତିରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରେ, ଏକଥା ଆମ ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଖୁବ୍ କମ୍ କୁହାଯାଇଛି । ଏକ ବୃହତ୍ତର ଅନୁରାଗ ନିମନ୍ତେହିଁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଳପ ଯାବତୀୟ ବସ୍ତୁଲାଗି ବୈରାଗ୍ୟ, —ଏହି ଅସଲ କଥାଟି ଉପରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇନାହିଁ । ସଂସାର ଲଜଘ

ହୋଇ ରହିଛି, ଅସଲ ପୁରୁଷାର୍ଥ ସଂସାରକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବାରେହିଁ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ବିଚାରି ସଂସାରର ମଣିଷକୁ ବୁଝାଇ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଅଧିକ ଲାଗି ଅଳପକୁ ବର୍ଜନ କରିବା, ଆମ ଜୀବନରେ ଯଥାର୍ଥ ବୈରାଗ୍ୟ କହିଲେ ସେହି କଥାଟିକୁହିଁ ବୁଝାଇବା ଉଚିତ । ଜୀବନରେ, ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ଜୀବନରେ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଲାଗି ଯଦି ଏକ ଆସ୍ପୃହା ସଦା ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ତେବେ ଆମେ କେବେହେଲେ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ଆସି କଦାପି ଅଟକି ରହିଯିବା ନାହିଁ । ଆମେ ସତତ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା, ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦେଇ ପାରିବା ଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା । ଅସଲ ଜ୍ଞାନ କଦାପି ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନକୁ ଆସି ଅଟକି ଯାଏନାହିଁ । ଅସଲ ଜ୍ଞାନ ସତତ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦେଖିପାରୁଥାଏ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଦେଖି ପାରୁଥାଏ ଏବଂ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଦେଖିପାରୁଥାଏ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକକୁ ମନ କରୁଥାଏ । ଯେତିକି ହାସଲ କରିଛି, ତାହାକୁ ସିଏ ତଥାପି ଅଳପ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରେ । ତେଣୁ, ସେ ଯେତିକି ଭିତରେ ରହିଛି, ସେତିକି ଭିତରେ ପଡ଼ିରହିବା ବିଷୟରେ ସିଏ ଏକ ବୈରାଗ୍ୟହିଁ ଅନୁଭବ କରେ ଏବଂ ସେହି ବୈରାଗ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଳଂଭାବୋଧ ତାକୁ ଅଧିକକୁ ମନ କରିବାଲାଗି, ଅଧିକ ହେବାଲାଗି ଏବଂ ଅଧିକର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାଲାଗି ପ୍ରେରଣା ଦିଏ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଆମେ ପାହାଚକୁ ପାହାଚ ଉଠିଯିବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ଆପଣା ଭିତରେ ଆମେ ସତେଅବା କେଉଁ ପରମସମ୍ପତ୍ତିର ଆଘ୍ରାଣ ପାଇଥାଉ କେଜାଣି, ଆମେ ଯେତିକିରେ ଅଛୁ, ସେତିକି ଆମକୁ ଆଉ ଆଦୌ ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ ।

ଜ୍ଞାନ ବେଳକୁ ଯାହା, ଆମର ଇଚ୍ଛା ଏବଂ କର୍ମବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ସେଇଆ । ଅସଲ ଇଚ୍ଛା କଦାପି ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ବୃତ୍ତ ଭିତରେ ଅବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିପାରେ ନାହିଁ । ବୃତ୍ତଟିକୁ ସତତ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବୃହତ୍ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବା, ତାହାହିଁ ହେଉଛି ଇଚ୍ଛାର ଅସଲ ଧର୍ମ । ଇଚ୍ଛାର ଧର୍ମ ଠିକ୍ ଅଲୁଅର ଧର୍ମ ପରି । ତାହା କେବେ ହେଲେ ଏକ ଆୟତନ ଭିତରେ ଅବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିପାରେ ନାହିଁ । ଆୟତନର ବାହାରକୁ ଉଛୁଳି ପଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଜଣେ ମଣିଷକୁ ଭଲ ପାଉ ପାଉ ସବୁ ମଣିଷକୁ ଭଲ ପାଇବାର ବୃହତ୍ତର ସୂତ୍ରଟି ମିଳିଯାଏ । ଗୋଟିଏ ଦେଶକୁ ଭଲ ପାଉ ପାଉ ପୃଥିବୀର ସବୁ ଦେଶ ସୁନ୍ଦର ଓ ମହାନ୍ ଦିଶିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ମୂର୍ତ୍ତି ଭିତରେ ପୂଜା କରୁ କରୁ ସକଳ ମୂର୍ତ୍ତି ଭିତରେ ଏବଂ ସକଳ ମୂର୍ତ୍ତି କଳ୍ପନାର ସେପାଖରେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଅନୁଭୂତ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରେ ତାଙ୍କର ଠାବ ମିଳୁମିଳୁ ସିଏ ସମଗ୍ର ଜଗତ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଭାତ ହୋଇ ରହିଥିବାର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଅନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଆଉ କାନ୍ଥ ଭିତରେ, ଖୋପ ଭିତରେ ଅଥବା ଗ୍ରନ୍ଥ ଭିତରେ କଳିକରି ରଖିବା ମୋଟେ ସମ୍ଭବ ହୁଏ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଅସଲ ଅନୁଭବଟି ଆଉକୁ ଆଖି ଖୋଲି ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହି

ଶାସ୍ତ୍ର ମୂର୍ତ୍ତି, ଯାବତୀୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ଓ ଯାବତୀୟ ଖୋପ ପ୍ରତି ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ବୈରାଗ୍ୟ ଜାତ ହୁଏ । ସେହି ବୈରାଗ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଡ଼ିକୁ, ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଓ ଖୋପଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁ ଚାଲିଯିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରେରଣା ଦିଏ । ବୈରାଗ୍ୟ ବହୁ ଉନ୍ମୋଚନର କାରଣ ହୁଏ, ଆମର ଭିତରେ ବହୁ ସମ୍ଭାବନାକୁ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ କରିଆଣେ ।

ଅଳପ ପ୍ରତି ବୈରାଗ୍ୟ, ତାହାହିଁ ଆମକୁ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ଅଧିକ ଆଡ଼କୁ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେଉଥାଏ । ସେତେବେଳେ ବୈରାଗ୍ୟ ଆମ ଜୀବନରେ ଏକ ସକାରାତ୍ମକ ମୁକ୍ତି ପ୍ରେରଣାରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ଆମେ ଅଳପ ଭିତରେ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ସଂସାରଟା ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଭାଗ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଗୋଟାକୁ ଭଲ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଆମେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ନିୟମ ପରି ଆଉଗୋଟାକୁ ଘୃଣା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉ । ଗୋଟାକୁ ନିଜର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିପାରିବା ନିମନ୍ତେ ଆଉରି ଅନେକଙ୍କୁ ଅପର ଓ ତେଣୁ ଅବର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥାଉ । ଅନେକ ମଣିଷ ନିଜର ଦେଶକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି, ନିଜର ଜାତିକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଦେଶଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଓ ଅନ୍ୟ ଜାତିଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିହିଁ ସେମାନେ ନିଜର ଦେଶପ୍ରତି ବା ନିଜର ଜାତିପ୍ରତି ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ପ୍ରକଟ କରିଆ'ନ୍ତି । ଗୋଟାଏ କାହାକୁ ଘୃଣା ନକଲେ ଗୋଟାକୁ ମୋଟେ ଭଲ ପାଇ ହୁଏନାହିଁ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରମାଦକାରୀ ଭ୍ରମ ସେମାନଙ୍କୁ ସତେଅବା ସତତ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥାଏ । ସେତିକବେଳେ ସେହି ପ୍ରମାଦଟିରୁ ନିଷ୍କୃତି ଲାଭ କରି ଆଗକୁ ବାହାରି ଯିବାଲାଗି ବୈରାଗ୍ୟ ଆମ ଜୀବନରେ ଭାରି କାମ ଦିଏ । ବୈରାଗ୍ୟ ଆମକୁ ମୋହରୁ ମୁକ୍ତ କରେ, ଅଳପର ମୋହରୁ ମୁକ୍ତ କରି, ଏକ ବୃହତ୍ତର ଅନୁରାଗ ଲାଗି ବାଟ ଫିଟାଇ ଦେଇ ତାହା ଆମକୁ ମୋହମୁକ୍ତ କରେ ।

ପୃଥିବୀରେ ବହୁତ ମଣିଷ ତଥାକଥିତ ନିଜ ପାଇଁ ସବୁକିଛି କରୁଥା'ନ୍ତି । ନିଜପାଇଁ ବଳ ଚାହୁଁଥା'ନ୍ତି, ଜ୍ଞାନ ଚାହୁଁଥା'ନ୍ତି, ଯଶ ଇଚ୍ଛା କରୁଥା'ନ୍ତି, ସଫଳତାର ଅନ୍ୱେଷଣ କରୁଥା'ନ୍ତି । ଭିତରେ କେଉଁଠି କ'ଣ ଅବିଶ୍ୱାସ ଲୁକକାୟିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ କେଜାଣି ଅଥବା ଭଗବାନଙ୍କର ଏହି ସଂସାରକୁ ସେମାନେ କେଜାଣି କାହିଁକି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଳପ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି କେଜାଣି, ଏହି ପୃଥିବୀରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ମୋଟେ ଜାଗା ହେବନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ଭାରି ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଭାବରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥା'ନ୍ତି । ତେଣୁ କେବଳ ଆପଣାର ଗାତଟିକୁ ଭରିବାରେ ଲାଗିଥା'ନ୍ତି । କେବଳ ଆପଣା ଲାଗି ସୁଖ ମାଗନ୍ତି; ଆଉ କେହି ଜିତିଗଲେ ବୋଲି ସଂସାରଗୋଟାକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଦୁହିଁ ଆଣିବେ ବୋଲି ବାହାରି ଆସନ୍ତି; ସେମାନଙ୍କ ତାହାକୁହିଁ କେତେ ନିର୍ବୋଧ ଭାବରେ ଜୀବନସଂଗ୍ରାମ ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତି । ସେହି ସଂଗ୍ରାମ ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ଧତାକୁ ଜନ୍ମଦିଏ, ଏକ ଦମ୍ଭମୟ ଅହଂକାରପୂର୍ଣ୍ଣତାକୁ ଜନ୍ମଦିଏ । ସେହି ଦୁଇ ରାକ୍ଷସଙ୍କର କବଳରେ ପଡ଼ି ମଣିଷମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନତଃ ନିଜ ନାମରେ ଲଗାଇ ରଖିବାକୁ କେତେ ଉତ୍ସାହ ଦେଖାଇବାରେ ଲାଗିଥା'ନ୍ତି । ସେତିକବେଳେ ବୈରାଗ୍ୟ ଭାରି

କାମ ହଏ । ଭଗବାନଙ୍କର କାମରେ ଲଗିପାରିବା ଦ୍ୱାରାହିଁ ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ସୁଖ ଲାଭ କରିପାରେ, ଆପଣାର ସମସ୍ତ ଜ୍ଞାନ, ଅର୍ଥ ଏବଂ ସାମର୍ଥ୍ୟକୁ ଏଠି ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଲଗାଇ ପାରିବାରେହିଁ ଯେ ତା' ଜୀବନର ଅସଲ ସାର୍ଥକତା ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି, ଆପଣା ପ୍ରତି ଏକ ଯଥାର୍ଥ ବୈରାଗ୍ୟଦୃଷ୍ଟି ରଖିବା ଦ୍ୱାରାହିଁ ସେ ଏହି ସତ୍ୟୋପଲବ୍ଧିର ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ ।

ତେଣୁ ବୈରାଗ୍ୟ ନିଜ ପ୍ରତି, ସଂସାର ପ୍ରତି ନୁହେଁ । ଆପଣାର ସାନ ସୀମାଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁଯାଇ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବିଷୟରେ ସଚେତନ ହେବା ଓ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଲାଗି ଅନୁରାଗ ରଖିବା,—ଏହି ଆସ୍ପୃହାଟି ହେଉଛି ଆମ ଜୀବନରେ ଅସଲ ବୈରାଗ୍ୟର ଆସ୍ପୃହା । ଆପଣାର ସୁଖ, ଆପଣାର ମୁକ୍ତି, ଆପଣାର କଲ୍ୟାଣ ଏବଂ ଆପଣାର ପୁଣ୍ୟ,—ଏଗୁଡ଼ିକ ଆମ ଭିତରେ ଆମକୁ କାବୁ କରି ରଖିଥିବା ବହୁବିଧ ଅଳ୍ପର ଆମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ସୁଯୋଜିତ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର । ଏହି ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରହିଁ ମଣିଷକୁ ପ୍ରାୟ କାଳକାଳରୁ ଅଧମ କରି ରଖିଛି, ତା'ର ସଂସାରଟାକୁ ଅଧିକାଂଶତଃ ଏକ ଦଣ୍ଡଭୋଗରେ ପରିଣତ କରି ରଖିଛି, ବସୁଧାଟାଙ୍କ ସହିତ ତା'ର ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆର୍ତ୍ତ କରି ରଖିଛି । ଭୂମାର ଅନୁରାଗହିଁ ତାକୁ ଏହି ଆର୍ତ୍ତତା ଓ ଏହି ଦଣ୍ଡଭୋଗରୁ ମୁକ୍ତ କରି ଆଣିପାରିବ । ଅଳପ ପ୍ରତି, ଅହଂ ପ୍ରତି ଏକ ମୂଳଭୂତ ବୈରାଗ୍ୟହିଁ ତାକୁ ଅସଲ ବାଟରେ ବାହାର କରିନେଇ ପାରିବ । ଆପଣାର କାମନାପୂରିତ ଆମ୍ଭାଟି ପ୍ରତି ଏକ ବୈରାଗ୍ୟପ୍ରଧାନ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିପାରିଲେ ସିଏ ଆପଣା ଭିତରେ ଅସଲ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଅମ୍ଭାଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିନେଇ ପାରିବ, ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀ ଲାଗି ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ନିୟତିକୁ ଭୂସନ୍ୱିତ କରି ଆଣିବାରେ ସିଏ ସହଯୋଗ କରିପାରିବ ।

ତେଣୁ, ଅସଲ ବୈରାଗ୍ୟର ମୂଳରେ ଅନୁରାଗହିଁ ଜନନୀ ପରି ହୋଇ ରହିଛି । ଅସଲ ଆସ୍ପୃହାଟିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାବତୀୟ ଯଥାର୍ଥ ନିରାସକ୍ତତା ଏକ ପରମଆସକ୍ତତାର ପରିପୂରକ ବା ପରିକର ହୋଇ ରହିଛି । ଆମକୁ କ୍ଷୁଦ୍ର କରି ରଖିଥିବା, ଅଳପ କରି ରଖିଥିବା, ଅଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଥିବା ଏହି ଖୋଳଗୁଡ଼ିକରୁ ଆପଣାକୁ ମୁକ୍ତ କରି ଆଣିବାର ଅନୁରାଗ, ତାହାହିଁ ବୈରାଗ୍ୟ । ଏକ ବୃହତ୍ତର ସମ୍ଭାବନା ଆମଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ବୃହତ୍ତର ସଖ୍ୟ ଆମକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ଡାକୁଛି । ସେହି ହାତକୁ ଦେଖିପାରିବା, ସେହି ଡାକକୁ ଶୁଣିପାରିବା,—ଆମକୁ ପ୍ରାୟ ମୁଗ୍ଧ ଓ କବଳିତ କରି ରଖିଥିବା ଏହି ଯାବତୀୟ ଅଳ୍ପପ୍ରତି ଆମର ବୈରାଗ୍ୟ ଜନ୍ମିଲେ ଯାଇ ଆମେ ସେହି ଅନ୍ୟଟିଲାଗି ନିମିତ୍ତ ହୋଇପାରିବା, ନିମିତ୍ତର ଭାଜନ ହୋଇପାରିବା । ତା'ପରେ ଅନୁରାଗ ଓ ବୈରାଗ୍ୟ, ଅର୍ଜନ ଓ ବର୍ଜନ,—ଏଗୁଡ଼ିକ ଆମକୁ ସତକୁସତ ସେହି ଗୋଟିଏ ଆସ୍ପୃହା ଅର୍ଥାତ୍ ବାସନାରହିଁ ଏପାଖ ଓ ସେପାଖ ବୋଲି ମନେହେବ । ଉଭୟ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଦୂର ହୋଇଯିବ ।

ନବଜ୍ୟୋତି,

୧୫ ଅଗଷ୍ଟ, ୧୯୮

ଧର୍ମ, ଦେଶ ଏବଂ ପରିବାର

ପୃଥିବୀରେ ବହୁ ଧର୍ମ ରହିଛି, ବହୁ ଦେଶ ରହିଛି ଓ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ପରିବାର ରହିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ଜଣେ ଜଣେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆମେ ନିଜକୁ ଅମୁକ ପରିବାରର, ଅମୁକ ଦେଶର ଏବଂ ଅମୁକ ଧର୍ମର ବୋଲି କହିଥାଉ ଏବଂ ସେହିଗୁଡ଼ିକର ମାଧ୍ୟମରେ ନିଜର ଏକ ପରିଚୟ ଦେବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଥାଉ । ମାତ୍ର, ଏହା କ'ଣ ଆମର ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟ ? ଆମେ ଏହି ସଂସାରରେ ଯୋଉ ଘରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଛୁ, ନିଜକୁ ଯେଉ ଦେଶର ନାଗରିକ ବୋଲି କହୁଛୁ ଏବଂ ଯୋଉ ଧର୍ମର ପଗଡ଼ା ପିନ୍ଧିଛୁ, ଆମକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିଦେବା ସକାଶେ ସେହିଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ଅସଲ ମାଧ୍ୟମ ? ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମର ଇତିହାସ ରହିଛି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶର ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଇତିହାସ ରହିଛି. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାର ଗଢ଼ି ଉଠିବା ପଛରେ ଇତିହାସଟିଏ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି । ବିଭିନ୍ନ ଜଳବାୟୁରେ ବିଭିନ୍ନ ତାତ୍କାଳିକ ଆବଶ୍ୟକତାର ଏକ ସାମୟିକ ଗରଜକୁ ମେଣ୍ଟାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ଇତିହାସର ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ତିଆରି ହୋଇଛି । ଶାସ୍ତ୍ରଟିଏ ଲେଖାଯାଇ, ନିୟମଗୁଡ଼ିକୁ ଏକ ପବିତ୍ରତାର ଶିକ୍ଲି ପିନ୍ଧାଇଦେଇ ଏବଂ କେତୋଟି ଠାକୁରଙ୍କୁ ବେଦୀ ଉପରେ ବସାଇଦେଇ ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକୁ ଦୋରସ୍ତ କରି ରଖାଯାଇଛି । ସେହିସବୁ ଧର୍ମ ରଜାମାନଙ୍କର ଖିଆଲ ଅନୁସାରେ ବି ବଦଳି ଯାଇଛି,—ରଜା ଇଚ୍ଛା କରିବାରୁ କେତେ ଧର୍ମର ମୁଣ୍ଡ କଟାଯାଇଛି ଓ କବନ୍ଧ ଗୁଡ଼ାକରେ ହୁଏତ କେତେଟା ନୂଆ ମୁଣ୍ଡକୁ ଆଣି ଯୋଡ଼ି ଦିଆଯାଇଛି । ପ୍ରଜାମାନେ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥଳରେ ଏହି ରାଜାନୁସାରୀ ଧର୍ମକୁ ନିଜର ଧର୍ମ ବୋଲି କହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି । ରାଜାନୁଗତ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଧର୍ମାନୁଗତ୍ୟ ତଥା ଈଶ୍ୱରାନୁଗତ୍ୟର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ହୋଇଯାଇଛି । କାନକୁ ଯେତେ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଶୁଭୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ଏହାହିଁ ହେଉଛି ସତକଥା ।

ଠିକ୍ ସେହିପରି ଦେଶ ଦେଶଗୁଡ଼ିକର ସୀମା ଯୁଦ୍ଧରେ ରାଜା ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରସ୍ୱାମୀମାନଙ୍କର ଜୟ ଓ ପରାଜୟ ଅନୁସାରେ ବଦଳି ବଦଳି ଯାଇଛି, କେତେବେଳେ ଅନେକ ତଥାକଥିତ ଦେଶ ଏକାଠି ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଦେଶ ହୋଇଛି, ପୁଣି କେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ଦେଶ ବହୁ ତଥାକଥିତ ଦେଶରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି । ଦେଶସହିତ ଜାତି ନାମକ ଅନ୍ୟ ଅଭିଧାଟିକୁ ଯୋଡ଼ି ଦେଇ ତାହାକୁ ଅତିବ ମଧୁର ଅଥବା ଉତ୍ତେଜକ ଭାବରେ ଭାରି ଭାବପ୍ରବଣ କରି ଦିଆଯାଇଛି । ଦେଶକୁ କେଉଁଠି ବିଗଳିତ ଭାବରେ ଜନନୀ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ସେହି ଜନନୀର ପୂଜା କରାଯାଇଛି । ତାହାକୁ ସ୍ୱର୍ଗଠାରୁ ଅଧିକ ଗରୀୟାନ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଦେଶଲାଗି ପ୍ରାଣ ଦେବାକୁ ଏକ ପବିତ୍ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି କହି ପ୍ରାୟ ଏକ ନୂତନ ଧର୍ମବାଦର ତିଆରି କରାଯାଇଛି । ଇଉରୋପରେ ସାମନ୍ତବାଦର ବିଲୋପ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଓ

ପୁଞ୍ଜିବାଦର ନୂତନ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଟିହିଁ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ଶାସନ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜାତୀୟତାବାଦ ନାମକ ଯେଉଁ ନୂତନ ଠାକୁରଟିକୁ ସିଂହାସନରେ ନେଇ ବସାଇ ଦିଆଯାଇଛି, ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ସେହି ଠାକୁରଙ୍କୁ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଆମଦାନୀ କରି ଅଣାଯାଇଛି । ତାହାର ଉଚ୍ଛ୍ୱାସରେ ଖାଲି ଭାରତବର୍ଷକୁ ନୁହେଁ, ଭାରତ ଭିତରେ ଥିବା ନିର୍ଧୁମ୍ ଖଣ୍ଡଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ସମାନ ଉତ୍ସାହରେ ଏବଂ ଉଗ୍ରତାରେ ଜାତି ବା ଦେଶ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଏପରି କହି କେତେ ମଣିଷ କେତେ ଉଲ୍ଲାସ ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି । ତାହା ଆମର ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତିଭାବନା ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ କେତେ ପ୍ରକୋପର ସହିତ ଚାଲିଯାଇଛି । ମୋ' ଦେଶ, ମୋ' ଜାତି କହି ପାଲି ପାଲି ମଣିଷ କେତେ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ଅନୁଭବ ବି କରିଛନ୍ତି ।

ଆମ ବଂଶ ଓ ପରିବାରକୁ ନେଇ ଆମେ କେତେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ ନକରୁ ! ବିଶେଷତଃ, ଜାତିଭେଦକୁହିଁ ସମାଜସ୍ଥ ମନୁଷ୍ୟର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଭେଦ ବୋଲି ମାନୁଥିବା ଭାରତୀୟ ସମାଜରେ ବଂଶାଭିମାନ ଏବଂ ପାରିବାରିକ ବଡ଼ାଡମ୍ବରର ପ୍ରଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାୟ ଅତିରିକ୍ତ ଭାବରେ କେତେ ଗରିଷ୍ଠ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇ ଆସିଛି । ପୃଥିବୀଯାକ ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରାଜାମାନେ ଆପଣାର ବଂଶଟାକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶ ଅଥବା ଚନ୍ଦ୍ରବଂଶ ବୋଲି କହି କେତେ ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲତା ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି । ଆମ ଏ ଯୁଗରେ ଆମେ ସାନ ମାନ ମାନେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ବଂଶଗତ ତଥାକଥିତ ମର୍ଯ୍ୟାଦାଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ କେତେ ଫୁଲିଉଠିଲା ପରି ଅନୁଭବ ନ କରୁ ଓ ଏବେମଧ୍ୟ ନକରୁଛୁ ! ଆଗେ କୁଳ ଅନୁଯାୟୀ କୁଳଦେବତାମାନେ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲେ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ସେହିପରି ଏକ ଭାବନାରୁ ଇଷ୍ଟ-ଦେବତାର ସେହି ଅନ୍ୟ ଅପବାଦଟିର ମଧ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଅନେକ ମଣିଷ ଏହି ପୃଥିବୀରେ କାଳେ କାଳେ ରହି ଆସିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନଙ୍କ କୌଣସି ପାଲି ସହିତ ଆପଣାକୁ ବାନ୍ଧି ନ ରଖିଥିଲେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାକୁ ସତେଅବା ଆଦୌ କିଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ହୁଏତ ସେହିପରି ଏକ ଦୟନୀୟ ନିଃସଙ୍ଗତାବୋଧରୁ ମଣିଷ ଆପଣାର ପରିବାରକୁ ନେଇ ଏତେ ଗର୍ବ କରି ଆସିଛି, କୁଳ ନାମରେ ମିଛ ପତାକାମାନ ଉଡ଼ାଇଛି, ଦେବଙ୍କୁ ଠାକୁରାଣୀ କରି ବସାଇ ଦେଇଛି ଏବଂ ଆପଣାର ଧର୍ମକୁ ଜଗତଯାକରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଅନନ୍ୟ ବୋଲି କହିଛି । ଆପଣା ଭିତରର କୌଣସି ଖର୍ବ ଆଡ଼ଟାକୁ ଲୁଚାଇବା ଲାଗି ବାହାରେ ନିଜକୁ ସାବନ୍ତଧୂ ବୃତ୍‌କି ହିତ ଅନନ୍ୟ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାଲାଗି ସିଏ ଯୁଗେ ଯୁଗେ କେତେ ହନ୍ତସନ୍ତ ନ ହୋଇଛି ।

ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତରବ୍ୟାଖ୍ୟା ଦେବା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ମାଆ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ (ଇଂରାଜୀ ମାତୃ ରଚନାବଳୀ, ୩ୟ ଖଣ୍ଡ, ଶତବାର୍ଷିକୀ ସଂସ୍କରଣ, ୧୯୭୭, ପୃଷ୍ଠା-୮୧) ଏହି ତିନୋଟିଯାକ କଥାର--ଧର୍ମ, ଦେଶ ଓ ପରିବାର ବା କୁଳର,--ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ କେଉଁ ଧର୍ମଗୋଷ୍ଠୀ ଭିତରେ ରହିଛି ଓ ତାହାକୁ ଆପଣାର ଧର୍ମ ବୋଲି

କହୁଛୁ, ଯେ କୌଣସି ଦେଶରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଛୁ ଓ ତେଣୁ ତାହାକୁ ନିଜର ଦେଶ ବୋଲି କହୁଛୁ ଏବଂ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭାବରେ, କେଉଁ ପରିବାରରେ ଜଣେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଛି ଏବଂ ତାହାକୁ ନିଜର ପରିବାର ବୋଲି କହୁଛୁ, ମାଆ ଏହି ସମସ୍ତ ପ୍ରସଙ୍ଗଟିକୁ ନିତାନ୍ତ ଆକସ୍ମିକ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ପ୍ରକୃତିରେ କୌଣସି ମଣିଷ ନିଜର ଧର୍ମଟିକୁ ବାଛୁନାହିଁ: ନିଜର ଦେଶକୁ ବାଛୁନାହିଁ କିମ୍ବା ନିଜର କୁଳକୁ ମଧ୍ୟ ବାଛୁନାହିଁ । ବାସ୍ତବତଃ ଏହାର ଠିକ୍ ଓଲଟାଟାହିଁ ଘଟିଛି । ଅର୍ଥାତ୍, ସିଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ଯେଉଁ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଛି, ସଂସ୍କାର ଏବଂ ପରିବେଶ ଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ତାହାକୁହିଁ ନିଜର ପରିବାର ବୋଲି କହି ଶିଖିଛି । ଯୋଉ ଦେଶରେ ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଛି, ସେହି ଦେଶକୁହିଁ ସିଏ ନିଜର ଦେଶ ବୋଲି କହି ଶିଖିଛି । ତା' ପରିପାର୍ଶ୍ୱର ସମାଜରେ ଯେଉଁ ଧର୍ମ ଚଳୁଥାଏ, ସିଏ ସେହି ଧର୍ମକୁ ହିଁ କାଳକ୍ରମେ ନିଜର ଧର୍ମ ବୋଲି କହି ଶିଖେ, ନିଜର ଧର୍ମ ବୋଲି ମାନେ । ଦୈବନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ଏହିପରି ମାନିନେବା ବ୍ୟତୀତ କୌଣସି ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନରେ ଆଉ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସମ୍ଭାବନାର ପ୍ରକୃତିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅବକାଶ ନଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାର ହେତୁ ହେବା ପୂର୍ବରୁହିଁ ସେ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥି ବା ପ୍ରକାରଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାଏ । ବିବେକ ଖଟାଇବାର, ବାଛି ନେବାର ବେଳ ନ ଥାଏ । ହୁଏତ୍ ଏହିସବୁ ବ୍ୟାପାରରେ ଅସଲ କଣ୍ଟାଟି ସେଇଠାରେ ରହିଥାଏ ଏବଂ ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିଲାଗି ମଣିଷମାନେ ସଚରାଚର ମୋ' ଧର୍ମ, ମୋ' ଦେଶ, ମୋ' କୁଟୁମ୍ବ ବୋଲି କହି ଫୁଲିଇ ହେବାକୁ ଏତେ ବେଶୀ ଭଲ ପାଇଥା'ନ୍ତି ।

ମାଆ କହୁଛନ୍ତି, ଯେଉଁସବୁ କଥାକୁ ଆମେ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବାଧ୍ୟ ନ ହୋଇ ବାଛୁଥାଉ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୁକ୍ତଭାବରେ ଆପଣା ବିବେକର ମାନଙ୍କ ଉପରେ ତଉଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାଉ, ଆମ ଜୀବନରେ କେବଳ ସେହିଗୁଡ଼ିକରହିଁ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ମୂଲ୍ୟ ରହିଥାଏ, ଜୀବନରେ ସେହିଗୁଡ଼ିକରହିଁ କୌଣସି ବାସ୍ତବ ଯଥାର୍ଥତା ବା ସାର୍ଥକତା ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକୁ ଆମ ଉପରେ ବାହାରୁ ଆଣି ଲଦି ଦିଆଯାଇଥାଏ, ସେଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରକୃତରେ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ମୂଲ୍ୟ ନଥାଏ, ବାସ୍ତବ ଯଥାର୍ଥତା ମଧ୍ୟ ନଥାଏ । ତେଣୁ, ଆମେ ଯଦି ଆମର ପ୍ରକୃତ ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ସୁନିଶ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଉ, ତେବେ ଆମକୁ ସେହି ଧର୍ମକୁ ନିଜେ ବାଛିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯଦି ଆମେ ଆମ ନିଜର ପ୍ରକୃତ ଦେଶଟି ବିଷୟରେ ସୁନିଶ୍ଚିତ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଉ, ତେବେ ସେଇଟିକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜେ ବାଛିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏବଂ, ଯଦି ଆମର ଅସଲ ଓ ପ୍ରକୃତ ପରିବାରଟି ବିଷୟରେ ଆମେ ସୁନିଶ୍ଚିତ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଉ, ତେବେ ତାହାକୁ ନିଜେ ବାଛିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୁକ୍ତଭାବେ ବାଛିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ଆକସ୍ମିକ ଦୈବର ବିଧାନ ଅନୁସାରେ ଯଦି ଆମେ ଆମକୁ ଯାହା ଦିଆହୋଇଛି, ସେଇଟିକୁହିଁ ନିଜର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେଉ, ତେବେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆମର ଆଦୌ କୌଣସି ଉନ୍ନୟନ ହେବ ବା ଅଧଃଗମନ ଘଟିବ, ସେହି ବିଷୟରେ ଆମେ ଆଦୌ ସୁନିଶ୍ଚିତ ହୋଇପାରିବା ନାହିଁ । ଆମ ଜୀବନରେ ସେହିଗୁଡ଼ିକରହିଁ ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରୟୋଜନ ରହିଛି ବୋଲି ମୋଟେ ସୁନିଶ୍ଚିତ ହୋଇପାରିବା ନାହିଁ ।

ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କେତେଟା ଆକସ୍ମିକତାକୁ ଆପଣାର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେବେ। ମାଆ ଆମକୁ ଆମର ସେହି ବହୁପ୍ରଦତ୍ତ ପରିବେଶ ବା ବଂଶାନୁଗତ ବେଷ୍ଟନୀ ଭିତରେ ପଶି ନଯାଇ ଦଣ୍ଡେ ଅଟକି ଯିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି ଓ ଅନ୍ତଃପ୍ରବିଷ୍ଟ ହୋଇ ବହୁପ୍ରକୃତିର ଯନ୍ତ୍ରବତ୍ ବରାଦଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଆମ ଉପରେ ଲଦି ଦିଆ ଯାଇଥିବା ଏହି ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ସ୍ଥିର ତଥା ମୋହମୁକ୍ତ ହୋଇ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରିବାକୁ କହିଛନ୍ତି। ସେଗୁଡ଼ିକର ଯଥାର୍ଥ ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ତା'ପରେ ଯାଇ ନିଜର ଧର୍ମ, ନିଜର ଦେଶ ଓ ନିଜର ପରିବାରକୁ ବାଛିନେବାକୁ କହିଛନ୍ତି। ଏହିପରି କରିପାରିଲେ ଏବଂ ଏହିପରି ଭାବରେ ନିଜ ପାଇଁ ଯଥାର୍ଥ ଧର୍ମଟିଏ, ଯଥାର୍ଥ ଦେଶଟିଏ ଓ ଯଥାର୍ଥ ପରିବାରଟିଏ ବାଛିନେଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ମଣିଷ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ସତ୍ୟର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁମୋଦନ ସହିତ "ଏଇଟି ମୋ' ପରିବାର, ଏଇଟି ମୋ' ଦେଶ ଓ ଏଇଟି ମୋ'ର ଧର୍ମ" ବୋଲି କହିପାରିବ ବୋଲି ମାଆ ସୂଚିତ କରି ଦେଇଛନ୍ତି।

ପୃଥିବୀରେ ଯେତିକି ସମାଜ, ସେହି ଅନୁସାରେ ସେତିକି ବିଧାନ। ଯେତିକି ସଂପ୍ରଦାୟ, ସେତିକି ଧର୍ମ ଓ ବିଧି। କୌଣସି ଦେଶରେ କୌଣସି ସମୟରେ କ୍ଷମତାସୀନ ରାଷ୍ଟ୍ରର କାଇଦାଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ସେହି ଦେଶର ପରିମଳ। କୌଣସି ସ୍ଥାନୀୟ ସମାଜରେ ମାନ୍ୟତା ପାଇଥିବା ତାତ୍କାଳିକ ମର୍ଯ୍ୟାଦାଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ସେହି ସମାଜସ୍ଥ ପରିବାରଗୁଡ଼ିକର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଅଥବା ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା। ମାତ୍ର, ଯାବତୀୟ ଧର୍ମଗତ ସତ୍ୟ, ଦେଶଗତ ସତ୍ୟ ଏବଂ ପରିବାର-ସତ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି ବଡ଼ ସତ୍ୟ ହେଉଛି ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସତ୍ୟ। ସେହି ସତ୍ୟ ପ୍ରସ୍ଫୁଟନ ନିମନ୍ତେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି। ସେହି ସତ୍ୟର କୌଣସି ଧର୍ମ ନାହିଁ, କୌଣସି ଦେଶ ନାହିଁ, କୌଣସି ପରିବାର ମଧ୍ୟ ନାହିଁ। ଆପଣାର ସ୍ୱଭାବଟିକୁ ତାହାରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଯିବା ଲାଗି ଓ ଆମ ଜୀବନର ଉନ୍ମୀଳନକାରୀ ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେବା ଲାଗି ମନ କରିପାରିଲେ ଆମେ କ୍ରମଶଃ ସେହି ସତ୍ୟର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇପାରିବା, ସେହି ସତ୍ୟର ପରିଚୟଭୂମି ଉପରେ ଆପଣାର ଅସଲ ପରିଚୟଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଲାଭ କରିପାରିବା। ସେହି ସତ୍ୟ ହେଉଛି ଦିବ୍ୟ ସତ୍ୟ, ତାହାହିଁ ବିଶ୍ୱ-ସତ୍ୟ। ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର ପଥ ଉପରେ ସେହି ସତ୍ୟଟି ସହିତ ଆମର ସାକ୍ଷାତ୍କାର ଘଟିପାରିଲେ ଯାଇ ଆମେ ଯଥାର୍ଥରେ ଅର୍ଥାତ୍ ସକଳ ଅର୍ଥରେ ମୁକ୍ତ ହୋଇପାରିବା, ମୁକ୍ତ ହୋଇ ବାଟଟିଏ ଖୋଲିପାରିବା। ତାହାରି ଦର୍ପଣ ଉପରେହିଁ ଆମର ଅସଲ ଧର୍ମ, ଅସଲ ଦେଶ ଏବଂ ଅସଲ ପରିବାରଟିକୁ ବାଛିନେଇପାରିବା। ସେହି ବାଛିନେବା ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ହେବାର ସାଧନା ହେଉଛି ଯୋଗ। ଯୋଗ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ, ମୁକ୍ତିଭାବରେ ଆପଣାର ଅବଲମ୍ବନଗୁଡ଼ିକୁ ବାଛିନେବା ପାଇଁ ଏବଂ ସେହି ଅବଲମ୍ବନଗୁଡ଼ିକୁ ସହିତ ସତତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାପାଇଁ।

ମାଆ ଉପସଂହାର କରି କହିଛନ୍ତି (ତତ୍ରୈବ, ପୃଷ୍ଠା-୮୩), "ତୁମେ ଯେତେବେଳେ ଯୋଗମାର୍ଗକୁ ଆସିବ, ସେତେବେଳେ ତୁମକୁ ଆପଣାର ମନୋଗତ ସକଳ ରଚନା ଏବଂ

ତୁମ ପ୍ରାଚୀନ ସ୍ତରର ସକଳ ବାଡ ଓ ଅର୍ଗଳକୁ ଟିକିଟିକି କରି ଭାଙ୍ଗି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେତେବେଳେ ତୁମକୁ ସତେଅବା ଶୂନ୍ୟରେ ଝୁଲିକରି ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଆପଣାର ବିଶ୍ୱାସ ବ୍ୟତୀତ ତୁମ ପାଖରେ ମୋଟେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅବଲମ୍ବନ ନଥିବ । ସେତେବେଳେ ଅତୀତର 'ମୁଁ'ଟିକୁ ଭୁଲିଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ; ଅତୀତରେ ଯାହାକିଛି ଭିତରେ ତୁମେ ଲାଗି ରହିଥିଲ , ଯାହାକିଛିକୁ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିଥିଲ, ସେଗୁଡ଼ିକରୁ ହାତ ଖସାଇ ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣା ଚେତନାର ଡାଳରୁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଛଣ୍ଟାଇ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଏକ ନୂତନ ଜନ୍ମ ଲାଭ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସକଳ ପ୍ରକାରର ଶୃଙ୍ଖଳ ଓ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ବାହାରି ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତୁମେ ଆଗରୁ କ'ଣ ଥିଲ, ତୁମେ ସେକଥା ମୋଟେ ଭାବିବ ନାହିଁ; ତୁମେ ଯାହା ହେବାପାଇଁ ଅଭୀପ୍ସା ରଖିଛ, ତାହାରି ଚିନ୍ତା କରିବ । ତୁମେ ଯେଉଁ ସତ୍ୟସମ୍ପଦଟିକୁ ଉପଲବ୍ଧ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛ, ସତତ ତାହାରି ଭିତରେହିଁ ବିଚରଣ କରୁଥିବ । ମୃତ ଅତୀତଟା ଆଡ଼ୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ଆଣିବ ଏବଂ ସିଧା ହୋଇ ଭବିଷ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ପାରିବ ।

ମାଆ ସର୍ବାଶେଷରେ କେଡେ ପ୍ରେରଣାଦାୟକ ଭାବରେ "ତୁମେ ସେହିଠାରେହିଁ ଆପଣାର ଅସଲ ଧର୍ମ, ଅସଲ ଦେଶ ଏବଂ ଅସଲ ପରିବାରକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିବ" ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ସେଠାରେ କେବଳ ସେହି ପରମ ଦିବ୍ୟସତ୍ତାଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କେହି ନ ଥିବେ, ଆଉ କିଛି ହେଲେ ନଥିବ । ତାଙ୍କରି ଭିତରେ ହିଁ ଆମକୁ ଆମର ଅସଲ ଧର୍ମଟି ଦିଶିଯିବ, ଅସଲ ଦେଶଟି ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବ, ଅସଲ ପରିବାରଟି ବି ଦିଶିଯିବ । ଜୀବନରେ ଏହି ଯୋଗ ଆବିଷ୍କାର ସମ୍ଭବ ହୋଇଗଲେ ଆମେ ଆମ ଉପରେ ଦୈବବଶତଃ ଲଦି ଦିଆଯାଇଥିବା ଧର୍ମ, ଦେଶ ଏବଂ ପରିବାରର ସେହି ପୁରାତନ ଅଭିଧାଗୁଡ଼ିକୁ କଦାପି ଆମର ଅସଲ ଧର୍ମ, ଅସଲ ଦେଶ ଓ ଅସଲ ପରିବାର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେବାକୁ ମନ କରିବା ନାହିଁ । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଯେଉଁ ଅସଲ ଧର୍ମ ଆସୁଛି, ଯାହା ଆମରି ଭିତରେ ଅଙ୍କୁର ରୂପେ, ସମ୍ଭାବନା ରୂପେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ତାହା ହେଉଛି ଆମର ଅସଲ ଧର୍ମ । ତାହାହିଁ ହେଉଛି ଆମର ଉପସ୍ଥିତ ଅସଲ ଆହ୍ୱାନ । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏକ ଅନ୍ୟ ଯୁଗ ସମ୍ଭାବନାର ସନ୍ଦେଶବାହକ ରୂପେ ଯେଉଁ ଦେଶଟି ବା ଜୀବନନିସ୍ତୃତର ଭୂମିଟି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ଆମ ଏଯୁଗର ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ବାସନାଗୁଡ଼ିକର ତପସ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ଯାହା କ୍ରମେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇଆସୁଛି, ତାହାହିଁ ଆମର ଅସଲ ଦେଶ । ଏବଂ, ଭବିଷ୍ୟତର ଯେଉଁ ପରିବାରଟି ଏବେ ମଧ୍ୟ ମାନବର ଅସଲ ଅନୁରାଗଗୁଡ଼ିକୁ, ଅସଲ ସଙ୍କଳ୍ପଗୁଡ଼ିକୁ ଉଦ୍‌ବେଳିତ ଏବଂ ଉଦ୍‌ବୋଧିତ କରି ଆଣିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି, ତାହାହିଁ ହେଉଛି ଆମର ଅସଲ ପରିବାର । ଆମର ଅସଲ ଚେରଗୁଡ଼ିକ ତାହାରି ଭିତରେ ରହିଛି । ଆମେ ମନକଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖିଥିଲେ ଏବଂ ଅସଲ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣିପାରୁଥିଲେ ଆମ ପାଠକଗୁଡ଼ିକରେ ଆଜି ମଧ୍ୟ ସେହି ନୂତନ ପରିବାରଟିର ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଦର୍ଶନ କରିପାରିବା ।

ନବଜ୍ୟୋତି, ନଭେମ୍ବର ୨୪, ୧୯୮୪

ଅସଲ କାମ୍ୟ, ଅଧିକ କାମ୍ୟ

ସୁଖ ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ନୁହେଁ, ସୁଖ ହେଉଛି ଏକ ପରିଣାମ । ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିପାରିଲେ ତାହାର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପହିଁ ମଣିଷକୁ ସୁଖମିଳିଥାଏ । ଯେଉଁ ମଣିଷ-ମାନେ ସୁଖକୁହିଁ ଅସଲ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଅସଲ କାମ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ସୁଖ ଛତା କାଟି କାଟି ପଳାଇ ଯିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସୁଖବାଦୀମାନେ ଯୁଗେଯୁଗେ ହାରିଛନ୍ତି, ସଂସାରରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରତାପ ଓ ପରାକ୍ରମ ଦେଖାଇଛନ୍ତି, ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଜମା କରିଛନ୍ତି, କ୍ଷମତା ଓ ସେହିପରି ଆହୁରି କେତେ କ'ଣ ଅଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଦୈତ୍ୟ ପରି ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ବାହାରିଛନ୍ତି । ସେମାନେ କେବେହେଲେ ସୁଖୀ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ଆଉ କୁଆଡ଼େ ହୁଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି, ସଂସାରରେ ବହୁ ଅନାବଶ୍ୟକ ଦୁଃଖର ବୃଦ୍ଧିରେ ସହାୟକ ହୋଇଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ଅସଲ ସୁଖରୁ ବହୁ ଦୂରରେ ରହିଛନ୍ତି । ଆଗ ସୁଖ ପାଇଲେ ତା'ପରେ ଯାଇ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିହେବ ବୋଲି କେତେ ଭ୍ରାନ୍ତ ଭାବରେ ଭାବିଛନ୍ତି । ଠିକ୍ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିପାରୁଥିଲେ ସେମାନେ ଯେଉଁ ସୁଖର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥାନ୍ତେ ସେଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

ସୁଖ ପରି ଶାନ୍ତି ହେଉଛି ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ । ଶାନ୍ତି ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ନୁହେଁ, ଶାନ୍ତି ହେଉଛି ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିପାରିବାର ପରିଣାମ । ସାଧାରଣତଃ ଗେହ୍ଲା ମଣିଷମାନେ ଆଗ ଶାନ୍ତିଚାହାନ୍ତି, ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବାକୁ ପ୍ରାୟ କେବେହେଲେ ମନ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିଲେ ସତକୁ ସତ ଆପଣାର ପାଇଁଟି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଆସୁଥିବାର ଯେଉଁ ଅନୁଭବ ମିଳିଥାଏ, ସେମାନେ ସେହି ଅନୁଭବରୁ ସର୍ବଦା ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେହି ଅନୁଭବହିଁ ଯଥାର୍ଥ ଶାନ୍ତି ଆଣିଦେଇଥାଏ । ତାଙ୍କରି କାମରେ ଲାଗିପାରିବାର ଶାନ୍ତି, ତାଙ୍କରି କରୁଣାରୁ ଲାଭ କରିଥିବା ଜୀବନରୂପୀ ପୁଞ୍ଜିଟିକୁ ଅନୁକ୍ଷଣ ତାଙ୍କରି କାମରେ ଲଗାଇ ପାରିବାର ଶାନ୍ତି । ପୋଖରୀ ଭିତରେ ସତରଚର ଏପରି ଅନେକ ବେଙ୍ଗ ରହିଥିବେ, ଯେଉଁ-ମାନେକି ପୋଖରୀର ପାଣି ଏତେଟିକିଏ ଚହଲିବା ମାତ୍ରକେହିଁ ଭୀତତ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ଉଠୁଥିବେ । କୌଣସି କାରଣରୁ ପାଣି ଚହଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା ମାତ୍ରକେ ସେମାନଙ୍କୁ ସତେଅବା କୋଉଠୁ ଗୋଟାଏ ଧଣ୍ଡସାପ ମାଡ଼ି ଆସୁଥିବା ପରି ଲାଗୁଥିବ । ସେମାନଙ୍କର ସଂସାରଟିକୁ ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ମାଡ଼ି ଆସୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥିବ । ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ନିଜ ନିଜ ସଂସାରଟିକୁ ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ଗଡ଼ିଆପରି ମନେ କରୁଥା'ନ୍ତି । ଅଭ୍ୟାସର ଗଡ଼ିଆଟିଏ ପରି ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଓ ଠିକ୍ ପରିଚିତ ଖୋପଗୁଡ଼ିକର ଗଣ୍ଡିଆଟିଏ ପରି ମନେ କରୁଥାନ୍ତି । ଖୋପ ଭିତରେ ରହିବାକୁହିଁ ଶାନ୍ତି ବୋଲି ମାନନ୍ତି ।

ଜୀବନ କହିଲେ ସେମାନେ ଏପରି ଏକ ଶାନ୍ତିମୟ ଘରଆର କଳ୍ପନା କରୁଥାନ୍ତି, ଯେଉଁଥିରେ କି ସେମାନେ ନିଜ ପରିବାର ସହିତ ଶାନ୍ତିରେ ରହିଥାନ୍ତି, ସୁଖରେ ଥାଆନ୍ତି । ସେହି ଘରଆରେ ଭଗବାନ ଥାଆନ୍ତି, ଉଚିତ ଓ ଅନୁଚିତର ବହୁ ବିଧାନମାନ ରହିଥାଏ । ମାତ୍ର ସମସ୍ତେ ଘରଆଟିର ସୁଖବିଧାନ ନିମନ୍ତେହିଁ ରହିଥାନ୍ତି ।

ଜୀବନରେ ସବାଆଗ ଶାନ୍ତି ଖୋଜୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ବେଳେବେଳେ ଏଠି ଏହି ସଂସାରରେ ଭାରି ନିରାଶ ହୋଇ ସଂସାର ଛାଡ଼ି ଜଙ୍ଗଲକୁ ପଳାଇ ଯାଆନ୍ତି । ସଂସାର ନାମକ ବାରିଧି ଭିତରେ ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଆପଣା ଲାଗି ଦ୍ୱୀପଟିଏ ତିଆରି କରି ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସଂସାରକୁ ମାୟା ବୋଲି ହେୟ କରନ୍ତି, ସଂସାରବାସୀଙ୍କୁ ସଂସାରବିମୁଖତାର ପରାମର୍ଶ ଦିଅନ୍ତି । ସଂସାର ଭିତରେ ଯେଉଁମାନେ ଘରଆଟି ଭିତରେ ତଥାକଥିତ ଶାନ୍ତି ଖୋଜୁଥାନ୍ତି ଅଥବା ସଂସାରନାମକ ଅଶାନ୍ତି ମଧ୍ୟରୁ ବାହାରି ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ବହୁ କାରଣରୁ ବାହାରି ପାରୁନଥାନ୍ତି, ସେମାନେ କେତେ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ସେହି ସଂସାରବିମୁଖ ଅରଣ୍ୟବାସୀମାନଙ୍କୁ ଆଦରି ଯାଇଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଗୁରୁ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ପାଦସେବା କରନ୍ତି, ସେହିମାନଙ୍କର କ୍ଷଣମେବ-ସଙ୍ଗତି ଲାଭ ବ୍ୟତୀତ ଏହି ଭବାର୍ଣ୍ଣବକୁ ପାରି ହେବାଲାଗି ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ନଉକା ନାହିଁ ବୋଲି ଗୁଣି ହେଉଥାନ୍ତି । ତଥାପି କ'ଣ ଶାନ୍ତି ମିଳେ ? ସଂସାରକୁ ଶାନ୍ତି ମିଳେ ନା ଅରଣ୍ୟକୁ ଶାନ୍ତି ମିଳେ ? ଅସଲ କାମଟିକୁ ନଲୋଡ଼ି ପାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏବଂ ଅସଲ କାମଟି ଲାଗି ଜୀବନ ବଞ୍ଚି ନପାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାନ୍ତି ମିଳିବ ବା କିପରି ?

ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଦିବ୍ୟ ପରମା କରୁଣାର ବିମୋଚନକାରୀ କ୍ରିୟାର ଦୁଇଟି ଦିଗ ବା ବିଭାବ ରହିଛି ବୋଲି ମାଆ କହିଛନ୍ତି । ସେହି ଦୁଇଟିଯାକ ବିଭାବକୁ ସିଏ ପରସ୍ପରର ଅନୁପୂରକ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଦୁଇଟିଯାକ ବିଭାବ ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କଲାଗି ସମାନ ଭାବରେ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ; ମାତ୍ର ପୃଥିବୀରେ ସେହି ଦୁଇଟିର ଗୁରୁତ୍ୱ ଓ ମର୍ମକୁ ସଚରାଚର ଆଦୌ ସମାନ ଭାବରେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରାଯାଏ ନାହିଁ (.......................
are equally indispensable, but are not equally appreciated) ବୋଲି ମାଆ କହିଛନ୍ତି । (ଇଂରାଜୀ ମାତୃରଚନାବଳୀ, ଶତବାର୍ଷିକୀ ସଂସ୍କରଣ, ୧୫ଶ ଖଣ୍ଡ, ୧୯୮୦,ପୃଷ୍ଠା-୧୯୯) ଗୋଟିଏ ବିଭାବ ହେଉଛି ସେହି ସାର୍ବଭୌମ ଅଖଣ୍ଡ ଶାନ୍ତି, ଯାହାକି ମନୁଷ୍ୟକୁ ବ୍ୟଗ୍ରତାରୁ, ଯାବତୀୟ ସଙ୍ଘାତରୁ ଏବଂ ଦୁଃଖଭୋଗରୁ ମୁକ୍ତକରି ନେଇଆସେ । ଏବଂ ଅନ୍ୟ ବିଭାବଟି ହେଉଛି ସେହି ସଦାଗତିଶୀଳ ସର୍ବଶକ୍ତିଶାଳୀ ଅଗ୍ରଗତି, ଯାହାକି ଜଡ଼ତାକୁ ନାଶ କରେ, ବେଡ଼ି ଫିଟାଇଦିଏ, ପାଶମୁକ୍ତ କରିଆଣେ । ଆମର ଆକୁଳତାଗୁଡ଼ିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ବୁଝିଥିବା ପରି ମାଆ ତା'ପରେ କହିଛନ୍ତି ଯେ ପୃଥିବୀରେ ସଚରାଚର ସମସ୍ତେ ଶାନ୍ତିଟିକୁ ଆଗ ବୁଝନ୍ତି, ତାହାକୁ ହିଁ ସବାଆଗ ଲୋଡ଼ନ୍ତି । ସେମାନେ ସେହି ଶାନ୍ତିକୁ ଏକ ଦିବ୍ୟ ଦାନ ବୋଲି ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ପାରନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଅନ୍ୟ ବିଭାବଟିକୁ, ଅର୍ଥାତ୍

ଅଗ୍ରଗତିକୁ ସବୁ ମନୁଷ୍ୟ ଆଦୌ ସ୍ୱାଗତ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କେବଳ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରଗାଢ଼ ଓ ତୀବ୍ର ଅଭୀପ୍ସା ରହିଥାଏ, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଅଭୀପ୍ସା ମଧ୍ୟରେ ଯଥାର୍ଥ ସାହସ ରହିଥାଏ, ସେମାନେହିଁ ଅଗ୍ରଗତିକୁ ମଧ୍ୟ ସମାନ ଭାବରେ କାମ୍ୟ ବୋଲି ବୁଝନ୍ତି । ସେହି ଅଗ୍ରଗତି ଲାଗି ସେମାନେ ନିମିତ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଆପଣାର ଭାଷାରେ ମାଆ ଦୁଇଟି ବସ୍ତୁକୁ **the sovereign immutable peace** ଏବଂ **the dynamic all-powreful progress** ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ୧୯୫୮ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ମାସର ଦର୍ଶନଦିବସ ଅବସରରେ ମାଆ ଏହି କଥାଟିକୁ କହିଛନ୍ତି । ସର୍ବାଧିକ ମନୁଷ୍ୟ ଶାନ୍ତି ଚାହାନ୍ତି । ମାତ୍ର ସେମାନେ ସେହି ପରିମାଣରେ ଅଗ୍ରଗତି ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତିନାହିଁ କାହିଁକି ? ଅର୍ଥାତ୍, ଅଗ୍ରଗତି ପ୍ରତି ବିମୁଖ ହୋଇ ସେମାନେ ଯେଉଁ ଶାନ୍ତି ପାଇବେ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା କରୁଥା'ନ୍ତି, ତାହା ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ ଯଥାର୍ଥ ଶାନ୍ତି ଆଣି ଦେଇପାରେ କି ? ଏହି ପୃଥିବୀରେ ବହୁ ପ୍ରକାରର ଜାଡ୍ୟ ଆମକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥାଏ, ଆମେ ବହୁ ପ୍ରକାରର ପାଶ ଭିତରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ପଡ଼ିଥାଉ ଏବଂ ଆମ ଗୋଡ଼ରେ ବହୁ ପ୍ରକାରର ବେଡ଼ି ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିଥାଏ । କେବଳ ଅଗ୍ରଗତି ଦ୍ୱାରାହିଁ ସେହିସବୁ ଜଡ଼ତାର ବିନାଶ ହୋଇପାରେ, ସେହିସବୁ ବେଡ଼ି ଫିଟି ଯାଇପାରେ । ସୁସ୍ଥ, ସମ୍ମତ, ପ୍ରସ୍ତୁତ ମନ ସବାଆଗ ତା' ବେଡ଼ିଗୁଡ଼ାକ ଫିଟିଯାଉ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା କରିବହିଁ କରିବ, ତା'ର ଜଡ଼ତା-ଗୁଡ଼ାକ କଟିଥିବା ସକାଶେ ହିଁ ସିଏ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟାକୁଳତା ପ୍ରକାଶ କରିବ । ବେଡ଼ି ଗୁଡ଼ାକ ଫିଟି ଯାଉଥିବା ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ଜଡ଼ତାଗୁଡ଼ିକ କଟି ଯାଉଥିବା ଦ୍ୱାରାହିଁ ସିଏ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଶାନ୍ତି ଲାଭ କରିବ । ମାତ୍ର, ଆମ ପୃଥିବୀର ସର୍ବାଧିକ ମନୁଷ୍ୟ ସେହି ଅଗ୍ରଗତିର କାମନା କରିନାହାନ୍ତି । ସେହି ଅଗ୍ରଗତି ନିମନ୍ତେ ସମ୍ମତ ହେବା ତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୂରର କଥା । ସେମାନେ ଯେଉଁଠାରେ ଅଛନ୍ତି, ସେହିଠାରେ ହିଁ ଶାନ୍ତି ଲୋଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଆପଣାର ଜଡ଼ତାଗୁଡ଼ାକ ସହିତହିଁ ଶାନ୍ତି ଲୋଡ଼ୁଛନ୍ତି—ବେଡ଼ିଗୁଡ଼ାକୁ, ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ମୋଟେ ଡେଇଁବା ଲାଗି ମନ କରିନାହାନ୍ତି । ଏହି ଶାନ୍ତିର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, କେଉଁଠି ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ଚହଲିବ ନାହିଁ, କେଉଁଠି ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ଭାଙ୍ଗିବନାହିଁ—ଅଥଚ ଆମେ ଶାନ୍ତିରେ ରହିବା ଏବଂ ଆମ ଭଗବାନ ଆମଲାଗି ସେହି ଶାନ୍ତିମୟ ଜୀବନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେବେ । ଏହିପରି ଏକ ଗେଲ୍ହବସର ଭ୍ରାନ୍ତି ମନରେହିଁ ଆମେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଧନ ମାଗିଛୁ, ରୂପ ମାଗିଛୁ, ଯଶ ମାଗିଛୁ ଏବଂ ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି ଆହୁରି କେତେ କ'ଣ ମାଗିଛୁ । ତାଙ୍କଠାରୁ ଆମେ ଅଗ୍ରଗତି କରିପାରିବା ନିମନ୍ତେ ବଳ ମାଗିନାହୁଁ, ସାହାସ ମାଗିନାହୁଁ, ଶରୀରରେ ଅଧିକ ଶିର ମଧ୍ୟ ମାଗିନାହୁଁ । ତେଣୁ, ପୃଥିବୀ ଯେଉଁଠି ଥିଲା ସେଇଠି ଅଛି, ଦେବତାମାନେ ମନ୍ଦିରେଅବା ଆମର କୁହା ମାନି ପଥର ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ଆମର ଅଗ୍ରଗତି ଦ୍ୱାରା ସିନା ପୃଥିବୀ ବଦଳନ୍ତା,—ଆମର ଚେତନା ଏବଂ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ବଦଳି ଯାଉଥା'ନ୍ତା । ଆମର ତଥାକଥିତ ଶାନ୍ତିକାମନା ହେତୁ ତାହା ହୋଇ ପାରିନାହିଁ ।

ଅଗ୍ରଗତିର ଇଚ୍ଛା କରିବା ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ତାଙ୍କର କାମଲାଗି ଯୋଗ୍ୟତର କରି ତିଆରି କରିବା । ସବାଆଗ ତାଙ୍କୁ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେବା,—ଆପେ ତାଙ୍କର ନିମିତ୍ତ ହୋଇ

ପାରିବାକୁହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବବୃହତ୍ତ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା । ଏହାର ଅନ୍ୟନାମ ତପସ୍ୟା । ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକାଂଶ ମନୁଷ୍ୟ ଆପଣାର ଗଣ୍ଡିଆଗୁଡ଼ିକୁ ଦୋରସ୍ତ କରି ରଖିବାକୁହିଁ ଯେଉଁ ତଥାକଥିତ ତପସ୍ୟା କରି ଆସିଛନ୍ତି, ତାହାଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀରେ ତମସା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି, ତାମସିକତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ଗଣ୍ଡିଆଗୁଡ଼ାକରେ ଭୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି, ଈର୍ଷ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ଧର୍ମମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ଈର୍ଷାଳୁ ହୋଇ କେତେ ଚକଚକ ଦେଖାଯାଇଛନ୍ତି । ତଥାକଥିତ ଧର୍ମିଷ୍ଠ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଅଫିମ ଖାଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଓ ସେହିପରି ଶୋଇ ପଡ଼ିବାକୁହିଁ ଶାନ୍ତି ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଆଦୌ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ନାହାନ୍ତି । ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ସହଯୋଗ କରିବା ତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୂରର କଥା ।

ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ପ୍ରକୃତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ, ବିଶ୍ୱ—ପ୍ରକୃତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ । ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ତାହାକୁ ପ୍ରକୃତିର ଯୋଗସାଧନା ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି, ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ତରକୁ ଆସି ସେହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏକ ସଚେତନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ବୁଝିବେ ଓ ଇଚ୍ଛା କରିବେ, ସେମାନେ ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ବହୁଗୁଣରେ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରିନେଇ ପାରିବେ । ସେହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଛି ଅନ୍ନର ଭୂମିରୁ ଆନନ୍ଦର ଭୂମିକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ । ଏହା ହେଉଛି ଏକ କ୍ରମୋନ୍ନତ (Progressive) ପରିବର୍ତ୍ତନ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ଜୀବନରେ ଅନ୍ନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ତେଣୁ ଆହୁରି ଅନେକ ପଥ ବାକି ରହିଛି । ଏହି ପଥଟିକ ସରିବା ପରେ ଆହୁରି କେତେ କେତେ ଉଚ୍ଚତର ଉନ୍ମୋଚନ ମଧ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ତେଣୁ ଜଡ଼ତା ପରିହାର କରିବାକୁ ହେବ ; ଜବଡ଼ଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରତି ଅଭ୍ୟସ୍ତତା ଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରତି ରହିଥିବା ଆମର ସକଳ ମୋହର ବନ୍ଧନକୁ ଛୁଡ଼ାଇବାକୁ ହେବ । ମାଆ କହୁଛନ୍ତି, ଅଭୀପ୍ସା ଯଥାନୁରୂପ ଭାବରେ ତୀବ୍ର ହୋଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ସେହି ଅଗ୍ରଗତି ସମ୍ଭବ ହେବ । ଅସଲ ଶାନ୍ତି ସେହି ଅଗ୍ରଗତିରେ, ଅସଲ ଶାନ୍ତି ଜମିଉ ହେବାରେ । ସେହି ଅଗ୍ରଗତିହିଁ ଆମର ଅସଲ କାମ୍ୟ, ଅଧିକ କାମ୍ୟ । ଆମର ଦେବତାମାନେ ଆମକୁ ଯାବତୀୟ ପାଶରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଆସିବାରେହିଁ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତୁ, ସେମାନେ ଆମ ସହିତ ସହଯୋଗ କରନ୍ତୁ । ଆମ ସହିତ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଯାତ୍ରୀ ହୋଇ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତୁ । ଆମ ଚେତନାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ନୂଆ ନୂଆ ବିସ୍ତୃତି ଏବଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ ଆମ ଜୀବନରେ ଅନୁଭୂତ ହେଉଥାନ୍ତୁ ।

ନବଜ୍ୟୋତି,
୨୧ ଫେବୃଆରୀ, ୧୯୮୯

ଯୋଗର ଅନ୍ୟ ନାମ : ଜୀବନାୟନ

But the very spirit of yoga is this, to make the exceptional normal, and to turn that which is above us and greater than our normal selves, into our constant consciouness.

—ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ

(ଜନ୍ମ-ଶତବାର୍ଷିକୀ ସଂସ୍କରଣ, ୨୧ଶ ଖଣ୍ଡ, ପୃଷ୍ଠା-୫୬୯)

ଆଗେ ଯୋଗୀମାନେ ଅରଣ୍ୟରେ ଥିଲେ, ସଂସାର ବାହାରେ ଥିଲେ—ସେହିଠାରେ ଯୋଗର ସାଧନା କରୁଥିଲେ । ସଂସାର ବାହାରେ ଥିବା ବାସସ୍ଥାନକୁ ଆପଣାର ଆଶ୍ରମ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଦୌ କୌଣସି ଯୋଗର ସାଧନା ହୋଇପାରିବନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ବିଚାର କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ନିଷ୍ଠା ଅନ୍ୟଥାନରେ ଯାଇ ରହିଥିଲା । ଅନ୍ତତଃ ଏହି ସଂସାରରେ ଆଦୌ ନଥିଲା । ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ଆପଣାକୁ ସଂସାରରୁ ବିଯୁକ୍ତ କରି ନେବାକୁ ହିଁ ଭଗବାନଙ୍କ ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହେବା ବୋଲି ବିଚାର କରାଯାଉଥିଲା । ଇତର ଯେଉଁମାନେ ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ରହୁଥିଲେ, ସେମାନେ ନାନା କାରଣରୁ କେବଳ ସାଧାରଣ ହୋଇ ପଡି ରହୁଥିଲେ, ତୁଚ୍ଛା ପଙ୍କରେ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଥିଲେ ଓ ତେଣୁ ସଂସାରତ୍ୟାଗୀ ଯୋଗୀମାନଙ୍କୁ ଅସାଧାରଣ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥିଲେ ।

ଏକ ସମଗ୍ର ଅର୍ଥରେ କହିଲେ, ଯୋଗସାଧନା ସେତେବେଳେ ଏକ Exceptional ବ୍ୟାପାର ହୋଇ ରହିଥିଲା, Exceptional ମାନଙ୍କର ବ୍ୟାପାର ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଜୀବନ ଭିତରକୁ ଯୋଗର ଅଭିମନ୍ତ୍ରଣ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ସାଧାରଣମାନେ ଯେପରି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ସାହସ ନ କରିବେ, ପ୍ରାୟ ସେଥିପାଇଁ ତାହାକୁ ଜୀବନର ବାହାରେ ବିଶେଷମାନଙ୍କର ଏକ ଧନ୍ଦା କରି ରଖାଯାଇଥିଲା । ଯୋଗକୁ ଜୀବନଛଡା କରି ରଖିବାର ଦୁର୍ବିଚାର ଫଳରେ କ୍ରମଶଃ ଯୋଗୀମାନେ ବି ବହୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଭିତରେ ବଣ୍ଟା ହୋଇ ରହିଲେ । ଜୀବନକୁ ଧର୍ମତଃ ଭଗବଦ୍‌ବିଧାନର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରାଇବା ଯେ ଯେକୌଣସି ଯୋଗମାର୍ଗର ସର୍ବପ୍ରଥମ ପ୍ରେରଣା ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ, ସେହି ସତ୍ୟଟି କ୍ରମଶଃ ପାସୋରି ହୋଇଗଲା । ସାଧାରଣଙ୍କଠାରୁ ଆପଣାକୁ ଅଲଗା କରି ଚିହ୍ନାଇ ଦେବାକୁ, କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଏହି ପୃଥିବୀର ପଙ୍କକୁଣ୍ଡକୁ ନିଜର ଦେହରେ ନଲଗାଇବାକୁ ଅସାଧାରଣମାନେ ସତେଅବା ସ୍ୱୟଂ ବଣା ହୋଇ ସଂସାରଠାରୁ ସେହି

ସତ୍ୟଟିକୁ ପାଶୋର କରି ରଖିଲେ । ପ୍ରାୟ ସେହି ସଂସ୍କାର ଅଥବା କୁସଂସ୍କାର ବଶତଃ ସଂସାରର ଆଖିରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଯୋଗୀମାନେ ଆପଣାଙ୍କୁ Exceptional କରି ରଖିଛନ୍ତି । ସଂସାରର ଘରଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରାୟ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ମଠଗୁଡ଼ିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚମତ୍କାର ଅଥଚ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ Exceptional କରି ରଖିଛନ୍ତି । ସାଧନାର ପୀଠଗୁଡ଼ିକ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଭବ୍ୟ ତୀର୍ଥସ୍ଥାନରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରିଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ସଂସାର ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ବହୁ ସମ୍ଭାବନା ବିଷୟରେ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ରହିଛି । Exceptional ମାନେ Normal ବା ସାଧାରଣମାନଙ୍କୁ କ୍ରମଶଃ ଭାରି ଅକିଞ୍ଚନ ଓ ଭାଗ୍ୟବାଦୀ ହୋଇ ରହିବାରେ ସହାୟତା କରୁଛନ୍ତି । ଆମର ଏହି ତଥାକଥିତ ବହୁ-ଆଲୋକନର ଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ତାହାହିଁ ବଳବତ୍ତର ହୋଇ ରହିଛି ।

ଯୋଗର ସାଧନା Exceptionalକୁ Normalରେ ପରିଣତ କରିବ,— ତାହାହିଁ ଯାବତୀୟ ଯୋଗାଭ୍ୟାସର ଅସଲ ପ୍ରାଣସତ୍ୟ ବୋଲି ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ଯୋଗ-ସମନ୍ୱୟ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଯାହା ଆମର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ରହିଛି, ଆମର ଏହି ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ଜୀବନର ଭୂମିକାଗୁଡ଼ିକଠାରୁ ଯାହା ଏକ ବୃହତ୍ତର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିକୁ ବହନ କରି ଆମଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ତାହାକୁ ଆମର ସତତଚେତନାରେ ପରିଣତ କରାଇ ଦେବାକୁ ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ଆମକୁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଛନ୍ତି । ଆମେ ଆପଣାକୁ ସଚରାଚର ଏକ ଦୁର୍ବଳ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ଏବଂ ବିଶ୍ୱାସହୀନତାର କବଳରେ ପଡ଼ି ଯେତିକି ବୋଲି ଭାବିଥାଉ, ତାହା ଅପେକ୍ଷା ବୃହତ୍ତର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଆମଲାଗି ଏକ, ଅପେକ୍ଷା କରିରହିଛି । ଆପଣା ଆପଣାର ଭାଗ୍ୟ ଏବଂ ଅଳସତାର ପାଚେରୀକୁ ଆପଣା ଚାରିପାଖରେ ଘେରାଇ ଦେଇ ଆମେ ଆକାଶକୁ ଯେତିକି ବୋଲି ଦେଖୁଛୁ ଏବଂ ଯାହାକୁ ଆମର ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ନିୟତି ବୋଲି ମାନି ନେଇଛୁ, ତା'ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ବୃହତ୍ତର ଆକାଶଗୁଡ଼ିକ ଆମଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି, ସେହି ଆକାଶଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ଭାବନାକୁ ଆପଣା ଜୀବନରେ ଏକ ସମ୍ମତିସୂଚକ ଶ୍ରଦ୍ଧାସହିତ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାକୁ ହେବ । ମଣିଷ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ, ଆପଣାକୁ ଯେତିକି ବୋଲି ଭାବୁଛି, ମଣିଷ ଆଦୌ ସେତିକି ନୁହେଁ; ତା'ଭିତରେ ଏକ ବିରାଟ ସମ୍ଭାବନାମୟ ଅନ୍ୟ ଗବାକ୍ଷ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରଚରିତ ଏବଂ ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଘୋଷିତ ଯାବତୀୟ ଯୋଗ ତାକୁ ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁହିଁ ସ୍ମରଣ କରାଇଦେବା ଉଚିତ । ଆପଣାକୁ ଅକିଞ୍ଚନ ବୋଲି ଭାବିବା, ଆପଣାକୁ ନିତାନ୍ତ ସାଧାରଣଟିଏ ବୋଲି ଭାବି ଅସାଧାରଣମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହୀନ ଓ ଦୟନୀୟ ଭାବରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇ ରହିବା—ଏପରି ହେଲେ ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନରେ ଆଦୌ କୌଣସି ମୁକ୍ତି ହେବା ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ ।

ସମଗ୍ର ଜୀବନକୁ ଏକ ଯୋଗଭୂମି ମଧ୍ୟକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ କରିନେବାର ବାଣୀ ଆମକୁ ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଭିତରୁ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ପୃଥିବୀର ସାମାଜିକ

ଇତିହାସ ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷଙ୍କୁ ନିତାନ୍ତ ସାଧାରଣ ଓ ଅର୍ବାଚୀନ ବୋଲି ଦେଖି ଆସିଛି ବୋଲି ସେମାନେ ନିଜକୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ସାଧାରଣ ଏବଂ ଅର୍ବାଚୀନ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ଗୁରୁ-ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସତେଅବା ନାନା ଭେଳିକି ଭିତରେ ଚକିତ ଓ ବିସ୍ମିତ କରି ରଖିବେ ବୋଲି ପ୍ରାୟ ଜାଣିଶୁଣି Exceptional ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ବେଶଭୂଷା ଅଲଗା ବା Exceptional ହୋଇ ରହିଛି, ସେମାନଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ ପାନୀୟ ସମେତ ଜୀବନର ବେଭାର ଗୁଡ଼ିକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୃଶ୍ୟମାନ ଭାବରେ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଛି । ଅସଲ ଋଷିଗୁଡ଼ିକ ହୁଏତ ଏକାବେଳକେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହୋଇଥା'ନ୍ତି । ଗୁରୁମାନେ Normal ଜୀବନଭିତରକୁ ଆସିଥାନ୍ତେ; ବେଶଭୂଷା ଖାଦ୍ୟପାନୀୟ ଏବଂ ଯାବତୀୟ ବେଭାରରେ ଆପଣାକୁ ଆଦୌ ଅଲଗାକରି ରଖିବାକୁ ମନକରି ନଥାନ୍ତେ । ସେମାନେ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ସାଧାରଣ ଜୀବନ ଭିତରେ ମିଶିକରି ରହିଥାନ୍ତେ,— ଅଥଚ ଏକ ବୃହତ୍ତର ଚେତନା ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥା'ନ୍ତେ । ଚେତନା ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଲେ ମନୁଷ୍ୟର ସମ୍ବନ୍ଧ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଯେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେବଦଳି ଯାଏ, ସେମାନେ ସେହି ସତ୍ୟଟିର ଗୃଷ୍ଟ ପ୍ରେରଣାପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇରହିଥାନ୍ତେ । ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଏକ ଅନ୍ୟ ଭୂମିକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ କରି ନେବାରେ ଏବଂ ଏହି ପୃଥିବୀର ଜୀବନକୁ ଏକ ଅନ୍ୟ ବିସ୍ତାର ତଥା ଅନ୍ୟ ଗଭୀରତା ଆଣିଦେବାରେ ସେମାନେ ପୃଥିବୀ ଭିତରେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଅସଲ ସାଥୀ ଓ ଅସଲ କର୍ମୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତେ । ଅସଲ ସଥୀମାନଙ୍କ ପରି ବାହାରେ ମୋଟେ ଅଲଗା ବୋଲି ଚିହ୍ନା ପଡ଼ୁନଥା'ନ୍ତେ, ମୋଟେ ବାରି ହେଉ ନଥା'ନ୍ତେ, ମୋଟେ କୋଳାହଳ କରୁନଥାନ୍ତେ; ତଥାପି ଏହି ପୃଥିବୀର ହାତ ଧରି ତାହାକୁ ପାହାଚ କରି ତା'ର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ନିୟତିଟି ଆଡ଼କୁ ପରିଚାଳିତ କରି ନେଉଥାନ୍ତେ ।

ଯାହା ଅସାଧାରଣ, ତାହା ସାଧାରଣରେ ପରିଣତ ହେବ; ଯାହା ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଅଛି ବୋଲି ପବିତ୍ର ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକମାନଙ୍କରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି, ତାହା କ୍ରମଶଃ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସିବ, ଦୂରର ମେଘ ତଳି ଲାଗିବାର ତୁଙ୍ଗାରେ ଆମର ଏହି ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ସତେଅବା ଆମର ବନ୍ଧୁ ଭଳି ପ୍ରବେଶ କରିବ,—ଆଦୌ ଘର ବାରିବ ନାହିଁ, ଭେଦ ବାରିବ ନାହିଁ, ଅଭିରୁଚିର ସକଳ ମୋହକୁ ବର୍ଜନ କରିବ,— ତେବେ ଯାଇ ହେବ । ତେବେ ଯାଇ ପୃଥିବୀର ଚେତନାରେ ସେହି ଉପସ୍ଥିତ ସାତତ୍ୟର ଉତ୍ତୋଳନ ସମ୍ଭବ ହେବ । ସେତେବେଳେ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀହିଁ ଏକ ତୀର୍ଥଭୂମିରେ ପରିଣତ ହେବ; କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପୀଠ ବା ବିଶେଷ ସ୍ଥାନକୁ ନୁହେଁ, ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ସାଧାରଣ ଘରଗୁଡ଼ିକୁହିଁ ଆଗାମୀ ସତ୍ୟର ପ୍ରୟୋଗଶାଳା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା ସମ୍ଭବ ହେବ ଏବେ ତ ଆମେ ଏଠି ଅଛୁ, ସତ୍ୟ ସେଠିଯାଇ ରହିଛି । ଆମେ ଏଠି ତଳେ ଧୂଳି ଉପରେ ରହିଛୁ, ଆମର ଗୁରୁମାନେ, ଆମର ପରମ ପ୍ରଦର୍ଶକମାନେ ଆମଠାରୁ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସ୍ଥାନ ଉପରେ ବସିଛନ୍ତି, କେତେ ବାଗରେ କେତେ ଉଚ୍ଚ ଦିଶୁଛନ୍ତି, କେତେ ଅଲଗା

ଋଷିଚନ୍ଦ୍ର.—ଆପଣାର ଉକ୍ତିଟା ଦ୍ୱାରା ଆମ ସାଧାରଣମାନଙ୍କର ହେୟତାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିପୁଣ ଭାବରେ ପ୍ରମାଣିତ କରି ଦେଉଛନ୍ତି । ଅସାଧାରଣ ସାଧାରଣର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସିବାର ସେହି ଅନ୍ୟ ସ୍ଥିତିଟି ସତେଅବା କେଉଁ ଗାଣିତିକଙ୍କ ଜରିପତ୍ରୀ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଛି । ତେଣୁ, ଋଷିଙ୍କ ପରିବେଶ ତୀର୍ଥସାନ୍ନିଧ୍ୟ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଅଥବା ଶାସ୍ତ୍ର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ ସାଧାରଣମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ ଆଉ ଅଧିକ କିଛି ମୋଟେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ତୀର୍ଥମାହାତ୍ମ୍ୟ ଲେଖା ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ତୀର୍ଥରୁ ବହୁ ଦୂରରେ ରହି ସାଧାରଣମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକର ପାରାୟଣ କରୁଛନ୍ତି । ପୁଣ୍ୟଲାଭ କରୁଛନ୍ତି । ଆଲୁଅ ଅନ୍ଧାରଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଛି । ସନ୍ନ୍ୟାସ ସଂସାରଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଛି । ସଂସାର ଭିତରେ ପଶିଲେ ସେମାନେ ସଂସାର ଭଳି ପଙ୍କମୟ ହୋଇଯିବେ ବୋଲି ଆଉ ଭୟ କରୁଛନ୍ତି କି ? Normal ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ବଢ଼ାଇଲେ ନିଜେ Normal ହୋଇଯିବେ ବୋଲି Exceptional ମାନେ ସମ୍ଭବତଃ କାଳେ କାଳେ ହାଡ଼େ ହାଡ଼େ ଭୟକରି ଆସିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଯଥାର୍ଥ ବିଡ଼ମ୍ବନାଟି ହେଉଛି ଯେ, Exceptionalମାନଙ୍କର ମୂଳ ଯଦି Normal ଭିତରେ ନରହିବ, ସ୍ୱର୍ଗର ଚେର ଯଦି ଏଇଠି ଏହି ମାଟି ଭିତରେ ନରହିବ, ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯଦି ବୃହତ୍ ମହାଦେଶଟିର ରଚନା ନ ହେବ, ତେବେ ସେହି ତଥାକଥିତ Exceptional ଆଉ ଭଗବାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିବ ? ଅନ୍ଧାର ଦୂର କରିବାର କାମରେ ନଲାଗିଲେ ଆଲୁଅର ଆଉ କେଉଁ ସାର୍ଥକତା ରହିବ ?

ତେଣୁ, ଯାହା ବହିରେ ଅଛି, ତାହା ଜୀବନକୁ ଆସିବ । ଯାହା ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କର ତୁଣ୍ଡରୁ ଉପଦେଶର ରାଜପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଆମ ଉପରେ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି, ତାହାକୁ ଜୀବନରୂପେ ଉକୁଟାଇ ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମହାନ୍‌ମାନେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବହୁବିଧ ଭାବାବେଶରେ ଯେଉଁସବୁ ସତ୍ୟକୁ ସ୍ୱପ୍ନରୂପେ ଦେଖିଛନ୍ତି, ନିତ୍ୟଜୀବନର ସାଧାରଣ ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାହାକୁ ମୂର୍ତ୍ତ୍ୟରୂପ ଦେବାକୁ ହେବ । ସେହିଭଳି ଏକ ଅଭିନବ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ଯୁଗ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ବର୍ତ୍ତମାନର ସ୍ଥିତିଟି ମଧ୍ୟ ଆମଲାଗି ମୁଖ୍ୟତଃ ସେହି ଆହ୍ୱାନଟିକୁ ବହିଆଣି ପାରିବା ଉଚିତ । ଆମର ଚେତନା କ'ଣ ଚିରକାଳ ଦୁଇଟା ଭାଗରେ ବିଭାଜିତ ହୋଇ ରହିଥିବ ? ଗୋଟାକୁ ଆମେ ଆଠପହରଣ କରି ଆଉ ଗୋଟାକୁ ପୋଷାକକରି ରଖିଥିବା ? ଗୋଟାକୁ ଆମର ବାସ୍ତବ ବୋଲି କହି ଆଉ ଗୋଟାକୁ ଆଦର୍ଶ ବୋଲି କହୁଥିବା ଓ ସେହି ଆଦର୍ଶ ଆମର ବାସ୍ତବଗୁଡ଼ାକଠାରୁ ଯୋଜନ ଯୋଜନ ଦୂର ହୋଇ ରହିଥିବ ? Exceptional ଗୁଡ଼ାକ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ Normalକୁ ଭୟକରୁଥିବେ, ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ Exceptionalମାନେ Normalଠାରୁ ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇରହିଥିବେ, ଅଜ୍ଞାତ ସହିତ ଉଦ୍‌ଘାଟିତର ଆସନ୍ନମହାଯୁଦ୍ଧରେ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ନାକଟେକି ଅଲଗା ହୋଇ ଛିଡ଼ିଥିବେ, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭଗବାନଙ୍କର ପାଦ କଦାପି ଏହି ଭୂମିକୁ ସ୍ପର୍ଶକରି ପାରିବେନାହିଁ । ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋହନ୍ତମାନେ ହିମାଳୟରେ କ୍ରୀଡ଼ାରତ ହୋଇ ଲୀଳାସ୍ୱାଦନ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବେ, ମନ୍ଦିର, ଆଶ୍ରମ, ମଠ ଓ ପୀଠଗୁଡ଼ାକ ଶତ ବୃକ୍ଷରୂପେ ଶୋଭାପାଉଥିବେ ଏବଂ ଜୀବନ ପ୍ରବଞ୍ଚିତ ହୋଇରହିଥିବ, ବିବର୍ତ୍ତନ

କଳୁଷିତ ହୋଇ ରହିଯାଉଥିବ । ଅନ୍ଧାର ହେଣ୍ଡି ମାରୁଥିବ । ଏବଂ, ଧର୍ମ ନାମରେ କପଟ କପଟତାମାନେ ମଣିଷର ଉଦସ୍ତକୁ ଭୁଟାଇ ଭୁଳୁଣ୍ଠାଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଥିବେ ।

ଯେଉଁମାନେ ମଣିଷର ଉଦାତ୍ତକୁ ପ୍ରକୃତରେ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି, ପୃଥିବୀର ଉଦାତ୍ତକୁ ଭଗବତ୍‌ସତ୍ୟର ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବା ଅବତରଣ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ସେହି ଉଦାତ୍ତ ବା ଉନ୍ମୋଚନର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସତକୁସତ ଯନ୍ତ୍ର ହେବେ ବୋଲି ଆପେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଆଉ Exceptional ହୋଇ ନରହନ୍ତୁ, ସେମାନେ ଓହ୍ଲାଇ ଆସନ୍ତୁ । ଆମରି ଭିତରକୁ ଆସି ସେମାନେ ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ବୋଧର ଏବଂ ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆମର ଅସଲ ନିସ୍ପୃହତାଟିକୁ ଦେଖାଇ ଦିଅନ୍ତୁ, ସେମାନେ ଏହି ପଙ୍କଭିତରୁ ପଦ୍ମ ଫୁଟାଇବାର ବହୁ ଅପେକ୍ଷିତ ଧାରାଟିରେ ନମିତ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ । ସତ୍ୟକୁ ସେମାନେ ଉଚ୍ଚ ପାହାଡ଼ର କେଉଁ ଗୁପ୍ତ ଖୋଲରେ କାରାରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସହଯୋଗ ନ କରନ୍ତୁ ! ଯେଉଁ ଯୋଗ ବିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାର ଛଳ-ପ୍ରଶ୍ରୟଗୁଡ଼ାକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ବହୁବିଧ ଆଳସ୍ୟ ଓ ଅସମ୍ମତି ମଧ୍ୟରେ କାଳକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିବାର ଅପପ୍ରୟାସ କରୁଥାଏ, ଏବଂ ତେଣୁ Exceptional ଗୁଡ଼ାକୁ ପାଟ ପିନ୍ଧାଇ ସାଧାରଣ ପୃଥିବୀଟାକୁ ତାଟକା କରି ରଖିବାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖିଥାଏ, ସେହି ଯୋଗକୁ ସେହି ପୁରାତନ ପଳାୟନ-ପ୍ରୀତିର ଏକ ନବୀନ ସଂସ୍କରଣ ବୋଲି କହିବାକୁହିଁ ପଡ଼ିବ । ଏବଂ, ତାହାର ଜାଲ ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଯେକୌଣସି କାରଣରୁ ହେଉ ପଛକେ, ଆମେ Normal ଠାରୁ Exceptionalକୁ ଅଲଗା କରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ ବୋଲି ଆମର ଅସଲ ନିସ୍ପୃହ ଅସଲ ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଅପହଞ୍ଚ କରି ରଖିଛୁ । ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଅସଲ ଅର୍ଘ୍ୟଟି ବିଷୟରେ ଅନବହିତ ଓ ଅସଚେତନ କରି ରଖିଛୁ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ସମ୍ଭବତଃ ଚିରଦିନ ସେହି ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଅଲଗା କରି ରଖିବାର ଖିଲ-ଭୁଞ୍ଜିର ଜଞ୍ଜାଳରେ ଯାଇ ପଡ଼ିମାଇଛୁ । ଯାହା ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ, ତାହା ଆମର ସତତ ଚେତନାରେ ପରିଣତ ହେବ । ଆମେ ସେଥିଲାଗି ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେବା ।

ନବଜ୍ୟୋତି, ୧୪ ଏପ୍ରିଲ, ୧୯୮୯

ତିନି ସୋପାନ, ତିନିଭଳି ସେନା

New words are needed to express new ideas, new forms are necessary to manifest new forces. —ମାଆ : ମାତୃରଚନାବଳୀ, ଶତବାର୍ଷିକୀ (ଇଂରାଜୀ ସଂସ୍କରଣ) ୧୫ଶଖଣ୍ଡ, ୧୯୮୦, ପୃଷ୍ଠା—୧୦୦

ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେତେବେଳେ ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ପାଠଚକ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଆରମ୍ଭ କରାଗଲା, ସେତେବେଳେ ସେହି ପାଠଚକ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଏକ ଅଦୂର ଭବିଷ୍ୟତରେ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ଗୁଡ଼ିକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବାରେ ନିମିତ୍ତ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ବୋଲି କେହି କଳ୍ପନା ମଧ୍ୟ କରି ନଥିଲେ । ମାତ୍ର ଦିନ ଆସିଲା; ସତକୁସତ ତାହାହିଁ ହେଲା ! ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ଜନ୍ମଲାଭ କଲେ । ସାନରୁ ବଡ ହେଲେ, ଟିକେଟୋଟିରୁ ଅନେକ ହେଲେ । ପାଠଚକ୍ରଟିଏ ହୁଏତ ଗତାନୁଗତିକ ଭାବରେ କେତେବର୍ଷ ଚାଲିଆସିବା ପରେ ଯାବତ କର୍ମବୋଧ ସତେଅବା କେବଳ ଗୋଟାଏ ରୁଟିନ୍ ପରି ମନେହେଲା । 'ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଦୁଇଘଣ୍ଟା ବହିରୁ କିଛି ପଢ଼ିଦେଇ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଟିକିଏ ଆଖିବୁଜି ଧ୍ୟାନ କରିଦେବା, ତା'ପରେ ଘରକୁ ଯିବା ଓ ସପ୍ତାହକ ପରେ ପୁଣି ସେହିପରି କରିବାଲାଗି ପାଠଚକ୍ରରେ ମିଳିତ ହେବା, କାଳକ୍ରମେ ଏତିକି କାମ ବଡ ଅଯଥେଷ୍ଟ ମନେହେଲା । ବନ୍ଧୁମାନେ ଆହୁରି ଅଧିକ କିଛି କରିବାକୁ ମନ କଲେ । ଏହି ଅଧିକ କିଛି କରିବାବିଷୟରେ ନିଜଭିତରେ ଖୁରୁତୁଖାରୁତୁ ହେଉ ହେଉ ଆଗକୁ ଇସ୍କୁଲଟିଏ ଦେଖାଗଲା । ସତେଅବା ତାହାର ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ପାଠଚକ୍ରର ଉଦ୍ୟମ ସଂପ୍ରସାରିତ ହେଲା, ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ନୂଆ ଆଡ଼କୁ ବାଟ ଖୋଲିଗଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ରଟିଏହିଁ ଆମର କର୍ମଧାରାରେ ପାଠଚକ୍ର ପରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଦକ୍ଷେପ ବୋଲି ଆମକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦେଖାଗଲା ।

ଆମ ଭିତରୁ ଅନେକ ବନ୍ଧୁ ଆଦୌ କୌଣସି କୁଣ୍ଠା ପ୍ରକାଶ ନକରି ଏକଥା ଅବଶ୍ୟ କହିବେ ଯେ, ଯେଉଁସବୁ ପାଠଚକ୍ରରେ ବା ପାଠଚକ୍ରର ଆନୁକୂଲ୍ୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ରଟିଏ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା, ସେହିସବୁ ପାଠଚକ୍ରର ଢଙ୍ଗ ବଦଳି ଗଲା । କର୍ମଧାରାର ପରମ୍ପରା ବଦଳିଗଲା । ସବୁଦିନେ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ରରେ ପିଲାମାନଙ୍କର ସାମନା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଏବଂ, ପିଲାମାନଙ୍କର ମାଧ୍ୟମରେ ସେମାନଙ୍କର ବାପମାଆମାନଙ୍କର । କେତେ ପ୍ରକାରର ପିଲା, ତେଣୁ ତଦନୁସାରେ କେତେପ୍ରକାର ବାପା ମାଆ । ବାପାମାଆମାନେ ଅଳ୍ପବହୁତେ ଆମସହିତ ଆସି ଯୋଡ଼ିହୋଇ ଯିବାରୁ ଆମେ ମଧ୍ୟ ଅଳ୍ପବହୁତେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୋଡ଼ିହୋଇ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲୁ । ପାଠଚକ୍ରର କୁଣ୍ଡମୂଳଟି ବଢ଼ି ଯିବାପରି ମନେ ହେଲା । ଇସ୍କୁଲର ଶିକ୍ଷକ ହିସାବରେ କେତେ ନୂଆ ଭାଇଭଉଣୀ ଆସି ଯୋଗ ଦେଲେ । ସେମାନେ ନିକଟରୁ ଆସିଲେ, ଦୂରରୁ ମଧ୍ୟ ଆସିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କିଏ ବେଶୀ ପାଠ ପଢ଼ି ଥିଲେ, କିଏ କମ୍ ପାଠ ପଢ଼ିଥିଲେ, କିଏ ଆଗରୁ କୌଣସି ନା କୌଣସି ପାଠଚକ୍ରର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଥିଲେ, ପୁଣି କେହି କେହି ଏକାବେଳେକେ ନୂଆ ହୋଇ ଆମର ଏହି ଜମାୟତ ଭିତରେ ଆସି ସାମିଲ ହୋଇଗଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଘର୍ଷି ହୋଇ ଆମ ଭିତରର କେତେ ପୁରୁଣା ଧାରଣା ବଦଳିଗଲା, ଆମ ସହିତ ଘର୍ଷି ହୋଇ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଥିବା କେତେ ପୁରୁଣା ଧାରଣା ବି ଧକ୍କା ଖାଇଲା । ଯେଉଁଠାରେ ଦୁଇପକ୍ଷ ପରସ୍ପରକୁ ଆପେଇଗଲେ, ସେଠାରେ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ଭଲ ଚାଲିଲା । ଯେଉଁଠି ଆପେଇ

କଲୁ, ସେତେବେଳେ ସିଏ ଆମକୁ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଭାଷାରେ ଆମକୁ କେତେ ବୁଝାଇଲେ । ତା'ପରେ କ୍ରମେ ବିଗିଡ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଆମ ବେକରେ ଡିଙ୍କିଆ ପକାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ, ତାଙ୍କ ହାଟର ସାରୁଗୁଡ଼ାକ ଅନୁସାରେ ଆମ ଉତ୍ସାହ ଓ ଆମ ଉଦ୍ୟମର ମୂଲ କରି ବାହାରିଲେ । ଆମ ଭିତରୁ ବି କେତେକ ସଙ୍ଗୀ ମଡ଼େଲ୍‌ରୁ **movement** ଭିତରକୁ ପାଦ ପକାଇବାକୁ ଆଶଙ୍କା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ସେମାନେ ପଛରେ ରହିଗଲେ । ମଡେଲଗୁଡ଼ିକୁ କେତେ ନା କେତେ ଯତ୍ନରେ ଦୁ'ଶ୍ରେଣିଆରୁ ତିନିଶ୍ରେଣିଆ ଓ ତିନିଶ୍ରେଣିଆରୁ ପାଞ୍ଚଶ୍ରେଣିଆ କଲେ । ବଜାରରେ ନାଆଁ କଲେ । ଆମ ପିଲାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚଳିତ ହାଟଗୁଡ଼ିକର ହିସାବ ଅନୁସାରେ ମୂଲ କଲେ । ସେଇଥିରୁ କେତେ ଖୁସି ପାଇଲେ । ହାତରେ ଯେତେ ଯେତେ ନୂଆ ଖଡ଼ୁ ପିନ୍ଧିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଇ ପୁରୁଣା ବୋହୂମାନଙ୍କ ପରି ଦିଶିଲେ । ପରମ୍ପରା ଭିତରେ ପାଟ ପିନ୍ଧିଥିବା ବିଶେଷମାନଙ୍କ ପରି ଦେଖାଗଲେ ସେମାନେ ରହିଗଲେ, **movement** ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକର ସଂଖ୍ୟା ଶହେକୁ ଛୁଇଁଯିବା ପରି ମନେ ହେଲା ।

ଏହି ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ରୋତଟି ଭିତରେ ନପଡ଼ି ଆମେ ବା ଆଉ କୁଆଡେ ଯାଇଥାନ୍ତୁ ? ତେଣୁ ଆମର ନଜରଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ବଦଳିଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱୀପ ହିସାବରେ ଆମେ ଯେ କଦାପି ତିଷ୍ଠି ରହି ପାରିବୁ ନାହିଁ, ସେକଥା ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦେଖାଗଲା । ମଡେଲ ଅବସ୍ଥାରେ ବେଳେବେଳେ ଆମର ମାମଲତକାରୀ ଦେଖାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଅବସର ମିଳି ଯାଉଥିଲା । ଏଣିକି ତାହାର ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜ ମଧ୍ୟ ହେଲା । ସତେଅବା ଏକ ଦ୍ୱିତୀୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଲଗା ପ୍ରକାରର force ମଡ଼େଲ୍ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ପୁରୁଣା force ଗୁଡ଼ାକୁ ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜ୍ କରିବାକୁ ଆସିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଆମ ଭିତରୁ ଜଣେ ପ୍ରାୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଜାଣତରେ 'ଜଙ୍ଗଲ ଯାହାର ଜମି ତାହାର' ବୋଲି ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ କହି ପକାଇଲେ । ସତେଅବା ଆଗାମୀ କାଳଟି ତାଙ୍କରି ମୁହଁ ଦେଇ କଥାଟିକୁ କହିଦେଲା । Movement ପରେ ଆମର take-off ପର୍ଯ୍ୟାୟଟି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଏଥର ଆମେ ସଜକୁସଜ ବାଟଚାଲିବୁ, ସଚେତନ ଭାବରେ ବାଟ ଚାଲିବୁ, ବିଶ୍ୱାସକୁହିଁ ପ୍ରଧାନ ପାଥେୟ କରି ବାଟଚାଲିବୁ । ଏହି ନୂତନ ପର୍ଯ୍ୟାୟଟିର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଏକ ନୂତନ ସେନାରୂପେ ଗଢ଼ି ହୋଇଯିବୁ ! ପୁରୁଣାକୁ ବଦଳାଇ ଦେବା ଯେ ଆମର ଏହି ଶିକ୍ଷା-ଉଦ୍ୟମଟିର ଅସଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ଆମର ଆଚରଣ, ଆମର ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ଆମ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରର ଯାବତୀୟ ଅବଲମ୍ବନ ଦ୍ୱାରା ତାହାର ପ୍ରମାଣ ଦେବୁ । ନୂଆ ସମୟ ଆସିଲାଣି, ତେଣୁ ଏଥର ପୁରୁଣା ନିଶ୍ଚୟ ବଦଳିଯିବ,—କେବଳ ଏତିକି କହି ଆମେ କଦାପି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ, ଢିଙ୍ଗୁର ହୋଇ ରହିଯିବୁ ନାହିଁ । ଆମେ ନିଜେ ନୂଆ ହୋଇଯିବୁ, ଆମ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକ ସେହି ନୂଆରହିଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନମୁନା ହୋଇ ରହିବ । ଆମ ଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ପୁରୁଣାର ଆଣ୍ଠୁଏ ଗୁହ ଭିତରେ ବୁଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି, ପୁରୁଣା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ରହିଛନ୍ତି, ପୁରୁଣା ଠାରୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଶରଧା ତୁଟାଇ ପାରିନାହାନ୍ତି, ସେମାନେ ହୁଏତ ଏଇଠି ଅଟକି ରହିଯିବେ ।

ଆମେ ଯାହା କହୁଛୁ, ତାହାହିଁ ହେବୁ । ଆମ ଚେତନା ପର ଆମ ଡୋରଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଠିକଣା ସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ଲଗିଯାଇ ପାରୁଥିବ । ଆଗାମୀ କାଲିକୁ ଆମେ ଆଜି ବଞ୍ଚିବୁ, ଆମର ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ଗୁଡ଼ିକରେ ବଞ୍ଚିବୁ; କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ତଥାକଥିତ ଖାଦ୍ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକରେ ନୁହେଁ, ଆମ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ସେହି ଆଗାମୀ ଶ୍ରୁର୍ବାଟିକୁ ବହିବୁ । ଆମେ ଯେତେ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହାହିଁ କରିବୁ । ତେବେ ଯାଇ Take-off ପର୍ଯ୍ୟାୟର ସେନାଙ୍କ ହୋଇ ବାହାରି ପାରିବୁ; ଆମେ ଆଉ ଯାହା କିଛି ହେବୁ ପଛକେ, କପଟୀ କଦାପି ହେବୁନାହିଁ । ଏହି କପଟୀ ହେବା ବିଷୟରେ ମାଆ କୋଉଠି କହିଛନ୍ତି(ଇଂରାଜୀ ମାତୃରଚନାବଳୀ,ଶତବାର୍ଷିକୀ ସଂସ୍କରଣ, ୩ୟଖଣ୍ଡ, ପୃଷ୍ଠା-୧୯୦) **To pretend that you want to live the spiritual life and not to do it, to pretend that you want to seek the truth and not to do it, to display the external signs of consecration to the divine life......but within to be concerned with oneself, one's selfishness and one s. own needs : this is hypocrisy,** —ଏଣିକି ଆମେ ଏଇଥି ଲାଗି ପରସ୍ପରକୁ ବଳ ଦେବା, ପରସ୍ପରକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା, ଆମ ଭିତରର ଗଉଁଗଣ୍ଡାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେବା, ଆମର ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ଅହମିକାଗୁଡ଼ିକୁ ତାଙ୍କରି ଆଗରେ ଖୋଲି ରଖିଦେବା । ତେବେଯାଇ ଆମେ ତାଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବା, ଏହି ତୃତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ତାଙ୍କରି ସେନାରେ ଯାଇ ସାମିଲ ହୋଇ ପାରିବା,—ପରସ୍ପରକୁ ଯଥାର୍ଥଭାବେ ଆବିଷ୍କାର କରିନେଇ ପାରିବା ।

ନବଜ୍ୟୋତି, ଅଗଷ୍ଟ ୧୫, ୧୯୮୪

ଭବିଷ୍ୟକାମୀ ଭବିଷ୍ୟବାଦୀ

One must renounce being adapted to life as it is and succeeding in it if one wants to prepare for life as it will be and to become an active and effective part of it.

—ମାତୃ-ରଚନାବଳୀ(ଇଂରେଜୀ,)ଶତବାର୍ଷିକୀ ସଂସ୍କରଣ, ୧୯୭୮, ୧୨ଶ ଖଣ୍ଡ, ପୃଷ୍ଠା-୫୫

ସିଏ ଏକ ଅନ୍ୟ ଚେତନା, ଏକଅନ୍ୟ ଅନୁଭବ, ଏକ ଅନ୍ୟ ସମ୍ପର୍କ । ତେଣୁ ଏକ ସମାଜ ଓ ଏକ ଅନ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟତ । ତାହାହିଁ ଆମର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭବିଷ୍ୟତ । ମାଆ ଓ ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ସେହି ଭବିଷ୍ୟତ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ଏହି ଅଭିନବ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଟାଣି-ଆଣିଛନ୍ତି । ଏବେ ପୃଥିବୀର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଅନୁସନ୍ଧାନମାନ ମଧ୍ୟ ସେହି ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭବିଷ୍ୟତର କଥା କହିଲେଣି । ଅସଲ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରୁ ଆହ୍ୱାନ ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି । ତଳୁ ଭୂମିଟା ମଧ୍ୟ ତାହାରି ଆବାହନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଆସୁଛି, ଏବଂ ଆମେ

ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କର ଦ୍ୱାରା ବଶୀଭୂତ ହୋଇଛୁ ବୋଲି ସତକୁ ସତ ଅନୁଭବ କରି ଏକାଠି ହୋଇଛୁ, ଆମେ କାହିଁକି ତଥାପି ସେଇ ପୁରୁଣା କାଦୁଅଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଣ୍ଡାଇ କୁହାଇ ହେଉଥିବା? ଆମେ କାହିଁକି ତା'ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିପାରିବା ନାହିଁ ?

ଆମ ଭିତରେ ହୁଏତ ଦୁଇଟା ଲେଭ ରହିଛି । ଗୋଟାଏ ଲେଭର ନାମ ଆସକ୍ତି ଏବଂ ସେହି ଆସକ୍ତି ପଛରେ ଦୁନିଆଯାକର ଭୟ । ତାହା ଆମର ମଣ୍ଡଟାକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଛି, ଆମ ଜୀବନର ଅସଲ ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକୁ କାବୁକରି ରଖିଛି । ଆମକୁ ନାବାଳକ ବୋଲି ଭାବୁଛି କି କଅଣ, ଆମ ନାହିଁଟାକୁ ତା'ନାଡ଼ରୁ ମୋଟେ କାଟିବାକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେଉନାହିଁ । ଆମର ଆଉ ଲେଭଟିର ନାମ ହେଉଛି ଆସ୍ପୃହା, ଅର୍ଥାତ୍ ଆମର ଅସଲ ବ୍ୟାକୁଳତା । ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ତାଙ୍କର ହୋଇଯିବାର ବ୍ୟାକୁଳତା, ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୋଜିତ ହୋଇପାରିବାର ବ୍ୟାକୁଳତା । ଆମକୁ ସବା ଉଚ୍ଚ ହୋଇ ଆମ ଚେତନାର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଶିଖରରେ ଯାହା ଦେଖାଯାଉଛି ଓ ଆମ ଭିତରେ ଆମର ସେହି ଗଭୀରତମ ମୂଳରେ ଜନନୀରୂପେ ଯିଏ ଆମଲାଗି ପରମଧାତ୍ରୀ ହୋଇ ରହିଛି, ଆମର ଏହି ଅସଲ ବ୍ୟାକୁଳତା ଏକାବେଳକେ ସେହି ଉଭୟଙ୍କ ସହିତ ଗଣ୍ଠି ହୋଇ ରହିଛି । ସେହି ବ୍ୟାକୁଳତା ଆମ ଜୀବନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଘରଟି ବଡ଼ ହୃଦୟରେ ଆମକୁ କେତେ କେତେ ବାର୍ତ୍ତା ଆଣି ଦେଇଯାଉଛି । କରୁଣା ହୋଇ ଆମର ଏକାବେଳକେ ପାଖେ ପାଖେ ରହୁଛି ଏବଂ ଆମର ସମ୍ମତି ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରିଛି । ଦୁଇଲେଭ ଭିତରେ ଆମେ ସତେଅବା ଅଧାଅଧି ହୋଇ ରହିଛୁ । ଆମ ଭିତରର ଗୁଲାଖ ଅଂଶଟା ଆମ ଗଭୀରର ନମନୀୟ ଓ ସହଜ ଅଂଶଟିକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେଉନାହିଁ । ବାହାରେ ଆମେ ହୁଏତ ତା' ବେଳ ବା ସେହି ବେଳଟି ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା ବୋଲି କେତେ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ କରୁଛୁ, ମାତ୍ର ଭିତରେ କବାଟଗୁଡ଼ିକୁ କିଳି ରଖିଛୁ । ଭୀରୁ ଓ ତେଣୁ ଅମଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଛୁ ।

ମାଆ ଏକାବେଳେ ସିଧା ସିଧା କହିଦେଇଛନ୍ତି ଯେ, ଜୀବନର ଓ ପୃଥିବୀର ଯେଉଁ ସମ୍ଭାବନା ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ଯଦି ଆମେ ସତକୁସତ ତାହାରି ଲାଗି ଆପଣାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିନେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଉ ଏବଂ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ସକ୍ରିୟ ଏବଂ ଫଳପ୍ରଦ ଅଂଶ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମନ କରୁଥାଉ, ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜୀବନ ଓ ପୃଥିବୀ ଯେମିତି ରହିଛି, ସେହିଟା ସହିତ ପୂରାପୂରି ଖାପ ଖାଇ ରହିଯିବାର ଓ ସେଥିରେ ସଫଳତା ଲାଭ କରିବାର ସମସ୍ତ ପ୍ରୟାସକୁ ଆମକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆମ ପାଠଚକ୍ର ଓ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କରେ, ଏବଂ ଏପରିକି ଆମ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତଥା ସାମୂହିକ ସାଧନାର କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକରେ ବୋଧହୁଏ ଆମର ଅସଲ ସମସ୍ୟାଟି ଏଇଠାରେ । ସେଇଥିପାଇଁ ଆମର ସବୁଯାକ ପ୍ରମାଦ । ଯେଉଁ ଅଜ୍ଞାତ ସହିତ ଆମକୁ ଯୁକ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ଆମେ ସଭାରେ କହୁଛୁ, ସେହି ଅଜ୍ଞାତ ସହିତ ଆମର ଚାହିଦାର ଓ ଦାମ୍ଭଗୁଡ଼ାକର କି ନାଡ଼ସମ୍ବନ୍ଧ କୋଉଠି ଲାଗି ରହିଛି କେଜାଣି, ଆମେ ଆମର ହଜିଲା ବାହାର ଜୀବନରେ ଯଥା ସମ୍ଭବ ଖାପ ଖାଇ ରହିଯିବାକୁ ଓ ସେଇଥିରେ ବହୁପ୍ରକାର

ସଫଳତା ଲାଭ କରିବାରେ କେତେ ତତ୍ପର ହୋଇ ରହିଛୁ । ଭବିଷ୍ୟତ ଉପରେ ଆମର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆସିନାହିଁ କି କ'ଣ କେଜାଣି ଅତୀତଟାକୁ ବର୍ଜନ କରି ଚାଲିଆସିବାକୁ ଆମର ଆଉ ମୋଟେ ସାହସ ହେଉନାହିଁ । ଆମ ଜୀବନର ଅସଲ ନାଡ଼ୀଗୁଡ଼ାକ ହୁଏତ ତାହାରି ଭିତରେ ଯାଇ ରହିଛି । ଆମ ଚତୁରତା ଅଥବା ନିର୍ବୋଧତାଗୁଡ଼ାକ ଆମକୁ ଏକ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଭିତରେ ପକାଇ ରଖିଛନ୍ତି ।

ଆମର ବର୍ତ୍ତମାନ ସମାଜଟା ସାମନ୍ତବାଦ ଭିତରେ ପଡ଼ିରହିଛି । ସେଠି ବଡ଼ମାନେ ଅଛନ୍ତି, ତେଣୁ ସାନମାନେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଜଣେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦିଆଯାଉନାହିଁ । ଆମ ପୁରୁଣା ପଣ୍ଡିତମାନେ ଆମର ସକଳ କରଣି ଏବଂ ଚଳଣିକୁ କର୍ମବାଦ ଭିତରେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ବାନ୍ଧି ରଖିଛନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷରେ ସାମନ୍ତବାଦ ଓ କର୍ମବାଦ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ସଙ୍ଗାତ ବସି ଅଛନ୍ତି ଓ ମଣିଷର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ହୃଦୟଗୁଡ଼ିକୁ ଭୁଲାଇ ଦେଇ ଆସିଛନ୍ତି । କୋଉ ମଣିଷର କେତେ ସମ୍ପତ୍ତି ଅଛି ବା କ୍ଷମତା ଅଛି, ସେହି ଅନୁସାରେ ତାକୁ ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନ ମିଳୁଛି, ଉତ୍ତମ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ତାହାକୁ ତା'ର ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାମାନେ ବନ୍ଧ ଭିତରେ ମୂଦ ପଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି, ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଦେଉଳ ଭିତରେ ପହଡ଼ ପକାଇ ରଖି ଦିଆଯାଇଛି । ଏବଂ, ଯେଉଁମାନେ ଆମ ଭିତରୁ ଅଧିକ ସତର୍କ, ସେମାନେ ଏହିପରି ଏକ ସମାଜ ଭିତରେ ମଲ୍ଲ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ସାମନ୍ତବାଦୀ ସମାଜରେ ଏହି ମଲ୍ଲମାନେହିଁ କାଳେ କାଳେ ସାମନ୍ତ ହୋଇ ରହୁଥା'ନ୍ତି । ସେମାନେ ଧର୍ମକୁ ପଦାରେ ବାନ୍ଧି ଗୁହାଳଘରେ ପାଳୁଥା'ନ୍ତି । ଜୀବନ ମ୍ଳେଚ୍ଛ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ମଣିଷକୁ ପାର୍ଥିବ ଓ ପାରତ୍ରିକ ଦଣ୍ଡ ଭୟରେ କାବୁକରି ରଖା ଯାଇ-ଥାଏ । ସଭିଙ୍କ ଭିତରେ ବ୍ରହ୍ମ ବିରାଜମାନ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ବାହାରେ କୁହା ଯାଉଥାଏ, ମାତ୍ର ସେହି ବ୍ରହ୍ମବୋଧକୁ ଜୀବନ ଭିତରୁ ବହିଷ୍କୃତ କରି ରଖା ଯାଇଥାଏ । ଉତ୍ତମମାନେ ଅର୍ଥାଧୀଶ, ଧର୍ମାଧୀଶ ଓ କ୍ଷମତାଧୀଶମାନେ ଅଧମମାନଙ୍କୁ ବାହନ ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁ-ଥା'ନ୍ତି । ଶୂଦ୍ର ବୋଝ ବୁହେ, ଶୂଦ୍ର ବୋଲ ମାନେ ଓ ଶୂଦ୍ର ଭାଗ୍ୟ ଆଦରି ରହୁଥାଏ । ସବୁଠାରେ ବିରାଜିତ ଭଗବାନ ଶୂଦ୍ର ଭିତରେ ହୁଏତ ରହିଥିବେ ବୋଲି କେହି ପ୍ରତିବାଦ କରି ପ୍ରଶ୍ନ ମଧ୍ୟ ପଚାରେନାହିଁ । ମୁହଁରେ ତୃପ୍ତି କରା ହୋଇଥାଏ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଜୀବନ ଏହିପରି ଏକ ଅବିବେକ ଦ୍ୱାରା ଚାଲୁଛି । ଭାରତବର୍ଷରେ କାଳ କାଳ ହେଲା ଏହିପରି ଚାଲି ଆସିଛି । ପୃଥିବୀର ଗୋଡ଼ରେ ବହୁ କ୍ରୂରତା ଓ ବହୁ ନୃଶଂସ-ତାର ପଥର ବନ୍ଧାହୋଇ ରହିଛି । ଏହିଭଳି ଏକ ପୃଥିବୀ ସହିତ ଯେଉଁମାନେ ତଥାପି ଖାପ ଖାଇ ରହିବାକୁ ସତତ ଉଦ୍ୟମ କରୁଛନ୍ତି ଓ ତାହାକୁହିଁ ବାସ୍ତବ ବୁଦ୍ଧି ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଏଭଳି ଏକ ପୃଥିବୀରେ ସଫଳତା ହାସଲ କରିବାକୁହିଁ ଆପଣାର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ସର୍ବପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି, ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭବିଷ୍ୟତର ଅଗାମୀ ପୃଥିବୀଟି ଲାଗି ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଆଣିବାରେ ବିଚରା ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କି ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବେ ? ଆମେ ଯାହା ଉପରେ ବିଜୟ ହାସଲ କରିବାକୁ ବାହାରିଛୁ,

ସେଇଟାକୁହିଁ ସବାଆଗ ସମ୍ପଦ ବୋଲି ଜାଣୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ସତକୁସତ ନୂତନର ପକ୍ଷରେ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି କିପରି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ? ଏହି ପୃଥିବୀଟି ସହିତ ଆପଣାକୁ ଖାପ ଖୁଆଇନେଇ ସେଥିରେ ସଫଳତା ହାସଲ କରିବାକୁ ବାହାରିଥିବା ଏହି ଘୁରୁଣାଆଖିଆମାନେ ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ଶୀତଳ କରି ପକାଇବେ, ଅନ୍ଧାର ସହିତ ମିତ ନ ବସିଲେ ଆଲୋକ ଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ଅସ୍ଥାନ ତିଆରି କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ବୋଲି ସେମାନେ ଆମକୁ କେତେ ଫୁସୁଲାଇବେ, ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରରୁ ବାକ୍ୟୋଦ୍ଧାର କରି ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ଏଇଠି ବସିପଡ଼ିବା ଲାଗି କେତେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବେ । ପୃଥିବୀର ଇତିହାସରେ କାଳେ କାଳେ ସଫଳ ସାମନ୍ତମାନେ ତାହାହିଁ କରି ଆସିଛନ୍ତି, ଏକା ମଧ୍ୟ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ଆମର ପାଠଚକ୍ର, ଆମର ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ଓ ସାଧନାସ୍ଥଳଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତରେ ଆମ ଆକାଂକ୍ଷିତ ଭବିଷ୍ୟତ ଲାଗି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅସ୍ଥାନ ରୂପେ ଗଢ଼ିଉଠି ପାରିବା ଉଚିତ । ଅର୍ଥାତ୍, ପୃଥିବୀ ଯେପରି ଅଛି, ତାହାରି ସହିତ ଖାପ ଖାଇ ସଫଳତାମାନ ହାସଲ କରିବାର ଯାବତୀୟ ପ୍ରଲୋଭନକୁ ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିପାରିବା ଉଚିତ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସମାଜରେ ସାମନ୍ତ ବୋଲି କେହି ହେବେନାହିଁ, ଅଧମମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ହରିଥିବା ମୁକ୍ତଧାରୀ ଉତ୍ତମ ମଧ୍ୟ କେହି ରହିବେନାହିଁ । ସେଠି ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ଶୋଷଣ କରିବେନାହିଁ, ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ଗୋଡ଼ମାଟି ପରି ହେୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବେନାହିଁ । ଏପରିକି ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ମଧ୍ୟ କନିଷ୍ଠଙ୍କୁ ଅଧମ ବା ଅର୍ବାଚୀନ ବୋଲି ଭାବିବେନାହିଁ । ନିଜର କ୍ଷମତା ଦ୍ୱାରା ନିଜକୁ ବଡ଼ କରି ଦେଖାଇବାକୁ ସେତେବେଳେ ଏକ ଦୁଷ୍ଟ ଲକ୍ଷଣ ବୋଲି କୁହାଯିବ । ମଣିଷ ଭିତରେ ଭଗବାନ ଦେଖାଯିବେ,—ମଣିଷ ଭିତରକୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ଆମେ ଖୋଜି ବୁଲୁଥିବା ଆମର ଅସଲ ସାଙ୍ଗଟି ଦିଶିଦିଶି ଯାଉଥିବ । ତା'ପରେ ତାକୁ ହୀନ ବୋଲି ମଣିବାକୁ ଆମର ଆଉ ଅବକାଶ ରହିବ କୁଆଡ଼ୁ? ଚେତନା ବଦଳିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ପରସ୍ପରକୁ ଆମେ ଏକାବେଳେକେ ଅଲଗା ଆଖିରେ ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା । ଚେତନା ସତକୁସତ ଆମର ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ବଦଳାଇଦେବ । ସମ୍ପର୍କ ବଦଳିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସମାଜ ବଦଳିଯିବ । ସେତେବେଳେ ଏ ଅର୍ଥନୀତି ରହିବନାହିଁ, ଏ ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟ ରହିବନାହିଁ । କ୍ଷମତା ଦେଖାଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଅଧସ୍ତନ କରି ରଖିବାକୁ ଅଧମତା ବୋଲି କୁହାଯିବ ।

ଆମେ ସତକୁସତ ଏଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଛୁ ତ? ଅର୍ଥାତ୍, ସମାଜ ଓ ସମ୍ପର୍କମାନ ପ୍ରକୃତରେ ଏହିଭଳି ଏକ ନୂତନ ରୂପରେ ଗଢ଼ାହେଉ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ ତ ? ତେବେ ଆମ ପାଠଚକ୍ର, ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ଓ ସାଧନାସ୍ଥଳମାନଙ୍କରେ ସବାଆଗ ଆମର ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକ ବଦଳି ଯାଉଥିବାର ସୂଚନା ମିଳିପାରିବା ଉଚିତ । ଆମ ପାଠଚକ୍ରରେ କେହି ସାମନ୍ତ ରହିବେନାହିଁ, ଆମର ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ରରେ ମଧ୍ୟ କେହି ସାମନ୍ତ ହେବେନାହିଁ । ସଙ୍ଗଠକମାନେ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ନିଜର ବେତନଭୋଗୀ ଅଧସ୍ତନ ବୋଲି ଭାବିବେନାହିଁ । କେହି କାହାକୁ ଗୋଡ଼ମାଟି ପରି ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇବେ ନାହିଁ । ଏବଂ, ଆମ ସାଧନାସ୍ଥଳଗୁଡ଼ିକରେ ଆମର

ଯାଆନ୍ତିଆ ଉପଦ୍ରବମାନ ଚାଲିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ସାଧନାସ୍ଥଳ ବୋଲି କାହିଁକି କୁହାଯିବ? ଆମେ ସତକୁସତ ଯେଉଁ ଭବିଷ୍ୟତ ପୃଥିବୀଟି ଆସୁ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ, ଆମ ପାଠଚକ୍ର, ଶିକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ର ଓ ସାଧନାସ୍ଥଳମାନଙ୍କରେ ଆମର ସାମୂହିକ ଜୀବନ ଓ ଆଚରଣରେ ସେହି ଭବିଷ୍ୟତର ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତିଫଳନ ହୋଇପାରୁଥିବା ଉଚିତ । ନହେଲେ, ଆମ ସଭାଗୁଡ଼ାକରେ କୁହାଯାଉଥିବା ସବୁଯାକ ସ୍ୱପ୍ନ ଅଚିରେ କେବଳ ଅଗାଡ଼ି ପାଲଟିଯିବ । ବାହାରକୁ ଦେଉଳ ଥିବ, ତୁଳସୀଚଉରା ଥିବ, ଦେଉଳ ଚାରିପାଖରେ ବେଢ଼ା ଲାଗିଥିବ ଓ ଦେଉଳ ଉପରେ ବାନାଟାଏ ମଧ୍ୟ ଉଡ଼ୁଥିବ ସତ, ତଥାପି ଆମ ଭବିଷ୍ୟତର ସେହି ସମ୍ଭାବ୍ୟ ପୃଥିବୀ ଲାଗି କେବେ ହେଲେ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ପାରିବାନାହିଁ । ଆମେ ପଣ୍ଡା ହୋଇ ରହିଯିବା, ବାବାଜୀ ହୋଇ ରହିଯିବା ବା ଗୁରୁଜଣ ହୋଇ ରହିଯିବା ସିନା, ମାତ୍ର ଯନ୍ତ୍ରଟିଏ ହୋଇ ପାରିବାନାହିଁ; ସନ୍ତାନଟିଏ ହୋଇପାରିବାନାହିଁ । ଏବଂ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଶୋଚନୀୟ କଥାଟି ହେଉଛି, ଆମକୁ ଦେଖି ଆମର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ଅନ୍ୟମାନେ ଆମେ ଗାଇ ବୁଲୁଥିବା ଭବିଷ୍ୟତ ବିଷୟରେ ଆଦୌ ଅନୁମାନ କରିପାରିବେନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ମୋର ମତରେ ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛୁ, ଆମର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ସାମୂହିକ ଜୀବନ ତଥା ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକରେ ମାନବୀୟ ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟରେ କୌଣସି ସତ୍ୟର ତାହାର ପ୍ରତିଫଳନ ହୋଇପାରୁଥିବା ଉଚିତ, ଆମକୁ ଜଣାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ଆମ ହୃଦୟଭିତରେ ଜଳୁଥିବା ଅସଲ ଆସ୍ପୃହାଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦିଶିଯାଇ ପାରୁଥିବା ଉଚିତ ଆମର ହୃଦୟସ୍ଥ ସତକୁସତ ଯେଉଁଠି, ଆମର ଜୀବନ ଓ ଆମ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟତ ସେହିଠାରେ ରହିଥିବା ଉଚିତ, ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିବା ଉଚିତ ।

ଆମର ପାଦ ଏଠି ଗୋଟିଏ ଓ ସେଠି ଗୋଟିଏ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର କାମନାଟି ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଦୁଇଆଡ଼କୁ ବାଣ୍ଟି ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି କୁହାଯିବ । ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ଆମେ ଏହିପରି ଦୁଇଆଡ଼େ ବାଣ୍ଟି ହୋଇ ରହିଥାଉ, ସେତେବେଳେ ପ୍ରାୟ ନିୟମତଃ ଆମର ଏଠାଟା ସେଠା ଉପରେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ବସିଥାଏ, ଆମର ଆସକ୍ତିଗୁଡ଼ିକହିଁ ଆମର ଆସ୍ପୃହାଗୁଡ଼ିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରୁଥାଏ । ଆମର ଖୁଣ୍ଟଗୁଡ଼ିକ ଏକାବେଳକେ ଏଇଠାରେ ହିଁ ମଜବୁତ ଭାବରେ ପୋତାହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ଓ ସେଠା ପବନଟି ଆମ ଦେହରେ ବେଳେ ବେଳେ ଆସି ବାଜୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମର ଅସଲ ଲୋଭଗୁଡ଼ିକ ଏଇଠି ରହିଥାନ୍ତି, ଆମ ଭିତରଟାକୁ ବଡ଼ ଉପଦ୍ରବମୟ କରିରଖିଥାନ୍ତି । ଭିତର ସହିତ ବାହାରର ନିୟମତଃ ପ୍ରାୟ କୌଣସି ଖିଅ ଲାଗିନଥାଏ । ତେଣୁ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଆଦୌ କମ୍ ଉପଦ୍ରବ କରୁନାହିଁ । ଅମେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହେଉ, ନିଜର ତଥାକଥିତ କ୍ଷମତାଗୁଡ଼ିକୁ ଜାହିର କରିବାରେ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ ପାଉ, ଭଗବାନଙ୍କ ଧର୍ମରେ ଓ ଭଗବାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଆମର ନାଆଁଟି ତାଲିକାର ସବା ଉପରେ ରହୁ ବୋଲି ଦାବୀ କରି କେତେ ଖୁମାଣ ଦେଖାଇ ହେଉଥାଉ । ଏଠି ଅର୍ଜନ କରିଥିବା ସଫଳତା ବା ଅଧିକ ପାରଙ୍ଗମତାଗୁଡ଼ାକୁ ସେଠି ମଧ୍ୟ ଜାହିର କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ଆମର ଏହି ମିଛ ପ୍ରଚଣ୍ଡତାଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖି ଭଗବାନ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଖୁସି ନଥିବେ ! ତାଙ୍କର କାମ ଲାଗି ଗଢ଼ାହୋଇଥିବା ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ଏହି ଉଚ୍ଚକାମିତା ଏବଂ ଉଚ୍ଚପାଦତା ଦ୍ୱାରା

ସେଇଟାକୁହିଁ ସବାଆଗ ସମ୍ପଦ ବୋଲି କାମୁଡ଼ି ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ସତକୁସତ ନୂତନର ପକ୍ଷରେ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି କିପରି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ? ଏହି ପୃଥିବୀଟି ସହିତ ଆପଣାକୁ ଖାପ ଖୁଆଇନେଇ ସେଥିରେ ସଫଳତା ହାସଲ କରିବାକୁ ବାହାରିଥିବା ହେଣ୍ଡୁ ଦୁରୁଣ୍ଡାଆଖିଆମାନେ ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ଶୀତଳ କରି ପକାଇବେ, ଅନ୍ଧାର ସହିତ ମିଶି ନ ବସିଲେ ଆଲୋକ ଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ଅସ୍ଥାନ ତିଆରି କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ବୋଲି ସେମାନେ ଆମକୁ କେତେ ଫୁସୁଲାଇବେ, ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରରୁ ବାକ୍ୟୋଦ୍ଧାର କରି ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ଏଇଠି ବସିପଡ଼ିବା ଲାଗି କେତେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବେ । ପୃଥିବୀର ଇତିହାସରେ କାଳେ କାଳେ ସଫଳ ସାମନ୍ତମାନେ ତାହାହିଁ କରି ଆସିଛନ୍ତି, ଏବେ ମଧ୍ୟ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ଆମର ପାଠଚକ୍ର, ଆମର ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ଓ ସାଧନାସ୍ଥଳୀଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତରେ ଆମ ଆକାଂକ୍ଷିତ ଭବିଷ୍ୟତ ଲାଗି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅସ୍ଥାନ ରୂପେ ଗଢ଼ିଉଠି ପାରିବା ଉଚିତ । ଅର୍ଥାତ୍, ପୃଥିବୀ ଯେପରି ଅଛି, ତାହାରି ସହିତ ଖାପ ଖାଇ ସଫଳତାମାନ ହାସଲ କରିବାର ଯାବତୀୟ ପ୍ରଲୋଭନକୁ ଆମର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିପାରିବା ଉଚିତ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସମାଜରେ ସାମନ୍ତ ବୋଲି କେହି ହେବେନାହିଁ, ଅଧମମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ଦିଶୁଥିବା ମୁକୁଟଧାରୀ ଉତ୍ତମ ମଧ୍ୟ କେହି ରହିବେନାହିଁ । ସେଠି ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ଶୋଷଣ କରିବନାହିଁ, ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ଗୋଡ଼ମାଟି ପରି ହେୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବନାହିଁ । ଏପରିକି ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ମଧ୍ୟ କନିଷ୍ଠକୁ ଅଧମ ବା ଅର୍ବାଚୀନ ବୋଲି ଭାବିବନାହିଁ । ନିଜର କ୍ଷମତା ଦ୍ୱାରା ନିଜକୁ ବଡ଼ କରି ଦେଖାଇବାକୁ ସେତେବେଳେ ଏକ ଦୁଷ୍ଟ ଲକ୍ଷଣ ବୋଲି କୁହାଯିବ । ମଣିଷ ଭିତରେ ଭଗବାନ ଦେଖାଯିବେ,—ମଣିଷ ଭିତରକୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ଆମେ ଖୋଜି ବୁଲୁଥିବା ଆମର ଅସଲ ସାଙ୍ଗଟି ଦିଶିଯିବ ପାଉଥିବ । ତା'ପରେ ତାକୁ ହୀନ ବୋଲି ମଣିବାକୁ ଆମର ଆଉ ଅବକାଶ ରହିବ କୁଆଡ଼ୁ ? ଚେତନା ବଦଳିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ପରସ୍ପରକୁ ଆମେ ଏକାବେଳେକେ ଅଲଗା ଆଖିରେ ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା । ଚେତନା ସତକୁସତ ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ବଦଳାଇଦେବ । ସମ୍ବନ୍ଧ ବଦଳିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସମାଜ ବଦଳିଯିବ । ସେତେବେଳେ ଏ ଅର୍ଥନୀତି ରହିବନାହିଁ, ଏ ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟ ରହିବନାହିଁ । କ୍ଷମତା ଦେଖାଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଅଧସ୍ତନ କରି ରଖିବାକୁ ଅଧମତା ବୋଲି କୁହାଯିବ ।

ଆମେ ସତକୁସତ ଏଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଛୁ ତ ? ଅର୍ଥାତ୍, ସମାଜ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧମାନ ପ୍ରକୃତରେ ଏହିଭଳି ଏକ ନୂତନ ଭୂଇଁରେ ଗଢ଼ାହେଉ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ ତ ? ତେବେ ଆମ ପାଠଚକ୍ର, ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ଓ ସାଧନାସ୍ଥଳମାନଙ୍କରେ ସବାଆଗ ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ବଦଳି ଯାଉଥିବାର ସୂଚନା ମିଳିପାରିବା ଉଚିତ । ଆମ ପାଠଚକ୍ରରେ କେହି ସାମନ୍ତ ରହିବେନାହିଁ, ଆମର ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ରରେ ମଧ୍ୟ କେହି ସାମନ୍ତ ହେବେନାହିଁ । ସଙ୍ଗଠକମାନେ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ନିଜର ବେତନଭୋଗୀ ଅଧସ୍ତନ ବୋଲି ଭାବିବେନାହିଁ । କେହି କାହାକୁ ଗୋଡ଼ମାଟି ପରି ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇବେ ନାହିଁ । ଏବଂ, ଆମ ସାଧନାସ୍ଥଳଗୁଡ଼ିକରେ ଆମର

ଯାଆନ୍ତିଆ ଉପଦ୍ରବମାନ ଚାଲିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ସାଧନାସ୍ଥଳ ବୋଲି କାହିଁକି କୁହାଯିବ? ଆମେ ସତକୁସତ ଯେଉଁ ଭବିଷ୍ୟତ ପୃଥିବୀକି ଆସୁ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ, ଆମ ପାଠଚକ୍ର, ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ଓ ସାଧନାସ୍ଥଳମାନଙ୍କରେ ଆମର ସାମୂହିକ ଜୀବନ ଓ ଆଚରଣରେ ସେହି ଭବିଷ୍ୟତର ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତିଫଳନ ହୋଇପାରୁଥିବା ଉଚିତ। ନହେଲେ, ଆମ ସଭାଗୁଡ଼ାକରେ କୁହାଯାଉଥିବା ସବୁଯାକ ସ୍ୱପ୍ନ ଅନ୍ତରେ କେବଳ ଅଗାଡ଼ି ପାଲଟିଯିବ। ବାହାରକୁ ଦେଉଳ ଥିବ, ତୁଳସୀଚଉରା ଥିବ, ଦେଉଳ ଚାରିପାଖରେ ବେଢ଼ା ଚାଲିଥିବ ଓ ଦେଉଳ ଉପରେ ବାନାଟିଏ ମଧ୍ୟ ଉଡ଼ୁଥିବ ସତ, ଅଥଚ ଆମ ଭବିଷ୍ୟତର ସେହି ସମ୍ଭାବ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ଲାଗି କେବେହେଲେ ନମିତ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବା ନାହିଁ। ଆମେ ପଣ୍ଡା ହୋଇ ରହିଯିବା, ବାବାଜୀ ହୋଇ ରହିଯିବା ବା ଗୁରୁଜଣେ ହୋଇ ରହିଯିବା ସିନା, ମାତ୍ର ଯନ୍ତ୍ରଟିଏ ହୋଇ ପାରିବା ନାହିଁ; ସନ୍ତାନଟିଏ ହୋଇପାରିବା ନାହିଁ। ଏବଂ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଶୋଚନୀୟ କଥାଟି ହେଉଛି, ଆମକୁ ଦେଖି ଆମର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ଅନ୍ୟମାନେ ଆମେ ଗାଇ ଚାଲିଥିବା ଭବିଷ୍ୟଟି ବିଷୟରେ ଆଦୌ ଅନୁମାନ କରିପାରିବେ ନାହିଁ। ଅର୍ଥାତ୍, ମୋର ସବୁଥିରେ ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛୁ, ଆମର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ସାମୂହିକ ଜୀବନ ତଥା ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକରେ ମାନବୀୟ ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟରେ କୌଣସି ସତରେ ତାହାର ପ୍ରତିଫଳନ ହୋଇପାରୁଥିବା ଉଚିତ, ଆମକୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ଆମ ହୃଦୟସ୍ଥିତରେ ଜଳୁଥିବା ଅସଲ ଆସ୍ପୃହାଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦିଶିଯାଇ ପାରୁଥିବା ଉଚିତ ଆମର ହୃଦୟସ୍ଥ ସତକୁସତ ଯେଉଁଠି, ଆମର ଜୀବନ ଓ ଆମ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସତରେ ସେହିଠାରେ ରହିଥିବା ଉଚିତ, ତାହାର ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିବା ଉଚିତ।

ଆମର ପାଦ ଏଠି ଗୋଟିଏ ଓ ସେଠି ଗୋଟିଏ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର କାମନାଟି ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଦୁଇଆଡ଼କୁ ବାଣ୍ଟି ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି କୁହାଯିବ। ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ଆମେ ଏହିପରି ଦୁଇଆଡ଼େ ବାଣ୍ଟି ହୋଇ ରହିଥାଉ, ସେତେବେଳେ ପ୍ରାୟ ନିୟମତଃ ଆମର ଏଠାଟା ସେଠା ଉପରେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ବସିଥାଏ, ଆମର ଆସକ୍ତିଗୁଡ଼ିକହିଁ ଆମର ଆସ୍ପୃହାଗୁଡ଼ିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରୁଥାଏ। ଆମର ଖୁଣ୍ଟଗୁଡ଼ିକ ଏକାବେଳେକେ ଏଇଠାରେ ହିଁ ମଜଭୁତ ଭାବରେ ପୋତା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ଓ ସେଠା ପବନଟି ଆମ ଦେହରେ ବେଳେ ବେଳେ ଆସି ବାଜୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମର ଅସଲ ଲୋଭଗୁଡ଼ିକ ଏଇଠି ରହିଥାନ୍ତି, ଆମ ଭିତରଟାକୁ ବଡ଼ ଉପଦ୍ରବମୟ କରିରଖିଥାନ୍ତି। ଭିତର ସହିତ ବାହାରର ନିୟମତଃ ପ୍ରାୟ କୌଣସି ଖିଅ ଲାଗିନଥାଏ। ତେଣୁ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଆଦୌ କମ୍ ଉପଦ୍ରବ କରୁନାହୁଁ। ଆମେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହେଉ, ନିଜର ତଥାକଥିତ କ୍ଷମତାଗୁଡ଼ିକୁ ଜାରି କରିବାରେ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ ପାଉ, ଭଗବାନଙ୍କ ଘରେ ଓ ଭଗବାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଆମର ନାଆଁଟି ତାଲିକାର ସବା ଉପରେ ରହୁ ବୋଲି ଦାବୀ କରି କେତେ ଖୁମାଣ ଦେଖାଇ ହେଉଥାଉ। ଏଠି ଅର୍ଜନ କରିଥିବା ସଫଳତା ବା ଅଧିକ ପାରଙ୍ଗମତାଗୁଡ଼ାକୁ ସେଠି ମଧ୍ୟ ଜାହିର କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉ। ଆମର ଏହି ମିଛ ପ୍ରଚଣ୍ଡତାଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖି ଭଗବାନ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ହସୁ ନଥିବେ! ତାଙ୍କର କାମ ଲାଗି ଗଢ଼ା ହୋଇଥିବା ଆସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ଏହି ଉଚ୍ଚଯଶକାମିତା ଏବଂ ଉଚ୍ଚପଦପାଦତା ଦ୍ୱାରା

ଭରି ଭୁଲ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତିକରି ରଖିଥାନ୍ତି । ଉଭୟପାଦତା ଆମର ଉଭୟକାମିତାଗୁଡ଼ିକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦାମ୍ଭିକ ଭାବରେ ଧରାପଡ଼ି ଯାଉଥାଏ । ଆମର ଲୋଭଗୁଡ଼ିକ ଏଠି ବାନ୍ଧହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭଗବାନ୍ ମଧ୍ୟ ରସିକତା କରି ଆମକୁ ଏହିଠାରେହିଁ ସଫଳତା ପରେ ସଫଳତା ଆଣି ଦେଉଥାନ୍ତି, ବହୁବିଧ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମଧୁରତା ଦ୍ୱାରା ଆମର ମୁଣ୍ଡକୁ ବାନ୍ଧିରଖିଥାନ୍ତି । ସେହି ସଫଳତାଗୁଡ଼ିକହିଁ ଆମକୁ ପାଗଳ ଏ, ଆମର ଆସ୍ପୃହାପରଟିକୁ କଳା ରଖିଥାଏ । ଆମେ ଭିତରେ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ହୋଇରହିଥାଉ ।

ଆମ ପାଠଚକ୍ର, ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ଓ ସାଧନାସ୍ଥଳଗୁଡ଼ିକରେ ଆମେ ଉଭୟପାଦୀ ହେବାକୁ କଦାପି ଉତ୍ସାହ ଦେଖାଇବା ନାହିଁ । ଉଭୟକାମିତାର ଦୁର୍ବାର୍ଯ୍ୟରୁ ଆମେ ପରସ୍ପରକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା, ଆମ ଆସକ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ସଂପ୍ରସାରିତ କରି ଆସ୍ପୃହାରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିଦେବା । ପୃଥିବୀ ଯେଉଁ ଅସନା ଭିତରେ ରହିଛି, ସେହି ଅସନାର ବନ୍ଧ୍ୟାତ୍ୱମୂର ଭିତରେ ଆମେ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସଫଳତା ଲାଭ କରିବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ରତା ଦେଖାଇବା ନାହିଁ । ଏହି ଅସନା ସହିତ ନିଜକୁ ଖାପ ଖୁଆଇ ରଖି ଅର୍ଥାତ୍ ପୁରୁଣାଗୁଡ଼ାକ ସହିତ ସମୁଦାପଣ କରି ଆମେ ନିଜକୁ କିମ୍ବା ପରସ୍ପରକୁ ମୋଟେ ଧୋକା ଦେବାନାହିଁ । ଆମ ପାଠଚକ୍ର, ଆମ ଶିକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ର ଓ ଆମର ସାଧନାଗୃହଗୁଡ଼ିକ ବାହାରୁ ଦେଖିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟତର ସେହି ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅନ୍ୟ ପୃଥିବୀଟିର ମନ୍ଦିର ହୋଇରହିବ । ତେବେ ଯାଇ ଆମେ ସତକୁସତ ସେଇ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଆଣିବାରେ ସଜ୍ଞାନ ବହୁଭାବରେ ସହଯୋଗ କରି ପାରିବା । ଏକାଠି ତାଙ୍କର ଯନ୍ତ୍ରରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମମାନଙ୍କ ସାମୂହିକ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକରେ ଯେଉଁ ସଖ୍ୟ ଓ ସହାନୁଭବ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ, ଆମ ଜୀବନର ଆଠପ୍ରହରଯାକ ସେହି ସଖ୍ୟର ସନ୍ତକ ହୋଇ ରହିପାରିବା ଉଚିତ । ଆମ ଭିତରେ ଯେପରି କୌଣସି ଉଭୟକାମୀ ଆସକ୍ତି ଏବଂ ଉଭୟପାଦୀ ଲାଳସା ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହି ନ ଯାଏ, ସେଥିଲାଗି ଆମକୁ ଆମର ସକଳ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ମଧ୍ୟ ବିନ୍ୟସ୍ତ ଯୁକ୍ତ କରି ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କେବେଯାଇ ଆମର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଉଦ୍ୟମଗୁଡ଼ିକ ଯଥାର୍ଥରେ ତାଙ୍କର ଆସ୍ଥାନରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବେ । ନହେଲେ, ଦୋକାନଗୁଡ଼ିକ କେଡ଼େ ମନୋହର ଦିଶୁଥିବ, ବାନାମାନେ କେଡ଼େ ଦର୍ପରେ ଉଡ଼ୁଥିବେ ଓ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ମସ୍ତକ ଉପରେ ଛତାଗୁଡ଼ାକ ହୁଏତ କେଡ଼େ ଦାଉଦାଉ ହୋଇ ଶୋଭା ପାଉଥିବ ସିନା, ଆମେ ତଥାପି ବହୁ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଓ ବହୁ ବୈମନସ୍ୟ ଭିତରେ ଘାଣ୍ଟି ହେବାରେ ଲାଗିଥିବ, ପରସ୍ପର ଉପରେ ଦୋଷ ବୋଳିବାରେ ଲାଗିଥିବ, ଏବଂ ଏହି ମନ୍ଦିର ଗୁଡ଼ିକର ଓ ଏହି ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ଅଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିବା ।

ନବଜ୍ୟୋତି, ନଭେମ୍ବର ୨୪, ୧୯୮୯

●●●

ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ସାଧନା କେନ୍ଦ୍ର

★ ସଂଭିଠିଆ ★

···ଆମର ଭିତରେ ଜ୍ଞାନ ରହିଛି, ଶକ୍ତି ରହିଛି, ପ୍ରେମ ରହିଛି, ସମଞ୍ଜସତାର କ୍ରମୋତ୍ତର ସୋପାନମାନ ରହିଛି । ଆମର ଅଜ୍ଞାତରେ ସେଠାରେ କେତେ ମହିମା ଓ କେତେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ଆମେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସାଧନା ଦ୍ୱାରା, ତପସ୍ୟା ଦ୍ୱାରା, ସୋପାନ ପରେ ସୋପାନର ଅତିକ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍‌ଘାଟିତ କରି ଆଣିବା । ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିକୁହିଁ ଆମ ଜୀବନର ଅର୍ଥାତ ଆମ ଆତ୍ମପରିଚୟର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପରିଣତ କରିପାରିଲେ ଆମେ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କର ସ୍ପର୍ଶ ଲାଭ କରିପାରିବା···

(ପୃଷ୍ଠା-୨୨)

···ଅତୀତରେ ଅନେକ ନୂଆ ପୁରୁଣାଗୁଡ଼ାକର ଅନୁକରଣ କରି ପୁରୁଣାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ସକାଶେ କେତେ ନା କେତେ ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ି ସ୍ୱୟଂ ପୁରୁଣା ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି, ହରି ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ନିଜର ବାଟରୁ ହୁଡ଼ିଯାଇଛନ୍ତି । ଆମେ ସେପରି କରିବା ନାହିଁ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କୁ ଆକର୍ଷିତ କରିପାରିବାର ମାୟାରେ ପଡ଼ି ଆମେ କଦାପି ନିଜକୁ ସେହି ପୁରୁଣା ରୀତିଗୁଡ଼ାକ ଅନୁସାରେ ଆକର୍ଷକ କରି ଦେଖାଇବା ନାହିଁ । ସେହିସବୁ ଆଗ୍ରହର ଶିକାର ହେଲେ ଆମେ ଅଧବାଟରେ ଅଟକି ରହିଯିବା । ଯୁଗ ଆଗକୁ ଚାଲିଯିବ, ଆମେ ପଛରେ ପଡ଼ି ରହିଯିବା ।···

(ପୃଷ୍ଠା-୩୧)